

ÅTTONDE HUSET

LINDA SEGTNAN

*A*ttonde

*h*uset

TILL ÅMINNELSE AV EN FLICKA

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

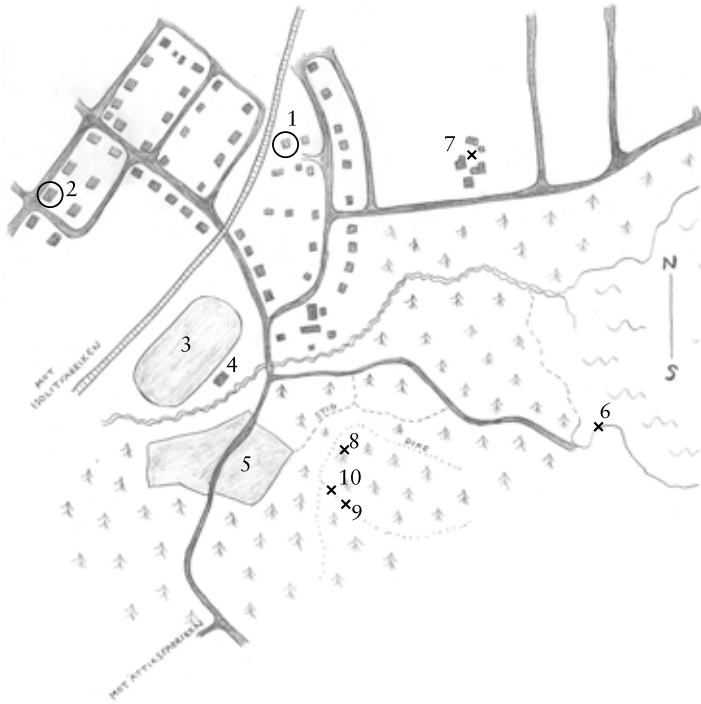

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-019134-4
Copyright © Linda Segtnan, 2022
Omslag: Sara Acedo
Tryck:

Till Sam och Vivianne

PERSTORP 1948

- 1 Familjen Sivanders hus
- 2 Familjen Sommers hus
- 3 Nya idrottsplatsen
- 4 Omklädningsrummet
- 5 Gamla idrottsplatsen
- 6 Tippen
- 7 Ungefärlig plats för Elin Sjöbergs gård
- 8 Platsen där Birgittas tofflor hittas
- 9 Här börjar fotspåren i diket
- 10 Här hittas Birgitta

Det finns en plats där det alltid är mörkt och där jorden har en annan dragningskraft. Det blir aldrig sommar igen. Marken är täckt av kalla, blöta fjolårslöv. Granarna reser sig i ring, flockas hotfulla och höga. De hukar sig över mig när jag försöker hitta dig. De öppnar inte upp sig för att göra det lättare, släpper inte in ljuset. Jag och min dotter dras ohjälpligt ned mot den kalla jorden, vi halkar på löven. Jag skyddar henne med min kropp, jag håller henne kvar djupt inne i magen för att hon ska slippa se och slippa känna kylan. En syster till henne i en mening, eller en syster till mig, drar mig djupare in i skogen. Jag söker, regnet hamrar mot mitt huvud och jag vill åka hem. Magen drar ihop sig i sammandragning efter sammandragning. Min dotter rör sig oroligt i mitt bäcken medan jag bredbent, långsam och tung släpar min och hennes kropp framåt ett steg i taget. Från mitt hjärta till en plats längre fram i skogen löper en björntråd. Den är spänd. Men det vet inte jag, själv är jag nära att ge upp och lägga mig ned.

Det är då jag hör rösten:

Här är det.

Orden kommer från min mun men det är inte mina ord. *Här är det.* Den säger det om och om igen. Och där framme ser jag platsen markerad med en vit rundel. Jag dras närmare och ser att det är vita fjädrar. Och där bredvid finns diket. Här är det. Jag har hittat dig.

*FLICKAN FLYDDE PÅ BARA FÖTTER,
KAMP FÖR LIVET*

Polisen i Sydsverige jagar ännu frenetiskt den man som på fredagskvällen utförde det bestialiska mordet på den 9-åriga Perstorphlickan Birgitta Sivander. [...] Obduktionen, som på lördagseftermiddagen förrättades på Hässleholms lasarett av professor Einar Sjöwall, visar att dödsorsaken är grovt våld mot huvudet. Några direkta tecken på nesligt våld har icke framkommit vid obduktionen. Mordkommissionen anser det emellertid ställt utom allt tvivel att flickan av någon abnorm individ lockats in i skogen [...]

Birgitta Sivander, som var dotter till ingenjör Valdemar Sivander vid Ättiksfabriken, försvann vid 20-tiden på fredagskvällen. Hon hade på kvällen varit på idrottsplatsen och tittat på fotbollsträningen där. Flera av de bollspelande pojkarna observerade henne. Det sista man såg av henne var när hon lämnade idrottsplatsen för att ge sig hemåt.

*Den mördade flickan, nioåriga Birgitta
Sönder, Perstorp.*

Första gången jag var på Kungliga biblioteket var för nästan tjugo år sedan, när jag läste bokbinderi. Vi skulle på studiebesök till ett litet rum många våningar under jord. Bakom en flera decimeter tjock dörr fanns bibliotekets värdefullaste och märkligaste böcker. En arkivarie med vita bomullshandskar visade oss en bok som en munk omsorgsfullt plitat ned och bundit in, med hemliga, obscena bilder som syntes om man böjde bokens framsnitt. En annan bok var klädd i människohud. Några år senare läste jag kandidatprogrammet i historia och var på biblioteket flera gånger i veckan. I början satt jag i den stora läsesalen med alla andra studenter. Trots takhöjden och de stora fönstren är luften alltid kvav där. När jag skrev min kandidatuppsats väntade jag Sam och var livrädd för att bli sjuk. Det var då jag började ta hissen till mikrofilmsarkivet, fem våningar ned. Där är det alldeles tyst, förutom när någon spolar mikrofilmsrullarna. Taket är lågt och grått med lysrör. Överdimensionerade datorskärmar lyser på skrivbord avskilda från varandra med plywoodskivor. På dem kan man läsa digitaliserade tidningar. Efter några timmar hettar det som en solbränna i ansiktet. I den bakre delen av rummet står de gamla mikrofilmsapparaterna. De mikrofilmade tidningarna förvaras i grå arkivskåp som löper längs lokalens vänstra långsida. Belysningen faller kall över hukade axlar och rundade nackar. Längst inne i ett hörn brukade en äldre man sitta och sova. När jag lämnade universitetet började jag jobba med att skriva histo-

riska stadsvandringar, och gjorde arkivet till mitt kontor.

Dagen då fröet sås är en vårdag 2018. Jag har fått en beställning på en stadsvandring. Jag skummar igenom gulnade, skannade tidningssidor och noterar en rubrik här, en rubrik där. Ingenting passar. Jag tar en snus och fortsätter med en sökning som leder mig till en liten notis från 1948. Jag konstaterar snabbt att det inte är något att ha. Innan jag hinner vidare glider min blick över till en bild på en flicka. Ögon som brunnar ser på mig genom tidningsbildsraster. Ett leende spelar i mungiporna. Eller, det är svårtolkat. Det skiftar hela tiden. Ena sekunden tycker jag att hon ser osäker ut, andra sekunden milt road. Jag läser den tjocka, svarta rubriken ovanför hennes ansikte och förstår att Birgitta Sivander inte blev äldre än på bilden, att hon blev mördad. Någon tog hennes liv, inte i kommunen jag skriver stadsvandringen åt, utan i Perstorp, i Skåne. Det bränner till innanför bröstbenet. Sedan Sam föddes har jag, som folk brukar när de blir föräldrar, blivit känslig för när barn far illa. Jag brukar skygga undan, men något i flickans blick gör att jag behöver få veta mer. Jag för mitt ansikte närmare bilden för att närskåda fotot och stolen gnisslar högt. Det är i den stunden befruktningen sker och en besatthet börjar växa i min mage.

Jag är kvar på KB och läser artikel efter artikel. Jag glömmer både hungern och klockan. I timmar sitter jag med blicken spänd. Till slut kallar middagen på Perstorpsbordet där hemma och min son frågar var mamma är. När jag väl kommer hem har han somnat. Själv ligger jag sömnlös den natten. Jag får inte ihop det. Mordet är fortfarande olöst. Som en fråga utan svar har det hängt i obekvämt tystnad i över sjuttio år medan mördaren har gått fri. Vem mördar en nioårig flicka? Hon blev inte våldtagen. Våldtäkt är det enda motivet jag känner till, till mord på små flickor.

Historien fattar tag i någonting inom mig. En igenkänning och en förlamande rädsla. Jag har hört folk säga att det är en slump vem man skaffar barn med om man gör det efter trettio. Att det handlar mer om att man träffar en person i rätt ålder och livssituation, än en själsfrände. Kanske är det så med mig och Birgitta också. I just den sekunden på arkivet är jag mottaglig för hennes blick och hennes öde och det ger de rädslor som alltid har haft mig i ett strypgrepp ny kraft. Men det känns orättvist att tänka på henne på det viset. Jag kan snudda vid tanken att vi har träffats i ett tidigare liv, eller att hon är mitt själsliga barn. Eller att det egentligen var meningen att vi skulle träffas, hon som gammal och jag som ung. Dagarna efter mitt besök på KB hör jag hennes snabba steg i leran bakom mig, på väg till tunnelbanan, på väg till förskolan. Jag blundar och hetsar henne att springa snabbare, samtidigt som jag försöker förmå henne att vända sig om. För

jag *måste* få se vem det är som jagar henne. Jag dagdrömmer att jag är en stor hök som fattar tag runt hennes armar med klorna och lyfter upp henne. Jag ser förövaren bli mindre och mindre genom hennes ögon.

Utanför hennes dörr släpper jag ned henne och hon far in genom den och ropar ”Mamma! Mamma! Vet du vad som hände!”

Men det är inte sant. Hon sprang inte snabbt nog. Hon kom inte hem.

Mellan stadsvandringarna och på kvällarna efter nattning börjar jag skriva. Det blir brokigt och formlöst men någonstans måste berättelsen ta vägen. Justus undrar vad jag håller på med. Släktingar och vänner med. Jag har svårt att rättfärdiga varför jag inte kan ses, hämta på förskolan eller ta uppdrag till förmån för något som inte ger någon inkomst. Vagt säger jag att jag måste skriva, bara. När de frågar vad jag skriver om svarar jag: *Jag skriver om ett mord*. Oj, vad spännande, blir svaret. Det vänder sig i magen på mig. Därför börjar jag förtydliga: *Jag skriver om ett mord på en flicka*. Åh fy, så hemskt! Och så delar de upp sig i två grupper – de som inte vill höra mer och de som lutar sig fram och ber mig berätta. Jag äcklas av de senare, eftersom jag är rädd för att vara likadan. Jag kanske är det, det kanske inte alls finns något nobelt i mitt intresse för Birgittas fall. Skammen och oron för att mina anledningar bara ska vara påhittade växer i takt med känslan av att vilja skydda henne från nyfikna blickar.

I en verklighet parallell med min sitter hon på en cykel. Min nutid och hennes löper just nu bredvid varandra. En gud har en kanna i varje hand och häller vattnet ned i silverfatet. Här rinner tiden. Den glittrar i solen. Det är hon och det är jag, och vi möts så småningom. Jag tänker på mig själv som nio år. En klocka klämtar tillbaka från mitt inre till hennes. Det är en fredag, en varm majdag. Hon ska plocka blommor. Ängsull. Hon ligger i gräset en stund med ansiktet mot solen och hör tågets utdragna vissla eka över fälten. Hon är en halvmil hemifrån, trots att hon inte får cykla så långt. Snart ska hon dö. Men någonstans är hon fortfarande på cykeln, är hon fortfarande bland ängsullen, klappar de lena blommorna.

Del ett

Unga hjärtblad

*I den svårmodiga skogen
bor en sjuk gud.
I den dunkla skogen äro blommorna så bleka
och fåglarna så skygga.
Varför är vinden full av varnande viskningar
och vägen mörk av dystra aningar?
I skuggan ligger den sjuke guden
och drömmer elaka drömmar...*

Edith Södergran, "Skogsdunkel"

I begynnelsen av Birgittas historia ser jag två unga gestalter på en ljus sandstrand en sommarnatt 1935. Jag går närmare. Scenen är finska Hangö. Vattnet är svart och sanden reflekterar ljuset från Vintergatan. Där är Margit. Hon är tydligast. Man ser på långt håll att hon inte är vem som helst. Hållningen är stolt, rörelserna smidiga, ansiktet ovalt som en spegel. Den här sommaren har general Mannerheims kafé De fyra vindarnas hus öppet för sista gången. Det finns en jättestor rutschkana där man kan fara rakt ned i havet på kokosmattor. Margit Bratt är här med sina föräldrar och en syster. Hon går på balettskolan och bor i en stor våning i Stockholm där Åhléns City ligger idag. Det är en fin familj, Bratt. Mitt emot, nära Margit, står den unga civilingenjören Valdemar Sivander. Han är ovanligt vacker, poetiskt gracil i kroppen. Familjen Sivander är inte lika fin som Bratt, men Margit är så ung att hon inte bryr sig om det.

Vågorna rullar stilla in mot land och långt borta hörs sorlande röster och skratt. Snart kommer Margits föräldrar att undra var hon är. I Stockholm väntar ett mer passande parti på henne, en ung man med nära kopplingar till kungafamiljen. Men ödet vill annorlunda och en låga flammar upp i Margits inre när hon möter Valdemars blick över badgästerna i det intensiva dagsljuset. Hur lång tid tar det innan de kysser varandra? Antagligen inte särskilt lång tid, för redan i juni den sommaren tillkännages förlovningen. Den tjugonde maj året därpå gifter de sig i Stefanskyrkan.

Då har Margit redan en liten bebis i magen. Barnet föds den första december. Förlossningen är lång och svår. Det är Birgittas storebror Karl som kommer. Birgitta bidar ännu sin tid. När min son Sam var liten sa han att innan han föddes var han tillsammans med sin kusin Maya i rymden i väntan på att bli vår son. Birgitta svävar ovanför huset på Varvsgatan, betraktar sin bror skrikande komma till världen på barnbördshuset Pro Patria.

Snart packar den lilla familjen ihop lägenheten på Södermalm och flyttar en bit nordväst, till Hässelby. En allé leder fram till en stor, ljus byggnad. Riddersvik reser sig högdraget vid dess slut. Valdemars föräldrar bor där och låter sonen med familj flytta in på övre plan. Vid sidan av dubbeldörrarna står fyra pelare och över ingången står det *Anno MDCCLXII*. Det är här Birgitta landar på jorden. Det har precis slagit över från 1937 till 1938. Den här gången går Margit i stora rum med högt i tak, över knarande golvtäljor, medan magen växer. Det finns en stentrappa där varje trappsteg formats efter tusentals steg genom århundradena. På sensommaren kommer Birgitta. Jag måste stanna upp och minnas hur det känns att föda ett barn. Jag kan fortfarande förnimma det spända, det omöjliga, den vassa bergstoppen, innan sista krystvärken får bäckenet att släppa taget och den lilla kroppen att glida ut som en säl. Små kroppar, fortfarande varma från livmodern, kommer ut i kylan, till ljuset och de vassa ljuden. När Birgitta kom ut naken inför världen var pappor inte med och bebisar lades inte på nakna bröst. De lindades och kläddes och vägdes och mättes. Snabbt lades de ensamma. Men det är jobbigt att tänka på det. Därför formar jag om det i mitt huvud till att den lilla ungen lyfts upp och bärs nära ett dunkande hjärta.

En gång var jag gravid och förlorade barnet. Jag minns att jag stod på en äng i Vinterviken och inte visste hur jag skulle ta mig hem. Justus fick hämta mig. Jag satt på Prima Psykiatri och sa att jag kanske ville dö. Äntligen hoppades jag på att få hjälp. Men jag blev nekad. Jag fick gå hem igen. Jag minns inte så mycket från den här perioden men en sak minns jag och det var när jag skulle träffa ett medium. Jag hade bokat det för länge sedan, innan det hände. Nu ångrade jag mig och ville bara stanna hemma i den mörka lägenheten vi bodde i, men jag visste inte hur jag skulle avboka så jag gick. Mediet var elev på en mediumskola i stan. Jag hann knappt sätta mig framför henne innan hon började.

Jag minns precis vad hon sa, hon sa:

”Bakom dig står ett barn. Det är ett mycket litet barn. Så litet att det inte har fötts än. Det är här för att säga att det är som det ska, det skulle inte komma nu. Det blev fel, förlåt. Jag kommer sedan. Vi ses sedan.”

Den dagen var det som att jag klev från mörkret till ljuset. Det hon sa gjorde att jag kunde börja bli frisk. Det gav mig en säkerhet som jag saknade innan. En vetskap. Jag har anat att döden inte innebär ett definitivt slut sedan morfar gick bort och mötte mig i drömmen, ledde mig ut med torra, varma händer från festen jag var på medan han dog.

Tre år senare blev jag spådd i tarot. Det var en bekant som la korten. Hon formulerade sig varsamt men jag förstod vad

hon sa – att vi skulle få ett barn till. Vi kände inte varandra tillräckligt väl för att hon skulle veta att jag verkligen försökte. Jag fick akupunktur en gång i veckan. Jag kokade kinesiska örter, en blandning av kvistar, barkbitar och gud vet vad, två liter per vecka, och stjalpte i mig snabbt över vasken varje dag. Det smakade gammalt askfat. Jag drack det av pur desperation, för att bli gravid igen. När korten lades på bordet drog jag sex i mynt, sex i svärd och trumfkort nummer sex – de älskande. 666. Djävulens nummer. Men det var motsatsen som skulle komma, en liten gudom.

Liksom sin bror föds Birgitta på barnbördshuset Pro Patria på Kungsholmen. Jag tyder girigt de nästintill oläsliga raderna i dopböckerna. Det är som att tiden har stått stilla här, som att prästens penna just lämnat pappret och Birgitta fortfarande är ett spädbarn. Först har de antecknat födseln i barnbördshusets dopbok. Barn nummer 605, född den tjugonde augusti 1938. Faderns och moderns namn och födelsedatum. Riddersvik, Hässelby. I Järfälla församlings dopbok finns Birgitta också nedtecknad, Inger Birgitta. Jag är desperat efter mer. Hur var graviditeten? Hur var förlossningen? Hur var Birgitta som bebis? Förbi pelarna och över tröskeln på Riddersvik bar de henne för första gången. Där uppe på övervåningen har hon långsamt fått en dygnsrytm. Hon har känt tryggheten och värmen vid bröstet. Hon har gråtit, vaggats och vyssjats. Fått smaka sin första mat och fått sin första tand. Blivit rundare i formerna. Börjat krypa över trösklarna och de breda golvtilljorna. Skrattat åt sin bror. De lämnar huset och Stockholm när hon är kring året. Valdemar har fått jobb som avdelningschef på Rönnskärsverken i Skellefteå. Ett smältverk. Mycket i början av den här historien är filmiskt och romantiskt, men inte den här delen. Smält metall som hålls i deglar som flytande guld är i och för sig vackert. Men personalen har bristfällig skyddsutrustning och Valdemar kommer senare få cancer vars ursprung förmodligen finns här, i blyet och arseniken. Jobbet kommer med nybyggd tjänstebostad, barnjungfru och hembli-

träde. När Birgitta är tre år gammal får hon en lillebror – Erik föds på allhelgonaafton 1941. Familjens hus ligger vid järnvägen och Karl och Birgitta smyger dit i hemlighet och lägger mynt på rälsen. De hoppar undan när tåget far förbi. När de springer tillbaka har mynten blivit platta och blanka. När Birgitta är fem får hennes pappa nytt jobb. På ättiksfabriken i Perstorp.

Det är början av maj och vår i luften när jag kliver av tåget i Lund. Ett år har gått sedan den sena kvällen på KB, i väntan på att sekretessen som belagts polisutredningen från 1948 ska hävas. Dagarna har fyllts med att krångla på overaller, skriva stadsvandringar, laga middag, bygga lego. När Sam har somnat tar jag upp mordet med Justus, går igenom det om och om igen. På nätterna drömmer jag om Birgitta. Otydliga förnimmelser av att nästan nå hennes fingerspetsar innan hon glider iväg i ingenting. Nu är jag ivrig, det känns nästan som att jag ska få träffa henne.

Min vän Idha möter mig på stationen och leder mig över kullerstensgatorna. I Stockholm lämnade jag buskar med väntande knoppar och kyla i luften. Här har syrenen redan slagit ut. Imorgon bitti ska jag ta bussen till arkivet, jag ska vara där när de öppnar för att hinna fotografera allt material innan de stänger. Jag är orolig för vad jag ska få se. Jag vet att utredningen innehåller bilder. Hur hemska kommer de att vara? Ett vagt illamående stiger i halsen. I min mage delar sig celler i en rasande fart just nu. Ett embryo har fäst i livmodern, ett frö till det som ska bli en flicka. En liten syster till min son som just blivit lämnad på förskolan när jag slår mig ned vid mitt bord på arkivet och lossar på snöret som håller ihop mordutredningen. Arkivarien som har tagit fram utredningen har varnat för att innehållet inte lämpar sig för allas ögon, och därför har jag fått ett eget rum,. Det knyter sig i magen när hon säger det. Tankarna glider mot min

systerdotter som snart ska fylla åtta. Jag försöker värja mig. Min systerdotter. Min första bebis. Hennes svarta, blanka hår. Hennes kropp – spenslig, smidig och stark som ett pilträäd. Hennes mörka ögon som fladdrar mellan osäker, glad, generad och road i en och samma sekund. Flickor i den åldern.

Mitt hjärta tar sats varje gång jag vänder blad. Är det nu bilderna kommer? Eller nu? Jag fotar av varje sida. Ibland har kopior på förhör och rättsmedicinska utlåtanden i sin tur kopierats och skickats till någon på billigt, halvtransparent papper. Ibland är sidorna fläckiga. Jag ser framför mig utredarna med starkt kaffe i kopporna sent om nätterna, trötta men beslutna att inte ge upp förrän de har fångat mördaren. Kaffet skvimpar över kanten när de hastigt reser sig för att sätta en nål på en karta. Anteckna något på en tavla på väggen. På en sida finns en platt mygga. Jag får svindel.

Det oundvikliga händer till slut – jag kommer fram till bilden.

Där är hon.

Eller, hon har väl lämnat kroppen som ligger på det hårda, blanka bordet av metall. Jag hoppas det i varje fall. På medeltiden trodde man att själen tog tre dagar på sig att lämna sin boning. Som svallvågor kom den och gick. Under de tre dagarna skulle någon vaka vid kroppen och fönstren skulle vara öppna så själen fick fritt spelrum. Om en person blivit mördad kunde man fråga själen vem som begått mordet. Birgittas kropp befann sig i en köldkammare under de tre viktiga dagarna, när den inte låg på obduktionsbordet. Jag undrar hur länge hon hade varit död när bilden togs. Den är inte så vidrig som jag sett för mig. Hon är fin. Det blonda håret går till käklinjen. Hon är inte mager men ganska späd. Hon ser ut att höra hemma på en cykel, farande nedför en backe i halsbrytande hastighet. Hon ser ut som att hon sprungit med kompisar längs grusvägar, som att hon kastat sig ned på köksstolen för att äta korvmackor efter en lång kväll av lek och krupit upp i en smal säng med ryggen mot väggen och en äventyrsbok i handen. Ögonbrynen är raka, näsan går lite uppåt och avslutas i en mjuk rundning. Hon är lik alla flickor jag någonsin känt. Trots att hon har blånader i ansiktet och slutna ögon. För min lekmannablick ser det inte ut som att hon har utsatts för dödligt våld. Jag får känslan av att det var *lätt* att döda henne.

I utredningen finns också bilder från brottsplatsen. De skapar en film i mitt huvud som jag inte blir av med. Bilderna föreställer avtryck från barnfötter i strumplästen i ett grunt dike. Små fötter hoppar ned i diket och springer. Efter dem följer någon i gympaskor från Tretorn i storlek 42. Snabba andetag, pickande hjärta i den lilla bröstkorgen. Vätan som tränger igenom strumporna. Senare ser jag det framför mig, om och om igen, när jag är vaken och när jag sover. Jag känner vätan själv. Desperationen och paniken. Det lilla hoppet om att kunna fly undan. Och så fallet, ned i det bruna vattnet. Hon snubblade, eller slogs omkull. Snart var det över och vi följer henne när hon lämnar kroppen, diket, skogen, Perstorp.

Perstorp. Alldeles nyss dominerat av kärr, mossar och skog. Inlandsisen har efterlämnat en mager, sandig, lerig jord. Nordostmorän. Det har alltid varit glesbefolkat här. Hos Riksantikvarieämbetet kan man läsa att man funnit en gammal gård under en parkering. Annars tycks de inte ha hittat så mycket. Men det finns en kyrka från 1100-talet. För min inre syn ser jag bistra Perstorsbor strävsamt ta sig till kyrkan genom århundradena. Födda ur den sura jorden. En av de tidigaste beskrivningarna jag läser av mänsklig interaktion i Perstorp handlar om ett gräl. Det är pastor Niels Lauritzsenn och komminister Erasmus Erasmii som levat i en sådan missämja ”att det var en skam att tala där-om”.

Anteckningen kommer från biskopsvisitationen 1623. Vid samma tillfälle beklagar sig församlingsborna över att pastorn har bannlyst en person utan att prata med dem, och säger att han är stridslysten och har ”skändliga laster”. Kyrkan är så förfallen att invånarna är rädda att predikstolen ska falla ned i huvudet på dem under gudstjänsterna.

Perstorp fortsätter att vara ett litet jordbrukssamhälle fram till 1875 då en våldsam förändring sker – järnvägslinjen mellan Helsingborg och Hässleholm blir klar och med den följer industrin. Perstorps själsliga mitt förflyttas från kyrkan till järnvägsstationen, och där intill växer fabriksområdet som en svulst. Industrierna behöver arbetskraft och det är därför Perstorp

blir en stad. Företaget som präglat staden heter till en början Stensmölla Kemiska Tekniska Industri. De tillverkar bland annat ättika, tjära och formalin. Namnet byts så småningom till Skånska Ättiksfabriken. Vid första världskrigets slut börjar man som först i Skandinavien med plast. Doften av ättika, tjära, formalin och plast ligger nu tung över staden. Arbetarna får simma fram i dimmorna och ångorna. De bor på den ena sidan av staden, inneboende hos varandra eller i en etta med kök åt hela familjen. Deras överordnade bor i villor på andra sidan. Där har barnen eget rum, och både hembiträde och barnjungfru bor i huset. Alla barn går på samma skola – Centralskolan. De är klasskamrater, men det kan ändå bli lite konstig stämning de få tillfällen arbetarnas barn och tjänstemännens barn leker hemma hos varandra efter skolan. Det finns dock en plats där de möts på samma villkor, och det är på idrottsplatsen.

Kriget brinner ute i Europa. Det har varit närvarande under hela Birgittas liv. Hon var bara arton dagar gammal när Stockholm blev kolsvart för första gången, när luftförsvaret övade på vad som komma skulle. Kriget måste ha varit ett normaltillstånd för henne. Krig på avstånd med ransoneringskort och Hitler på radio. Birgittas första vinter i livet var kall och de efterföljande tre vintrarna likaså. Krigsvintrarna kallas de. När familjen Sivan-der kliver ut i Perstorp strax efter nyår 1944 är de över. Det är en helt vanlig Skånevinter. Jag föreställer mig hur de packar i ett gnistrande, vitklätt, stjärnklart Skellefteå och kommer ut bland lera, grå dimma och nakna träd i Perstorp. Däremellan har de firat jul hos mormor och morfar i vindsvåningen på Sveavägen i Stockholm. Som ett spöke svävar jag upp och tittar in genom frostade rutor. Jag ser stjärnan i det stora, välvda fönstret. Blanka trägolv, dyra mattor, speglar och tavlor med gyllene ramar och små halvmånebord med rundade ben. Ett digert julbord är uppdukat. I granen är ljusen tända. Ovanför den öppna spisen står julkrubban.

Margit sitter i en fåtölj, framåtlutad, och talar tyst med sin mamma. De har klackskor och klänning. Margit ser upprörd ut men jag kan inte höra vad hon säger. Nu kommer Karl och Birgitta farande genom dubbeldörrarna och Margit sträcker på ryggen och öppnar upp ansiktet. Sigrid är rädd att de ska springa in i granen och välta ljusen. Efter de stora barnen kom-

mer barnjungfrun Cecilia med en tultig Erik vid handen. Hon niger hastigt innan hon skyndar efter dem, väser förmanande ord. Jag börjar om och fokuserar på Birgitta, ser språngmarschen långsammare och långsammare tills den är helt still.

Hennes blanka, glada ansikte mitt i skrattet, mitt i ”Vänta, Karl!”

Sammetsklänning i dov färg med Peter Pan-krage och puff-ärmar. En stor rosett håller upp luggen på ena sidan av hennes ansikte. Det blonda håret dansar, det flyger.

Efter nyår anländer de till sitt nya hem, en modern tvåplansvillan på Gustavsborgsvägen i Perstorp. I källaren finns en hemlighet – den är vigd åt hemvärnet och full med vapen och utrustning. Det springer ofta folk i huset med anledning av det. Birgitta är fem år gammal. Jag försöker minnas mig själv som femåring, men det går inte. Sam är fem. Han har lärt sig alla bokstäver och kan ljuda fram ord från pappret. Han smakar på nya ord och uttryck. Vänder, vrider och värderar i munnen som en sommelier. ”Vi-dun-der-ligt.”

Efter ett tag flyttar de till huset bredvid. Familjen blir vänner med Blöms som bor i huset intill och Karl och Birgitta leker med deras barn – Åke som är lika gammal som Karl, Yngve som är jämgammal med Birgitta, och Lillan. Birgitta har eget rum med balkong. Vägg i vägg ligger mammas och pappas sovrum. På våningen under finns barnjungfruns rum. Till vem går hon om hon vaknar svettig ur en mardröm? Jag försöker se henne framför mig. Går hon någonsin ut på balkongen på natten när alla sover? Jo, nu ser jag henne. Det är Lucia 1945. Birgitta är sju år. Hon ligger i sin säng och lyssnar på regnet som hamrar mot taket. Regnar bort den nyfallna snön. Hennes tunga undersöker det nya tomrummet där framtänderna satt nyss och hon tänker på det som hände i morse. Barnjungfrun Cecilia hade klätt dem på sitt rum innanför köket tidigt på morgonen. Det var fortfarande helt svart ute. De skulle lussa. Erik ville inte vara med. Bir-

gitta var Lucia med ljus i handen. Karl stjärngosse med skägg av bomull, fäst med klister av vetemjöl och vatten. De smög uppför trappan till mammas och pappas sovrum, höll upp särkarna med ena handen och höll i sina ljus med den andra. När de hunnit halvvägs ropade mamma från övervåningen att Erik hade ångrat sig, han ville vara med ändå. Cecilia trängde sig förbi barnen och sprang upp för att hämta honom. Birgitta och Karl stod tysta och väntade. Plötsligt hörde Birgitta ett märkligt ljud bakom sig och väggen i trappan lystes upp av ett hastigt uppflammande sken. Hon vände sig om och såg att Karl brann. Hans skägg brann. Lågorna speglades i hennes uppspärade ögon. Det tänker Birgitta på nu, medan Karl ligger ensam på sjukhuset med händer och fötter bundna med rep för att han inte ska kunna röra vid den brända huden.

Min andra graviditet är ett långt mörker. Varje vecka sitter jag och gråter hos barnmorskan. Varje människa jag möter frågar med huvudet lite på sned, ”Hur mår du?” De förväntar sig ett ”Bra! Men man blir ju så trött!”, eller ”Det är kämpigt. Jag mår illa hela tiden, men man vet ju vad man får sedan så det är värt det.” Jag försöker le men leendet bryts innan det nått upp till ögonen och faller ned till fötterna. Folk är så förstående. ”Jag vet hur det är”, säger kvinnor som varit gravida. Jag vill klösa dem när de säger det. De vet inte alls hur det är. Jag har varit gravid förut, jag vet att det inte ska vara så här. Jag somnar inte sött i soffan klockan sju – jag är en levande död. Min son har ingen mamma mer. Mamma ligger i ett mörkt rum dag och natt. Det enda jag äter är Lergigan mot illamåendet. Lergigan till natten, Lergigan comp med koffein till dagen för att bli mindre trött vilket inte fungerar. Det sägs att man mår sämre när man väntar en flicka. Något med hormoner. En folklig föreställning är att man blir fulare också, att flickor stjälar sin mammas skönhet. Det stämmer. Jag är grå i hyn, håret är matt och stripigt och hållningen ser ut som ett S.

En dag har Sam en kompis på besök. Jag vaknar till av att sovrumsdörren tyst öppnas, ljud från hallen flödar in, det gör ont. Viskande röster och smygande steg till min sida. Jag förstår inte vad som händer, innan Justus kommer in och ryter åt dem att de måste lämna mig ifred.

”Jag ville bara visa”, säger min son.

Jag ville bara visa. Att jag har en mamma? Att min mamma har blivit ett monster.

Det är dagen efter Kristi himmelsfärd, en fredag. Birgitta är nio år gammal. Förutom sin storebror Karl och lillebror Erik har hon nu också en lillasyster – Eva föddes några dagar före hennes nioårsdag.

När Birgitta fick höra att det var en flicka hade hon sagt: ”Ska hon ersätta mig nu?”

Men om hon känner sig undanskuffad så tar hon inte ut det på Eva. Hon älskar den ungen. Kramar och pussar på henne så ofta hon kommer åt. Den här morgonen ska mamma och pappa bort över dagen. I hallen uppstår visst tumult när de ska ta på sig kläder och skor samtidigt som Karl har bråttom till skolan. Han knyter sina skor och slänger väskan på ryggen innan han hojtar ett glatt ”Hejdå!”, öppnar dörren och hoppar över hela farstutrappen i ett steg. Valdemar plockar ned hatten från hyllan och Margit sätter på sig kappan.

”Cecilia, säg till Birgitta att hon kommer för sent om hon inte skyndar sig”, ropar Margit.

Barnjungfrun kommer hastande nedför trappan med Eva i famnen.

”Hon säger att hon har ont i magen.”

Margit suckar. Hon har inte tid med det här nu.

”Jaså, ja, låt henne stanna hemma då.”

Eva protesterar högljutt när hon förstår att hennes föräldrar ska gå. De vinkar stressat åt henne och går ut genom dörren

medan de kastar hoptrasslade löften om att snart komma tillbaka bakom sig. De hör hennes hjärtskärande gråt hela vägen ut till bilen.

På övervåningen ligger Birgitta i sin säng och hör detsamma. Hon suckar lättat när bilen startar och hjulen knastrar över gruset. Snart slutar Eva gråta och det blir alldeles tyst. Birgitta lägger sina händer över magen. Visst gör det ont? Ibland är det svårt att veta, när man blir ifrågasatt. Kanske har hon hittat på det för att slippa gå till skolan. Kanske är det skolan som gör att hon får ont i magen. Hon stannar inte hemma för att det är kul iallafall. Det finns inget att göra utom att dra täcket högre över huvudet, vända sig mot väggen och somna om.

Ett par timmar senare kliver hon upp och klär på sig. Vitt linne. Knästrumpor. En smårutig klänning i många färger. Och en blå yllekofta som kliar lite. Hon längtar till sommaren då hon slipper den ha på sig. Solen lyser löftesrik in genom fönstren och ritar gyllene mönster över väggarna. När Birgitta kommer ned i köket sitter Cecilia och matar Eva.

”Vad gör du uppe?” frågar Cecilia förebrående.

Eva ler stort och Birgitta gör en grimas mot henne. Läger armarna om henne samtidigt som hon undviker de kladdiga händerna.

”Jag mår bra igen nu”, säger hon. ”Kan jag gå ut?”

Cecilia tittar misstänksamt på henne, men så rycker hon på axlarna. Det är trots allt inte hennes barn. Inte hennes jobb att misstänka och uppfostr.

”Vad ska du göra då?”

”Jag tänkte cykla en tur. Plocka lite blommor.”

Med en känsla av frihet i bröstet går Birgitta ut. Tanken på att alla de andra barnen sitter i ett dammig klassrum just nu kittlar i magen. Hon hoppar upp på cykeln och far iväg. Vid stationen svänger hon vänster, mot Hyllstofta. Några män sitter tigande på en bänk och följer henne med blicken när hon susar förbi – några

dimmigt, några knivskarpt. Idag ska hon göra något hon aldrig kan annars – hon ska fara långt. Längre än hon någonsin har cyklat ensam förut. Vinden viner i håret och genom koftan, men hon har inte velat ta på sig jacka för det skulle förstöra bilden av att det nästan är sommar. Tåget kommer farande på hennes vänstra sida. Det djupa, ihåliga ljudet av tågvisslan låter kusligt på nätterna, men nu hoar hon glatt till svar och försöker komma upp i samma hastighet.

Efter ungefär en halvtimme har hon kommit fram till ett fält full av ängsull som vajar i den milda vinden. Hon stannar och hoppar av, lägger cykeln vid sidan av vägen. Birgitta går ut bland de vita tussarna och låter händerna stryka över dem. Mitt på ängen lägger hon sig ned på rygg. Allt hon ser är blå himmel, enstaka moln och bugande ängsull. Hon blundar och allt blir rött av solljuset genom ögonlocken. Hon blir liggande så en lång stund. Hör nästa tåg passera på håll. Jorden är ännu kall så kylan kryper innanför kläderna, men magen och ansiktet värms av solen. Efter ett tag kliver hon upp och börjar plocka blommorna. Med en bukett som en tjock, vit kanin i cykelkorgen far hon motvilligt hem igen.

Vid femtiden kommer Valdemar och Margit hem och Birgitta får en reprimand av sin mamma. Hon brukar inte vara så bra på att hålla sig på rätt sida av vägen när hon cyklar.

”Jag blir ju orolig”, säger Margit.

”Jag var försiktig!” svarar Birgitta indignerat. Hennes ansikte mjuknar, och när hon pekar mot buketten på bordet i köket och säger ”Är den inte fin?” så gör Margits ansikte också det.

Det blir korv och rester till middag, pannkaka med lingon till efterrätt. Birgitta äter och äter. Pannkakor är det bästa hon vet. Hon sitter kvar längre än alla andra. Nu har hon visst inte ont i magen längre, säger hennes föräldrar och himlar med ögonen. När Birgitta ätit så magen är rund och spänd som en trumma kommer hon ut till Cecilia i köket. Cecilia frågar om hon vill

hjälpa henne att torka disken, men det vill inte Birgitta. Hon fortsätter in i vardagsrummet. Valdemar ser upp över tidningen.

”Vem ska rensa maskrosorna idag?” frågar han.

Det blir tyst någon sekund. Så suckar Birgitta, drar upp axlarna mot öronen och låter dem resignerat falla ned igen.

”Det ska jag göra.”

Det är en vacker, rosaskimrande kväll men värmen sjunker i takt med solen och påminner om att det fortfarande bara är vår. Birgitta plockar maskrosor och kastar dem i en spann. När hon tröttnat går hon och gungar lite. Sedan hjälper hon mamma att bära in ved. De blir svettiga och rosiga. När de är färdiga säger mamma:

”Ska du inte gå och lägga dig nu, du som har haft ont i magen idag?”

Birgitta blir sur. Hon vill vara ute. Hon mår bra nu, har hon ju sagt. Och alla andra barn får vara ute. Hon pekar ut mot vägen där grannarnas yngsta tultar omkring.

”Till och med småungar får vara ute, mamma!”

Margit ger med sig.

Valdemar sitter i vardagsrummet och lyssnar på nyheterna med Eva i knät. Klockan är några minuter i sju. Birgitta kommer in och går fram till dem. Sätter sig framför sin lillasyster, håller hennes knubbiga hand i sin och kilar in sin iskalla nästipp i Evas runda, varma kind så hon kiknar av skratt. Sedan säger hon hejdå och kommer aldrig mer tillbaka.

Den nittonde juli får jag min första sammandragning. Vi väntar på att få gå ombord på finlandsfärjan Amorella. Det är Justus, jag, Sam och min svärmor. Natten innan kom vi hem efter två veckor på Korfu. Jag har bara kunnat äta yoghurt med honung och nötter på resan, ibland lite moussaka. En gång grät jag bakom ett hörn på en restaurang för att jag inte kunde äta, och en servitör tröstade mig. Min syster och Maya reste med oss. Jag tittade på min syster, Justus och våra barn från solstolen. Det såg ut som att det var de som var en familj.

Nu ska vi åka till Justus familjs hus utanför Åbo. Det är mycket folk och alla är ivriga att få komma ombord. Jag blir stressad. Magen blir hård som sten. Jag hade aldrig några sammandragningar när jag väntade Sam så det tar ett tag för mig att förstå vad det är. Bebisen är stor som ett äpple. Hennes hjärta är så skört, det skulle kunna sluta slå och hon skulle kunna rulla ur mig nästan utan att jag märkte det.

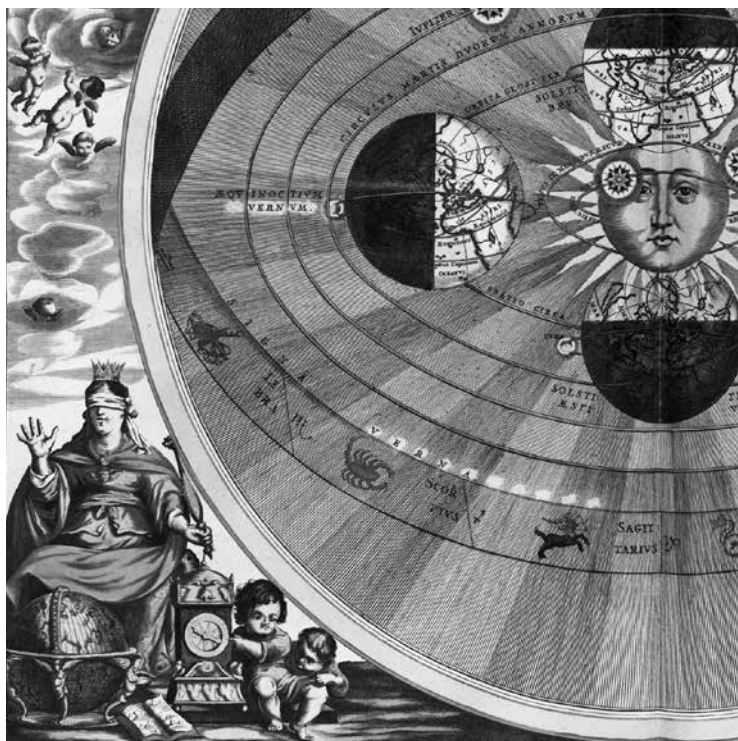
När jag har passerat vecka tjugo mår jag bättre. Inte bra, men jag är inte som en levande död längre. Jag sitter med Justus och Sam och äter babyportioner av middagsmaten som jag aldrig lagar. Jag kan inte diska, städa, tvätta eller hämta men jag försöker vara med så mycket som möjligt. Jag är värdelös som förälder. Jag skäms över vårt stökiga hem och att jag aldrig hämtar eller lämnar på förskolan. Varje kväll ligger jag i badkaret. Jag låter badbomb efter badbomb sjunka ned mot botten och så flyga

upp till ytan med ett fräsande. Det blir en överraskning vad de inrymmer. En får hela vattenytan att se ut som en galax.

Ibland tvingas jag samla all kraft jag kan uppbåda för att åka till Östermalmstorg, släpa mig förbi Sturegallerian och vidare till Kungliga biblioteket. Jag måste jobba. Det är ett roligt jobb i vanliga fall, men nu pressar jag fram varje ord. Jag blir dum när jag är gravid. Tankarna är sega som kola. Det finns bara en sak som får mitt inre att kravla sig upp och ställa sig på tå. Det är Birgitta. Jag tillåter mig att läsa artiklar om hennes fall några minuter här och där, trots att det ger mig dåligt samvete. Varenda en av dem är en minut borta från min familj, ett uns energi och omsorg som inte tillägnas min son. På mikrofilmsarkivet i KB:s kalla källare läser jag artikel efter artikel.

Barnet har börjat ge sig tillkänna. Det är som att en stor gädda vältrar sig av och an i mig. När vi gjorde ultraljud och fick reda på att det var en flicka fylldes jag av lycka, tätt följt av kraftiga skuldkänslor. När jag fick veta att Sam var en pojke fick jag vänja mig vid tanken. Sedan slog jag mig till ro i tryggheten det innebär. Det är lättare att vara pojke. Pojkar kan vara lite dumma, lite fula, lukta lite och ha trasiga kläder utan att det gör så mycket. Det är skönt. Men det är ytligt och mindre viktigt. Att vara flicka innebär en reell fara, en som jag känner. När jag låg på britsen den här gången, med magen kladdig av ultraljudsgel, och barnmorskan pekade på skärmen och sa ”och där ser jag en liten snippa” både sjönk och flög mitt hjärta på en och samma gång. Jag vet att det finns rovdjur hungriga efter flickor, hur ska jag kunna skydda henne mot det?

Veckorna går. Månaderna med. Jag är kvar i badet. Min mage höjer sig ur badvattnet som en väldig himlakropp över en horisont. Jag låter händerna följa den med cirkelrörelser, försöker ana konturerna där inne. Är det ett knä? En rumpa eller en axel? Jag mättar med händerna och undrar hur stor hon är nu.

När vi påbörjar den mödosamma vandringen upp ur badkaret drar livmodern ihop sig. Det gör ont i ryggslutet. Det blixtrar till av oro. De onda sammandragningarna kommer oftare och oftare. Jag lämnar urinprov efter urinprov på MVC för att utesluta urinvägsinfektion men det visar ingenting. Jag torkar mig och smörjer in mig med olja. Blundar och stryker oljan över magen som är mjuk igen. Men hon svarar inte som hon brukar. Jag blir mer hårdhänt. Knuffar på sidorna av magen. Ingenting. När kände jag av henne senast egentligen? Igår kväll väl? På kvällarna brukar hon vara sjövid. Lemmarna stryker, bänder och drar under den spända huden som en katt fångad i en säck. Jag går naken ut i köket, fyller ett stort glas med vatten och klunkar i mig hela på en gång. Jag stannar upp, känner efter. Inget. Jag fyller glaset om och om igen, låter kaskader av iskallt vatten forsa över barnet i magen utan reaktion. Jag bestämmer mig för att jag får ringa barnmorskans journalnummer. Hon svarar med glad röst. Jag för fram mitt ärende, och förminskar det i samma mening. Det är säkert inte så farligt. Men du är ändå orolig, svarar hon. Ja, *lite* orolig. Jag skrattar. Hon tycker att jag ska åka in.

”In” betyder förlösningen. Mitt hjärta slår några snabba slag. Jag lägger på och klär mig som en riddare inför strid, med beslutsam blick. Nu är min tid kommen att vara modig, att vara en mor. Jag ska inte ringa Justus. Jag ska inte åka taxi. Jag klarar det själv. Det tar mig femton minuter att gå de 450 metrarna till tvärbanan. Hjälplost ser jag två spårvagnar stanna till och glida iväg. Jag hinner till den tredje som är nästintill tom. Att åka från oss till sjukhuset brukar ta 45 minuter med tvärbana och pendeltåg, det dubbla för mig idag. I Årstaberget missar jag pendeln och måste vänta på nästa. Vägen från stationen till sjukhuset är lång och själva byggnadskomplexet gigantiskt. Större än Gamla stan. Med alla sina fönsterrutor liknar sjukhuset en spindel med tusentals blanka, svarta ögon. Jag är yr när jag kommer fram och illamåendet är på väg upp. Det blir så när jag glömmer att

äta med jämna mellanrum. Jag går förbi Pressbyrån och köper en färdigbredd knäckemacka som jag trycker i mig så snabbt att det värker i strupen.

Jag har en bild av att det ska vara hektiskt på en förlösning dygnet runt, men när jag kommer är det tyst och stilla. Jag blir visad till en stol i en korridor. Det pratas med mjuka, lugna röster på andra sidan dörren. Ibland lyfter ett klingande skratt som en hög tall ur mjuk mossa. Jag sitter blick stilla på stolen. Tårarna börjar rinna och en ung, blond sköterska kommer ut med näsdukar till mig. Snart är det din tur, säger hon. Jag vill skrika åt kvinnan där inne att hon ska sluta skratta och gå hem. Hon mår ju uppenbarligen bra.

Barnmorskan som tar emot mig har stålgrått hår, hårda smala armar och hornbågade glasögon. Jag smälter ned i hennes stadiga händer. Jag har aldrig velat vara mer barn än när jag ska få ett själv. När jag lägger mig på britsen rinner tårarna längs tinningarna ned på det beigea pappret. Jag drar upp tröjan och hon tar fram apparaten för att lyssna på bebisens hjärtljud. Oron har egentligen släppt nu, jag tycker mest synd om mig själv och är lättad över att det snart kommer vara över. Hon lyssnar. Byter ställe och lyssnar igen. Känner på magen och byter igen. Jag försöker vara hjälpsam.

”Jag tror hon ligger åt det hållet.”

Hon lyfter och lyssnar. Lyfter och lyssnar. Jag försöker tolka hennes ansikte. Nu kommer det, hon drar omärkligt efter andan och håller den en sekund innan hon säger:

”Jag har lite svårt att hitta hjärtljuden bara.”

Jag visste det. Någonstans har jag alltid vetat att jag inte får behålla henne. Jag sjunker, jag faller ned genom skyddspappret, genom britsen, genom linoleumgolvet, den blöta jorden, gruset och urberget, ned till jordens mitt. Jag beger mig ned till Hades för att leta efter henne, som Demeter begav sig efter sin dotter Persefone. Precis som Demeter vägrar jag döden. Det är mänsk-

ligt att förbjuda Hades att få den man älskar. Jag avbryts i mitt blinda famlande av det välbekanta, swoshande, rytmiska ljudet. Som vatten som far snabbt, snabbt genom grus. Barnmorskan säger att hon ligger så att hjärtljuden var svåra att hitta, men nu hör hon att det låter fint. Jag förstår knappt vad hon säger men kroppen tar in det, låter det landa i takt med ljudet. Min älskade. Det älskade hjärtat. Lämna mig aldrig.

Kinderna brinner när jag påbörjar min resa hemåt igen. Jag skäms över att jag varit så orolig. Det är så genant att vara en sådan som jag, en som oroar sig.

Birgitta går ut för att sätta sig på sin cykel igen, men den är borta. Karl måste ha tagit den. Hon går över till Bloms och knackar på. Pappan öppnar och Birgitta niger hastigt.

”Får Lillan komma med till idrottsplatsen? Jag ska ned och hämta min cykel.”

Han svarar inte. Istället ropar mamman inifrån huset att Lillan just ska bada. Birgitta knixar med knäna igen och går ut på vägen. Lillans pappa ser tyst efter henne innan han stänger dörren.

Birgitta går långsamt och i kringelikrokar längs Gustavsborgsvägen när hon syn på fröken Petrén i blommig klänning. I skolan bär hon alltid mörk dräkt. För några dagar sedan satt Birgitta i skolbänken och betraktade dammet som svävade i den kvava luften när fröken berättade om flora och fauna. Fröken tog fram pinnen med en krok i ena änden och drog ned en plansch. Birgitta häpnade när hon såg lärkträdens rosa kottar. Sådana hade hon aldrig sett.

”Nu i maj och fram till i juni blommar de och får sådana här vackra kottar”, berättade fröken.

Paradisblommor, hade Birgitta tänkt.

Träskorna får det att skallra i benen när hon springer för att hinna ikapp fröken Petrén som går i rask takt mot samhället. Birgitta är andfädd när hon svänger runt på gruset så hon hamnar ansikte mot ansikte med fröken och niger.

”Goddag fröken, vet fröken var det växer såna där svalträd?” säger hon.

Fröken stannar upp, lägger en arm över Birgittas skulderblad så hon går till sidan av vägen, och ser strängt på henne.

”Jag trodde du var hemma med ont i magen idag, Birgitta?”

Birgitta rodnar och sparkar iväg en sten.

”Jo. Men det gick över.”

Fröken Petrén spänner blicken i Birgitta för att försöka avgöra sanningshalten i det hon säger. Hon kommer inte fram till något, men är mer intresserad av att fortsätta med sin fredagskväll än att ge bannor åt elever. Det har hon nog med på arbetstid.

”Menar du lärkträd?”

Birgitta ser förvirrad ut en sekund innan hon svarar.

”Ja, just det, lärkträd.”

Fröken ler.

”Jo, vet du vad, det finns flera stycken precis bakom gamla idrottsplatsen.”

Birgitta niger igen och fortsätter springa nedför gatan. Där den tar slut svänger hon åt vänster, förbi nya idrottsplatsen och ned till gamla idrottsplatsen invid skogen. Det är en vild skog, lätt att gå vilse i. Barnen brukar inte gå dit ensamma. Granarna reser sig höga och mörka över den oregelbundna planen. Borta vid ingången ser Birgitta två pojkar. Det är Bloms äldsta pojke Åke, och en annan av Karls kompisar. Hon småspringer fram till dem med en irriterad rynka mellan ögonbrynen.

”Var är Karl?” säger hon.

Han är och hämtar Åkes boll, får hon veta. De säger det slängigt och vänder sig genast bort från henne. Någon minut senare kommer Karl susande på Birgittas cykel med oskyldig min. Hon kräver den tillbaka, men han frågar om han inte kan få behålla den ikväll, så att han kan stanna och sparka boll så länge som möjligt.

”Jag får bara vara ute till halv åtta.”

Birgitta mumlar att hon också måste vara hemma då, men sparkar i gruset och ger med sig, på småstrars vis. Hon hänger kvar vid ingången, osäker på vad hon ska ta sig för nu. Det vore

ett nederlag att gå hem igen. Hon tittar på pojkarna som har målturnering. Birgitta brukar ofta vara med och leka med pojkarna. Hon kan springa snabbt och gillar tafatt. Men fotboll är inga flickor med på. Hon ser upp mot de höga, svarta granarna som har börjat vaja i vinden. Det blåser upp. En fjärde pojke kommer. Det är Bengt. Han är fjorton år. Karl är god vän med hans lillebror Axel, trots att Bengts pappa jobbar som isolitpressare på fabriken. Han gör toalettsitsar. Bengt lutar ryggen mot stängslet några meter ifrån Birgitta. En av pojkarna frågar om han inte ska vara med, men Bengt svarar att han inte kan, att han ska hem och äta snart. Birgitta är rastlös. Hon kastar en sista blick mot pojkarna. Så bryter hon upp och börjar gå tillbaka mot nya idrottsplatsen.

Strax efter att Birgitta har gått kommer ännu en pojke springande med sin lillebror i en kärra.

”Åke”, ropar han, ”Sonja vill ha sin cykel!”

Sonja är familjen Bloms barnjungfru. Liksom Birgitta har hon gått ut bara för att upptäcka att en pojke har lånat cykeln. Åke tittar upp och ser jungfrun närma sig. Han springer och hämtar cykeln och möter henne vid ingången. Åkes kinder är rosiga och håret står på ända. Sonja tar irriterat över styret.

”Varför kom du inte hem med cykeln?”

Hon vänder sig bort utan att vänta på svar och småspringer ikapp Birgitta, som går långsamt och till synes planlöst på vägen.

”Vill du ha sällskap hem?” säger Sonja när hon hunnit fram. ”Jag kan skjutsa dig, om du vill.”

De närmar sig nya idrottsplatsen och en klunga pojkar som skrattar och skränar. Birgitta svarar korthugget och kärvt med blicken mot marken:

”Nej, jag ska stanna ute längre. Kör hem du.”

Sonja känner Birgitta rätt bra, eftersom Birgitta leker så mycket med hennes arbetsgivares barn. Dessutom är Sonja god vän med Sivanders jungfru Cecilia som är lika gammal som hon

– sjutton år. Flickans ton förvånar henne. Så tvär brukar hon inte vara. Sonja ser sidledes på Birgitta. Hennes nacke är krökt, munnen trumpen. Hennes kroppsspråk säger att hon vill bli lämnad ifred. Sonja slår av på takten och leder cykeln snett bakom Birgitta med höjda ögonbryn. En yngling i mörka golfbyxor och smärtingskor kommer springande förbi dem i riktning mot omklädningsrummen vid nya idrottsplatsen. Det är Bengt. Han möter Birgittas blick och ler, och hon ler tillbaka.

”Är det därför du vill stanna ute längre? På grund av honom?”

Sonja säger det skämtsamt, kanske för att lätta upp stämningen lite.

”Du är så dum, Sonja”, svarar Birgitta surt.

När de hunnit förbi ingången till nya idrottsplatsen kommer en man i mörk kostym farande på en cykel, rakt emot dem. Edvin Oskarsson, Karls fotbollstränare.

”Se upp!” ropar Sonja till Birgitta, men i samma sekund sneddar Birgitta över vägen och börjar gå åt det håll de kom ifrån. Vid ingången till nya idrottsplatsen, där Edvin Oskarsson precis åkt in, dit Bengt sprang, blir hon stående.

På nya idrottsplatsen finns en del pojkar som kastar spjut och en äldre man som krattar gångarna. Det känns lite olustigt att lämna flickan ensam där, tycker Sonja. Hon spanar efter några andra kvinnor eller flickor men ser inga. Klockan är strax före halv åtta och ännu är solen uppe. Vid halv åtta brukar familjen Sivander vilja ha barnen hemma. Hon beger sig väl snart, antar Sonja, rycker på axlarna, sätter sig på cykeln och börjar trampa mot sin släkting i grannbyn.

Kvar står Birgitta. Hennes ansikte är allvarligt. Vinden ökar och hennes hår blåser framför ansiktet. Hon tar ett steg mot den mörka skogen och går upp i rök.

Året är 1948. Barn och tonåringar har ingen vidare tidsuppfattning. Folk minns fel. Vuxna kastar kanske ett öga på stationsklockan på väg någonstans. Jungfrurna ställer sina väckarklockor efter radion eller fabriksvislan som ljuder morgon och kväll, klockor som går för snabbt eller för långsamt. Vissa ställer medvetet klockan framåt några minuter, för att kliva upp i tid på morgnarna men med känslan av att ha sovit ut. Sedan glömmer de bort att de har gjort det.

Genomsnittet av alla vaga tidsangivelser för när Birgitta försvann hamnar kring halv åtta. Det är på det klockslaget polisen sätter en knappnål, det är då man utgår ifrån att Birgitta sågs för sista gången. Men eftersom vittnena med få undantag hade dålig koll på klockan är det inte lätt att säga vem eller vilka som skulle ha haft tid att mörda henne.

En dag söker jag på Birgittas namn och hamnar på en sida som handlar om olika mordfall i Sverige. Om hennes fall har det skrivits exakt fem rader. Under inlägget finns en kommentar:

Uppgifterna på denna sida äro helt fel.

Jag vet detta EFTERSOM JAG ÄR BIRGITTAS äldre bror.

Hör av Er så kan jag berätta.

Hälsningar

Karl Sivander

Det är skrivet nästan fyra år tidigare. På några sekunder har jag fått fram hans adress. Birgittas storebror. Efter några dagar skriver jag adressen på ett kuvert. Det känns mer respektfullt att skicka ett handskrivet brev. Efter att ha formulerat om det flera gånger under ett par veckors tid är jag redo att skicka det. Jag signerar brevet med mitt namn, min adress, telefonnummer och mail.

Det tar inte lång tid för Karl att svara. Han gör det via mail. Först har han skrivit av mitt brev. Därefter har han skapat ett word-dokument på fyra sidor. Det är en sammanfattning, av hans familjs historia, av mordet och tiden precis efter. Jag mailar tillbaka och frågar om han vill ses. Om han inte vill så lägger jag ned det hela, tänker jag, och hoppas nästan att han ska säga nej. Men det gör han inte.

*Hela famnen är öppen för Dig.
Bestäm en tid så bjuder jag på kaffe med en brödskiva.
Vänliga hälsningar
Karl*

Hela famnen är öppen för mig.

I polisutredningen finns en lapp. Den har blivit brun av ålder. På den har någon skrivit med blå bläckpenna:

Obs! Namnet på pojken får ej uppgivas.

Pojken de refererar till är deras huvudmisstänkte. Söker man på Birgittas namn på KB hittar man nittionio artiklar. Ingenstans står pojkens namn med. När jag läser det för första gången i polisutredningen faller något tungt ned i maggropen. Bengt Sommer. När jag söker på namnet finner jag till min förvåning att Bengt lever. Det tar ännu längre tid för mig att skriva till honom än det gjorde att skriva till Karl. Jag försöker lämna brevet öppet. Jag är rädd att skrämma bort honom, men även för mer svårdefinierade saker.

På det brevet får jag aldrig något svar.

Jag och Justus åker till Göteborg i början av oktober. Tåget kommer inte fram förrän halv elva på kvällen. Vandrarhemmet är inhyst i ett gammalt skepp, och är en imponerande syn i höstmörkret. Väl på plats i vårt lilla rum längst ned och längst in märks det inte längre att vi är ombord på ett skepp. Det känns inte ens att det gungar. Det finns inga fönster. Jag som är van att somna vid niotiden störtar i säng och sover djupt och drömlöst. Nästa morgon äter vi frukostbuffé innan vi går ut. Det hållregnar. Justus bryr sig inte, men jag köper ett paraply i en butik i hamnen som är inriktad på regnkläder. Den heter Plums! och på kvittot står det *Känn ingen sorg, Blöteborg*. Paraplyet är dyrt. Det känns lyxigt när jag spänner upp det här. Jag skojar om att det kommer bli stulet eller borttappat två veckor senare, vilket det också blir. Vi hinner gå lite i affärer och äta lunch innan vi ska ta bussen till Karl. När vi kliver av ringer jag honom.

Han svarar med en mullrande ton som börjar långt ned i bröstet och dras upp i en stegrande skala:

”Ja-a-a, det är Karl.”

Jag blir förvånad över att han varken pratar skånska eller göteborgska, snarare stockholmska. Han kommer och möter oss med sin lilla svarta pudel. Det är grått och regntungt. Han ser mycket yngre ut än sina 82 år. Vi hälsar med handslag och kallpratar den sista biten fram till hans hus som ligger uppe på en höjd. Jag vaggar långsamt och andas tungt. Magen är stor nu, jag

har passerat vecka trettio. Medan jag andas och ler säger Karl att han lärt sig att man inte pratar med journalister. Jag förstår att det är på grund av att familjen jagades som djur av pressen 1948 och känner genast skuld över att jag är där. Varför är jag egentligen det, är det moraliskt riktigt eller inte? Det har alltid inpräntats i mig att det viktigaste i livet är att försöka vara en god människa. Det här är inte första gången jag balanserar mellan egenintresse och dygd. Karl säger först att han inte har något att bjuda på, men det visar sig att han har både kaffe och kaka med grädde. Hans fru är bortrest, men innan hon åkte hade hon bakat. Jag kan inte dricka kaffe för då mår jag illa. Jag tar ett glas vatten.

Karl visar oss in i vardagsrummet. Han börjar berätta om Erik, hans och Birgittas lillebror. Jag vet egentligen ingenting om honom, men eftersom jag inte har funnit honom på nätet har jag antagit att han är död. Min enda bild av Erik kommer från ett foto som jag hittade när jag sökte på Birgittas namn. En arkivsida hade lagt ut bilder från Svenska Dagbladets arkiv till försäljning. En var ett porträtt av Birgitta, det som cirkulerade runt i alla tidningarna. De andra två var från begravningen och för hundra-åttio kronor fick man båda. Den ena begravningsbilden föreställer sex flickor som bär Birgittas kista. De har likadana vita klänningar och vita skor med vita strumpor. Stora rosetter till vänster om deras allvarliga ansikten. Den andra föreställer den sörjande familjen. Den lilla vitklädda pojken till vänster, med osäker min, är Erik. Han håller en bukett liljekonvaljer i ena handen, sin pappa i andra. Föräldrarna och morfar Harald ser ut som en enhet. Deras blickar är visserligen riktade åt olika håll, och deras ansikten uttrycker olika känslor. Men de båda männen står i armkrok med Margit som om hon är en stor och vacker vas med två handtag. Hon bär dramatiskt sorgflor och ser åt sidan, till synes mitt i ett filmiskt andetag. Valdemar och morfadern bär hög hatt. Valdemar ser våldsamt trött och sorgsen ut. På andra sidan om dem står Karl. Ingen håller honom i handen. Bägge

bröderna är vitklädda och ensamma på varsin sida. Jag köpte bilderna. Kan inte förklara varför. De ligger hemma i en skrivbordslåda, jag vet inte vad jag ska göra av dem, med dem. Jag tänker på dem när jag sitter mittemot Karl nu, och skäms. Det känns som att jag har stulit något från honom.

”Erik blev konstig”, säger Karl.

Han var duktig i skolan, skrev bra på proven, fick fina betyg, men det var en munta som fällde honom. En muntlig tentamen gick dåligt, och därför fick han inget slutbetyg. Och efter det blev han konstig. I mitt huvud ser jag pojken Erik som är så duktig, gör sitt bästa för att göra sina föräldrar stolta, och när det inte räcker till tappar han balansen och faller. Karl ger mig små skärvor av minnen: Erik som ska köpa nya byxor och fastnar för ett par i klädaffären. Han hakar upp sig på dem och sitter uppe hela natten med mamma Margit och pratar om byxorna. Han får någon form av behandling i Lund. Där träffar han en sjuksköterska och de två blir kära. De får en dotter. Dagen efter dotterns sexårsdag lägger han sig i badkaret och tar sitt liv.

Karl går ned i källaren och kommer upp med en dammig tavla. Den föreställer Birgitta och är målad efter porträttfotot från Svenska Dagbladets arkiv. Vit klänning med små puffärmar och rundad krage, stor rosett i det tidstypiskt tvärt avkapade barnhåret. Hon har exakt samma kläder och frisyr som flickorna som bar hennes kista. Är det en slump? Det ser ut som en uniform. En kollektiv flickuniform.

Karl berättar att tavlan är speciell för att den är målad ovanpå ett foto, att han lovat bort den åt ett museum på Åland som sysslar med sådana porträtt. Museet har någon koppling till Rosengrens fotostudio i Perstorp där fotot av Birgitta en gång togs. Känns det inte sorgligt att skiljas från porträttet? Han tycker inte det.

”Det är inte det att jag vill glömma Birgitta”, säger han. ”Det är inte därför. Men den står ju bara och samlar damm, som det är nu.”

Vi tar ut tavlan på uteplatsen så att jag kan ta en bild av den i dagsljus. Det är grått och osynliga små vattendroppar fyller luften. Karl håller upp tavlan och jag fotograferar.

”Är det likt Birgitta?” frågar jag. ”Är det som du minns henne?”

”Jo”, svarar Karl, ”det är det.”

Jag ser på den en lång stund. Porträttet är naturligtvis mycket likt fotot, eftersom det ligger under färgen, men jag tycker att det är som att något adderats. Hon ser äldre ut på tavlan. Det finns en tyngd och en säkerhet i hennes ögon. Jag har fått för mig att hon inte var särskilt inställsam. Jag föreställer mig henne som ledaren i en grupp, en som inte är rädd att ryta till. Kanske den som lär de andra flickorna att svära på någon undangömd plats på skolgården. Jag undrar om det är orätt mot henne, som att hon är tomt kärll för mig att fylla med mina egna ideal.

När vi börjar med inspelningen, själva intervjun, har Karl mycket att säga. Ibland när vi berör det som gör ont far en skugga över irisarna, och ansiktet blir för en sekund ålderslöst. Då känner jag igen pojken på begravningen. Som när jag ber honom berätta hur Birgitta var som person. Då famlar han efter orden och glider iväg. Jag ser hur bilderna, minnena växer sig för stora på ett ögonblick och blir till en tromb som flyger iväg från honom.

Kvällssolen strilar mellan de spensliga träden strax norr om Ybbarpsvägen när Elin Sjöberg går ut för att gräva i grönsakslandet. Det är samma kväll som Birgitta försvinner. Just när hon ska gå börjar hunden, en sanktbernhard, skälla som en galning bort mot skogen och Ybbarpsån. Elin drar ihop ögonbrynen. Hunden brukar alltid vara snäll och lugn. Nu är svansen låg och spänd. De vanligen så godmodiga ögonen stirrar mot skogen så uppspärrade att vitorna syns. Hunden gör en ansats att springa ditåt, men hålls tillbaka av kopplet. Den fortsätter i ilsken förtvivlan att kasta sig i samma riktning tills den nästan stryper sig själv. Elin utbyter en förvirrad blick med sin man som kommit ut på trappen.

”Vi får ta in henne”, säger han.

Med en gemensam kraftansträngning lyckas de få in hunden i huset. Vad är det med henne? Där inne blir hunden rent vild. Den hoppar upp i fönsterkarmarna och vill ut. Elin ser den genom fönstret när hon går för att fortsätta arbetet.

Grönsakslandet ligger ungefär tjugofem meter från gården. Medan hon går hör hon skallen bakom sig. Efter ungefär en kvart har hon hunnit gräva igenom halva. Elin stannar till för att pusta ut och torka svetten ur pannan. När hon lyfter blicken får hon syn på något oväntat. Solens sista strålar lyser vackert borta i gläntan mot ån till, och mellan de två granna björkarna går en man. Han är nästan naken – det enda plagg han bär ser ut som ett

par mörka badbyxor. På huvudet kanske en mörk basker, eller så har han mörkt hår. Hon betraktar honom bara ett ögonblick innan hon återupptar sitt arbete. När hon är klar går hon in till sin man och hunden, som fortfarande skäller.

”Vad var det för en töffe, som solbadade så sent”, undrar hon.

Hennes man har inte lagt märke till främlingen. Hunden fortsätter hoppa och försöka ta sig ut i en hel timme till. Först vid niotiden på kvällen blir hon tyst.

Mimmi kommer och hämtar mig med sin svärmors bil. Hon ska bli min dotters gudmor några månader senare. Den här helgen är avgörande för det, vi går från goda vänner till nära vänner. Lite som när människor som upplever något traumatiskt ihop får ett speciellt band. Hon ska köra mig till Perstorp. Jag har inte körkort, och Mimmi är dessutom underbar att åka på utflykt med. Hon vill gärna sätta guldkant på tillvaron och blir lätt exalterad över saker. En gång när Sam var liten tog hon med mig ensam på utflykt till Kyrkogårdsön. Packa badkläder, sa hon. Själv hade hon med sig cava och riktiga glas, filt och mat. Vi satt i solen och drack cava tills hjärnorna blev mjuka och sedan gick vi längre upp på ön, till en vildvuxen höjd. Satte oss på en sten. Under oss låg döda sjömän och offren för koleran. Vi satt tysta och blundade. Senare, på vandrarhemmets uteservering, hörde vi en kvinna ropa på ett barn. Hon ropade högt och rösten blev allt gällare, mer desperat. Hennes röst fick sällskap av en mans. Och så flera röster till. Kvinnan travade med långa steg över gården med vild, sökande blick. Hon letade efter sin dotter. På ön finns ett stort, vindlande fort med runda former, som man kan gå omkring på. Dess öppna gångar och rum ligger under marknivå. Det är lätt att trilla ned. Vi började hjälpa till. Sprang omkring åt olika håll uppe på fortet, ropade. Jag minns det som att jag sprang mot solen som lyste starkt och vitt när jag plötsligt såg att det tog slut rakt framför mig. Ett stup. Hjärtslagen började kännas metallis-

ka. Jag såg det hela framför mig – en liten kropp i klänning, stilla, konstig ställning. Men när jag tittade ned så var hon inte där. En stund senare förstod jag att hon hade hittats. Jag såg familjen vid ett picknickbord innan vi klev på båten, de åt middag som om ingenting hade hänt. Men i ett parallellt universum kanske hon låg där, flickan, med brustna ögon nedanför ett stup, med vågorna svepande över sig.

Nu är det senhöst och jag är höggravid. Vi ska vara borta i två nätter och jag är lite nervös. Vad gör jag om förlossningen sätter igång? Jag har också en obehaglig känsla av att jag bjuder in något mörkt till min livmoder, till min bebis. Att jag utsätter henne för något. Men den känslan försvinner snabbt för vi har det så himla trevligt. Vi äter middag på Gyllene Uttern där det tydligen var väldigt populärt att gifta sig på femtioalet. Det finns ett kapell i källaren. I den stora restaurangen med utsikt över vattnet är vi nästan ensamma. Vi sitter i en behaglig tystnad i det jämna ljuset och dricker kaffe på maten innan vi går ut till bilen igen. På kvällen tar vi in på Slottsvillan i Huskvarna. Mimmi berättar om sin barndom. Hon pekar ut var hon bodde. Senare lägger vi tarot. Jag blir ledsen över att få tornet. Det är natt på bilden, tornet står högst upp på ett vasst berg. En blixtnedslag faller från dess topp, lågor slickar sig ut från tre fönster och två människor störtar handlöst. Det står för kaos och annalkande katastrof.

”Men det kan också tolkas som att det gamla måste raseras för att få plats med det nya”, säger Mimmi och lägger sin hand på min.

Nästa dag tar allting mycket längre tid än planerat. När vi närmar oss Perstorp är det senare än tänkt. Först känns det som en lättnad att komma fram. Vi ser gamla fina hus, mycket grönska. Regnet faller mjukt och livgivande. Men vi blir lurade. Det här är inte Perstorp, utan omgivande landsbygd som fått behålla det stråk av romantik som industrin omöjliggjort inne i cent-

rum. När vi kommer in till själva Perstorp är stämningen en helt annan. Regnet tilltar. Många hus är övergivna med igenspikade fönster. En pappa tar hårt i sitt barn. Två kvinnor verkar ogilla varandra där de går bredvid varandra över Konsums parkering. Vi kör genom centrum, känner oss som två främmande fåglar med playlist och aroma diffuser i bilen. Jag har närskådat och jämfört nya och gamla kartor och guidar Mimmi till idrottsplatsen. Det som kallas för den nya idrottsplatsen i utredningen finns kvar och den ser nedgången ut. Den gamla idrottsplatsen har ersatts av en stor parkering. Det regnar osannolikt mycket. Det dundrar hårt och obönhörligt mot taket och rutorna.

Folk är misstänksamma här. Det blir vi varse när bil efter bil saktar ned uppe på vägen. En kör till och med in på avfarten och krypkör förbi oss. Den parkerar en bit bort. Ingen kliver ur. Vi blir rädda.

”Ska vi verkligen gå ut?” undrar Mimmi.

Trots att vi kört hela vägen hit och detta är syftet med resan så tvekar vi. Kan vi ens gå ut i det här ovädet?

”Du kan stanna här”, säger jag till slut.

Jag måste gå ut ur bilen, fastän allt ropar nej. Jag får fram min regnponcho och försöker knäppa den i bilen. Jag är otymplig. Magen är stor och rund, benen inklämda under handskfacket. Jag vältrar mig ur bilen och trär huvan över huvudet.

Klockan är ungefär en kvart i åtta. Valdemar har varit och kört bort skrot från tomten och träffat på jägmästaren. De två blev stående att prata en lång stund. Nu har han just klivit in i trädgården och Margit kommer emot honom.

”Gräsmattan är full av mullvadshål”, säger hon och slår ut med armarna.

De pratar om vad de ska göra åt det när Karl sticker ut huvudet från fönstret i sitt rum på andra våningen.

”Är inte Birgitta här?” ropar han ned till dem.

Margit skakar på huvudet.

”Vad konstigt”, svarar Karl, ”jag kom just från idrottsplatsen, och hon gick före mig.”

Margit ber honom cykla och titta efter henne. Karl springer ned och ut genom dörren, plockar upp cykeln och plingar glatt innan han fortsätter ut på gatan. På vägen stöter han på sin vän Åke igen och frågar om han har sett Birgitta. Det har han inte. Karl blir stående. Han glömmer vad han cyklade ut för. Ännu är det ljus och många barn ute. Ingen är egentligen orolig.

Valdemar går in i huset och slår på radion. Det är ett frågesportprogram som heter *Oss kapellmästare emellan*. Valdemar lyssnar tills programmet slutar klockan åtta. Det är dags att cykla till nattpasset på fabriken. Vägen dit går förbi idrottsplatsen. När han far förbi tittar han efter Birgitta, men allt han ser är två män som krattar. Han hör några barn också. De skrattar, eller skri-

ker. Det låter som att ljuden kommer från omklädningsrummets baksida. Han tittar för säkerhets skull i bäcken. Sedan cyklar han vidare.

Valdemar har hunnit jobba lite mer än en timme när han hör sin hustrus röst nedanför kontorets fönster.

”Är Birgitta där?”

Han skyndar nedför trappan, låser upp dörren och möter henne ute på gruset. Hon snubblar över orden när hon berättar att hon har varit ute och letat. Ropat. Valdemar tänker på allt löst folk som jobbar på fabriken. Ansiktslösa män som kommer och går. Tillsammans cyklar de ned till nya idrottsplatsen. Men det är mörkt, de ser ingenting. Valdemar skyndar sig hem och en efter en ringer han alla familjens vänner och bekanta för att fråga om Birgitta är hos dem. Det är hon inte. Han ber dem komma med lyktor. Därefter ringer han hemvärnet. Jägmästaren och Blom ger sig iväg medan Valdemar letar i förrådet efter delar att sätta ihop lyktor av. Det finns inte lyktor till alla. Skogen ligger mörk och stirrar tigande mot husen.

Jag står på nya idrottsplatsen. Bara idrottsplatsen numera, den är inte längre ny. Vid ingången finns en biljettkiosk som ser övergiven ut. Jag ser mot skogen. Och åt andra hållet, in mot centrum. Där bodde de flesta av arbetarna och deras barn. Jag flyttar blicken åt höger där familjen Sivanders hus låg, den finare delen av Perstorp där man hade tjänstefolk. Och så längre åt höger, nedanför skogen. Där låg Elin Sjöbergs gård där den halvnakna mannen klev ut i en glänta. Jag har just börjat gå mot skogen när jag hör bildörren öppnas och slå igen bakom mig. Mimmi halvspringer emot mig. Hon är svartklädd och har klackskor, fuskpäls och paraply. Hon är inte klädd för att gå i en blöt skog, men säger att hon inte gärna kan lämna en höggravid kvinna i sticket. Det regnar så otroligt mycket. Det är halt och snårigt. Bilarna som kör på vägen vi ska över betraktar oss med svarta rutor. Vi går in i skogen. Så skiljs vi åt för hon behöver kissa. Hon går åt vänster, jag åt höger.

Klockan är tre på natten när hemvärnet bildar kedja och börjar röra sig från Gustavsborgsvägen i östlig riktning. Det är flera hundra män som går bredvid varandra med några meters mellanrum. Birgittas namn sjungs ut i mörkret i otakt. Skogen rör oroligt på sig när ljuset från lyktorna träffar stammar, stenar och mossa. Små, små vita punkter speglar det tillbaka. Liljekonvaljer.

En av Valdemars kollegor, en ingenjör Näs, är bland de sökande. I det skakiga ljuset från lyktorna får han syn på något längre fram. Vad är det – en cirkel? När han kommer lite närmare ser han att det är en upptrampad rundel.

Han skriker ”Halt!”, och hela människoormen fryser i en rörelse som börjar med honom och går i två vågor åt vardera sidan.

Det är någonting i utkanten av rundeln. Näs lyfter lyktan. Ett par träskor, ett barns. De står jämte varandra, något mer än en halvmeter isär. Som om någon haft en sko i varje hand och lugnt och stilla ställt ned dem. Han går fram och tar upp den ena. Det är en spricka i sulan. Och något mörkt. Näs ryser. Han börjar springa ut ur skogen, ned till idrottsplatsen.

Där står en klunga män. Han passerar dem alla tills han kommer fram till Valdemar.

”Är det Birgittas?” säger Näs och håller fram skon.

Något lämnar Valdemars ansikte när han ser på den och med ens sjunker det ungdomliga hullet under kindbenen in och

mörka ringar framträder kring hans ögon. Han nickar.

”Ja, det är Birgittas.”

Uppe i skogen har Margit kommit fram till den andra skon och ett skrik ekar över grantopparna.

Precis utanför den upptrampade rundeln befinner sig jägmästaren. Medan de andra männen talar lågt sinsemellan ser han sig omkring. Vilken väg hade ett djur tagit? Han ser en form, en rörelse, över marken, mellan grenar och snår. Spåren leder honom längre upp i skogen. Det är nästan vindstilla nu. Trädstammarna blir påkomna i lyktans sken där de står och blänger på honom. Molnen har blåst bort så att stjärnorna på himlavalvet kan följa jägmästaren där han går, långsamt och fokuserat. Det tar fem minuter men hade lika gärna kunnat vara tusen år. I ett vattenfyllt dike finns en hög med stenar. Jägmästaren känner sig febrig och det forsar i huvudet och öronen som ett hav i full storm. Just vid sidan om en av stenarna sticker en blek hand upp ur det låga vattnet. Han känner hur kroppen börjar skaka. Rösten låter som någon annans när han ropar på landsfiskalen.

Vet jag ens vad jag letar efter? Jag ser polisens bilder från brottsplatsen framför mig. En smal sänka. Spåren efter strumpklädda barnfötter i lera och mossa. Där sänkan blivit vattenfylld: en stor sten. En klänning under. Jag går blint och söker. En mening från *Agnes Cecilia* går runt i mitt huvud: *Bege dig jag vet inte vart, för att söka jag vet inte vad.*

Det hållregnar. Det är ovärdigt att Birgitta dött på en så vedervärdig plats. Tunga, hemska granar. Blöta, äckliga fjolårslöv. Nakna grenar. Jag vet inte vart Mimmi tagit vägen. Och jag är rädd att någon ska komma och fråga vad jag gör där. Bli arg på mig. Jag går över vägen till en skärva av skog som blivit kvar efter att vägarna sprängts fram. Jag ropar, osäkert som när man inte vet om någon hör.

”Mimmi?”

Hon svarar inte. Det rinner vatten från huvan ned i ögonen och munnen. Jag stryker med händerna över ansiktet, men de är också blöta. Så får jag syn på något.

Bland träden mellan Bruksvägen och Gustavsborgsvägen sänker sig marken ned i en fåra. Och där. Vad är det där? En vit cirkel? Jag hör en röst säga: *Här är det*. Det är min röst, men det är inte jag som säger det. En lastbil dundrar förbi på vägen jag precis har lämnat. Rösten upprepar: här är det. Här är det. Här är det. Tung och tjock vaggar jag fram mellan ris och grenar. När jag är nära ser jag att det är fjädrar. Vita fjädrar. Någon har dödat en

fågel här. Själva fågeln är borta. Och där, bredvid cirkeln. Precis
nedanför ligger diket. Här är det. Jag har hittat henne.

Konstapel Ivar Björk och överkonstapel Knut Magnusson hör ropen och följer ljudet. De snubblar över stenarna och slår granruskor ur ansiktet när de skyndar fram. Vid ett dike ser de jägmästaren. Hans ansikte är upplyst snett underifrån av lyktan i hans hand. Han pekar ned i diket med ett blekt finger. Nyss var här alldeles stilla. Nu har scenen satts i rörelse som när ett väldigt havsvidunder rör sig nere i djupet. Prasslanden och ljudet av knäckta kvistar kommer närmare och där är landsfiskal Tydén. Han har fjärdingsmannen Gottfrid Andersson i släptåg. Tydén stannar upp medan fjärdingsmannen går närmare. De andra står i en halvcirkel kring honom när han ställer sig gränsle över diket och lyfter bort en sten. Ett flickansikte syns där under. Väns-ter kind är vänd upp mot natthimlen. Innan han hinner tänka för han ned sina händer i det iskalla, svarta vårvattnet och lyfter hennes huvud, vänder det uppåt. De oseende ögonen blickar in i Vintergatan. Fjärdingsmannen ser att det är Birgitta. Men Birgitta själv är inte längre där. Hon sitter högst uppe i den höga granen och ser ned på männen. Så tar hon sats och far ut, upp mot himlavalvet.

Vi sitter tysta i bilen på väg bort från Perstorp. Det tunga regnet har ersatts av tät dimma. Bebisen sover i magen. Det tar ungefär fyra timmar till Borkhult Lapphem där vi har bokat ett rum för natten. Den sista biten är surrealistisk. Det har hunnit bli kolmörkt och vi kör på slingriga småvägar genom skogar och förbi fält. I strålkastarljuset skymtar vi vilda djur överallt. De kryper i diken, far som spöken över vägen. Ögon glimmar och lyser i mörkret. Mimmi krypkör och jag spanar så koncentrerat efter djur att huvudet bultar när vi kommer fram vid halv elva-tiden.

Vandrarhemmet ligger i gamla arbetarbostäder från slutet av 1800-talet, förbundna med en loftgång. En kvinna tar emot oss och berättar att vi är de enda gästerna. Hon leder oss upp för en smal trappa och golvtilljorna knakar under fötterna när vi går in i rummet. Tapeterna tar över med ett hypnotiskt virrvarr av gröna blommor. På väggarna sitter speglar, vågiga av ålder. Vita spetsgardiner hänger i fönstren och bakom dem finns bara fält, skog och mörker. Kvinnan går ut och stänger dörren efter sig. Vi har ingen mat med oss och här finns ingen att köpa, så vi äter lite nötter vi haft med oss från bilen. Mimmi säger att det är konstig stämning här. Jag går och tvättar ansiktet. En stor spindel ramlar ned från toarullen och jag blir rädd. Jag bevakar spindelns rörelser och står så långt bort från den som möjligt medan jag tar tandkräm. Då börjar det tjuta. Med skrämseln redan vibrerande i kroppen hoppar jag högt och trycker ut tandkrämen på golvet.

Det tar en sekund innan jag förstår att det inte är spindeln som tjuvar, utan brandlarmet. Jag går ut och hittar Mimmi stående på en stol. Hon trycker och trycker på brandvarnaren men ingenting händer. Till slut rycker hon ned den och sliter ut batteriet. Tystnaden blir kompakt. Vi vädrar och ser oss omkring efter en anledning till att den börjat tjuta, men finner ingen.

”Vad hände?” säger jag.

”Jag la tarotleken där.” Leken ligger på ett litet bord precis under brandvarnaren. ”Och då började det tjuta.”

Vi älskar spökhistorier, det var så vi blev vänner från första början. Men nu ser jag på henne att hon är rädd. Jag, som brukar vara lättskrämd, är lugn. Mimmi pekar på gungstolen i hörnet.

”Det känns precis som att det sitter någon där, en kvinna. En superreligiös kvinna. Och hon gillar inte att jag tog fram en tarotlek.”

”Du har inte tänt ljus eller nåt?”

”Nej, ingenting.”

På natten drömmer jag att det vimlar av människor som går mellan arbetarbostäderna. Mimmi drömmer en intensiv mar-dröm som också utspelar sig i byggnaden, att hon är önskad där. När vi vaknar nästa morgon är himlen ljusgrå och ljuset jämnt. I husets källare är frukosten uppdukad. Vi småpratar lite med ägarens mamma. Medan vi sitter vid bordet bredvid och äter vår frukost berättar vi om brandvarnaren. Mamman skrockar.

”Det är den där damen som busar med er”, säger hon.

Valdemar och Margit går hem i soluppgången i stum förtvivlan. Konstapel Björk ger en underordnad polis order om att stanna vid fyndplatsen med sökhunden medan Björk går och ringer efter förstärkning. Därefter letar han upp fjärdingsmannen Gottfrid Andersson. Fjärdingsmannen har nämligen nämnt en man som betett sig underligt och som ska lämna Perstorp samma dag. Tillsammans går de till en barack vid ättiksfabriken där mannen håller till, anhåller honom på plats och söker igenom huset. Men de hittar ingenting och sätter mannen på fri fot.

Kvart i sju står solen högt och fåglarna skriker. Kriminalöverkonstapel Magnusson och konstapel Björk smäller igen bildör-rarna nere vid idrottsplatsen. De går upp i skogen, till platsen där träskorna står. Höger sko har en spricka i tån, formad som ett T. Den är blodig och i T:et sitter ett hårstrå. Rundeln, *omkring en halvmeter i diameter, består av upptrampad och uppsparkad mossa. Precis väster om den syns blodsdroppar här och där på fjolårslöven, som små mörka rubiner.

De går bort till diket och ser ned i det. I leran syns tydliga avtryck efter fötter i strumplästen. Efter dem har större, skobe-klädda fötter följt efter. Förlorat balansen och tagit ett halvt steg bakåt. Fortsatt efter henne. Birgitta tycks först ha blivit attackerad där träskorna påträffats, lyckats springa sextio meter bort, hoppat ned i diket där hon hunnit ta nio steg innan hon attackerats på nytt och slagits ihjäl. Konstapel Björk håller gips

i ett av skoavtrycken.

Där fotspåren tar slut ligger en hög med stenar och en uppdragen stubbe. Under dem ligger Birgittas kropp kvar. Mördaren tycks ha försökt gömma henne. Ett klumpigt försök. En ljus profil avtecknar sig i det mörka vattnet, nästan helt under ytan. Stenen som fjärdingsmannen lyft bort från hennes ansikte ligger under hakan. Det är en slät sten, ungefär femton gånger tjugo centimeter stor. Över bröstkorgen och magen ligger den största stenen. För att komma fram till den måste man först ta bort fyra mindre stenar. Vid dikets sidor ser man groparna där de legat och bidat sin tid i århundraden. Nu har de uppfyllt sitt öde. Jag tänker på blommor som kastas ned i en grav, mjuka och lätta.

När stenarna lyfts undan blottas Birgittas kropp. Hon ligger rak på rygg med fötterna tätt ihop. Hennes högra arm är böjd i rät vinkel med handflatan upp, något knuten. Den andra handen är tryckt mot hennes bröstkorg.

Flickan är barhuvad, iklädd blå yllekofta något skrynklig men ej oordnad, smårutig olikfärgad klänning, skrynklig på vänster sida, byxor, strumpor, av vilka den vänstra är nedrullad till vristen.

Under vattenytan på den plats där hennes huvud har vilat hittar man en pyramidformad sten med spetsen riktad uppåt. Den sitter djupt. En vuxen man kan stå på ett ben på dess spets utan att den sjunker ned. Poliserna gräver upp stenen och tar den med sig.

Jag och Justus sitter i soffan, jag uppbackad av hela hemmets kuddar. Som en sultan tronar jag med min stora mage. Sam är hos mina föräldrar. Mina värkar har redan satt igång tre gånger, bara för att avta efter några timmar. Vi tittar på den sista Harry Potter-filmen. Jag har en nästan tom Aladdinask i knät. Det är bara de äckliga kvar. I vänster hand har jag en liten kontroll kopplad med sladdar till elektroder på min rygg. Det är en TENS-apparat som ska ge smärtlindring i värkarbetet. Det tog lång tid att föda Sam. Därför är jag inställd på att ha värkar länge den här gången med. Vad jag däremot inte har räknat med är att värkarna ska komma och gå. Storm och stiltje, om vartannat. Jag drar upp styrkan för varje värk. Det är snudd på njutbart att känna det elektriska hummandet i korsryggen.

Nu ber jag Justus spola tillbaka filmen. Jag hänger inte med. Värkarna kommer tätare och tätare och blir allt mer intensiva. Jag blundar och andas djupt och långsamt. Jag är ett urtidsdjur som ligger i den varma gyttjan, min kropp häver sig upp och ned som ett berg på väg att rasa ned till jordens glödande mitt. Justus säger att det kanske är dags för ett bad. Tidigare har värkarna avtagit när jag lagt mig i badet, ett tecken på att det inte är dags än. Det tar emot att släppa kontrollen och ta bort elektroderna. Men han har rätt. Han hjälper till att dra mig upp ur soffan. Tappar upp ett bad. Jag häver mig upp och sjunker ned. Vattnet är varmt. Justus går ut i vardagsrummet igen. Det tar inte lång stund innan jag ropar på

honom. Värkarna avtar inte. De blir starkare.

Ute lyser en iskall fullmåne, men förlossningsrummet är varmt i ljuset från adventsljusstaken. Jag har gett upp spellistan jag förberett, orkar inget energiskt. Istället har jag bett Justus sätta på Shida Shahabis *Homes* som jag brukar lyssna på medan jag skriver. Jag kan vartenda avtryck mot pianotangenterna i den. Jag dyker ned i pianot och vandrar genom bergsmassivet jag hittar där, steg för steg. Varje värk går emot en vårfloed som forsar ned från toppen. Jag vet att det är omöjligt att nå hela vägen upp, jag kommer att dö på vägen. Men det glömmet jag sedan. Till det skimrande ljudet i början av "Vassen" häver jag mig upp till stenröset och hon tar sitt första andetag fortfarande kvar i min kropp. Barnmorskan säger att jag måste sluta krysta. Jag vrålar. Jag är hela universum som pressar emot den tvingande kraften som håller alla himlakropparna i rörelse. Allting stannar upp. En miljard år passerar. Två. Och tre. Sedan kommer stormen och jag låter mig själv följa den, falla ned från toppen, ned i avgrunden. Jag faller ned i havet där jag tar emot henne. Klockan är prick sex på morgonen.

Jag ser på Justus när han klipper navelsträngen. Hans ögon är fyllda av tårar på väg att välla över kanten. Han hulkar till när

barnmorskan placerar Vivi på mitt bröst, och jag gör detsamma vid åsynen av honom. Först nu är jag säker på att han vill ha henne, att hon är önskad av honom. Hon är blöt och varm, håret ligger slickat mot huvudet. Jag drar sjukhusets gula filt över oss. Hon börjar genast söka efter bröstet. När hon får tag kommer hon till ro. Jag ser att hon har ett V högst upp i pannan. Ett klart och tydligt V för Vivianne. "Älskling", säger jag om och om igen och gråter, skrattar. Jag är hög på hormoner och märker inte ens att blodet forsar ut ur mig. Jag noterar bara att de lugnt byter ut underläggen med jämna mellanrum. Barnmorskan frågar om jag känner några krystvärkar. Nej, jag är klar ju? De masserar min mage. En barsk kvinna kommer in och sätter akupunktur nålar. Det dröjer innan jag förstår att någonting inte står rätt till. Det är när jag tittar upp på Justus och ser det i hans ansikte. En till kvinna kommer in.

"Känner du det här?" undrar hon.

Jag känner absolut ingenting. Jag ler och skakar på huvudet.

"Finns det inga längre handskar?" frågar hon någon.

Hon låter lite stressad på rösten.

"Då får jag köra på de här."

Hon för in handen i mig. De frågar hela tiden om det gör ont, om jag känner någonting. Nej. Epiduralen verkar fortfarande. Men det är obehagligt när jag förnimmer hennes hand långt uppe i livmodern, där min bebis alldeles nyss var fredad från omvärlden. Alla är snälla och lugna men det känns ändå som ett övergrepp. Ett intrång. Hon är där inne och river i en helgedom. Hon gräver med handen, lossar kanterna på moderkakan och får ut den i en suck. Blodet på hennes händer går över de blåa handskarnas kanter. Jag får veta att jag hade skickats till operation om hon inte hade lyckats.

Jag får inte resa mig upp. De tömmer blåsan med hjälp av en kateter. Sedan undrar de om jag tror att jag kan gå upp och kissa. Jag har ingen aning men vill vara till lags och verka duglig och

stark. Jag stappar ut i badrummet. Lysrören är så skarpa. Jag ser mitt härjade ansikte skymta förbi i spegeln på min väg mot toaletten. Jag sätter mig och hör de milda rösterna på andra sidan dörren, från krubban där Jesusbarnet sover nu. Sedan kränger det till i huvudet och vänder sig i magen. Jag är rädd att uppfattas som sjåpig och svag när jag säger:

”Jag mår inte så bra.”

De kommer in i samma sekund som min kropp välter åt sidan. De håller mig uppe och sträcker fram en påse och jag kräks och kräks.

När vi lämnar BB får jag inte hålla Vivi. Jag är för ostadig. Jag håller mig i räckena som går längs väggarna i alla sjukhusets korridorer. Pappa hämtar oss. Han har Sam med sig. Sam har sagt att han vill följa med hem till morfar och mormor igen sedan. Nu sitter han på en stol och får sin lillasyster i famnen. Vi hjälper honom att hålla. Hans långa lugg faller ned över ansiktet när han böjer sig över henne.

”Hon är så liten”, viskar han.

”Jag vet”, svarar jag.

Han lyfter hennes fingrar ett efter ett och skrattar.

”Pyttesmå fingrar.”

Han undersöker hennes fötter.

”Pyttesmå tår.”

Han gungar fötterna i handen en stund innan han viskar:

”Jag vill följa med hem.”

Kriminalöverkonstapel Magnusson och fjärdingsmannen Gottfrid Andersson går med resoluta steg mot barackerna vid fabriksområdet. De är båda iklädda trenchcoat och hatt. Det är en fin dag och redan såhär tidigt på morgonen har flera av arbetarna och deras familjer sökt sig ut från de trånga, mörka rummen. De ser undrande på de båda männen och drar sig åt deras håll för att få veta vad som står på. I barackerna bor många av dem som flytt undan kriget och på krokiga vägar hamnat i Perstorp. De flesta är sudettyskar, polacker och ungrare. En av männen tar täten och möter konstapeln och fjärdingsmannen. Han talar svenska och tar ofta på sig rollen som tolk.

”Vi behöver skorna från samtliga män”, säger konstapeln bryskt. Hans buskiga, ljusa ögonbryn är låga och stränga.

Mannen får ingen förklaring. Han slår ut med armarna i en hopplös gest och går tillbaka till den lilla folkhopen som samlats bakom honom. Snart knackar hårda knogar på alla dörrar i barackerna och slitna skor ställs i långa rader ute i gräset. Konstapeln går längs med dem och lyfter upp varje vänstersko, ser på undersidan och ställer ned den igen. De väntande trampar otåligt på stället och mumlar till varandra. Det tar lång tid innan de kan bege sig, och de får inte någon förklaring förrän de anlänt till fabriken. Mellan de dundrande maskinerna viskas det att ingenjör Sivanders lilla dotter har hittats död. De har funnit fotspår i diket där hon låg. Det brusar harmset och sårat i blodet. Såklart polisen misstänker dem först.

Vivi. Hon är född med en märklig frisyrr. Mörkt och rakt hår, mest över bakhuvudet och med en liten lugg högt upp på hjässan. Man ser var hon gnuggat sitt huvud mot mitt bäckenben så jag skrek av smärta. Hon har en tydlig virvel som får håret högst upp på huvudet att stå upp och åt sidan. Trollnäsa och trumpen mun. Hon är mest lik Justus.

Vi kommer hem tidigare än planerat och jag sveper in henne i en mjuk, grå kofta. Jag har burit den själv nästan varje dag i månader för att den ska lukta som jag och skänka henne trygghet. Slakten kommer. De turas om att hålla henne. Jag har satt på henne en gul pyjamas. Den är Sams gamla och alldeles för stor på henne. Hon är så liten. Mycket mindre än han var när han föddes. Så fort slakten har åkt klär jag av henne. Det känns onaturligt att hon ska ha kläder. Hon är mer ett djur än en människa. Jag bär henne mot min hud. Hon hickar och gäspar. Ammar och somnar med näsan mot mitt bröst. När Sam och Justus har åkt till förskolan är det bara hon och jag och jag njuter. Tiden står still. Jag följer hennes valkar och rundningar med blicken. Stryker henne över håret och över de mjuka små armarna och den mjuka nacken. Som en liten, naken bulldogg. Obeskrivligt mjuk är hon. Drar man in doften från huvudet luktar det svagt av ljus mysk och krämigt sandelträ. På den tredje dagen går vi ut och jag sätter mig på bänken utanför vårt hus. Min kompis Lovisa kommer stretande uppför backen med en barnvagn. Hennes dotter Lena föddes en månad före Vivi. Lovisa är redan rutinerad. Hon går

och går, långa promenader varje dag.

”Igår gick jag en mil”, berättar hon.

Jag är skör och svag. På den sjätte dagen går jag och Justus den korta vägen till Färgfabriken för att äta lunch. Alla som passerar vårt bord stannar liksom upp och blir varma och snälla kring ögonen. Allt i min kropp gör ont och jag orkar nästan ingenting. Jag går långsamt som en döende. Framför brädgården får jag stanna och knäppa upp för att amma Vivi stående i januarisolen.

En dag står jag vid vårt vardagsrumsfönster som vetter ut mot ett träd med ett stort skatbo i. År efter år kommer skatorna tillbaka och putsar på sitt bo. Vi brukar skoja om dem som om de vore våra grannar: nu renoverar de igen, nu bygger de ut. Justus är i badrummet och byter på Vivi och jag står ensam i det kalla ljuset och betraktar den ena skatan. Så kommer en annan fågel. Den betar sig märkligt. Det verkar som att den vill ta sig in i skatans bo. Jag gungar som en galen människa, som man gör när man är van vid att ha en bebis i famnen. Tittar, konfunderad. Jag ropar till Justus: ”Kom och kolla, nu är det drama här utanför.” Det går upp för mig: det där är ingen duva. Det där är en hök. Den jagar skatan. Med stigande fasa ser vi på när vår granne skatan nästan undkommer, men så, övermannas. Höken för den till marken och börjar äta. Skatans livskamrat cirklar förtvivlat ovanför dem och kraxar ut sin sorg.

Elva dagar efter förlossningen åker vi med mamma och pappa till Tyresta nationalpark. Sam är med. Jag känner skuld gentemot honom. Han har inte haft sin mamma på så länge. Och nu när bebisen äntligen är ute vill jag bara vara ensam med henne. Men jag stretar emot. Jag åker till Tyresta och ammar i ett skjul, trots känslan av utsatthet och panik. På återbesöket hos barnmorskan berättar jag om mitt rusande hjärta, frågar om jag kan fortsätta ta Lergigan som lugnande. Men man får inte det när man ammar. Det finns inget man kan ta.

”Backa bandet”, säger min barnmorska. ”Gå tillbaka till

bebisbubblan. Åk ingenstans.”

Jag gör som hon säger. Vi stänger in oss bakom filter och neddragna gardiner. Jag tar mig bara dit jag kan gå och går aldrig i affärer. Det fungerar. Jag blir lugn. Hjärtat slår med långsamma slag.

En skugga rör sig genom Perstorp i majkvällen. Vad finns inuti en människa som precis har tagit livet av någon? Rädsla för att åka fast kanske, men det behöver den här personen inte känna. Ingen kommer bli dömd för att ha dödat Birgitta, inte i lagens ögon i varje fall. Dömer mördaren sig själv? Är det upprymdhet som brusar i kroppen, glädje, när han passerar varmt upplysta fönster i kvällningen, ser människorna där innanför när de lyssnar på radio, brer sig en kvällsmacka, nattar sina barn? Kanhända skulle Birgittas mördare känna igen sig i vad den elvaåriga Mary Bell kände tjugo år senare, när hon ströp fyraåringen Martin Brown. Jag minns hur den vuxna Mary Bell beskrev det för journalisten Gitta Sereny. Det var inte det att hon var arg, det var ett ingenting. En tomhet och en avgrund.

I min föreställningsvärld finns två alternativ till vad mördaren kan ha känt. I det första kommer ångesten som en flodvåg till följd av den groteska handlingen. I det andra genomsyrades kroppen av ångest före mordet, men den är borta nu, ersatt med ett stumt tomrum.

Jag hoppas att alternativ ett ligger närmast sanningen, för då kan det vara slut nu. Då är våldet inte en ångesthantering, något som måste stegras. Om det är det andra alternativet kommer något mer att hända.

Bengt Sommer vaknar av röster. Pappas är dov. Mammans gäll, och en rysning far igenom hela kroppen när den går upp i falsett. Bengt sätter sig upp och ser på sin lillebror som ligger skavfötters med honom. Axels kinder är ännu rosiga av sömn och han klipper yrvaket med ögonen. Bengt knuffar på honom tills han vaknar till. Tillsammans stirrar de mot den stängda dörren och lyssnar intensivt. När Bengt hör fötter röra sig över golvet ropar han.

”Mamma? Pappa?”

Det blir tyst på andra sidan väggen. Så öppnas dörren. Mamma kommer in och sätter sig på sängkanten medan pappa blir stående, lutad mot dörrkarmen.

”Vad är det som har hänt?” säger Axel och gnuggar sig i ögonen.

Mammans ögon är blanka. Hon har huvudet på sned och snyftar till, innan hon lägger ena handen på Axels kind, och den andra på Bengts. Den är narig och torr.

”Pappa har just berättat något förfärligt. Ingenjör Sivanders flicka har hittats död i skogen. Mördad.”

Axel drar efter andan. Han är god vän med Karl Sivander. Bengt ser på sin pappa som nickar.

”De hittade henne ovanför idrottsplatsen.” Pappa är tyst en stund innan han fortsätter. ”Du var ju där igår, Bengt. Säg eller hörde du något konstigt så måste du berätta det. Det är mycket viktigt.”

”Nej, jag...” Bengt sätter händerna i armhålorna, ser bort mot fönstret och sedan mot pappa igen. ”Jag sparkade lite boll bara, sedan gick jag hem.”

Mamma ställer sig upp, går och ställer sig bredvid pappa och ler tillkämpat.

”Jag går ned och kokar lite kakao. Det måste vara en hemsk chock för er.”

Det är lördag eftermiddag och tid för fotbollsträning, men någon träning ser det inte ut att bli. Idrottsledaren och fabriksarbetaren Edvin Oskarsson betraktar pojkarna i laget. De står i små klungor och viskar. En kollega på ättiksfabriken berättade vad som hade hänt när Edvin och hans husvärd Börje kom till sitt pass tidigt i morse. Vid det här laget har alla hört att Sivanders flicka har hittats mördad i skogen. Nu står Edvin och pratar med en av de andra tränarna. Samtidigt har han blicken fäst på pojkarna.

”Tror du att en pojke på fjorton kan ha gjort det?” säger han lågt.

Mannen ser på honom med förvåning och skepsis i blicken.

”Varför undrar du det?”

Edvin tittar på Bengt som skrattar åt något som en annan pojke har sagt. Han tvekar ett ögonblick innan han går fram till honom.

”Såg inte du någon när jag mötte dig igår? Du kom ju därifrån.”

Pojkarna som står närmast tittar nyfiket på Bengt.

”Nej, ingen.”

”Gick du hem då, efter att vi setts?”

”Ja.”

Edvin håller sin blick fäst på Bengt som sparkar lite i gruset. Sedan säger han med högre röst så hela laget hör honom:

”Ska vi gå upp och titta, där de hittade flickan?”

Nästan alla pojkar sluter upp. De vill gärna se. Några få står kvar med blicken i marken. Bland dem är Bengt. När Edvin

kommer ned från skogen igen med en svans av pojkar bakom sig går han fram till honom igen.

”Har du varit där uppe, Bengt?”

”Nej.”

När Edvin kommer hem på kvällen vill Börje prata om det som skett.

”Du var ju på idrottsplatsen igår. Vet du något?”

Edvin drar in luft och håller kvar den. Sedan säger han:

”Det är en pojke i fotbollslaget som betar sig lite underligt.”

Det är tyst en stund innan Börje svarar.

”Om det är någon som betar sig underligt måste du tala om det för polisen”, säger han.

Edvin ser ut genom fönstret, drar upp axlarna till öronen, håller dem en stund och släpper sedan ned dem med en lång utandning.

”Ja, jag vet. Jag ska. Men jag tror inte pojken kan ha gjort det. Det kanske reder upp sig själv innan jag hinner säga något till polisen.”

Men Edvin väntar inte länge. Redan klockan tio nästa dag finner han sig på polisstationen för att berätta att han sett Bengt Sommer gå upp i skogen på fredagskvällen.

Varje gång jag ska ha båda barnen känns det som att hjärtat ska hoppa ut ur bröstkorgen av stress. Jag räcker inte till mer än ett barn. Sam vill ändå bara vara med Justus, stöter bort mig. Jag säger mjukt att jag kan natta honom, om han vill. Jag ler mot honom. Så säker första gången jag erbjuder det, på att han ska vilja ha mig tillbaka.

”Neej”, säger han med sjunkande röst medan han tittar bedjande på Justus. ”Pappa...”

Hans ögon fylls av tårar. Han vill att pappa ska natta. Trots att pappa brukar sitta på en stol nedanför våningssängen, inte krypa upp och ligga tätt intill som Sam vill. Som jag gör. Jag försöker att inte visa hur sårad jag blir. Nästa gång jag frågar vet jag att jag kommer få ett nej. Jag ser att han känner min osäkerhet.

När jag är nära Vivi blir jag hög på endorfiner. Jag älskar att vara med henne. Ensam. Jag kan inte förstå varför jag tyckte det var jobbigt att vara ensam med första barnet, och känner mig skyldig för att jag är lycklig nu. Jag är så kär, så förälskad. Jag vill bara, bara, bara vara med henne. Det är knappt jobbigt att vara uppe på nätterna ens. Bara ibland, vissa nätter, när hon skriker i timmar. Det är något med magen. Vi masserar den ömsint varje kväll. Vi gör ”vattenhjulet” och ”sol och måne”, och trycker knäna mot magen och håller i sex sekunder, skakar sedan benen. Ingenting av det här känns jobbigt. Det är en lycklig tid. Jag är inte ens särskilt orolig. Jag kollar med jämna mellanrum att hon

andas, men det går av sig själv, det ger mig ingen större ångest. När Sam var liten tyckte jag att pappa körde som en biltjuv och att alla i kollektivtrafiken var aggressiva och hemska. Jag var mycket mer orolig för honom i början.

I februari firar vi Justus födelsedag och Vivis födelse hos svärmor. Det är vi, svärmor, svärfar, mamma, pappa, min syster, Maya och Justus kusin. Vivi får ett leopardmönstrat set med byxor och body. Svärmor har bakat en choklادتårta och vi dricker kaffe ur små, små koppar. Vi vet inte att det är sista gången på mycket länge vi ses alla tillsammans, inomhus och obekymrade. I mitten av februari går jag och Lovisa på barnvagnsbio med Lena och Vivi. Bio Rio visar *Unga kvinnor* och jag blir våldsamt sugen på väst. Lovisa och jag har sett fram emot att vara föräldralediga tillsammans. Våra döttrar kommer bli bästa vänner, tänker jag. Men i själva verket kommer de knappt ses.

”Det här gör vi varje tisdag”, säger vi.

I slutet av februari fikar jag med en annan kompis i Vinterviken och fotar henne när hon håller Vivi sovande i famnen. Hennes tröja har exakt samma nyans som Vivis skära kinder. De ser ut som en tavla av Bouguereau. Dagen efter äter jag en smula på konditori Chic med min vän Sigrid som just flyttat hem från Turkiet. Jag har längtat efter henne.

Hemma tittar jag på en serie på Netflix som heter *Pandemi* medan jag ammar Vivi. Några dagar senare ser jag ett nyhetsinslag om ett virus i Wuhan.

”Det är precis som i *Pandemi*”, säger jag till Justus över middagbordet.

Sedan kommer *Dokument utifrån* om Wuhan. Jag ser människor slitas från sin familj av beväpnad polis och dörrar som spikas igen medan människor skriker och gråter innanför dem. Viruset når Stockholm. Människor börjar bunkra. Jag med, i smyg. Jag vill inte att just *min* familj ska stå utan mat. Jag köper sånt som vi annars aldrig äter. Vita bönor i tomatsås. Fiskbullar.

Jag ställer burkarna längst bak i skafferiet.

På lördagen ska vi på ettårskalas. Det känns olustigt. Jag säger det till Justus och han svarar att vi inte behöver gå, om jag inte vill. Jag är så trött på att alltid vara den som är orolig. Men jag skriver ett meddelande till barnets mamma, att vi är lite förkylda. Kanske bäst att avstå?

”Äsch, det är lugnt!” svarar hon.

Vi går tidigt till kalaset, med tanken att det inte ska vara så mycket folk där då. Det är proppfullt. Alla kramas. Det är vänner man inte sett på åratals där. Jag glömmer vilken kaffekopp som är min och råkar ta någon annans. Det är sista gången allt är som vanligt.

Bengt står på Perstorps station tillsammans med sina lagkamrater. De ska iväg för att spela match i Tyringe. En av hans kompisar håller i en dagstidning. Det står om mordet på Birgitta.

”Får jag se?” säger Bengt och sträcker ut handen.

Pojken räcker över tidningen. Bengt läser stycket om de stora stenarna som lagts över Birgittas kropp.

”Det måste ha varit en stark jävel”, säger han och räcker tillbaka tidningen.

En rörelse och ett mummel drar igenom hopen med pojkar. De vänder sig åt samma håll. Bengt med. Det är två poliser som kommer gående emot dem.

”Vem av er är Bengt?” säger den ena.

Lagkamraterna ser på honom.

”Det är han”, mumlar de.

De båda männen har blickar av stål när de säger:

”Du måste följa med ned till stationen, Bengt.”

Klockan är halv tolv på förmiddagen när konstaplarna Magnusson och Björk slår sig ned mitt emot Bengt. Det är en spenslig pojke de har framför sig, med mellanrum mellan tänderna och vilt, blont hår. Han ser yngre ut än sina fjorton år. Smala axlar som drar sig upp mot öronen samtidigt som han sjunker längre ned i den hårda stolen. Hans blick är osäker när han motvilligt möter deras. De ber honom redogöra för sina förehavan-

den under fredagskvällen. Bengt berättar att han gick ned till idrottsplatsen när dagsnyheterna började klockan sju. Han bor nära, tio minuters promenad ungefär. Han tittade på några från pojklaget och en grupp unga män från kontoristlaget som just slutat spela på gamla idrottsplatsen. De höll på att klä om. Sedan följde han med två bröder han känner bort till nya idrottsplatsen och sparkade boll med dem. Efter en stund gick han tillbaka till gamla idrottsplatsen igen. Det var där han träffade Karl och hans kompisar. Birgitta var där. Bengt tänker att han måste ha stått ungefär fem meter ifrån henne. Det är svårt att säga.

”Pratade du med henne?”

”Nej.”

När han sagt hejdå begav han sig mot nya idrottsplatsen igen. Från motsatt håll kom en ung flicka som han kände igen. Hon ledde en cykel och bredvid henne gick Birgitta. Han tittade som hastigast på dem. Efter dem kom hans tränare, Edvin Oskarsson, farande på sin cykel. Bengt ropade hans namn och han stannade.

När ska det andra pojklaget spela på söndag?

Halv tio.

Bengt berättar att han följde Oskarsson in till omklädningsrummet där tre män han inte kunde namnen på befann sig. Han drack lite vatten och gick sedan ut igen, och hem.

”När kom du hem?”

”Tio eller kvart över åtta.”

”Hur vet du det?”

”Jag tittade på klockan när jag kom hem.”

De båda konstaplarna spänner ögonen i pojken.

”Talar du sanning nu Bengt? Gick du raka vägen hem?”

Bengt sväljer hårt.

”Ja, jag gick hem.”

Vi börjar titta på större lägenheter. Den första lördagen i mars är det visning för en i Kärrtorp. Vi har ingen relation till platsen och vill helst bo kvar i Gröndal. I sex år har vi bott på samma plats, i samma hus. Först på sjätte våningen med stora fönster mot sjön. Jag älskade den lägenheten. Men när det kom ut en större på andra våningen flyttade vi till den mörka lägenheten vi bor i nu. Jag har aldrig trivts. Det känns som att tyngden av alla människor som bor ovanför oss ligger över våra huvuden som ett täcke av järn. Tunga, sega och arga går vi omkring och skäller på varandra. Lägenheten i Kärrtorp har två våningar, den är ljus och hög med utsikt mot Nackareservatet. Varje dag vankar jag runt i Vinterviken och trängs med alla som jobbar hemma på grund av pandemin. Jag drömmer om skogen och att vara fredad. Varje dag åker Justus och Sam tunnelbana till förskolan och tillbaka. Jag googlar på barn och bebisar med corona. Det känns som ett band om bröstkorgen som hindrar mig från att andas ordentligt och får hjärtat att slå för fort. Jag undrar om jag har fått corona. Kan vi dö? Kommer vi att dö?

”Hoppas vi inte gillar den”, säger Justus när vi kliver av tunnelbanan, ”så vi slipper flytta till Kärrtorp.”

Det är många där. Jag börjar le stort när jag kommer in, för jag ser utsikten från köksfönstret. Prövande sätter jag mig i soffan i vardagsrummet och ser ut genom fönstren i vardagsrummet. Härifrån ser man bara trädtopparna i Nackareservatet. Det ser

ut som om någon tagit ett höghus och ställt ned det någonstans i Jämtland. Med Vivi sovande i selen går jag upp på övervåningen, och ut genom en dörr i det lilla arbetsrummet i bakre delen. Den leder ut till en mattpiskarbalkong. Det är en grå marsdag och det blåser hårda vindar här uppe. Det känns som att komma upp på en bergstopp. När jag kommer tillbaka in hör jag flera som säger saker till varandra som ”Här ska mitt rum vara” och ”Här skulle barnen kunna sova”. De känns som inkräktare och jag blir nästan arg. När jag går nedför trappan får jag ögonkontakt med Justus. Han nickar mot mig och jag nickar tillbaka.

Det är söndag, två dagar efter mordet, och svetsaren Roland Nilsson går mot stadsparken. Stämningen i Perstorp är tryckt. Flaggorna sitter på halv stång och mödrar håller sina barn i handen med benvita knogar. När Roland närmar sig parken ser han grannfrun, Rut Sommer. Han styr stegen ditåt för att hälsa, men så ser han att Ruts axlar skakar och att hon döljer sitt ansikte i händerna. Roland stannar upp. I huvudet lägger han ihop ett och ett. På fredagskvällen hade han stått utanför sitt hus och väntat på brödbilen med klockan i handen. Han ville inte missa radiopjäsen *Kolar-Fredrik* som skulle börja fem i halv nio. Strax efter klockan åtta kom Bengt gående. Familjen Sommers hus ligger ungefär hundra meter från Roland. De nickade mot varandra.

”Har ni haft match?” sa Roland, medan han räknade brödkupongerna i handen.

”Nej, bara tränat, på gamla idrottsplatsen”, hade Bengt svarat.

Sedan frågade han om han fick se en barnförbjuden film som gick på bio eftersom Roland extraknacker som biografvakt. Roland hade svarat nekande, han kunde tyvärr inte låta Bengt få se den.

På lördagsmorgonen fick Roland höra om det hemska som hade hänt. Senare på dagen stod han och språkade med fjärdingsmannen om saken. Fjärdingsmannens dotter och blivande svärson var också med. Någon av dem nämnde i förbifarten att fotbollsträningen slutade klockan sju den kvällen. Roland lade

fundersamt huvudet på sned. Vad gjorde pojken ute så sent då?

”Någon borde verkligen prata med Sommers grabb. Han måste ha varit nere vid idrottsplatsen ungefär samtidigt som Birgitta försvann.”

Fjärdingsmannens svärson hade tittat forskande på honom.

”Hur vet du det?”

”Han kom hem just när jag väntade på brödbilen.”

”Hur verkade han?”

Roland pausade och tittade ut i fjärran. Han hade inte tänkt att pojken var på något särskilt sätt alls.

”Helt som vanligt, skulle jag säga.”

Fjärdingsmannen gav ifrån sig ett pysande ljud och såg bort, dottern spärrade upp sina blå och svärsonens ögon blev om möjligt ännu smalare. Sedan tittade också han bort, mot skogskanten, tände en cigarett och sa:

”Du ska se, att det är en yngling som gjort det.”

”Varför säger du det?”

”En känsla bara.”

Dottern tittade på honom som en vild hare.

”Usch! Om det är Sommers pojke som gjort det, måste han väl vara psykiskt rubbad! Man kan väl knappast vara oberörd efter en sådan sak. Särskilt inte en så ung pojke!”

Nu står Rut i parken och gråter, med cykeln slängd bredvid sig. Roland borstar av händerna på byxbenen samtidigt som han går fram till henne. Rut har alltid varit en känslig själ, och han känner en särskild ömhet för henne. Han lägger en varm, valkig hand på hennes axel och hon rycker till, men lutar sig sedan mot honom. Han håller tafatt om henne.

”De har tagit Bengt.”

Det kommer ut i stötar. Ruts man Otto har kommit hem och berättat att yngsta sonen Axel hört att Bengt inte är på fotbollsmatchen, utan nere på polisstationen, att han är anhållen

för mordet på ingenjör Sivanders flicka. Hennes röst går upp i falsett.

”Och då sa jag, min Bengt? Sitter han där uppe? Sitter han på stationen? Och Otto sa, ta det lugnt Rut. Bengt! ropade jag och högg cykeln från Otto för att köra dit, för jag trodde ju inte att det var s...”

Det sista ordet får hon inte fram. Rut skakar i hela kroppen och sjunker ned mot marken. Roland följer henne ned och håller henne upprätt medan hon gråter.

När Rut Sommer har kommit hem och samlat sig knackar det på dörren. Det är kriminalöverkonstapel Magnusson och fjärdingsmannen Gottfrid Andersson. De ber Rut och Otto berätta om fredagskvällen. Rut är vild i blicken.

”Bengt ville iväg till idrottsplatsen, men jag sa att han var tvungen att prova kostymen först. Siv, min dotter, ska gifta sig i pingst. Det är så mycket att göra inför det, så jag sa till honom att han var tvungen att prova den nu, så jag hinner laga och lägga upp den under helgen. Direkt när vi var klara sprang han iväg. Han kom hem strax efter åtta. Jag såg att han inte hade på sig skorna som han fått av sin tränare, fast han vet att jag vill att han använder dem när han ska sparka boll. Och nu var skorna smutsiga. Jag tittade på dem, och då sa han ja, de är smutsiga mamma. Då får du ta och rengöra dem själv, sa jag. Ta borsten som ligger i skåpet. Sedan tänkte jag inte mer på det.”

Hon berättar defensivt, nästan upproriskt. Otto lägger urskuldande en hand på hennes axel.

”Och, hur verkade han när han kom hem?”

Det är konstapel Magnusson som undrar.

”Han verkade inte på nåt särskilt sätt”, snäser Rut, ”han var helt lugn, precis som vanligt!”

Tårar stiger upp i hennes ögon när konstapel Magnusson ber att få se skorna och de kläder som Bengt bar på fredagen, men

hon går och hämtar dem. Magnusson vänder sig bort från Bengts föräldrar medan han synar jackan. Hjärtat bankar till när han ser små, mörka fläckar. Han lyfter upp skorna, ett par grå tygskor från Tretorn, vänder på dem och tittar på sulan.

”Jag får be att få ta med mig kläderna och skorna till stationen, fru Sommer”, säger han och nickar åt fjärdingsmannen som tar fram två bruna papperspåsar.

Under obekvämt tystnad ser Rut och Otto på medan konstapeln och fjärdingsmannen prasslar med påsarna, viker ihop kläderna och lägger dem i en, skorna i den andra.

Jag sitter på avsatsen i vår nya lägenhet och ser ut på svalorna som leker. Det är en hisnande utsikt. Jag är hela tiden livrädd för att någon ska ramla ned och dö. Jag kan stå på balkongen med Vivi i ett stadigt grepp i famnen, jollra och sjunga och peka på husen och träden, och så plötsligt drabbas av en inre bild av hennes lilla kropp som faller handlost. Jag tar snabbt ett steg bakåt, så jag står så långt från räcket att det är fysiskt omöjligt. Sedan blir jag rädd att balkongen ska rasa. Jag nästan känner hur den gör det, och hur vi båda faller de elva våningarna ned. På morgnarna går alltid Justus upp med barnen. Tanken är att jag ska sova eftersom jag är uppe och ammar på nätterna, men istället ligger jag vaken och lyssnar efter panikslagna skrik och vrål av sorg. Jag föreställer mig att någon av dem ska ramla ut genom ett fönster eller att Justus ska tappa Vivi från öppningen mellan övervåningen och nedervåningen.

Nu sover barnen. Jag sitter i en öronlappsfåtölj som är randig i svart och vitt. Jag har ropat hem den på auktion. Jag skulle vilja säga att jag sitter rak som en fura i den, men det kan jag inte eftersom mina magmuskler sitter flera centimeter isär. Jag har köpt ett bord också. Det är från 1700-talet och knarrar och vinglar. Det är för högt för att jag ska kunna ha datorn på det när jag sitter i fåtöljen, så jag får balansera den på en kudde i knät. Jag sätter mig här varje kväll när barnen har somnat och läser polisutredningen om mordet på Birgitta, om och om igen.

Med jämna mellanrum ringer eller sms:ar jag Karl. Sist vi

pratade frågade jag honom om han mindes någon av Birgittas väninnor, men det gjorde han inte då. Nu har jag fått ett mail från honom med ett namn. Jag söker på kvinnans namn på Facebook och hittar henne direkt. Profilbilden visar en äldre kvinna med kort, ljusgrått hår och låga glasögon. Jag kollar upp henne på Ratsit och sluter mig till att det inte kan vara en gammal klasskamrat till Birgitta, för hon visar sig vara född samma år som Birgitta dog.

Genom kvinnans profilsida hittar jag dock en Perstorpsgrupp. Jag läser inlägg efter inlägg. En person har ställt frågan:

”Pär Siegård ska ha målat en fresk på folkskolan 1949. Denna är skänkt av Sivander till minne av hans dotter. Var finns den?”

Den finns i Centralskolans gamla aula. Karl hade förlagan ovanför pianot hemma hos sig och visade stolt upp den när jag var där. ”Naturen. Till åminnelse av en flicka” heter den. Han ärvde den efter sin mamma. En användare lägger upp en bild på fresken. Jag tittar på den länge. Bakom rader av sittplatser täcker den hela väggen upp till taket. Den föreställer vilda djur samlade i grönska. Jag ser rådjur, harar och längst till höger två stora fåglar. Ett minne dyker upp i bakhuvudet. Var det inte en sådan som for över vägen när jag åkte med Mimmi och Vivi till Katrineholm för ett tag sedan? I tavlans centrum är en stor, skinande sol. Bland djuren växer gigantiska liljekonvaljer.

Det är den elfte augusti och jag byter blöja på min dotter. Det är varmt och jag låter henne vara helt naken en stund. ”Naken och fri” sjunger jag för henne och drar ut på i:et. Hon jollrar tillbaka. Da-da-da. Ler mot något bara hon kan se i taket ovanför. Sedan blir hon snabbt ledsen. Jag lyfter upp henne. Jag har inte heller några kläder på mig och jag märker att hon njuter av att känna min hud mot sin. Hon blir stilla och lägger sin kind mot min axel.

Ovanför skötbordet sitter en gammal spegel med guldrum och jag blir stående framför den, rörd över hennes lilla kropp. Det är sju månader och en dag sedan jag pressade henne ut i världen. Hon är liten för sin ålder men börjar få den där knubbigheten som bebisar brukar få när de är mellan halvåret och året. Magen är trind. Axlarna späda och sluttande, armarna veka och lena. Fötterna vilar tryggt mot min mage med tårna vinklade mot varandra. Tillsammans ser vi ut som en tavla i spegeln. Modern och barnet. En ikon. Allt som hörs är korsdraget genom lägenheten medan min villkorslösa kärlek strömmar in i henne som en rusande, brinnande flod. Jag stryker med handen över valkarna på hennes rygg. Jag vill bli en tavla tillsammans med henne och stanna där.

Att få henne var både den största lyckan och den djupaste fasan. Jag kittlar henne på halsen med näsan och skrattar när hon skrattar, och i nästa ögonblick faller jag ned i skräcken över vad hon kan få uppleva. Genomleva. Jag skriver först *kommer* att få

uppleva men tar snabbt bort det. Hur kan jag bäst rusta henne för livet?

Ibland tänker jag på två systrar jag lekte med en sommar när jag var barn. Den ena var sju och den andra fem och de hade sommarhus i närheten av min morfars hus i Söderbärke. Båda var vitblonda och solbrända. Jag sov över hemma hos dem en gång och jag minns att lillasystern tog av sig alla kläderna när vi skulle gå och lägga oss.

Storasytern blev generad men den lilla sa ”Joo, mamma har sagt att det är bra att sova naken för att det är bra att lufta!”

Det var nytt för mig. Jag hade aldrig hört någonting om min... ja, vad? Jag minns när Aftonbladet hade en omröstning om vad man skulle kalla den. Det vinnande ordet blev snippa. När jag läste det kände jag mig totalt främmande för att kalla den någonting alls. En gång när jag var liten och badade i Mörtviken halkade jag och slog mig på en vass sten. Smärtan sköt upp som ett glödgat spjut mellan benen och blodet började rinna. Men jag kunde inte berätta vad som hade hänt när jag kom hem för jag visste inte hur jag skulle förklara. Jag hade slagit mig på en plats på kroppen som jag inte hade namn på, men som jag kände på mig var något genant. Jag minns när Tilde de Paula var på tv och pratade om att man kunde använda jordnötsolja att smörja sitt underliv med. Varför var oklart för mig, men det var befriande att höra någon tala om kvinnors underliv på det viset. Som något man ägde och kunde ta hand om. Nu, nästan tre decennier senare, känns diskussionen nästan uttjatad. Alla tycks ha gått vidare. Men för mig känns alla orden fortfarande ovana i munnen. Alla har lämnat rummet innan jag ens hunnit öppna munnen. De har andra saker att diskutera nu, i andra rum. Saken anses vara löst. För Vivi är den säkert det, jag hoppas det. Men jag är kvar. Vi måste väl vara många som fortfarande är kvar?

Karl pratar trevande om förhållandet till den egna kroppen, som barn 1948. Jag tror att det han vill få mig att förstå är att

någon mycket väl kan ha gjort närmanden mot Birgitta uppe i skogen utan att hon gett ljud ifrån sig. Om ett övergrepp har skett mot kroppen, ett okänt land som inte skulle utforskas, hur ska man reagera? Vid tiden för mordet frågar press och rättsväsende sig varför inga vittnen hörde skrik eller rop på hjälp. Det är naturligtvis inte ovanligt i våra dagar heller, det kallas "frozen fright". Det är en överlevnadsmekanism, ett nedärvt försvar från våra djuriska anmödrar. Om ett rovdjur attackerar så fryser vi, oavsett om vi äger ord eller ej. Birgitta levde i en tid där barn skulle vara till lags, inte skulle säga emot.

Jag läser rättsförhöret med Bloms jungfru Sonja. I rätten frågade ordföranden henne om Birgitta var "romantisk" och "svärmisk". Sonja svarade ja, att hon alltid pratade med pojkar och tittade åt dem. Hon berättade också att hon och Sivanders jungfru Cecilia talat sinsemellan om att Birgitta var "svärmisk". Vad menade de egentligen med det ordet? Att en flicka på nio kunde bete sig på ett vis som uppmuntrade till närmanden? Att hon rentav kunde vara lössläppt? Jag borde kanske inte bli förvånad över att människor 1948 inte var blyga för att skuldbelägga offret, men blir det ändå. Jag läser om förhöret med en tillkämpat välvillig blick, men kommer ändå fram till samma slutsats: rättsväsendet försöker utreda om Birgitta betett sig på ett sätt som gjort henne till ett troligt offer för sexuella övergrepp.

När professor Einar Sjöwall kommer in till obduktionssalen så ligger flickan där. Hon är smutsig av gyttja och vissna löv. Stilla och kall. Jag ser den här scenen som på en liten frukost-tv med dålig mottagning. Fem män till kliver in i rummet och huttrar till när kylan slår emot dem. Det är överläkaren vid lasarettet, landsfogden, landsfiskalen, kriminalöverkonstapeln och lasarettets vaktmästare. Måste de vara så många? Vad gör vaktmästaren där? En av poliserna räcker fram ett kuvert. Därin ligger några vissna björklöv med små, mörka blodsdroppar på. Einar stänger kuvertet igen och börjar undersöka träskorna som står på ett separat bord av metall. De är, liksom flickan, täckta av lera med bruna löv här och där. Leran skrapas varsamt bort. I sprickan på högerskon sitter ett hårstrå fast. Einar plockar upp och mäter det, ser på det mot ljuset från lampan. Strået är tolv centimeter långt, ljus och tunt. Det har droppat blod i skon som har runnit ned till tån. Ett och ett och under kompakt tystnad läggs Birgittas plagg ut på ett separat bord. På koftan finns inget blod. Inte ens på kragen. Inte heller på klänningen finns det något blod. Livstykke, lintyg, korta underbyxor och knästrumpor. De små ljusa kläderna är alla fria från blod.

Jag vill inte beskriva obduktionen. Det räcker med att berätta vad den säger om händelseförloppet. Det är viktigt, för jag vet att många genom åren har frågat sig om det kan ha varit en olycka. Innan jag förmådde närläsa obduktionsrapporten frågade jag mig samma sak. Men det var ingen olycka.

Birgitta har troligtvis först fått ett slag mot kinden på platsen där träskorna hittades. Där återfanns nämligen de blodfläckade löven. Varför tog hon av sig skorna? Eller har någon annan tagit dem av henne? Jag ser framför mig att hon ställer skorna vid vardera sida om sina fötter. Varför? Därifrån sprang Birgitta i strumplästen genom skogen. Hon hann ungefär sextio meter bort innan hon hoppade ned i diket där gärningsmannen hann ifatt henne och slog henne upprepade gånger i bakhuvudet, troligtvis med en sten. Vid något tillfälle har hon vänt sig, eller mer troligt blivit vänd, på rygg. På vänster sida av käken fanns ett litet sår. Under det var benet av. Under huvudet återfanns en pyramidformad sten som speglade en av skadorna i skallbasen.

Efter att jag läst obduktionsprotokollet måste jag pausa. Jag sitter hemma i soffan. Lägenheten är tyst och stilla, med undantag av ljudet från tunnelbanan som åker förbi med jämna mellanrum, och Sams ljudbok som står på inne i hans rum. Gyllene ljus från flera små lampor. Jag mår illa och huvudet värker. Scenariot spelas upp och spolas tillbaka i mitt huvud. Jag försöker se och höra, förstå. Birgitta är i gläntan. Någon med storlek 42 i skor

kommer. Är det någon hon känner? Den lilla rundeln trampas upp. Hon tar av sig sina träskor, eller så tar han av dem. De ställs prydligt cirka sextio centimeter ifrån varandra. Är det han som rullar ned strumpan? Hon får en smäll och börjar blöda. Men det är inte så hårt att hon inte kan springa rakt. Hon springer uppåt i skogen, söderut, hoppar ned i diket och byter riktning. Hon springer norrut, mot sitt hem. Nio steg. Sedan får hon ett slag i bakhuvudet. Hon faller och får flera slag till på samma ställe. Antagligen är det han som har vänt henne sedan, för enligt Einar Sjöwall måste hon ha dött snabbt. Hon mottar flera slag mot ansiktet. Inget blod finns på hennes kläder. Hur är det möjligt? När Birgitta ligger död i diket tar gärningsmannen upp stenar och en stubbe från sidorna av diket. Det måste ha tagit tid, och den som gjort det borde ha blivit smutsig om kläderna. Han lägger dem över henne. Den tyngsta stenen väger 51,4 kilo. "Det måste ha varit en stark jävel", sa Bengt.

Einar Sjöwall hittar inga tecken på sexuellt våld. Trots att jag under mer än ett års tid har läst vad han har skrivit många gånger upptäcker jag att min hjärna har blockerat viss information från att nå hela vägen fram. Plötsligt är det som att jag läser rapporten för första gången. Det är också första gången jag klarar av att närskåda bilden. Det finns bara en från obduktionen. Den föreställer Birgittas ansikte och axlar i halvprofil. Hennes axlar är så smala. Hennes ögonbryn så sorgsna. I förhören från rättegången framgår det att det fanns fler bilder från obduktionen. Någon måste ha kastat dem.

En torsdag gör jag något jag länge tänkt att jag måste göra, men dragit mig för. Jag börjar slipa på ett inlägg till Perstorpsgruppen på Facebook. Från morgon till sen eftermiddag går jag med Vivi sovande i selen och prövar olika ord jämte varandra. Hon sover så länge jag är i rörelse, så jag går och går dagarna i ända, mil efter mil mellan Lilla Sickla, Söderbysjön, Skogskyrkogården och Gamla Enskede. På kvällen, när formuleringarna sitter, får jag det goda rådet av Justus att vänta till nästa dag. Annars skulle jag bara ligga sömlös hela natten.

Det är inte första gången jag hänger i den här typen av lokala Facebookgrupper. Jag är själv med i flera stycken, och läser ofta i olika ”Du vet att du är från xxx när...” när jag ska skriva stadsvandringar, i jakt på historier och för att komma i kontakt med ortsbor. Men jag tycker den här gruppen skiljer sig från andra. Stämningen är en annan. Tidigare inlägg om Birgitta har många gånger fått avvisande eller ilska svar. En person har lagt upp flera gamla urklipp som handlar om mordet, bland dem finns ett foto av en pojke. ”Den misstänkte 14-årige pojken” står det under bilden. Av kommentarerna förstår jag att någon skrivit ut hans namn, men att det tagits bort av administratören. Kommentarer som hade kunnat vara en början på diskussion har lämnats orörda. Det känns obekant. Folk brukar väl vara intresserade av sådant här? Perstorpsborna värjer sig, och jag undrar varför. En person skriver att det inte är snyggt mot de anhöriga att rota

i det. Han har en poäng, men vet förstås inte att Karl vill prata. Och handlar det verkligen om omtanke, eller något annat? Smärta, eller rädsla? Lojalitet, kanske. Mot vem? Mot Birgittas familj? Familjen Sivander har flyttat därifrån för länge sedan. Handlar det om lojalitet mot Perstorp som plats? Att så många bott kvar så länge, i generationer, till skillnad från många andra platser, där befolkningen ständigt byts ut. Jag vet inte. Perstorp känns som en borg med höga murar.

Källmaterialet till min oavslutade masteruppsats i historia bestod av handskrivna berättelser om graviditet och förlossning från kvinnor som fött barn mellan 1930- och 1960-talet. Kvinnorna hade besvarat en lång rad frågor som olika folkminnesarkiv skickat ut till ålderdomshem i början av nittio-talet. Vissa hade skrivit torrt och sakligt. Andra långt och mer eller mindre sammanhängande. En kvinna hade skrivit över tio sidor om sin förlossning och blev mer och mer upprörd medan hon skrev. Handstilen allt tätare och snedare, bokstäverna mindre och mindre. Till slut gick den inte längre att läsa. Men att kvinnan var traumatiserad efter årtal av övergrepp från sin man förstod jag. En annan kvinna blev jag nästan irriterad på för att hon skrivit så kortfattat och fullständigt utan känslouttryck. Frågor som berörde känslor hoppade hon över. Jag undersökte känslohistoria, så jag tänkte frustrerat att hennes svar inte gick att använda. Men då tipsade min handledare mig om boken *Oral History Theory* av historikern Lynn Abrams. Jag glömmer aldrig när det gick upp för mig hur jag kunde läsa tystnaderna i berättelserna. Abrams skriver att människor som genomgått ett trauma ofta har svårt att formulera en sammanhängande berättelse. Trauma kan yttra sig i brist på känslokontroll, eller i tystnad. Båda kvinnornas redogörelser berättade om trauma. Den ena i en närmast filmisk galenskap, som tvångsmässiga väggmålningar i en cell på ett mentalsjukhus, den andra genom att tiga. Sociologen Ken Plummer skriver i *Telling Sexual Stories* att en berättelse om

sexuell tillhörighet eller trauma inte kan finnas utan en publik som tar emot den. Den teorin går att applicera på andra typer av erfarenheter också.

I berättelsen om mordet på Birgitta står två familjer i centrum: Sivander och Sommer. Från Karl vet jag att familjen Sivander teg om det som hänt. Karl fick heller inget stöd utifrån, från lärare eller från kyrkan. Vännerna vågade inte fråga av rädsla för att riva upp upprörda känslor. Karl blev tillsagd att inte prata med journalister. Men han gick igenom ett fruktansvärt trauma, och ingenstans fanns det någon som tog emot hans berättelse. Det här sättet att hantera Birgittas död på går som svallvågor från familjen Sivander, ut i hela Perstorp. Än idag känner man av dem.

Den fjortonde augusti postar jag mitt inlägg i Perstorpsgruppen. Jag berättar att jag skriver om Birgittas fall och frågar om någon vill prata med mig om det. Det första svaret jag får är ett privat meddelande från en kvinna som tycker att det känns olustigt att jag skriver om det. Jag frågar om det är något särskilt hon är rädd för, men hon hör inte av sig igen. Det andra svaret kommer från en man som berättar att tidigare inlägg om mordet tagits bort och att mitt inlägg gör folk upprörda. Sedan får jag mest likes, om än inte lika många som andra inlägg i gruppen. Några delar inlägget vidare.

När jag träffade Karl i hans hem minns jag att jag skrattade till och bad om ursäkt för min intervjuteknik. ”Jag är ingen journalist, som du kanske märker.” Jag tyckte att han såg lite skeptisk ut. Han frågade vad jag skulle göra med detta, varför jag intervjuade honom. Jag kunde inte ge något bra svar. Men nu vet jag. Det ska bli en bok. Måste bli.

I början av september åker vi till Strängnäs. Justus ska gå en intensivkurs för att ta körkort. Jag har hittat en liten lägenhet som består av nedervåningen i ett trähus från början av nittonhundratalet. En man bor ensam på våningen ovanför och vi hör varje steg han tar. Vi träffar honom aldrig under de två veckorna vi är där. Sam väljer rummet innanför köket eftersom det hänger ett porträtt av Oscar II där. Han älskar historia. Äpplet faller inte långt från trädet, brukar folk säga. Och det stämmer säkert, att det kommer från mig. Jag brukar påminna honom om de människor som verkat på platser vi besöker, precis som min mamma gjorde med mig. Men hans intresseområden skiljer sig från mina. Han vill inte höra om kvinnorna, om vanliga människor, om vardagsliv. Istället slukar han allt som har med kungar och krig att göra. Vasaskeppet var hans första besatthet. Sedan dess har han lärt sig allt om Tower of London, SS Great Eastern, första och andra världskriget och Karl XII. Jag föreställer mig ofta att han varit någon annan i ett tidigare liv. En gubbe, en professor i historia av den gamla skolan.

Sam och Justus ska dela rum. Vivi och jag får det andra, som ligger i anslutning till vardagsrummet. Golven är gamla och sneda och spegeldörren glider upp av sig själv om man inte trycker igen den så hårt det går. Där inne står två nittiosängar som jag skjuter ihop. Jag nattar henne i den innersta, längst in mot väggen. Jag ammar fortfarande på kvällarna och nätterna. På dagarna

äter hon mat. Jag längtar efter att sluta amma helt, så att jag kan ta en snus och sova mer. Men på samma gång vill jag att hon aldrig ska sluta. Hon är så djurisk när hon ammas. Valpig. Och beroende av mig. Jag vet att jag kommer sakna det. Jag sjunger Tula hem och tula vall om och om igen tills hon släpper bröstet och somnar. Sedan smyger jag ut.

Det finns en liten butik nere i centrum som säljer otroligt goda ostar och vi introducerar Sam för ost och kex med marmelad och tänder ljusen på den rödvitrutiga duken. Sam säger att han tycker mest om den krämiga brien, och tittar ut på den mörka trädgården, försänkt i dimma. Jag och Justus tar ett glas vin. Under kvällen och natten vaknar Vivi flera gånger och ropar efter mig. Varje gång går jag och lägger mig bredvid henne igen, ammar igen. För varje gång glider de två sängarna lite mer isär. På morgonen är det som att vi sover i varsin säng. Fram till nu har hon och jag sovit tätt ihop varje natt sedan hon föddes. Åt höger. Jag har fått muskelknutor i den axeln för att jag alltid ligger på samma sätt, med armen krampaktigt ovanför hennes snusande huvud.

Den andra kvällen i Strängnäs får jag ett mail. Det är förhören från rättegången. Jag har beställt kopior på dem för evigheter sedan och hade nästan gett upp hoppet om att de skulle komma. Jag hade även frågat vart bevismaterialen kan ha tagit vägen, Birgittas och Bengts kläder till exempel, men det har ignorerats. Jag läser hungrigt de drygt trehundra sidorna mellan amningarna varje kväll. På morgnarna går jag upp tidigt och går ut med barnen för att undersöka olika platser. Sam har sett något som ser ut som en övergiven gammal borg från hamnen. Det står inte på kartan vad det är för något. Jag blir också nyfiken. Vi passerar bron och tråcklar oss mellan husen och uppåt höjden. Det visar sig vara ett gammalt vattentorn. Det har hört till mentalsjukhuset som legat här. När vi går ned åt andra hållet kommer vi till en stor skola. Skolgården vetter mot skogen och höjden med vattentornet. Några pojkar jagar skrikande varandra med pinnar mellan

träden. De stannar upp när de får syn på oss. En bit längre fram leker några flickor en stillsammare lek. Vi har gått förbi dem när vi hör en röst bakom oss:

”Ni får inte vara här.”

Jag vänder mig om och ser att alla flickorna ställt sig upp och stirrar fientligt på oss. Det är den längsta av dem, en flicka med stort krusigt hår, som har talat. Jag skrattar till.

”Okej, ja, vi försöker bara hitta ut.”

Vi fortsätter förbi skolan med deras blickar brinnande i ryggen. Vi hamnar i ett villaområde. Efter ytterligare ett stycke ligger vad som ser ut som en vildvuxen park åt höger, omgärdad av fallfärdiga rullstensmurar. På ett ställe har muren rasat nästan helt och vi klättrar över. Det är inte en park utan en gammal kyrkogård. Den är uppdelad i olika kvarter med låga buskar. Innanför dem är gravstenarna glest och ojämnt utsatta. Det är det gamla mentalsjukhusets kyrkogård.

När jag kommer hem tar jag reda på mer. Jag läser att skolbyggnaden vi gick förbi var en del av mentalsjukhuset. Jag undrar vad eleverna tänker om det. När jag själv var barn tyckte jag att sådant var spännande, så länge jag inte lämnades ensam. Jag hade kunnat dagdrömma om att få gå i skolan i ett gammalt mentalsjukhus, men jag var samtidigt rädd för spöken, mer än andra barn tror jag.

Min farmor bodde granne med traktens spökhuis. Hennes ytterdörr låg på husets baksida och trädgården slutade tvärt vid ett stängsel. På andra sidan stängslet gick det rätt ned till spökhuisets trädgård som var förvuxen, övergiven sedan länge. Längst bort till vänster hade stängslet rasat ned och där kunde man ta sig in i husets trädgård. Den var stor. Mitt i den stod det stora trähuset på tre våningar och en källare. Pappa berättade att när han var liten bodde där tre systrar. Deras pappa hade hängt sig i huset och de gifte sig aldrig, eller flyttade därifrån. De dog där,

någon gång på sjuttioalet kanske. När jag var åtta år föreslog min storasyster att vi skulle tälta i spökhuset trädgård en natt, hon, jag och min bästa vän Rannveig. När det mörknat började min syster berätta en hemsk historia om en man som förvandlades till en mask. Jag blev rädd och ville att vi skulle gå in till farmor igen. Men de ville inte följa med mig. Till slut klarade jag inte mer utan kastade mig ut i sensommarmörkret och sprang i vild panik uppför stentrappan, slängde upp dörren och slog igen den efter mig med en smäll. I den tryggt belysta hallen blev jag stående med händerna på knäna tills jag kunde andas normalt. Sedan gick jag in till de vuxna som satt och drack vin och tittade på *Morden i Midsomer*, och låtsades som ingenting. Jag var alltid livrädd för spökhuset. Men, samtidigt ville jag alltid läsa spökhistorier och titta på skräckfilm. Folk tror att sådant som är otäckt är för de som inte är rädda. Det är tvärtom. Det både drar och skrämmer. Du måste känna din fiende. Jag är ett nyfiket, vädrande villebråd, redo att sprinta vid minsta rörelse.

När vi lämnar Strängnäs och kommer hem till vår stora dubbelsäng har Vivi vant sig vid att sova ensam. Om jag ligger kvar när hon somnat så väcker jag henne med mina rörelser och min hud mot hennes. Jag lägger mig med ryggen mot henne under ett annat täcke. Det är skönt att ligga åt det hållet. Jag har inte gjort det på åtta månader. Jag sover bättre. Förutom när jag ligger vaken och skräckslaget undrar om hon fortfarande lever. Då kryper jag tätt intill. Hennes varma lilla kropp, hennes lugna andetag. Men så börjar hon andas snabbare och rör oroligt på sig och jag får dåligt samvete och backar ut igen.

En kväll när Sam är hos sin farmor sitter vi uppe och pratar, jag och Justus. Vi dricker ett glas vin och äter ost som vi tagit med oss från den fina ostbutiken. Jag berättar om sängarna som gled isär i Strängnäs och att Vivi sover själv nu och blir överraskad när jag börjar gråta.

”Det känns som att hon är på väg bort från mig”, säger jag.

”Nej men, så är det ju inte”, säger han.

”Du förstår inte”, säger jag.

Vi var ett, hon växte i mig. När hon kom ut var hon så hjälplös, hon behövde mig.

”Hon behöver fortfarande dig”, invänder han.

Men cirkeln är bruten. Hon blir otålig i selen om dagarna också.

”Hon vill bara bli buren”, säger jag till alla som vill lyssna,

med ett tålmodigt leende på läpparna. Men jag har börjat undra, om det är jag som behöver bära henne. Jag är inte redo. Jag vill fortsätta vara ett med henne.

”Tänk att det händer att det här bandet blir avklippt för alltid. Tänk att det hände Birgittas mamma”, säger jag och tårarna börjar rinna längs kinderna igen.

Att ha burit, fött, och burit sitt barn igen. Ammat. Ungen som blint söker efter bröstet om natten. Vi två, omslutna av mörkret, ensamma i ljuset. Tänk att någon tog sig friheten att sätta sig över det bandet, att klippa av det. Att bryta sig in och ta bort ena halvan av en enhet. Eller var det aldrig så för Birgitta och hennes mamma? På Karl förstår jag det som att Margit var hård. Han säger att efter Birgittas död var hon den ömma, sörjande modern utåt, men kallsinnig inåt i familjen. Man skulle inte prata om mordet utan gå vidare med livet.

Margit gick bort för några år sedan. När barnen tömde dödsboet hittade de Birgittas saker. Jag ser Margit framför mig där hon sitter bland den förlorade dotterns koftor och teckningar, djupa fåror runt de vackra ögonen som Birgitta hade ärvt. Hur länge kunde hon andas in med de små kläderna tryckta mot ansiktet och känna Birgittas doft? Någon gång måste den ha ersatts av damm och salt.

Jag och Vivi är på väg hem från Lilla Sickla när hon gör det där ljudet igen. Det låter som att hon skrattar fast inåt, inverterat. Hon har gjort det då och då i några veckor. Vi har tolkat det som att hon har kul med ett nytt ljud hon lärt sig, men på sistone har jag börjat undra. Det känns inte som att hon har kul. Det känns ofrivilligt. Hon sitter i vagnen. Är hon inte lite lila runt munnen? Mellan överläppen och näsan. En blå skugga. Hjärtat börjar slå snabbare. Hon kanske bara fryser, för att hon sitter i vagnen istället för som vanligt tryckt mot mitt bröst? Jag ringer Justus. Ber honom ringa Sjukvårdsupplysningen. Om han ringer nu så kanske han kommer fram lagom tills vi är hemma. I samma stund blir Vivi ledsen och jag tar upp henne ur vagnen, sätter henne i selen. Vi är i Björkhagen, vid Markuskyrkan. Jag gungar och sjunger tyst. "Vindarna viskar ut i skogarna. Forsarna brusar ut i älvarna. Vågorna gungar sakta, vågorna gungar sakta, gungar sakta fram mot Siljans strand."

När jag kommer hem byter jag Vivi mot Justus telefon. Hon protesterar högt. En automatisk röst berättar att jag har köplats ett. Snart talar jag stressat med en sjuksköterska samtidigt som jag rör i maten på spisen.

"Är hon lila nu?"

Jag går för att titta. Vivi sitter i soffan med Justus och Sam. Hon lyser upp när jag kommer, gråter hjärtskärande igen när jag går, så jag måste gå längre bort för att höra vad sjuksköterskan säger.

”Nej”, säger jag, ”nu ser hon ut som vanligt.”

Hon är inte orolig. Men det är bäst att kolla upp såklart. Hon råder mig att boka en läkartid för säkerhets skull. Jag ringer Vivis BVC-sköterska som säger att vi kan få träffa deras läkare imorgon.

Nästa dag åker Justus med Vivi till BVC. Jag vankar omkring hemma som en katt som ska föda. För min inre syn ser jag Vivi skrika och gråta när de tar av henne bodyn och håller fast henne för att undersöka. Telefonen ringer och jag svarar direkt.

”Bli inte rädd nu”, börjar Justus.

Mitt hjärta sparkar till hårt i bröstkorgen. Jag visste att något var fel.

”Vivi har ett blåsljud på hjärtat. Men läkaren sa att det antagligen inte är något att oroa sig för. I värsta fall kan det innebära problem om hon skulle få en blodpropp eller något när hon är femtio.”

Han understryker om:et. Justus känner mig väl. Jag är den oroliga i vår relation. Den oroliga får ofta axla rollen som den irrationella också.

”De skickar en remiss för ultraljud av hjärtat.”

När de kommer hem möter jag Vivi med utsträckta armar, och hon gör detsamma. Jag samlar ihop henne i min famn.

”Det är som sagt antagligen ingen fara alls”, säger Justus, ”men det är kraftigt. Man kan till och med höra det om man lägger örat mot.”

Jag trycker örat mot hennes rygg och hör det brusande ljudet. Det låter som när man lyssnar efter havet i en snäcka.

Våren 2017 bodde vi i Budapest. Sam var ett och ett halvt år när vi kom dit, och kort efter det blev han sjuk. Det hade varit en jobbig natt. Han vaknade och var ledsen gång på gång. Jag blev irriterad. Jag ville bara sova. När jag vaknade klockan nio på morgonen var jag glad att ha fått göra det några timmar. Så vände jag mig mot Sam. Hans ansikte var grått. Bröstkorgen höjdes och sänktes ytligt och snabbt. Jag tog tag i honom och han var som en lealös docka i mina händer. Jag sprang ut till Justus i vardagsrummet. Vi tog en taxi till sjukhuset och möttes av ett hav av gråtande barn och frustrerade vuxna i ett gigantiskt väntrum. Jag gick med Sam i mina armar. En kvinna reste sig så vi fick sitta längst bort. Jag satt med honom liggande över mina knän som Pietà, jag var Mater Dolorosa och begrät honom för jag trodde att han skulle dö. En sköterska råkade få syn på oss och sjasade in oss på ett undersökningsrum. Plötsligt var rummet fullt av sköterskor och läkare.

Sedan blev han inlagd. Den första natten fick jag stå som en stork bredvid spjålsängen av järn och hålla syrgasmasken över hans lilla ansikte för att han inte kunde sova med den på. Det var första gången han somnade utan någon bredvid sig i sängen. Varje gång hans syrenivå gick under en viss gräns började det tjuta högt och varje gång vaknade de andra åtta barnen och deras föräldrar som vi delade rum med. Också Sam vaknade och ville bara ha någon bredvid sig. Jag klättrade upp i sängen. Men då

kom en sjuksköterska och sa åt mig att gå ned. Jag fick inte ligga bredvid honom. Jag försökte hävda min rätt, pekade ilsket på sängen som ju var en bastant sak av järn. Vi bråkade. Alla barnen grät. En läkare kom och sa åt mig, bryskt den här gången. Nu höll de ögonen på mig. Jag tvingades stå bredvid sängen när han var så sjuk, och hålla handen genom gallret som om han var en fånge. Han grät och grät.

Vi var kvar på sjukhuset i två veckor och jag förstod aldrig varför han var sjuk. På bruten engelska försökte läkarna berätta saker för mig, och jag försökte förstå. Jag tog en bild på ett papper och skickade till min kompis Rannveig som är läkare. Hon kunde säga så mycket som att det hade med lungorna att göra. De andra föräldrarna som var där med sjuka barn sa att det var luften i Budapest som gjorde alla barn lungsjuka.

När vi var i Strängnäs köpte jag en liten figurin på Röda Korset. Den är i vitt porslin och föreställer en flicka som sitter och läser en bok. Bland allt annat krimskrams såg den inte mycket ut för världen, men jag köpte den ändå. När vi kom hem placerade jag den i den fyrkantiga nischen ovanför öppna spisen och då såg jag att det var Birgitta. Jag ställde en grön vas bredvid henne, med småbladig eukalyptus i som böjer sig över flickan som ett träd. Det känns som att jag har gett Birgitta en plats att vara trygg på. Jag pekar på henne och Vivi vänder sitt ansikte dit.

”Titta!” säger jag. ”Där sitter Birgitta.”

Vivi vinkar prövande till henne.

”Hej, hej”, säger hon.

Jag tänder två värmeljus i hållare av tjockt glas med vita stråk i, som står mellan flickan och vasen. Ljuset rör sig varmt över hennes ansikte.

Vivi och jag är i Nackareservatet långt hemifrån när hon från en sekund till en annan vaknar och är otröstlig. Jag går villrådigt runt på ängen en stund, försöker sjunga henne tillbaka ned i sömnen, men det går inte. Jag ger upp och bestämmer mig för att gå hem. Snabbaste vägen är genom skogen och via Kärrtorps IP. Kanske hon är hungrig? Jag ringer Justus och ber honom laga lunch så den är klar när vi kommer hem. Med blicken fixerad på en tall långt borta försöker jag förmedla till förbipasserande att jag har allt under kontroll. Vivi vrålar hela vägen hem.

När vi kommer innanför dörren ger jag henne genast en bit falukorv. Hon slukar den. Jag kränger av overallen och sätter henne i stolen. Justus kommer med korb och makaroner till oss alla tre. Hon äter girigt. Efter en stund frågar jag:

”Är hon inte lila runt munnen nu?”

Jag litar aldrig på mig själv. Någon måste bekräfta det jag ser. Han håller med. Läpparna och området över munnen är lila. Vi tittar på hennes händer, visst är de också lila? Bleklila, gråaktiga, för ljusa. Justus ska snart iväg för att skriva teoriprov för körkortet. Jag frågar honom vad jag ska göra. Vad gör man? Säg åt mig vad jag ska göra. Han säger att jag ska ringa Kry. Jag gör det, en läkare kan ha videosamtal med oss om ungefär tjugo minuter. Han säger hejdå, och ber mig skriva till honom vad de säger.

Vi leker med duplo och väntar. Jag överväger att avboka tiden. Hon har återfått sin normala färg nu. Men jag bestämmer mig

för att det är lika bra att prata med någon. Det går betydligt längre tid än tjuugo minuter innan det ringer. En kvinna med långt lockigt hår vid ett skrivbord någonstans i världen. Vi fotade Vivi vid matbordet och jag skickar bilderna till henne. Jag förväntar mig att hon ska säga att det inte är någon fara, om hon ser fin ut nu. Men istället säger hon:

”Eftersom man kan se på bilderna att hon har haft problem med att syresätta sig så måste du åka in.”

Jag lägger på och bara står en stund, vilsen. Sedan beställer jag en taxi. Det går mycket snabbare än jag tror så jag sliter med mig ryggsäcken och sätter Vivi i babyskyddet. Utanför huset är det grått, kallt och blåsigt. Jag knäpper Vivis kofta och sätter på henne en mössa.

Några timmar senare stormar en ung läkare med håret bakåstruket i eleganta vågor och ett varmt, brett leende in i vårt rum på Sachsska barnsjukhuset. Han kommer med lugnande besked. Allt ser bra ut. Men de ska skynda på remissen. Och vi ska vara uppmärksamma på en serie saker. Skriva ned när hon blir lila, vad hon gjorde innan, hur länge det pågår, gärna fota. Se om hon blir trött av att äta, av att krypa. Man kan trycka ett finger mot huden och se hur snabbt blodet strömmar tillbaka så att den återfår sin färg. Lyssna på hennes andning. Vi får åka hem igen. Vivi har fortfarande inte sovit och jag sjunger för henne i bilen, stryker henne över magen. När jag sjunger Byssan lull somnar hon, och jag hör taxichauffören snörvla till, ser honom torka sig i ögonvrån. Gråter han?

Karl går tveksamt ned för trappan. Han är finklädd i ljus kostym och skjorta. Där nere väntar hans familj. Mamma och pappa sitter på varsin sida av schäslongen, svartklädda. Morfar Harald ser ut genom fönstret. Erik sitter blek och tyst i soffan i rummets andra ända. Bredvid honom sitter barnjungfrun Cecilia. Hon håller upp ett varnande finger mot Karl. Han måste vara tyst. Karl förväntar sig att Birgitta ska komma ned bakom honom i trappan. Han kan nästan känna henne i ryggen. En doftslinga faller ned från taket, och ett vågigt, ljust hårstrå. Men mitt på matsalsbordet ligger hans döda lillasyster på lit de parade. En klocka tickar, ett ljus är tänt. Dess låga står helt stilla. Det finns inget liv, ingen rörelse, omkring det. Det är inte vanligt med lit de parade i Sverige vid den här tiden. Mest är det betydande personer som kungligheter som föräras med det. Birgittas ansikte är täckt av en vit näsduk. Det går inte att sminka vackert. Ingen ska se det. Men hur ska man då veta, att det är hon? Och att hon är död? Försommarsolen lyser obönhörligt in genom fönstret.

”Jag vill se hur hon ser ut”, säger Karl.

”Men Karl”, säger mamma.

”Det vill du inte”, säger pappa.

”Jo.” Han envisas. ”Jag vill se henne.”

De försöker övertyga honom om att det inte är en bra idé, utan att berätta varför det inte är det. Karl står på sig. Till slut ger de med sig. Han lyfter på näsduken.

Jag kände inte igen henne.

Hon hade blivit krossad i huvudet, i ansiktet.

Så.

Så var det.

Klockan blir fem och det är dags för "tysta timmen". Jag har infört det för att Vivi ska somna lättare på kvällen. Från och med klockan fem ska ljuset hemma vara dovt och varmt. Lugna röster och lekar. Vi hyssjar Sam en gång i minuten. Sedan ska Vivi bada. Man blir trött av bad. Inte för att man blir varm, men för att temperaturen i kroppen sjunker när man kliver upp. Som när människor som är på väg att frysa ihjäl blir helt lugna.

Jag är en fånge, snärjd mellan att bära, mata, leka och att tålmodigt nickande lyssna på Sams berättelser om krig, skepp och monster. Jag ser på Justus med vild blick och säger att jag går upp och lägger mig i badet först, jag vill bada varmt. När vattnet är tillräckligt svalt kan Vivi bada tillsammans med mig. När jag stänger dörren bakom mig hör jag dem fortfarande, men bruset från kranen dämpar ljuden och när jag sänker ned mitt huvud under vattenytan hör jag dem inte alls.

Justus kommer in i badrummet med Vivi och direkt när hon får syn på mig sträcker hon desperat sina små armar mot mig och ropar *Eeeh! Eeeh! Eeeh!* Justus får precis av henne kläderna och blöjan innan hennes tårar börjar rinna. Hon sprattlar vilt med benen. Jag tar emot henne och doppar försiktigt hennes fötter först, rädd att det ska vara för varmt. Hon grimaserar lite men börjar sedan plaska med fötterna och sträcka sina händer mot vattnet. Badrumsdörren stängs och vi är ensamma, äntligen. Jag drar henne intill mig så att hon har ryggen mot min vänstra

arm och är hopkurad under min haka, mot bröstet. Hon stannar någon sekund innan hon strävar sig ut, mot flaskorna. Hon leker medan jag ser till att huvudet är ovanför vattenytan. Med jämna mellanrum kommer hon tillbaka till mig, lägger en hand på mitt bröstben och säger *da*. Så ger hon sig ut igen. Hon plaskar med händerna och ger ifrån sig glada ljud. Tappar bort flaskan med mandelolja och letar efter den. Hon är hal av oljan och jag med. Värme och fukt strömmar uppåt från vattnet och från oss, gör mitt hår krusigt och får fuktkrämen jag har haft i ansiktet att rinna längs kinderna.

Justus kommer tillbaka. Han har en stor grå handduk från mitt föräldrahem, raspig av ålder, och tar emot henne med den. Hon är hal som en säl och vi fumlar lite innan jag försäkrar mig om att han har henne, att han har tagit över ansvaret. Hon blir lugn när han sätter sig på toalocket med henne i knät, invirad i handduken. Hon sitter med händerna i knät medan han torkar henne varsamt. Ljuset är gyllene över den trinda lilla magen. Jag blir påmind om att de också är en enhet, inte bara hon och jag. Ofta tror jag att hon bara är lycklig när hon är tillsammans med mig. Men ibland får jag syn på dem i en kokong av ljus, som nu. Jag bryter sönder den i ett andetag när jag kliver ur badkaret. Jag får skynda mig att torka och smörja mig med snabb puls och hetsiga försäkranden om att *mamma kommer snart*. Så tar jag över. Hon är fortfarande varm och ångande som en dumpling. Hon doftar svagt av samma parfymfria kräm som jag själv har använt. Jag måste hålla henne hårt för att hon inte ska glida ur min famn. Jag möter Justus blick i spegeln. Hans ögon är blanka och hans ansikte milt och mjukt. Jag ser att han älskar oss.

Det är en kall och klar måndag i slutet av november. Vivi sitter i vagnen med sin katt. Hennes kinder och nästipp lyser röda mot den bleka huden. Vi har börjat gå till Skogskyrkogården nästan varje dag. När jag var liten tyckte jag att det var tråkigt att alla våra släktingar låg begravda där och inte på någon liten och romantisk gammal kyrkogård. Vi brukade åka dit två gånger om året – en gång på sommaren, för att plantera blommor som mamma valt, och så på allhelgona för att plantera ljung och tända ljus. Då är där så kolsvart att man går i blindo mellan gravstenarna, de tända ljusen blir en oändlig stjärnhimmel mellan trädstammarna. Vi blev alltid bottenfrusna medan vi letade, aldrig kom vi ihåg var gravarna låg, inte sedan morfar dog. Han visste precis var gammelmormor Zaida och hennes mamma Olga låg men nu ligger han där själv och vi famlar efter honom. En höstkväll efter hans död när jag var sexton år ville jag besöka graven. Jag gick vilse och det fanns ingen att fråga efter vägen. I timmar gick jag runt, tills pappa hittade mig vid utgången mot motorvägen.

Nu hittar jag överallt här. En 888 meter lång, rak väg löper från norr till söder, från ljus till mörker. Den heter Sju Brunnars väg. I söder ligger Uppståndelsekapellet som ser ut som ett grekiskt tempel. Här är det som mörkast – här växer gran. Bakom kapellet ligger morfar, mormor och moster. Vid mitten av Sju Brunnars väg ligger Skogskapellet med sitt kraftigt sluttande, tjärade tak och Milles gyllene dödsängel över porten. Här växer

tall. I norr ligger det mäktiga Skogskrematoriet som består av tre kapell – Trons, Hoppets och Heliga korsets. Där har man kommit ut ur den mörka barrskogen. Björkar tar vid och efter dem öppnar sig landskapet i vida vyer och böljande kullar, gröna till och med den här tiden på året. Framför Heliga korsets kapell finns en damm. På andra sidan av den, på en liten höjd, står ett rektangulärt stenblock omgivet av upphöjda facklor.

Vivi vill titta på dammen som krusar sig i den isande vinden, så vi går närmare. Medan hon med runda ögon och hopnupen mun bevakar vattenytan ser jag upp mot höjden med stenblocket och facklorna. Det säger tick inuti mig och jag drabbas av ett minne. Jag hör Karl berätta om när Birgitta låg på lit de parade nere i vardagsrummet i villan i Perstorp. När han gick fram och tittade under det vita tyget. Varför kommer jag att tänka på det nu? En våg av sorg och förskräckelse sköljer igenom mig. Det är ju en katafalk. Jag ser det nu. Det är en katafalk av sten, en plats för en kista. Jag tycker att hon ligger där nu, skyddslös inför vinden i sin tunna klänning. Runt omkring oss promenerar folk och njuter av solen. Jag rullar vagnen upp på höjden, ställer mig jämte katafalken och sträcker provande ut handen. Jag håller den stilla i luften en sekund innan jag lägger den på den kalla, stumma stenen där hennes huvud vilar.

Framför Skogskapellet tänder jag ett värmeljus och ställer det vid en av pelarna bredvid dörren. Värmeljus och tändstickor rasslar alltid omkring i vagnens underrede. Ibland tänder jag andras ljus som slocknat också. Då tänker jag att jag skaffar sällskap åt Birgitta, som en mamma som mutar andras barn med nybakade bullar. Trots att det blåser lyser lågan stadig. När jag står och tittar vaknar Vivi och vinkar mot ljuset. Jag vinkar jag med, och skuggan glider undan och blir ett med mörkret bakom pelarna.

På kvällen ligger jag i sängen med en arm om Vivi. Hon sover lugnt. Snart ska jag gå ned till Justus och titta på tv. Men det är så varmt och skönt att jag ryser av välbehag, och utanför täck-

et är det iskallt. Så jag ligger kvar och lyssnar på hennes lätta andetag. Då känner jag hur sängen sjunker ned bakom min rygg. Någon sätter sig på den. Jag har inte hört dörren knarra, så jag blir skrämmd och vågar inte röra mig. Närvaron är så tydlig att jag förväntar mig att känna en stum kropp om jag sträcker ut handen. Men det vågar jag inte. Jag spänner armen och drar långsamt Vivi tätare intill mig. Hon suckar i sömnen och jag stirrar hårt ut i mörkret. Efter en stund försvinner tyngden. Först efter flera minuter vågar jag sätta mig upp. Jag ser mig omkring i rummet. Svagt gult ljus från gatlyktorna elva våningar ned sipprar in under rullgardinen. Efter att ha låtit blicken glida längs väggarna efter skuggor som jag inte känner igen stiger jag till slut upp och går ned för trappan. Justus sitter i soffan.

”Vet du vad som just hände?”

”Nej, vad?”

Han tittar upp från sin mobil.

”Det var...” Jag tvekar. ”Jag hade kunnat svära på att någon kom och satte sig bakom mig i sängen.”

”Va?”

”Ja, jag trodde det var du!”

Han ser förvirrad ut. Sedan lyfter han upp ett pekfinger i luften i en allvetande gest.

”Du hade en sömnparalys.”

”Hade jag? Men, nej, det tror jag inte. Jag sov ju inte.”

”Du *tror* att du inte sov.”

Jag somnar aldrig vid nattning.

”Fan vad coolt”, fortsätter han.

Senare kommer jag på att folk som beskriver sömnparalyser brukar säga att de inte kunde röra sig. Men det kunde jag.

Kvällen då Vivi slutar amma börjar med att Justus kommer in med henne till mitt arbetsrum efter kvällsbadet. Hon är glad. Misstänkt pigg.

”Har hon sovit något nu på kvällen?” frågar jag.

”Ja, typ en halvtimme från halv fem ungefär”, svarar han.

Jag funderar på att vänta med nattningen tills hon verkar trött. Men det är ju klockan sex vi har bestämt som läggdags. Jag betraktar Vivis ansikte, försöker se om där finns några tecken på trötthet. Hon är lite röd runt ögonen.

Som vanligt lägger jag henne med ryggen mot väggen och kudden jag hade som stöd när jag var höggravid. Jag lyfter ned henne så hon kommer på lagom höjd och drar upp tröjan. I samma sekund som Vivi kommer fram till bröstet hugger hon. Jag skriker högt och svär. Hon blir rädd och börjar gråta. Den tröstlösa sortens gråt som kommer stötvis. Jag försöker lugna henne genom att lägga henne tillrätta vid bröstet igen, men i samma stund som hon känner dess värme börjar hon gallskrika. Jag försöker allt. Jag ger henne nappen vilket bara gör henne argare. Jag plockar upp henne. Sjunger, vyssjar och vaggar. Läger ned henne igen. Allt jag gör verkar bara göra saken värre. Efter en timme plockar jag upp henne, går ut ur sovrummet, ned till Justus.

”Hjälp”, säger jag.

Jag gör en ansats att lämna över henne till Justus, men hon

klänger sig fast vid mig som en liten apa. Hon fortsätter hickskrika paniskt. Vi ser hjälplöst på varandra.

”Kanske hon är törstig?” föreslår han.

”Jag tror inte det, hon vill inte amma”, säger jag.

Han hämtar vatten och hon dricker girigt. Justus går och letar upp katten och ger henne den. Hon lugnar ned sig något. Jag sjunger Har du sett min lilla katt, lilla katt, lilla katt. Hon sträcker fram katten mot Justus. Han säger att katten är jättefin och kysser hennes blöta kinder. Hon sträcker sina små armar mot honom och lägger dem runt hans hals. Hon vill upp. Bort från mig nu. Han lyfter upp henne och reser sig från soffan, gungar långsamt på stället. Hon ser anklagande på mig med en arm runt hans hals och en runt katten.

Vi försöker igen. Med dörren öppen och med katten i handen nu. Jag drar upp tröjan igen men hon protesterar. Jag drar ned den och inom två minuter sover hon.

Jag sitter uppe i mitt arbetsrum och skriver när det ringer. Det är hjärtkliniken för barn på Sachsska. De har en tid, imorgon. Någon har gett återbud. Min omedelbara känsla är lättnad, men den ersätts snabbt av att en våg av vända sköljer igenom magen. Snart får vi veta. Bilder fladdrar framför mina ögon. Vivi nedsövd på ett operationsbord byggt för en vuxen, den blanka kniven som skär genom den tunna huden på hennes bröstkorg, igenom allt som är heligt. En liten, vit kista. Jag *vet* att det är vanligt att barn har blåsljud på hjärtat. Mycket vanligt. Men Vivi har ett ”kraftigt blåsljud”. Jag vill ha henne hos mig genast och slår ihop datorn.

När jag kommer ned sträcker vi våra armar mot varandra. Jag håller henne hårt. Jag lyfter upp henne så jag kan lägga mitt öra mot hennes bröstkorg och hon drar och sliter i mitt hår medan jag lyssnar. Jag föreställer mig att det är såhär det låter om man spelar på en orgel under vatten, två tangenter om vartannat.

På natten drömmer jag om besöket. Ultraljudssköterskan applicerar kall, poolblå gel på Vivis bröstkorg och låter ultraljudsstaven glida över hela torson. Vivi ålar sig som en nyfödd kut i min famn och det kommer gel överallt. Hon snurrar runt, runt och läkaren följer konfunderad hennes konturer. Sedan stänger hon av apparaten och medan jag försöker torka upp gelen visar hon på skärmen att Vivis insida är ett enda stort hjärta. Den plats i kroppen hjärtat vanligen bebor är ett hål. Jag hör hur det forsar och brusar när blodet strömmar fram och tillbaka mellan hennes högra och vänstra sida.

Jag vaknar vid fyra och kan inte somna om. Justus kommer och tar Vivi när hon vaknar för dagen vid halv sex. Jag slumrar till klockan sju, då går jag upp och duschar. Sam sitter i köket och äter frukost. Han måste känna av min oro för han frågar om Vivi ska dö. ”Nej, nej”, svarar jag leende och klappar honom på kinden.

Vivi och jag tar en taxi till Södersjukhuset som är helt inplastat. Vivi är glad, hon tycker det är spännande. En kvinnlig läkare tar emot oss och jag blir lättad över att hon gör det utan munskydd och visir. Hennes ansikte är öppet med skrattrynkor över hela. Väl inne på undersökningsrummet tar hon på sig munskyddet. Jag ser ned på Vivi som sitter i mitt knä, men hon rör inte en min.

Jag klär av Vivi bodyn. De har en värmelampa där inne för att barnen inte ska frysa när de undersöks. Själv har jag för mycket kläder och svettas. Vivi sitter tillbaka lutad i mitt knä medan hon undersöks. Läkaren släcker ned i rummet och sätter på *Babblarna*. Jag sjunger med och dansar med Vivis armar medan kvinnan lägger ultraljudsgel på hennes bröstorg och glider runt med ultraljudsstaven. Jag sneglar på skärmen och försöker tolka det jag ser. Blått och rött pulserar mot det svartvita. Ur en viss vinkel är hjärtat format som man ritar ett hjärta. Läkaren är tyst. Vad betyder det? Efter en kvart är hon klar, som tur är för Vivi har tappat tålamodet och spänner sig i en båge i min famn. Läkaren säger att hon ska titta på bilderna medan jag klär på henne. Jag blir nervös av att hon inte säger direkt att allt ser fint ut. Hon

räcker mig papper och jag torkar bort gelen bäst jag kan innan jag sätter på Vivi den mörkblå bodyn igen. Jag kysser henne på kinden, borrar in näsan i den mjuka halsen.

”Vivi har ett hål i botten av sitt hjärta”, säger läkaren.

Jag nickar långsamt mot Vivis obrydda huvud och granskar läkarens ansikte. Jag kan inte läsa av henne. Hennes uttryck är mildt, är det medkänsla? Små, vita kistor och väderbitna gosedjur på den kalla jorden flimrar till framför mina ögon. Jag virar mina armar om Vivi som om läkaren hotar att ta henne från mig, och slutar andas.

”Men det är ingenting som påverkar hur hjärtat fungerar. Det ser fint ut. Jag skulle tro att hon såg lila ut för att hon blivit lite kall. Kom tillbaka när hon fyllt tre så kikar vi igen. Kanske har det hunnit växa ihop då.”

Jag hulkar till när hon förklarar och visar på skärmen. Bilden påminner om det första ultraljudet, när Vivi låg i magen. Det värker i pannan, i strupen och innanför bröstbenet, som att jag har tre stora fördämningar där, redo att brista och forsa mot varandra.

Jag tackar om och om igen och önskar läkaren en god jul, fast det bara är början av december. I korridoren glider jag ned med ryggen mot väggen. En lång stund vaggar och vyssjar jag mitt friska barn, och hon jollrar till svar tills hon blir otålig och börjar kämpa för att ta sig loss. Jag skänker inte ens en tanke åt föräldrarna som har fått en dödsdom i rummet vi just har lämnat. Jag går in på Pressbyrån och letar efter något, en present åt Vivi för att hon är frisk, en markör. För dyra pengar köper jag en kanin som nästan är lika stor som Vivi själv. Vi åker taxi tillbaka hem. Sedan går vi mot Söderbysjön och hon somnar med handen om kaninens öra.

Vivi vaknar i vagnen precis när vi kommer ut ur Nackareservatet vid Kärrtorps idrottsplats. Hon gör det i princip mitt i ett skratt. De två tänderna i underkäken sticker fram och framtän-

derna skymtar. Det är ett oemotståndligt leende.

”Hej!” kanske säger jag lyckligt och hon ler ännu större.

Jag vill desperat behålla henne i den här sinnesstämningen. Jag gör allt för att hon ska fortsätta vara så här glad. Jag sjunger och tramsar och ler så käkarna gör ont. Hennes rena glädje flyger direkt in i hjärtat på mig och formar ett stort klot av varmt, spunnet guld.

På kvällen blåser det så det viner från fönstren och aska yr ut från den öppna spisen. Jag står vid fönstret och ser talltopparna vaja fram och tillbaka som ostadiga fyllon. Jag tittar i väderappen. Det är samma vindhastighet som kvällen då Birgitta försvann – sju sekundmeter. Det låter så lite. Jag visste inte att det innebar den här sortens vind. Jag andas djupt ned i magen och släpper ut luften långsamt. Inuti huvudet faller jag på knä framför gyllene tempel och tända facklor, inför alla gudar, i tacksamhet över min levande dotter som sover lugnt på våningen ovanför mig.

Det är snöstorm utanför sovrumsfönstret. Justus har börjat ta nätterna. Jag sover i den smala sängen med sänghimmel i andra änden av rummet, där det är tänkt att Vivi ska sova en vacker dag. Vid minsta knyst vaknar jag. En kväll tog jag en Lergigan som blivit över sedan graviditeten och sov sex timmar i sträck. Nu sträcker jag mig efter burken varje kväll. Kroppen skriker efter vila, men själen har panik över att inte vara nära Vivi när hon vaknar ledsen på natten. Det känns som att ett yttre tvång bänder isär oss. Men egentligen är det bara jag. Jag kan stanna om jag vill det. Hon vill det. Men någonting i mig vill inte, uppenbarligen.

Hon har fem tänder på väg ut samtidigt och har precis börjat gå. Hon vacklar fram i livet med den lite stadigare vänsterfoten först, armarna och fingrarna i mjuka bågar uppåt att famla efter balans med. Hon går försiktigt i mossan, omsorgsfullt i cirkel kring hårda stenar, stöttar sig med handen mot ett träd. Jag går baklänges framför henne med utsträckta händer, lockar henne med mig. Hon går och går för att hon tror att hon ska få komma upp i famnen snart. Till en början skrattar hon, men snart börjar hon gråta och lägger sig i en hopplös position med magen och ansiktet mot marken. Man sviker sina barn varje dag. Små, små brott mot den gränslösa tilliten. Man gör det av kärlek, försöker hitta en balans mellan att släppa och hålla. Men hur jag än gör känns det som att balansen blir fel. Jag håller för hårt eller går för långt bort. Jag vill både gå och vara nära. Det blir aldrig rätt.

På kvällen ligger jag i dödens position på yogamattan i mitt arbetsrum med hörlurar på för att stänga ute ljuden från neder-våningen och gatan. Idag ska vi göra en avslappningsövning. Läraren sitter i en tom yogastudio i Västerås. Alla i klassen är med via livesändning. Hon säger att man kan välja att sätta en intention innan man börjar.

”Upprepa din intention tyst för dig själv tre gånger.”

Jag vill nå Birgitta, jag vill nå Birgitta, jag vill nå Birgitta, tänker jag.

Yogainstruktören nämner olika delar av kroppen i ganska snabb takt. Jag upprepar tyst det hon säger som ett eko. Vänster tumme, vänster pekfinger, vänster långfinger, vänster ringfinger, vänster lillfinger. Handflatan. Ovansidan av handen. Handleden. Underarmen. Tankarna glider iväg. Jag funderar på vad vi ska äta till middag, och tänker att jag måste påminna Justus om att Sam ska ha med sig matsäck imorgon. När vi har gått igenom hela kroppen gör vi om det. Om och om igen. Nerverna börjar svara. Håren reser sig. Jag blir medveten om alla mina kroppsdelar och dess slutpunkter, som en stjärna. Väger av energi sveper över armarna och benen, magen, ryggen. Över ögonlocken och pannan och genom ögonbrynen och längs kinderna. Jag blundar. Då händer något – en lampa tänds i hörnet. Det är en solcellslampa som vi köpte på Ikea när vi flyttade hit. Tanken var att den skulle lysa på terrassen om kvällarna. Men den fungerade aldrig. Hela sommaren stod den där i väder och vind. I september hade den rosa skärmen blivit solblekt och jag tog in den. Sedan dess har den långsamt täckts av damm. Jag bryter positionen och sätter mig upp för att titta in under skärmen. Dioden är skarp och vit. Jag uppfattar en rörelse till höger om lampan. Där ligger fodralet till mina hörlurar. En dragkedja löper runt det. Jag ser att det är dragkedjans löpare som rör sig, den svänger fram och tillbaka. Jag tar av mig hörlurarna. Det blir tyst, så när som på Sams och Justus avlägsna röster. Jag ser på löparen i några sekunder innan

jag tar tag i den så att den stannar. Sedan stirrar jag på den för att se om den ska börja gunga igen. Men nu är den stilla. När jag intar dödens position igen och blundar är lampan fortfarande tänd. När jag öppnar ögonen nästa gång har den slocknat.

När Sam har lämnats på förskolan sätter vi oss i bilen, Justus, Vivi och jag, och åker till Liljeholmskajen. Stadsarkivet har öppnat en ny filial där och jag har beställt fram förlossningsjournaler från Pro Patria 1938. Om jag hittar vilken tid på dygnet Birgitta föddes kan jag göra ett fullständigt horoskop, med åttonde huset. Åttonde huset berättar hur man ska dö.

Vivi sover i bilbarnstolen när jag springer ut ur bilen och över gatan i regnet. Jag ser mitt blå munskydd reflekteras i dörren innan jag öppnar den. Det är så tyst där inne att det känns som att få lock för öronen. Jag går till informationsdisken och säger ”Jag letar efter en flicka”, inte en förlossningsjournal. Det är en ensam ung kille som sitter där. Deras system ligger nere och han vet inte hur man hittar i arkiven utan datorn. Jag suckar och går och sätter mig i läsesalen för att skriva lite. Kanske det snart kommer igång igen. Efter en stund sticker en skäggig man in huvudet.

”Var det Pro Patrias förlossningsjournaler från trettioåtta du var ute efter? Vilken månad?”

”Augusti.”

Han kommer snart tillbaka med rätt lunta. Där hittar jag henne.

Margit är tjugotvå år gammal när hon kommer in på kliniken i ottan den tjugonde augusti. Fullmånen har just gått ned under horisonten och ersatts av den röda solen på andra sidan staden.

Bebisens huvud är fixerat djupt nere i bäckenet. Värkarna har börjat vid tiotiden kvällen innan. Margit får narkosgas. En kvart senare sätter krystvärkarna igång, och ännu en kvart senare, klockan fem på morgonen, föds Birgitta med intakta hinnor. I några sekunder kunde de närvarande se Birgitta som om hon fortfarande låg i magen. Att födas med en del av hinnan kvar på huvudet kallas för att födas med segerhuva. Det är ovanligt, och än ovanligare är det förstås att födas med hel fosterhinna. Det sägs vara ett gott tecken. Enligt folktron var barn födda med segerhuva skyddade mot hugg, slag och drunkning. De kunde bli synska också. Hinnorna kunde med fördel torkas och bäras runt barnets hals. På Livrustkammaren finns Karl XII:s segerhuva bevarad. Det var hans syster, Ulrika Eleonora d.y., som sparade den efter att han 1718 blev skjuten i huvudet och dog, trettiosex år gammal. Honom skyddade den inte. Ulrika Eleonora föddes också med segerhuva, och även den finns på Livrustkammaren. Hon bar den i ett smycke som en skyddande amulett, och dog av smittkoppor vid femtiotre års ålder 1741. Tron på segerhuvans magiska kraft var nog ännu inte helt försvunnen när Birgitta föddes, men hennes föräldrar var rationella människor och sparade den inte.

Birgitta väger 3,6 kilo och är femtiotvå centimeter lång. Margit har fått bristningar och blöder ganska mycket. Inte konstigt eftersom det gick så snabbt. Mor och dotter får stanna kvar på barnbördshuset i tio dagar, i ett rum som de delar med fyra andra föderskor.

Ivrigt skriver jag in Birgittas födelseuppgifter på två olika astrologisidor och söker efter åttonde huset. De använder olika system, den ena sidan säger att fiskarna står i hennes åttonde hus, den andra säger väduren. Jag letar vidare och hamnar på en sida där bakgrunden är svart. Rubriken är "Åttonde huset – en god död?" Under den finns en bild på en person utklädd till Döden med ett långt svärd i handen. Bilden är svartvit och

figuren står i en dimmig skog. Fiskarnas tecken står i grällt grön typ. Dödsorsaken för någon med det tecknet i sitt åttonde hus ska vara förvirrande eller osäker, alkohol- eller drogrelaterad, en olycka eller självmord. Väduren står i blodrött. Har man väduren i åttonde huset ska man dö plötsligt, möjligen våldsamt, och av skador i huvudet eller hjärnan. Håren på mina armar reser sig. Efter en stunds tvekan kollar jag upp vad jag själv har. Våg och jungfru. Odramatiskt, tyst, något med matsmältningen enligt jungfrun. Kanske relaterat till njurarna, säger vågen. Jag andas ut och stänger igen datorn.

När jag kommit hem skriver jag ett inlägg i en astrologigrupp på Facebook. Jag berättar när och var Birgitta föddes och frågar vad gruppmedlemmarna kan säga om henne baserat på det.

”Jag kan se direkt att det var skrivet i hennes öde att hon skulle bli känd för något hemskt”, svarar en kvinna. ”Hon har Algol mitt på MC.”

MC är tidpunkten då man föddes. Algol är en stjärna. Den kallas för demonstjärnan. Den står för halshuggning, skador mot hals och nacke, mord, våld, katastrof och ondska. Blod och död.

Kvinnan skriver vidare om olika transiter – hur planeterna rör sig över zodiaken i förhållande till hur de stod i födelseögonblicket – och avslutar med: ”Hon blev sannolikt lurad och utsattes för plötsligt våld.”

Skogen runt Perstorp är full av barn. De har fått ledigt efter frukostrasten för att plocka blommor till begravningen. Liljekonvaljer. De hoppar över stenar och bäckfårar, viskar och kivas om blommorna. Nu går de klassvis ned mot kyrkan. Vitklädda ställer de upp sig längs vägens båda sidor. När familjen Sivander kliver ur bilen slår doften av tusentals vita små klockor emot dem. Sex flickor, klasskamrater till Birgitta, fattar tag om kistan handtag och lyfter upp den. De andra barnen står som en skyddande mur mellan dem och de vuxna som tornar upp sig bakom dem. Allvarliga, nyfikna ögon följer kistan. När familjen kommer efter slås blickarna ned. Det tar lång tid att gå och allting ter sig drömskt och dimmigt. Närmast kyrkan står jägmästarens son med skolans florbehängda fana. Han böjer ned sitt huvud när följet passerar honom in genom porten till kyrkan.

Där inne är det fullsatt. Det knarrar i kyrkbänkarna när folk oroligt rör sig och en och annan harkling och snyftning hörs. Familjen Sivander kliver in och går i procession längs mittgången. Förstulna och medlidsamma blickar kastas mot dem medan de närmar sig den tomma bänken längst fram. Margit, Valdemar, morfar Harald, Karl och Erik. Eva väntar hemma med barnjungfrun. Kistan där framme är vit och onaturligt liten. Barnkören gör sig nervöst redo för signalen som är de första tonerna från orgeln, och så inleds begravningen med Birgittas favoritsång – ”Blommornas bön”.

*Tror du, små blommor bedja till Gud?
Fastän du ej förnimmer ett ljud,
Dock upp till himlen från ängen grön
stiger så sakta blommornas bön.
Gör du som blomman, gläd dig och sjung,
prisa den Högste, du som är ung!*

*Sträcka ej alla blommorna opp
sina små huvud, krona och knopp?
Ljuvlig och stilla är deras sång.
Lyss till de klara blåklockors gång!
Gör du som blomman, gläd dig och sjung,
prisa den Högste, du som är ung!*

*Böja ej alla blommor sig nu?
Trötta de äro, tänker väl du?
Nej, endast ödmjukt buga de sig,
prisa sin Skapare mildelig.
Gör du som blomman, gläd dig och sjung,
prisa den Högste, du som är ung!*

De klara rösterna klingar ut under valven. När barnkören har tystnat är det de vuxnas tur att delta i riten. Prästen har valt ut psalm 355, ”Blott en dag, ett ögonblick i sänder”. Sedan verserna 7–8 av psalm 283. *Som fåglar små, när dundren gå och djuren sig förskräcka, de skyndar fort på var sin ort att sig för faran täcka.*

Männens basröster och tillgjort ljusa kvinnoröster.

Kyrkoherden tar plats framför kistan och knäpper sina händer. Han ser ned i några sekunder innan han lyfter ansiktet mot församlingen och påbörjar sitt griftetal.

”Förstenade har vi samlats framför båren och frågorna träng-
er sig oupphörligen på: Varför? Varför? Det är så grymt och
meningslöst.”

Han vänder sig mot Valdemar och Margit.

”Er lilla älskade dotter Birgitta var en solstråle i sitt hem, en solstråle som kunde få alla skuggor där hemma att flykta bort, och bland sina kamrater var hon ett sant solskensbarn, som lyste och värmdes varhelst hon fanns bland dem. Den späda blomman har brutits av, hennes unga hjärtblad har fallit för världens kyla och mörker. Men blomman skall slå ut igen i den himmel där ingen kyla och intet mörker är rådande utan där värmen och ljuset är eviga.”

Begravningsgästerna går hem med doften av liljekonvalj invävd i kläderna. Den kommer för alltid vara förknippad med död för dem.

Det är fredag kväll och jag pratar i telefon med Lone. Jag har ett glas vin i handen och sitter i den stora, höga fåtöljen vid vardagsrumsfönstren på nedervåningen. Därifrån ser jag fullmånen. Iskalla moln drar fram i slöjor framför den. Jag dricker mitt vin långsamt och pratar om ditten och datten. Vi kommer in på barnen. Hon berättar något roligt som hennes dotter har sagt, och jag berättar om något Sam har sagt och vad Vivi har lärt sig på sistone. Hon suckar och säger:

”Barn alltså.”

Jag suckar nöjt till svar.

”Ja, barn.”

”De är bra fina.”

”Mm.”

Då får jag syn på en fläck på fönstret. Det är Vivis fotavtryck. Jag minns nu hur jag höll upp henne mot fönstret och hur hon sa ”titta”, och pekade på husen och människorna och träden och himlen. Hur vågar man putsa bort sådant? Tänk om hon dör nästa dag. Då får man leva med att man tagit bort avtrycket av sitt barn som om det inte betydde någonting. I våra lådor och byråer finns hårlockar, gråstenar och tänder. Jag vill bevara och förvara, ifall att. Jag tänker på grevinnan Wilhelmina von Hallwyl, som skapade Hallwylska museet. Hon lät göra ett armband av dottrarnas mjölkttänder, och sparade en färgglåda där den gröna färgen saknades. Hennes dotter Elma hade ätit den och dött av

arsenikförgiftning dagen före julafton 1871. Jag tänker på de som gått ännu längre, för långt. På Abraham Lincoln som natt efter natt satt i kryptan och höll sin döda son i famnen, och på en man jag läste om som bodde i Long Beach vid 1800-talets slut. Han kallades Whistles, och i hemlighet behöll han sitt döda barn hemma i många år.

Nästa morgon vaknar jag upp till iskyla och gnistrande, knarande snö. Jag och Vivi sneddar över Sandsborgs kyrkogård och fortsätter in på Skogskyrkogården. Vid en låg, rundad gravsten stannar jag till. Jag andas namnet som står på den tyst för mig själv: *Hjördun*. När jag stöter på märkliga eller fina namn på en grav så skriver jag upp dem i en lista i mobilen. Nu ser den ut såhär:

Friedly
Gurtie
Maniette
Åsta
Gena
Arna
Rubin
Goewert
Hjördun

På en skylt står det vilka begravningar som ska hållas idag, i vilket kapell och vilken tid. Jag läser namnen. Barnet Lind ska begravas i Hoppets kapell halv fyra. Barnet! Jag ska just ta upp mobilen för att skriva upp det på listan, när jag slås av insikten att det inte är ett namn utan ett namnlöst barn.

Fredagen den åttonde maj 2015 öppnas ett lock på kyrkogården i Perstorp. Ett rör med två urnor i blottas. Karl ser på den vita som är Birgittas. Den ser precis likadan ut som den gjorde när den sänktes ned för sextiosju år sedan, som att tiden stannat där nere i jorden. Pappa Valdemar har vilat bredvid henne i femtio år. Nu ska mamma Margit göra dem sällskap.

Den okonventionella lösningen med ett öppningsbart rör kom till för att ingen kunde föreställa sig att familjen Sivander skulle bo kvar i Perstorp någon längre tid efter mordet. När de flyttade skulle de öppna locket, plocka upp den vita urnan och ta Birgitta med sig. Det var av den anledningen hon kremerades, för att hon skulle kunna följa med sin familj. Valdemar sökte flera jobb på annan ort, men det blev inget av. Familjen Sivander bodde kvar i Perstorp till Valdemars död nästan tjugo år efter mordet. När Margit flyttade då, tillsammans med Eva, blommade hon upp.

Jag står med blicken frusen på kaklet över spisen och skakar stekpannan för att köttbullarna inte ska bli brända när jag plötsligt ser Margit framför mig. Bilden föds ur en intensiv undran om hur det kan ha varit att dela en så liten ort som Perstorp med en familj vars son kanske hade mördat ens dotter.

Jag ser Margit lika tydligt som om jag hadevore en projektor i pannan och kaklet är en filmduk. Hon är på väg över torget i Perstorp när hon får syn på Rut Sommer. Ruts irisar lyser som rödkantade stålkulor mot Margit, låsta i sina hålor. Margits mage gör ett hopp upp mot bröstkorgen av ilska och medömkan. Hon greppar handväskan med bägge händer och de ser på varandra en sekund innan Margit vänder tvärt och går i motsatt riktning, bort från mataffären. Den mörkgröna kappan hänger på Ruts magra gestalt som på en galge. Kindknotorna sticker ut, ögonen ser för stora ut, framhävda av skuggor. Margit ruskar på huvudet och blundar hårt. Hon går snabbt och möter inga fler blickar på vägen. Regnet börjar piska mot ansiktet och det känns skönt.

Ljuden från köttbullarna som fräser i pannan försvinner när jag föreställer mig vad jag skulle göra, om jag var Margit. Om det var Vivi som hittats död i ett dike. Jag ser hur jag själv lämnar asfalten och går in på gruset. Sedan från gruset in i skogen.

Högt, blött gräs smeker mina anklar och får de tunna strumpbyxorna att bli ett med huden. Först är det kallt och obekvämt men snart får de samma temperatur som jag själv. Björkruskor

slår mig i ansiktet och jag tar emot slagen med slutna ögon och öppen mun. Väskan glider ur mitt grepp och händerna knyts. Återhållen energi som samlats i kroppen tills den blivit hård vill ut och jag slår och sparkar ut den. Sedan faller jag framåt.

Munnen fylls av smutsigt vatten och jag kämpar vilt som mot en osynlig fiende för att komma över på rygg. Regnet smattrar hårt. Jag ser upp mot trädkronorna och den blygrå himlen. Molnen rör sig onaturligt snabbt. Jag andas ut den sista luften och släpper inte in någon ny. Istället vänder jag mig om igen så jag ligger på mage. Magen som varit hennes bo trycker jag ned i det bruna vattnet. Jag vill andas in vattnet, fylla lungorna med det, passera igenom det och komma ut på andra sidan. I verkligheten bränner det i halsen och lungorna för att jag håller andan, som ett offer, där jag står framför spisen. Vad är jag villig att göra för min dotter? Tårar börjar droppa ned i stekpannan när jag ser Vivis livlösa ansikte framför mig. Hade jag kunnat leva i en värld där hon inte längre fanns? Jag kuper händerna och för dem under ytan, lyfter upp henne, kysser hennes kinder. Jag trycker mig mot botten, omfamnar rötterna och löven och blir blind. Det är solvarm hud, mjukt hår, doften av rena bomullskläder, mjölk och bröd. Jag borrar in min näsa bakom örönen, mot halsen, kittlar magen och sveper mina armar om henne, pressar mina läppar mot huvudet och pannan. Skarpt lysande stjärnor tänds där.

Ljudet på min dator funkar inte. Jag upptäckte det igår när min yogaklass skulle börja. När jag sätter mig vid skrivbordet nu vill jag lyssna på musik men jag har fortfarande inget ljud, så jag startar om datorn. Alla program jag har haft igång öppnas på nytt. Plötsligt fylls hela skärmen av bilden på Birgitta, död på obduktionsbordet. Den var inte uppe när jag tryckte på omstart. Jag vänder bort ansiktet och blundar. När jag öppnar ögonen igen är hon kvar. Jag försöker stänga ned fönstret men det går inte, datorn har fryst. Jag betraktar Birgittas ansikte. Tänker på första gången jag såg bilden på arkivet i Lund. Då tyckte jag att det inte såg så illa ut, inte så hemskt som jag hade föreställt mig. Nu vill jag spy.

När jag väntade Vivi fick jag en pigmentfläck i pannan, precis mellan ögonbrynen. Den är ljusbrun och stor som en gammal tioöring. Jag har fått behålla den. Under yogan igår skulle vi föreställa oss att vi andades in vitt ljus genom det tredje ögat, ned i hjärtat och ut i armarna för att slutligen låta det droppa ut genom fingrarna. Då slog det mig att min fläck sitter precis där det tredje ögat ska sitta, och jag undrade om jag fick den för att mitt tredje öga öppnades. Att Birgitta öppnade det för att kunna komma in i mitt sinne.

Är det Birgitta som tagit fram bilden, som tvingar mig att se?

”Kom ihåg varför du gör det här”, säger hon. ”Det är på grund av att någon gjorde det här mot mig.”

Del två

Släpp in mig

*Mjölnardottern var ensam i kvarnen.
Hunden lystrade, barnet kved i vaggan.
Någon närmade sig ute på stigen.
Det knackade inte, det talade inte.
Det var inte ugglan, inte vargen,
inte drängen som multnade i kärret.
Det var ett ondskefullt skimmer,
det var mörkrets vågor.
Ett väsen utan ansikte lockade där ute.
Och flickan gjorde sig redo.*

Werner Aspenström, ur "Bergslag"

Det är Lucia. Jag tar Vivi i selen och går ut för att försöka få henne att sova. Det är rätt och jämnrätt. Vi har inte haft några soltimmar alls i december.

Vi går till Kärrtorpsparken som ligger öde. Sedan några veckor tillbaka pekar Vivi med hela handen åt det håll hon vill att man ska gå. Jag är rädd att hon ska frysa och försöker stoppa om henne, men hon ger sig inte. Armen är förvånansvärt stark. Hon pekar mot Kärrtorpet, den gamla stugan som gett Kärrtorp dess namn. En gång stod det ensamt ute i skogen. Att allt här bara var skog. När jag har svårt att finna ro tänker jag på skogen utan människor. Inga röster eller snabba steg. Grenar som vajar i ensamt majestät, stenar som aldrig rör på sig. Jag gör en ansats att gå förbi torpet, men hon protesterar högljutt så jag gör henne till viljes. På vägen dit preciserar hon sitt mål. Inte torpet – trädet. En gammal björk. Det är till den hon vill. Vi går dit och hon känner på barken som är våt och kall. Sedan pekar hon åt ett annat håll. Vi går dit. Fukten från gräset tränger igenom mina gymaskor. En ungbjörk. Hon lägger handen mot barken och säger ”tä” med allvarlig min. ”Ja”, svarar jag, ”trädet.”

Klockan fyra är vi hemma igen, har precis ätit upp risgrynsgröten och ska plocka fram glögg och lussekatter när Vivi blir ledsen.

”Kan hon vara trött redan?” säger Justus.

Jag ber honom borsta hennes tänder och sätta på pyjamas, så

ser vi hur hon verkar när det är klart. Han kommer med henne fem minuter senare. Hon gråter fortfarande. När jag lägger mig bredvid henne tystnar hon. Jag sjunger Byssan lull, om och om igen. Min favoritvers är den med vindarna som blåser på haven. ”På stora Ocean, på lilla Kattegatt, och långt upp i Bottniska viken.”

Det är som att tänka på skogen om natten, att tänka på vinden över haven. Jag sjunger den versen oftare än den egentligen ska vara med. Efter otaliga varv av sången är Vivi fortfarande vaken och orolig. Jag börjar om igen och råkar sjunga att det kommer tre gärningsmän på vägen.

Inte ens när hon har somnat kommer hon till ro. Hon krafsar och nyper mina kinder, min hals, öronen, armarna. Just när jag tror att hon är på väg in i djupsömn så blir hon plötsligt klarvaken och börjar illvråla. Det är omöjligt. Jag börjar tappa det. Det kommer aldrig ta slut, tänker jag. Jag sätter en hörlur i ena örat och slår på en pod. För att inte väcka henne mer än nödvändigt tar jag det första som kommer upp. Det blir *P3 Dokumentär* om mordet på Engla Höglund. Jag stirrar spánt ut i mörkret medan Vivi blir tung mot min arm. Engla mördades sextio år efter Birgitta. Varje gång fallen speglar varandra fryser jag över ryggen. Birgitta skulle snart fylla tio, Engla hade just fyllt tio. De mördades på våren – Birgitta den sjunde maj, Engla den femte april. Birgitta hade hängt vid en fotbollsplan innan mordet, det hade Engla med. Englas mamma berättar i dokumentären att hennes dotter hade ringt och bett att få ta cykeln hem. Hon tvekade, eftersom Engla inte hade sin hjälm med sig, men gav med sig. Jag minns Birgittas långa cykeltur, och tänker ”fem kilometer” sekunden innan det sägs. Englas väg hem var fem kilometer. Jag ser skallgången 1948 och skallgången 2008 framför mig, ovanpå varandra i samma takt, genom den mörka skogen.

På natten vaknar jag av ett svagt ljud. Jag ser på telefonen. Klockan är två. Jag vänder mig på rygg och lyssnar spánt. Några

sekunder passerar innan jag hör det igen. Jag flyger upp ur sängen och skakar på Justus tills han vaknar.

”Det är Sam!”

Jag springer ned för trappan med tankar om det värsta farande genom huvudet. Någon har brutit sig in, någon har gjort något mot honom. Han har gått i sömnen och tagit fram den stora, vassa kökskniven och skadat sig själv. Han har ramlat ned från övervåningen. Vi har glömt ett fönster öppet och han hänger på utsidan med fingertopparna fastklamrade i fönsterbrädan.

Där nere i mörkret står en liten skugga. Sam har på sig sin Star Wars-tröja. Axlarna skakar av tyst gråt.

”Jag letade efter er, men ingen var här. Jag kunde inte hitta er”, säger Sam med skälvande röst.

”Men vi var ju i sovrummet, hjärtat!”

”Jag letade efter er men ingen var här.”

”Hur länge har du varit här nere?”

”Länge, jättelänge.”

Jag ser honom framför mig, att han gått omkring och ropat och gråtit i timmar, övergiven i den nedsläckta lägenheten som den sista människan på jorden. Tänk om han hade gått ut för att leta efter oss. Tänk om han hade öppnat dörren och gått ut i trapphuset, och någon som inte borde hitta ett ensamt halvnaket barn i natten hade hört honom, tagit honom. Jag håller honom hårt och han låter mig göra det.

”Det är mitt i natten. Jag tror det är dags att gå och lägga sig igen nu”, säger jag efter en stund. Jag leder honom upp för trappan och in i hans sovrum. Sam kliver långsamt upp för stegen och lägger sig på rygg. Tårarna rinner längs hans tinningar. Jag trycker in täcket längs kroppens konturer, under fötterna, så han ligger som i en kokong. Min storebror brukade göra så på mig när jag var barn. Så stannar jag kvar och lyssnar på hans andetag tills jag hör att han sover.

Jag vaknar när Birgittas hand lämnar min. Sam dundrar in, han vill ha hjälp att snyta sig. Det var länge sedan jag kände hennes närvaro och jag är sorgsen när jag ber Sam hämta papper. Han missförstår mig, han tror att jag säger att han får gå och snyta sig själv. Rösten är ledsen när han säger ”Okej”, och stänger dörren. Jag lägger huvudet mot kudden igen och blundar. Om jag somnar om kanske hon kommer tillbaka, tänker jag, men det gör hon inte. När jag vaknar på riktigt undrar jag vad jag gör mot mina barn egentligen, när jag sörjer en främmande flicka.

Vi har varit hemma och förkylda länge nu, hela familjen. Vivi förstår inte vad som händer i henne och vill vara tryckt mot min kropp dygnet runt. Sam har inte varit i förskolan på mer än en vecka. Han klättrar på väggarna av frustration och vill ha uppmärksamhet hela tiden. All vår kommunikation låter ungefär såhär:

”Vill du se, mamma.”

”Inte nu, Sam.”

Hans sårade blickar när han avvisas gör ont i hjärtat. Igår sa jag:

”Ska pappa ta Vivi imorgon, så vi kan vara tillsammans bara du och jag?”

Han log och sa ja, det vill han gärna.

”Vi kan gå till skyttegraven!”

Sedan Sam var ungefär tre år gammal har han berättat om ett rike han har hittat på. Det heter Telefonien och verkar vara inspirerat av romarriket. Mycket av det han plockar upp med sitt

historieintresse hamnar i hopkoket som är Telefonien. På Nytorps gärde finns en liten, snårig kulle. Det är ett gammalt gravfält från järnåldern och högst upp finns en kvadrat av betong, fundamentet till en gigantisk strålkastare som kunde lysa en kilometer upp i himlen. Den användes under andra världskriget, när Stockholm släcktes ned. För att spana efter bombplan. Vilken känsla det måste ha varit, att stå bredvid den enda ljuskällan i en kolsvart stad.

Vi går dit och jag följer honom in mellan snår, över fallna trädstammar och högar med fjolårsris. Han visar att här har det fallit bomber, och här är ett gammalt fängelse, tretusen personer satt inlåsta här, på höjden. Det här mamma, vet du vad det är, det är ett nazistgevä, avbrutet på mitten. Ser du? Jag ser.

”Och där, ser du cirkeln där?”

”Va?”

Sam pekar med sin röda vante. Han har en trädgårdsspade i andra handen, att gräva i jorden med. Han är arkeolog.

”På marken, där borta.”

Det svartnar i synfältets ytterkanter. I leran har döda gamla kvistar trampats åt sidorna i en cirkel, som en iris utan pupill. Min son i lerig overall och röda kinder förvandlas till ingenjör Näs, till jägmästaren i den snåriga skogen femtio mil bort. Hur vet han att mitt huvud är fullt av cirklar och upptrampade rundlar på marken? Kan han läsa mina tankar? Han pekar fortfarande, uppfordrande som en gast.

”Ja... Nej”, säger jag osäkert.

Han blir stående en sekund. Sedan pekar han på den snåriga öppningen och säger otåligt:

”Där! Följ med, du får plats där!”

Han börjar gå. Jag vill inte leka mer.

”Du kan fortsätta, jag går ut nu.”

”Nej!”

”Det är okej, jag ser dig från utsidan. Lek du.”

”Nej, mamma, nej!”

När jag tagit mig ut ur snåret blåser vinden kallare. Jag drar kappan hårdare omkring mig. Hans lilla skepnad syns knappt för att grenarna är så täta. Han står med ryggen mot mig och nu hör jag att han gråter. Han börjar långsamt gå längre bort.

”Stanna Sam, jag ser inte dig där borta!”

Men han är ledsen och sårad och fortsätter gå. Jag blir plötsligt rädd. Tänk om han försvinner, tänk om någon väntar på ensamma barn där inne.

”Jag kommer runt, stanna där!”

Jag måste gå runt snåret för att ta mig in igen. Därifrån ser jag honom inte. Ångesten får det att skimra framför ögonen och grenarna piskar mig i ansiktet, ett rättmätigt straff för den som övergett sitt barn. Jag känner gråten som en vass sten i strupen medan jag föser de sega kvistarna åt sidorna, plöjer mig igenom dem med handflatorna mot varandra som i bön.

Det var en man som rörde sig kring skolorna i vårt område i våras. Han försökte lura till sig barn. En gång, när jag var på väg till Konsum med barnen, ville Sam ta trappan istället för rampen.

”Jag kan inte gå med vagnen uppför trappan”, sa jag. ”Men du kan gå där om du vill, så ses vi där uppe.”

Han ryckte till och skräck för över hans ansikte.

”Mamma, barn får inte gå ensamma, någon kan komma och ta dem då.”

Det såg ut på honom som att jag skänkt honom åt vargarna. Jag gick fram och tog hans hand, och han tryckte min hårt. ”Vad har jag gjort?” tänker jag nu. Är detta stunden då han försvinner för alltid? Jag kommer aldrig att förlåta mig själv.

Så ser jag honom. Den leriga overallen, den randiga mössan som glidit ned till ögonfransarna. Han gråter så axlarna skakar och jag sjunker ned i leran och slår armarna om honom. Vi gråter tillsammans. Jag känner det som att jag har fått honom tillbaka från de döda och fortsätter leka skyttegrav i två timmar till, av skuld och lättnad.

Ur vittnesförhöret med kriminalkonstapel Ivar Björk:

Ordf: Hur uppträdde Bengt då han hämtades och sedan under förhören?

Björk: Han verkade ängslig då vi hämtade honom, men annars var han lugn och sansad.

[...]

Ordf: Var han oberörd av gärningen?

Björk: Ja, det kan man säga, på ett sätt. Man hade väntat sig något annat av en liten pojke i den situationen. [...]

Han tyckte bara att det var synd att han icke kom med på fotbollsmatchen.

[...]

Ordf: Han nekade, att ha gått in på vägen till skogen. Var dessa nekanden mycket bestämda?

Björk: Ja, det var de. Vi sa, att det var ett vittne, som hade sett honom, men han förnekade det bestämt.

Ordf: Hur länge höll han på med dessa nekanden?

Björk: Det var vår mening, att när han inte ville medge det bör vi snarast möjligt få tag på Oskarsson och sammanföra dem.

Jag backar tiden och ser plötsligt pojken. Han drar i kragen som smiter åt runt halsen. Virveln i det ljusa håret får luggen att envist stå rakt upp. Klockan var tio på söndagsmorgonen när Edvin Oskarsson klev in på polisstationen för att berätta att han sett Bengt Sommer gå upp mot skogen. Från det ögonblicket var det som att en stark strålkastare tändes och riktades mot Bengt. Det skarpa ljuset skulle göra det mycket svårt att uppfatta något annat än det som ljuskäglan träffade.

”Jag var i omklädningsrummet när jag såg Birgitta Sivander, som jag känner till utseendet, och en ung kvinna, vid entrén”, berättade Edvin. ”Jag såg dem genom fönstret i duschrummet.” I förhöret frågar Konstapel Magnusson honom vad han gjorde i omklädningsrummet. Edvin förklarar att han var där för att se till några lagtröjor, om de behövde tvättas eller inte. Han behövde tvätta händerna, och därför stod han där, vid handfatet. Ingen frågar hur han blev smutsig av att titta på några tröjor. ”Högst fem minuter före eller efter det lade jag märke till Bengt Sommer mittför vägen till soptippen. Han stod och tittade sig omkring ett ögonblick innan han gick i rask takt mot tippen.”

Samtidigt, sa Edvin, såg han ett gäng pojkar som spelade fotboll på gamla idrottsplatsen. Han tänkte att Bengt säkert gått upp i skogen för att komma ned därifrån och skrämma dem. Ungefär en halvtimme senare lämnade Edvin idrottsplatsen för att cykla till åkaren Assar Andersson och betala en skuld.

Nu är klockan nästan sex samma söndagskväll. Överkonsta-

pel Magnusson och konstapel Björk har försökt få tag på Edvin Oskarsson i många timmar utan att lyckas. De vill sammanföra honom och pojken, som hela dagen hårdnackat nekat till att ha gått någon annanstans än hem efter att ha varit på idrottsplatserna, men haft svårt att förklara varför han då kommit hem så sent och hur han blivit lerig om skorna. Säkert anförtror han sig hellre åt sin fotbollstränare än åt två polismän.

Dörren till förhørsrummet öppnas. Där inne sitter Bengt ensam och ihopsjunken på en stol. Edvin visas in med en gest och slår sig ned på stolen mitt emot Bengt. Han lutar sig fram över bordet och stolsbenen skrapar mot golvet när han drar stolen närmare.

”Hördu, Bengt...” hör konstaplarna honom säga innan de stänger dörren och lämnar den vuxne mannen med pojken.

En stund efter att Edvin har gått hem för att äta middag öppnas dörren in till förhørsrummet där Bengt sitter kvar. Det är konstapel Björk som kommer tillbaka, i sällskap av Bengts lärare på Centralskolan i Perstorp.

”Det här är Sven Ekvall, ordförande i Perstorps barnavårdsnämnd”, förklarar konstapel Björk.

Magister Ekvall drar fram en stol från hörnet och slår sig ned bredvid Bengt.

”Hej på dig, Bengt”, svarar mannen och vänder sig mot konstapeln. ”Ja, vi känner redan varandra. Bengt är en av mina elever.”

Konstapel Björk nickar ointresserat, plockar fram papper och penna och påbörjar förhöret.

”Så, har du något att berätta, Bengt? Edvin Oskarsson säger att du precis medgivit för honom att du inte gick hem direkt, som du tidigare har uppgivit. Utan du gick till tippen.”

Bengt sitter tyst med nedslagen blick en lång stund, innan han nickar svagt.

”Och vad gjorde du där?”

”Jag samlar på cigarettmärken. Tänkte gå dit och kolla om där fanns några.”

”Jaha.”

Konstapel Björk antecknar. Bengt försöker se vad han skriver men konstapeln ser det och täcker blocket med vänsterhanden.

”Och hur länge stannade du där?”

”Tio minuter kanske.”

”Och det var där du blev smutsig om skorna, som din mamma berättat.”

”Ja. Jag tror det.”

Konstapelns penna raspar mot pappret. Magister Ekvall lägger ena benet över det andra och tänder en cigarett.

”Vet du vad klockan var när du kom hem?”

”Det var väl en kvart över åtta ungefär.”

”Och då fick du skäll av mamma.”

”Ja, eller, inte direkt. Jag sa att jag hade smusat ned mina skor och hon sa att jag fick tvätta dem själv.”

”Och det gjorde du. Bara med borste eller med vatten också?”

”Med borste och vatten, utanför köksdörren.”

Konstapel Björk fortsätter att anteckna i några sekunder. Sedan lägger han ned pennan och möter Bengts blick.

”Du förstår väl att det inte ser bra ut att du ljög tidigare, Bengt. Varför gjorde du det?”

Bengt sätter sig på sina händer.

”Jag var rädd att ni skulle tro att jag hade något med mordet att göra. Att jag var uppe i skogen och mördade Birgitta.”

”Och det gjorde du inte?”

”Nej!”

Bengt säger det tystare än han hade tänkt. Han försöker ha stål i blicken för att signalera till konstapeln att han talar sanning. Konstapel Björk suckar.

”Jaha, Bengt. Då ska du få komma med magister Ekvall. Han ska följa med dig hem till fjärdingsman Andersson.”

”Får jag inte gå hem?”

”Nej, Bengt. Det får du inte.”

Nästa dag är en lördag. Jag går med barnen till lekparken några minuter från vårt hus. Där är det märkligt tyst, trots att vi är många som är här. Medan jag öppnar matsäcken ringer telefonen. Jag svarar och hör bara tystnad i några sekunder, innan mannen i andra änden presenterar sig på skånska och berättar att han sett mitt Facebookinlägg, att han är från Perstorp och att hans pappa var barnavårdsnämndemannen Sven Ekvall. Det är ett namn jag känner igen från utredningen, men jag kan inte placera det och hinner inte fråga innan mannen fortsätter prata. Han berättar att han var god vän med Karl, fram till mordet. Han säger att han saknar honom, och frågar om jag har någon kontakt med honom. Mannen talar fort, som att han liksom har tagit sats innan han ringde. Jag förbannar att jag inte har papper och penna, dator, någonting. Jag lyssnar medan jag försöker hindra Vivi från att äta nävarna med grus hon gräver upp och mimar till Sam att jag snart är klar, sedan bestämmer vi att jag ska ringa på måndag klockan fyra.

På söndagen går jag i timmar med Vivi i selen för att få henne att sova så mycket och länge som möjligt. "Sömn föder sömn" heter det. Det stämmer tyvärr. Sover hon inte tillräckligt på dagen så blir kvällen och efterföljande natt ett helvete. Vi går till Björkhagen. Jag stryker henne över ryggen och nynnar medan jag tänker på mannen som ringde. Kanske är han en länk till Birgitta, kanske kan han berätta om henne för mig. Solen reflekteras

i bronsskulpturen där man svänger ned mot Markuskyrkan. Jag har börjat gå dit för att tända ljus flera gånger i veckan. Skulpturen föreställer en mamma som är voluminös och mjuk i formerna, hon leker med sitt runda friska barn som en kattunge med ett garnnystan. Jag blir bländad och sluter ögonen. I blindo passerar jag skulpturen och går in på den lilla vägen som leder fram till kyrkporten. Det är då jag förnimmer det för första gången – en liten hand i min.

Att kliva in i kyrkan är som att gå in i en stor grotta. Från det råa och gråa, genom den höga porten, förbi de tjocka väggarna, in i det höga, svala och mörka. Ljuslyktorna i taket ser ut att sväva. Min vana trogen går jag direkt åt höger längs med bänkraderna till ett svart metallträd med ett stort, tånt stearinljus i toppen. I trädkronan finns plats för småljus. Tillsammans väljer vi ett och tänder det. Jag frågar var hon vill ha det. Hon pekar tyst på en plats nära det stora ljuset. Jag förstår att hon vill vara där det är tryggest, ljusast och varmast. Jag ser på det en stund. Sedan blundar jag hårt. Jag får inte känna närvaron, jag får inte tro att det är Birgitta. Hon är inte min, sorgen är inte min. Vem tror jag att jag är? Men jag har två sidor inuti som säger olika saker, och den andra vill så gärna tro. Det skulle rättfärdiga att jag skriver om henne. Det skulle betyda att jag har hennes godkännande. Jag skälver inuti och vill gråta men släpper inte fram det.

Den fuktiga kylan fortsätter på måndagen. Jag förbereder mig för mitt samtal med Sven Ekvalls son genom att gå igenom polisutredningen igen. Hans pappa förekommer på flera ställen, både i utredningen och i tidningsartiklar som handlar om mordet. Sven Ekvall var lärare och nämndeman på barnavårdsnämnden i Perstorp i slutet av fyrtioalet. Bengt var en av hans elever. Under flera av förhören med Bengt sitter magister Ekvall med, och när nämnden tillsammans med polisen, advokaterna och psykologerna har möten om vad man ska göra av pojken är han också där. Mötena tycktes aldrig ta slut. Det är ironiskt, att en organisation som skapats med barns bästa i åtanke kunde skapa ett sådant limbo för barn. En vuxen som anklagas för ett brott genomgår en rättegång, och efter det går denne fri eller får ett straff. Bengt kunde, i och med att de verkade för *hans bästa*, hållas i barnavårdsnämndens klor hur länge som helst, oavsett vad man kom fram till vid rättegången. Det borde inte ens ha hetat en rättegång eftersom ingen, i och med att Bengt var minderårig, var anklagad i formell mening, men kallades ändå ofta så av både rättsväsende och media. Fattigdom, smutsiga kläder, ensamstående föräldrar eller att många orsbor kände illvilja mot en kunde alla vara skäl till ett omhändertagande.

En förvånande stor del av utredningen består av brev från allmänheten. Nästintill samtliga brevskrivare anser att Bengt inte är mördaren. Bland alla siare, tyckare och barn som med

ostadiga bokstäver försöker lura polisen att det är mördaren själv som skriver, finns två brev adresserade till magister Ekvall. Bägge argumenterar för Bengt Sommers oskuld. Man förstår att de menar att magister Ekvalls åsikt om Bengt var den motsatta. Jag blir förvirrad. I utredningen och i tidningsartiklar låter det, för mig, som att även Sven Ekvall trodde att Bengt var oskyldig. I Stockholms-Tidningen står det till exempel att han ”framhåller att den anhållne visat sig duktig och speciellt kunnat följa med i skolan, samt att han varit en pigg idrottspojke, inte alls en sådan som man kan tänka sig ha haft något ljusskyggt för sig”. Det är dock inte sonens uppfattning om hur hans pappa tänkte. Över den raspiga telefonlinjen berättar han att hans pappa var tämligen säker på att det var Bengt.

”Kläderna som hade tvättats talade ju sitt tydliga språk”, säger han. ”De känner du väl till? Blodfläckarna?”

Det känns som att han testar mig, hur insatt jag är i fallet. Men vad kan det säga oss egentligen, att kläderna tvättats? Ingenting, eftersom kläder brukar tvättas med jämna mellanrum och vi inte vet hur gamla fläckarna på dem var.

Den första som tittade på Bengts kläder var obducenten Einar Sjöwall. Det var inte hans expertområde, men han undersökte dem tidigt för att det var bråttom. Doktor Sjöwall tyckte att en av fläckarna såg ut att ha blivit tvättad. Det präglade utredningen. När det så småningom kom svar från teknikerna i Stockholm hade det redan blivit en etablerad sanning, att det rörde sig om nya blodfläckar och att någon hade försökt tvätta bort dem. Teknikerna däremot trodde att fläckarna var gamla. Och det rörde sig om mycket små mängder blod.

Jag bestämmer mig för att byta ämne. Jag frågar Ekvalls son om han minns begravningen.

”Jaa, absolut...” svarar han, men liksom hos Karl flyter minnet ut i ingenting.

Jag undrar om de när jag tar upp begravningen återupplever

något av chocken, förvirringen och sorgen som alla barn i Perstorp måste ha känt 1948. Känslor de inte hade ord för då, och som det ändå inte fanns någon plats för. Jag frågar nämndemannens son om hans pappa pratade om fallet. Han svarar att pappan inte sa ett knyst. ”Men han tyckte att det var tungt, mycket tungt.” När rättegången var över klarade Sven Ekvall inte längre av att bo och verka i Perstorp. Han sa upp sig och flyttade med familjen till en annan ort.

Sedan Birgitta hittades död har allting varit annorlunda, men ändå samma. Karl ser och känner skillnaden, men ingen annan där hemma låtsas om den. Pappa har förvandlats till en grå, tung skugga men fortsätter att gå till jobbet varje dag. Mamma har blivit hård. Cecilia ser alltid rädd ut men fortsätter att bre mackor, sjunga ramsor och kamma hår. Erik verkar förvirrad och yngre än förut. Den enda som är precis som förut är Eva. Karl går till skolan. Där finns en osynlig gräns runt honom. Den är så påtaglig att man kan känna den med handen om man skulle sträcka ut den. Ingen frågar hur han mår och ingen nämner hans syster.

En lördagsmorgon står Karl högst upp i trappan och tvekar. Han har en ny vana att alltid stanna innan han tar första steget, och lyssna. Han försöker känna av stämningen där nere. Nu hör han sin pappa sucka djupt från köket.

”Vad är det?” säger hans mamma torrt efter några sekunder.

”Det har kommit ett till brev. Det kom igår. Men jag öppnade det först nu.”

Karl hör hur hans mamma drar fram en stol och sätter sig.

”Vad står det då?”

Valdemar börjar läsa högt och Karl tar tyst två steg nerför trappan.

”Av en tidningsnotis här av den nionde maj fyrtioåtta... Som jag finner lite komisk.”

Valdemar stannar upp. Språket är knackigt. Han läser raden en

gång till, men med samma resultat, för det är så det står.

”Komiskt?” säger Margit. ”Ha.”

Valdemar fortsätter att läsa.

”Lite komiskt, om man läser denna spalt. Det förefaller mig rätt egendomligt hur jägmästaren kunde hitta flickans...”

Valdemar tystnar en stund.

”Flickans lik... som var så nedgrävt med... En femtio kilo tung sten och dylikt. Om man tittar närmare på hans foto i denna tidning ser det ut som att han skulle ha något med saken att göra.”

”Men snälla rara...”

”Som ni ser... ’Ser’ är understruket. Så ser det ut på fotot som att han tänker, att detta kan väl aldrig upptäckas, att det är jag som har gjort det.”

”Kasta det, Valdemar.”

”Så jag tycker ni ska hänvända er till landsfiskalen om saken och ta reda på var han höll till den fredagskväll som mordet begicks”, fortsätter Valdemar.

Karl hör en stol skrapa högt och snabbt mot golvet.

”Vill du ha kaffe?”

Hans mamma börjar slamra med kastrull och koppar. Men Valdemar fortsätter obönhörligt.

”Jag har till många av mina vänner sagt att jag tror med säkerhet att han har med saken att skaffa.”

”Ja, det avgör ju saken”, säger Margit ironiskt. ”Är det signerat?”

”Nej, det står bara ’jag vill tills vidare vara anonym’.”

Karl sjunker inuti när han hör hur trött pappa låter. Tyst går han upp för trappan igen innan han går ned med hårda, ljudliga steg. Rösterna i köket tystnar. Karl kommer in med ett tillkämpat leende.

”Jag tänkte gå ut en sväng”, säger han så nonchalant som möjligt.

Brevet är borta nu. Säkert är det under bordet, i pappas händer.

Mamma torkar av sig något osynligt på kjolen och går fram till honom. Hon borstar ned hans hår med händerna så det hamnar i ögonen.

”Luggen börjar bli lång.”

Innan han stänger dörren bakom sig hör han sin pappas röst med ett litet stråk av oro i.

”Kom hem till middagen.”

Karl går förbi Birgittas röda cykel utan att se åt den. Med blicken stint riktad framåt går han ut genom grinden. Åke, Yngve och Lillan är ute i sin trädgård. Yngve och Lillan springer in när de får syn på Karl. Åke står kvar och vinkar trevande mot honom över häcken. Karl vinkar tillbaka men stannar inte. Han fortsätter nerför gatan och svänger upp mot idrottsplatsen. Han hör hur samtal tystnar omkring honom och känner blickar landa på hans rygg. Alla vet vem han är. Alla vet att han är storebror till flickan som blev mördad.

Karl går upp i skogen. Barr och blåbärsris letar sig in i sandalerna. Från idrottsplatsen hörs välbekanta ljud av fotbollar som sparkas, springande steg och hojtande röster. Karl slår av på takten. Han stryker lätt över de solvarma stammarna när han passerar dem. Snart är han utom synhåll från alla. Karl stannar och drar ett djupt andetag. Solen träffar honom rakt i ansiktet. Det är varmt, men inte hett, utan mjukt, varsamt. Han blundar och allt blir blodrött. Karl är framme vid diket. Nedanför hans fötter låg hans syster. Liljekonvaljerna står i full blom och doften stiger uppåt i värmen och ger Karl kväljningar. Han sjunker ned på knä, försiktigt för att inte få blåbärsfläckar på strumporna. Han ser ned i diket och tänker på Birgitta. Det är nästan så att han kan höra hennes röst. Det är kusligt. Karl ryser längs med ryggen. Så reser han sig upp och går till ett träd som står invid diket. Han tar tag i en gren och börjar klättra. Han gör det vant, han brukar gå hit nästan varje dag. Nu sätter Karl sig högt upp,

nästan i toppen av trädet, med fötterna mot en gren och ena armen om stammen. När han väl har satt sig tillrätta sitter han blickstill. Han bevakar diket.

En hackspett knackar i ett träd, två ekorrar leker tafatt i ett annat men alla djuren undviker hans träd. De vet att det är upptaget av en annan varelse. Svalorna leker ovanför honom. Karl betraktar dem. Efter en stund ser det ut som att de dansar med varandra. Himlen är mild blå. Så dyker det upp något som bryter av. Karl känner det innan han ser det. Det är en hök. Vingarna är raka och hårda. Den är stilla i luften och tittar på svalorna. Plötsligt gör den ett utfall. I en vid båge flyger den mot en av svalorna. Karl känner hjärtat slå hårdare under bröstbenet. Höken missar svalan och fortsätter som ingenting, som att den visslande går förbi med händerna på ryggen.

Ljud närmar sig. Två män pratar lågt med varandra medan de kliver över ljung och blåbärsris, kryssar mellan björkar och granar. Vid diket stannar de och tittar ned.

”Det var här hon låg”, säger den ena till den andra.

Karl blir iskall. Han har väntat på att han ska dyka upp. Mördaren. Det var hans kompis storebror som berättade det en gång, att mördare alltid återvänder till brottsplatsen. Redan dagen efter att Birgitta hittades död förstod han att han måste göra sin plikt som storebror och lösa mordet. Det var hans fel att hon dog. Han skulle aldrig ha lånat cykeln. Birgitta kom ned till idrottsplatsen för att få den tillbaka. Om han inte hade lånat cykeln hade hon alltså fått leva. Hon och mördaren hade passerat varandra som två skepp i natten. Hon kanske hade susat förbi honom på cykeln, omedveten om det nära mötet med döden. Den nattsvarta skulden hänger tung på Karls rygg. Männen mumlar till varandra där nere. De kliver upp och ned ur diket. Karl kan inte höra vad de säger, men noterar noga hur de ser ut och är klädda. Den ena är gänblig som ett skelett, med gult, tunt hår. Han bär ljus poplinjacka och mörkbruna byxor. Den andra ser atletisk ut,

kraftigt byggd, med rödaktiga lockar under sportmössan, åskgrå gabardinkostym. Nu går de tyst ned på huk. De rör vid löven i diket. Letar de efter något? Något de tappade den kvällen? En evighet passerar innan de reser sig och går. När Karl är säker på att han är utom hörhåll glider han nedför stammen. Han följer efter männen.

De går ned från skogen. Karl smyger snabbt från stam till stam, pressar händerna mot barken medan han ser på dem med ett öga. Männen går ned på gatan och fortsätter mot centrum. Det är en del folk ute. Karl låtsas som ingenting och tittar åt ett annat håll när han fortsätter samma väg, men bevakar männens rörelser i ögonvrån. De går in på värdshuset. Karl ställer sig på andra sidan gatan. Genom fönstret ser han männen sätta sig vid ett bord. En servitris tar emot deras beställning och snart får de mat. Karl står och väger på fötterna. Han är inte säker på vad han borde göra. Den här delen har han inte tänkt igenom. Ska han springa ned till polisstationen och berätta vad han sett? Vad har han egentligen sett, vad skulle han säga? Hans föräldrar kommer få veta vad han har gjort om han berättar, vilket betyder att han tagit upp den lösa tråden man inte ska dra i. Karl gör ingenting. Han berättar inte om det för någon.

Sam föddes innan barnvårdscentralen började screena pappor för förlossningsdepression, men jag förstod att något var fel. Varje gång jag skulle lämna över Sam i Justus händer fick jag ångest, jag kunde inte förklara varför. Jag var yr och illamående av sömnbrist men kunde ändå inte sova. Väggen var en tunn barriär mellan sängen och gråten. Jag hörde inga tröstande ljud från Justus. När jag kom ut till dem satt Sam i babysittern. Justus gungade den taktfast med foten. Blicken hade han fäst på tv:n. Sam stirrade ut i tomma intet. Flera gånger om dagen sa jag till Justus att han måste titta på Sam. Han tyckte att jag tjatade.

När Sam fortfarande låg i magen hände det att jag följde med Justus och hans kompisar ut. Jag stod i något hörn, bakom biljardbord och längst bak under spelningar, med en alkoholfri öl i handen. En av Justus kompisar, Fredrik, brukade komma fram till mig. Jag fick känslan av att han ville prata med någon nykter. Eller, såg han något oroande i Justus som inte jag såg? Var det en varning han ville förmedla? En i deras kompisgäng hade tagit livet av sig tidigare det året. Fredrik slog förtvivlat ut med armarna medan han pratade, högg i luften för att betona vikten av vad han hade att säga: att man måste prata med sina vänner, man måste fråga hur de mår på riktigt, man måste berätta hur man själv verkligen mår.

Det är måndag.

”Ta av dig tröjan också.”

Bengt trär tröjan över huvudet och står med naken överkropp i det kalla rummet.

”Och så sträcker du fram armarna.”

En läkare vrider och vänder på Bengts bleka armar och händer. Konstaplarna Björk och Magnusson står med händerna i fickornavid väggen och betraktar dem.

”På vänster underarms lillfingersida finns ett sår.”

Läkaren plockar fram en linjal.

”Cirka fyrtio millimeter långt, sårskorpan har bildats för länge sedan.”

Konstapel Björk antecknar i sitt block.

”Hur fick du det där, Bengt?” säger läkaren utan att möta hans blick.

”I slöjden i fredags.”

Konstapel Björk lyfter pennan från pappret och tittar uppfordrande på honom. Bengt förstår att han måste säga något mer.

”Jag hjälpte Åke att bygga en kaninbur. När jag lutade mig över burens tak rev jag mig på en sticka.”

Läkaren vänder på Bengts högra hand.

”Nedtill på höger arm, nära handleden, finns en mindre skråma. Sex, sju millimeter och väl läkt.”

”Hur länge har du haft den då, Bengt?”

Överkonstapel Magnusson spänner ögonen i honom igen.

”Vet inte. Men jag hade den i fredags iallafall, för då rev jag av skorpan på en lektion.”

En assistent viker ihop kläderna Bengt hade på sig på fredagen. En skjorta, en kavaj, golfbyxor och strumpor. Skorna läggs separat. De ska skickas till Stockholm, till Statens kriminaltekniska anstalt. Provinsialläkaren kommer in för att ta blodprov. Bengt tittar upp i taket när nålen förs in i armen.

Tio över fem kommer konstapel Björk in i rummet där Bengt sitter.

”Vi ska ut och titta på en plats”, säger han.

Konstapel Björk tar med sig honom ut till en bil. I förarsätet sitter överkonstapel Magnusson och i baksätet magister Ekvall. Björk börjar köra i riktning mot idrottsplatsen. Men de kör förbi och in på landsvägen. I närheten av tippen parkerar de. Överkonstapel Magnusson kliver runt bilen och grimaserar över leran. Konstapel Björk vänder sig mot Bengt.

”Okej, Bengt. Kan du visa hur du gick i fredags?”

Bengt tar ett halvt steg. Sedan går han rakt och utan tvekan upp på ett krön.

”Kan du peka mot platsen där du såg det röda som du trodde var ett cigarettmärke?”

Han gör det.

”Och vad gjorde du av det sedan, när du konstaterat att det inte var vad du letade efter?”

Bengt ser sig villrådigt omkring. Sedan lyfter han armen och pekar.

”Jag kastade det där borta, tror jag.”

Konstapel Björk går bort och letar. Han hittar inget.

”Och var blev du lerig, Bengt? Du sa att du hade sluntit?”

”Ja, jag gick ut på ribban där. Och slant.”

Bengt går ditåt. Där marken sluttar ned mot vattenytan stannar han och pekar. Halvvägs ut i vattnet ligger en gammal hönsbur.

Det var på gavelramens ribbor han gått ut för att nå det röda pappret, förklarar han.

”Först snubblade jag med vänster sko. Och sedan med höger.”

”Blev du blöt om fötterna då?”

”Ja, om hälen. Och lite på sulan.”

Efter en stund går de tillbaka till bilen.

”Då, Bengt, ska du till Ljungaskog.”

”Vad är det?”

”Statens yrkeshem, det ligger vid Örkellunga.”

”Vad ska jag göra där?”

Alla tre männen är vända mot honom. Magister Ekvall tar till orda.

”Det är vi i barnavårdsnämnden som har bestämt det.”

”Ska jag inte få komma hem?”

”Nej, än får du inte komma hem.”

”Varför då?”

Magistern suckar och sticker händerna i fickorna.

”Åtminstone halva Perstorp tror att du är en mördare, Bengt.

Det är inte säkert för dig att vara hemma.”

Två veckor efter Sams födelse åkte vi på bröllop, Justus, Sam och jag. Det var för tidigt att göra något sånt. Men jag var ivrig efter att få vara som vanligt. Jag trodde att det var något som jag skulle få tillbaka, att graviditeten var en fas som nu var över. Jag förstod inte att graviditeter aldrig tar slut, de bara pågår hela livet från den stunden ett embryo har skapats.

När ceremonin var över dukades det upp mat på långbord ute i det fria. Sam låg i min vänsterarm samtidigt som jag försökte få upp mat på en gaffel med högerhanden. Med jämna mellanrum kom folk för att titta på bebisen.

”Han är så söt!” sa de, och ”Han är så lik dig!” eller ”Han är så lik Justus!”

Fredrik kom också fram. Med händerna på ryggen böjde han sig över Sam och tittade in i hans oseende ögon med sina stora, blå. Han såg fundersam ut. Så rätade han på sig.

”Ja, jag vet inte vad jag ska säga”, sa han. ”Det är en bebis.”
Jag gapskrattade.

PSYKOLOGERNA TAR VID

Pojken vistas på skyddshemmet Ljungaskog i Örkel-
ljunga. I förhørsledningen anser man det för närvarande
meningslöst att söka pressa fram några ytterligare
medgivanden från hans sida med vanliga förhørsme-
toder. Det blir istället yrkespsykologernas sak, dels att
få pojken att tala, dels att reda upp de faktorer i hans
förflutna, arv, miljö, uppfostran m.m., som kan ha
bidragit till att han utfört den fruktansvärda handling
han anklagas för. [...]

Redan under onsdagen kommer en av Sveriges skick-
ligaste barnpsykologer, Thorsten Thysell i Karlstad,
ned till Ljungaskog för att ta hand om pojken, berättar
konsulent Stenkula för Dagens Nyheter. Vad pojken
först och främst behöver är lugn och ro. Jag har redan
haft ett samtal med honom, men ännu inte på något sätt
fört mordaffären på tal. Det gäller nu för myndigheterna
att gå fram med största varsamhet för att inte förstöra
pojken för hela livet. [...]

Polisen fortsatte under tisdagen med sina rutinunder-
sökningar i Perstorp med ytterligare vittnesförhör och
finkamning av terrängen kring mordplatsen. Några nya
spår av värde har man inte att arbeta med.

Jag skrattar bittert när jag läser. Fem dagar har gått sedan Birgitta mördades. Det är redan plågsamt tydligt att Bengt pekats ut som gärningsman. ”Några nya spår av värde har man inte att arbeta med.” Jag önskar att jag kunde ringa upp utredarna och säga: Mannen Elin Sjöberg såg då? Alla män som överhuvudtaget befann sig i närheten? Vad sägs om att kolla vad de, inte bara de utländska fabriksarbetarna, har för skor och skostorlek? Kan det vara så att det finns fler med Tretornskor i storlek 42 i Perstorp? Kan det kanske vara så att det, som på de flesta små orter, finns exakt *en* skoaffär där alla köper sina skor? Var det kanske där Edvin Oskarsson köpte skorna som han senare gav till Bengt? Jag smäller ilsket igen datorn och kastar en penna i golvet. Ljudet när den slår i mattan är otillfredsställande lågt. Jag går ut i badrummet och möter min fientliga blick en sekund innan jag trycker pannan mot den kalla spegeln.

Ljungaskog behandlingshem finns fortfarande kvar. Det finns en Flashbacktråd från 2016 med titeln ”Varning för SIS-hemmet Ljungaskog, inhumana behandlingar av klienter och personal!” Om det rårde missförhållanden 2016 kan jag bara tänka mig hur det var 1948. Det mesta av det jag hittar om hemmet är från de senaste åren. Det är IVO-anmälningar, sexuella övergrepp, kränkningar, våld, självmordsförsök och ett gisslandrama. Jag läser alla DN-artiklar om Ljungaskog från 1948 till 1950. De berättar om påfallande många rymningar, men ingen frågar sig *varför* pojkbarna rymmer. Istället handlar artiklarna och notiser-na om att lokalbefolkningen är less på att pojkbarna stjälar cyklar och bilar och bryter sig in i sommarstugor.

Efter ett första möte med Bengt på Ljungaskog beskriver doktor Thysell sitt intryck av honom för DN:

En förtjusande pojke. Han är absolut ingen känslökall typ, och jag har mycket svårt att sätta honom i samband med det brott han misstänks för. Men undersökningen har ännu knappast

hunnit påbörjas, och det mänskliga psyket har många skrymslen och svårpejlade djup.

I samma artikel står det att stämningen i Perstorp är hätsk, och att den *speciellt riktar sig mot idrottsledaren Edvin Oskarsson, som genom sitt vittnesmål att han sett pojken gå in i skogen först vände misstankarna mot denne. Det finns folk som inte drar sig för att utpeka Oskarsson som den skyldige. Hans alibi är emellertid fullständigt klart, uppger polisen.* Alibit består i att Edvin någon gång mellan halv åtta och kvart i har observerats komma ut från omklädningsrummet vid nya idrottsplatsen. Någon vill minnas att Edvin bytt några ord med ett par andra män, en annan att han cyklat iväg i sällskap av någon. Själv berättar Edvin att han pratat med några i omklädningsrummet, men ingenting om att ha haft sällskap när han lämnat det, utan han säger att han ensam tog cykeln till Assar Andersson. Det finns inga förhör med Assar Andersson i polisutredningen. Men någon måste ha pratat med honom, för i rätten presenterades en sammanfattning av ett samtal som ska ha ägt rum den elfte maj. Det är fem rader långt:

Åkaren Assar zAndersson, Brevlåda 539, Perstorp: /49 år gammal/

Den 7 maj 1948 vid 19.30-tiden kom Edvin Oskarsson på besök hos Andersson. Han betalade en räkning/skjutslegal/. De stod sedan på gården och pratade minst 20 minuter, varpå Oskarsson avlägsnade sig. Klockan 20.15 kom en av Anderssons drängar hem. Då var Oskarsson redan körd.

Körd, det betyder alltså att han fått skjuts hem. Av vem? Och vad gjorde han då av cykeln?

Konstapel Björk sitter vid sitt mörkbetsade skrivbord. Huvudet vilar tungt i vänster hand. I höger håller han ett brev, och framför honom ligger en diger hög med fler. Samtliga måste läsas, även om det bara är galningar och neurotiker som fantiserat.

*Pågen är oskyldig! Jag är mörbaren. Jag stensatt tösen.
mörbarren*

Konstapel Björk fnyser. Utanför fönstret lockar en ljum sommarkväll. Någon välvillig sekreterare har ställt in en vas med lila syrener på kontoret. Doften är bedövande stark. Svetten dryper och ljuset från skrivbordslampan speglas i konstapelns blanka ansikte. När han kommer hem ska han lägga sig raklång på den svala sängen, ovanpå överkastet. Hans fru ska laga mat och öppna en kall öl till honom. Hon kommer ropa på honom när det är uppdukat på uteplatsen. Den sena kvällen ska han tillbringa vid radioapparaten och lyssna på midnattskonserten. Han dagdrömmer om det samtidigt som han plockar upp nästa brev i ordningen. Pappret är tjockt och dammigt rosa. På det har någon tejpat fast utklippta tidningsbokstäver. De bildar tre ord:

*Sök
värnpl.
Samuelsson.*

”Jaha, tack då”, muttrar han. Nästa brevskrivare tycker att polisen ska granska idrottsledaren närmare i sömmarna. Sedan är det

en fru Maria i Lund som har haft en egendomlig dröm och känt sig nödgad att skriva två tätt fyllda sidor och skicka till polisen. Signaturen E. C. är säker på att idrottsledaren Edvin Oskarsson är den skyldige, likaså signaturen ”också en Mor” som undrar vad Oskarsson hade gjort för att behöva tvätta händerna där inne i omklädningsrummet. En astrolog vill ha Bengts födelseuppgifter. Konstapel Björk kastar brevet åt sidan och reser sig häftigt. Han vill dela med sig av idiotin och går ut ur rummet för att hitta en kollega, men finner att han är ensam kvar. Motvilligt går han tillbaka till skrivbordet igen och sätter sig tungt.

Släpp Perstorp-pojken, han är oskyldig. Jag har jort det bekänner nån gång pressa ej ett Barn. Kriget har jort mig till mördare. Jäntslyner håll dem inne om nätter. Han orka inte med stenen. Mördaren

Nu är klockan halv sju på kvällen. Konstapel Björk stryker vänster pekfinger hårt fram och tillbaka över överläppen och hamrar med vänsterfoten mot golvet. Det värker i magen av hunger. Nästa brev har Birgittas pappa lämnat in till polisen tidigare på dagen, ett av många som är adresserat till honom. ”Stackars jävel”, säger konstapeln högt för sig själv. Det är från en självutnämnd fjärrskådare. Han vill att Birgittas pappa ska skicka honom ett av Birgittas klädesplagg och undertecknar med ”Croo-Maat”. De flesta som skrivit till Valdemar Sivander är av den typen – charlataner. En av dem skriver sida upp och sida ned om onda andar som frigjorts på grund av kriget.

Om mördaren ej var död då han utförde dådet, finnes han säkerligen med oss fysiskt levande och själv fysiskt levande. Om han vid dådet saknade en egen fysisk kropp är det mest troligt, att han då besatte gossens kropp. Ni föräldrar och anförvanter kanske kunna få utrett fallet om Ni var för sig vänder Eder till olika fjärrskådare för upplysningar. Men Ni måste tro på fjärrskådaren, annars förtaga Ni hans kraft. Därefter kunna Ni sovra materialet, gärna med någon oktoberfödd, mogen mans hjälp.’

En annan ber Birgittas far att vidarebefordra brevet till den huvudmisstänktes far. Han skriver att han har haft en dröm om att pojken är oskyldig. En tredje har ärvt ett så kallat "dansbord", ett bord som ska kunna kommunicera genom att röra sig och, trots att han inte själv tror på skrock, har han ställt bordet en serie frågor. Bordet ska ha förmedlat att mördaren heter Hugo Eriksson, är jordbrukare och tycker om att idrotta. Han är trettiofyra år, ogift och bor i Perstorp.

Konstapel Björk känner sig mörk inuti. Folk är ju inte kloka. Han visste inte förut att det fanns så mycket galenskap ute i landet. Under det brevet ligger ett signerat "Wän av sanning", ännu en som misstänker Edvin Oskarsson. Konstapeln bestämmer sig för att samla de breven som pekar ut honom i en särskild hög. När han till slut släcker lampan och låser polisstationen ligger där tjugosex stycken. I ett av dem, från en civilingenjör, står det att han har hört ryktas att Oskarsson är nazist också.

Det förvånar mig att så många av breven är av den här typen. Får polisen en massa brev om drömmar och varsel vid uppmärksammade mordfall även i vår tid? När jag läser de här breven tar jag dem inte på allvar. Varför gör jag inte det när jag själv lägger tarot, tolkar drömmar, pratar med astrologer och medium?

Sam vaknade ofta på nätterna när han var spädbarn, och han var vaken länge. Minst en timme, ofta två. Justus och jag tog vartannat uppvak, men hade som regel att man fick väcka den andra om man varit uppe i längre än en timme. Jag lyssnade på *Sagan om isfolket* om nätterna. Vänsterarmen domnade av Sams tunga huvud och högerarmen av att krampaktigt hålla i flaskan. Han hade börjat få ljusa korkskruvar. Änglahår. Hans lilla kropp var så trind och vacker i den mjukslitna pyjamasen. Jag kände som ett tydligt klick i huvudet när han var tre månader. Det var anknytningen som kom. Inte smygande, utan från en dag till en annan.

En natt var extra jobbig. Sam sov bara korta stunder i taget och vi var vimmelkantiga av trötthet. När Sam vaknade och grät för kanske femte gången var det Justus tur. Han reste sig upp på armbågarna och vände sig mot Sam som låg och grät i ett babynest mellan oss.

Och så skrek han, med eftertryck.

”Fuck. You!”

Sam tystnade och såg på honom i mörkret. Jag gjorde detsamma. Jag var chockad.

”Nej, *fuck you*”, sa jag efter några sekunder.

Jag vibrerade av ilska när jag tog upp Sam och gick till soffan, fast det inte var min tur. Justus dråsade ned mot kudden och somnade om. Jag hörde hans snarkningar genom väggen.

Det är fredagen den tjugoförsta maj 1948. Birgitta har varit död i två veckor och Bengt har flyttats tre gånger. Nu är han på psykiatriska kliniken i Lund. Doktor Thysell har följt med dit. De har pratat många gånger. När Bengt skriker att han inte orkar fler förhör och slår armarna över huvudet i förtvivlan upprepar doktorn lugnt att det inte är fråga om ett förhör utan ett analytiskt samtal. Bengt förstår att doktorn är där för att bedöma hur han är funtad, i huvudet. När doktorn ser på Bengt, ser Bengt också på honom och försöker komma underfund med vad som rör sig i doktors huvud. Tror han att Bengt är skyldig?

Bengt går och lägger sig i en säng av järn. Gummiduken under lakanet gnisslar obehagligt. Han längtar till sängen han delar med sin lillebror. Han vill inget hellre än att sitta högst upp i trappan och prata med Axel vid dagens slut. Tänk om mamma, pappa, Siv och Axel tror att han är en mördare. Det kommer aldrig att bli som vanligt igen. På nätterna drömmer han om polisernas ögon. De stirrar på honom och deras blickar borrar sig in i hans huvud.

När Bengt blir väckt på lördag morgon känns det som att han inte sovit alls. Sköterskan ser osäker ut. Hennes ögon flackar som en låga.

En manlig skötare kommer in och bäddar hans säng, och sedan kommer en av läkarna.

”Då var det dags att prata med polisen igen, Bengt.”

Bengt börjar tugga sin frukost enormt långsamt. Läkaren blir

stående en stund och tittar på honom, med journalblocket under korslagda händer framför magen.

”Ja, ät du i godan ro”, säger han sedan. ”Förhöret börjar inte förrän efter lunch.”

När Bengt öppnade väskan som mamma och pappa hade packat åt honom hittade han en bok. *Skriet från vildmarken*. Han har redan läst den tre gånger när han nu öppnar pärmen en fjärde gång. Ropen och pratet från patienter och skötare blir allt mer avlägset. Hela förmiddagen har hunnit passera när Bengt läser det sista stycket. Han läser det två gånger till innan han slår igen boken och drar upp filten över huvudet. Bengt blundar och tänker på vida vyer, vargar och stora, öde himlavalv. Han drömmer sig till ensamhet i vildmarken så intensivt att han nästan är där när skötaren kommer för att hämta honom.

Det är skolavslutning på Centralskolan i Perstorp. Klassrummen är pyntade med björkruskor. På svarta tavlan har man ritat kransar med krita. I mitten står det glada budskapet: *Nu börjar sommarlovet!* Föräldrar och småsyskon står uppradade längs väggarna och ser på med blida ögon medan lärarna visar upp vad de lärt sina elever under vårterminen. Som völdresserade hundar sträcker de upp sina små armar mot taket. Margit ler och nickar. Valdemar orkar inte. Stora ansträngningar har gjorts för att familjen Sivander och familjen Sommer inte ska se skymten av varandra idag. När barnen har fått syrener av fröken tar Valdemar och Margit bilen hem med Karl. Väskorna är redan packade. De ska ge sig iväg så snart de har ätit. På skolgården fortsätter skolavslutningen. Flickorna i Birgittas årskull är utklädda till blommor. Blåklockor, rosor, äppelblom och violer av kräppapper. Barnen sjunger Den blomstertid nu kommer med så klara röster att alla mammorna får tårar i ögonen.

Familjen Sivander äter sill och potatis inomhus och under tystnad. Valdemar tar en pilsner till. Klockan tickar på väggen och någonstans utanför det öppna fönstret, bortom Sivanders trädgård, ropar några ”Hurra! Hurra! Hurra! *Hurra!*”

”Nej”, säger Margit, reser sig och börjar samla in tallrikarna. ”Då var vi väl klara.”

De går ut med sina väskor och stuvar in dem i bakluckan. Sedan far de iväg mot de vida stränderna i Haverdal två timmar

norrut. På vägen plockar de upp en flicka. Maria är dotter till en änka som brukar städa hos familjen Sivander, ett år yngre än Karl. Hon ska hjälpa till att ta hand om Eva. Dessutom är det en god gärning, att ta med sig en hårt arbetande änkas dotter ut på landet, att få färg och andas frisk luft. Ingen formulerar tanken att det kanske är änkan som utför en god gärning, som låter familjen Sivander låna en dotter när de saknar en. När Marias lockar rör sig i ögonvrån kan man i någon sekund låtsas att det är Birgittas.

”Det första du gör när vi kommer fram är att du går och klipper dig, Karl.”

Margit vänder sitt ansikte halvt mot baksätet när hon säger det. Hon har svarta solglasögon på sig så ögonen inte syns. Margit har inte riktigt tittat på sina barn sedan den sjunde maj. Karl ser på hennes profil och känner en plötslig längtan att få lägga huvudet där halsen möter axeln. Han nickar och ser ut genom fönstret. Stenhus och fabriker far förbi och byts ut mot gamla gårdar och vida fält.

När de börjar närma sig öppnar Valdemar fönstret och en hög, ren doft av salt och tång fyller bilen. De drar ned den i lungorna och låter den torra, tryckande ångesten fara ut med vinden. Valdemar svänger in till ett ljust hus precis ovanför den karga stranden. Kring huset sträcker idegranar upp sig som högresta vakter. På baksidan står en linje av uråldrig, vindpinad vinterek. När de kliver ur bilen lägger Valdemar en arm om Margits midja. Karl har inte sett honom göra det på mycket länge. Föräldrarna står vända mot det gnistrande havet medan Maria med Eva i famnen går in i huset tillsammans med Erik. Karl ser på föräldrarnas ryggtavlor en liten stund innan han följer med in. Det ligger ljusa trasmattor på golven. Han och Erik ska dela säng. Den står i ett litet, gammalmodigt inrett rum. Karl protesterar inte. Det känns tryggt att ha brodern nära. Efter att ha packat upp sina väskor släpps de fria. Karl och

Erik springer över de kalkvita dynerna, sliter av sig kläderna och kastar sig i. Vattnet är iskallt. Erik vill genast gå upp men Karl övertalar honom att stanna.

”Om du bara doppar huvudet en gång kommer det kännas varmt.”

Erik ser skeptiskt på Karl. Tusen salta bäckar flyter över broderns ansikte. Erik doppar sitt huvud under vattnet.

”Du hade rätt”, säger han efter en stund.

Karl och Erik står tysta bredvid varandra. Från huset syns de som svarta små siluetter mot solen.

När de badat färdigt sätter de sig på stenarna som utgör gränsen mellan stranden och gräset. Deras kroppar blir långsamt torra och varma i solen. Erik fingrar på en växt med flockar av mycket små, varmlila blommor.

”Vad är det här?”

”Inte vet jag”, säger Karl.

Erik tar av en bit av en annan växt och gnuggar den mellan fingrarna. Han luktar på den.

”Vad är det här då? Det luktar krydda.”

Karl häver sig upp från sin halvliggande ställning och luktar på växten i lillebroderns hand.

”Jag vet inte, Erik.”

”Birgitta hade vetat”, säger Erik tyst.

”Det hade hon nog.”

Längre ned på stranden går Maria långsamt med händerna på ryggen. Hon vakar över Eva som sitter vitdammig bland stenarna. Marias solklänning böljar i vinden. Bröderna ser kisande på henne tills mammas röst hörs svagt genom vinden och vågorna mot stranden.

”Dags att gå och klippa sig, Karl”, säger hon när de kommit upp.

”Jag följer med dig dit.”

Det är ganska långt att gå in till centrum. Mamma pekar på frisörskylten och trycker några mynt i Karls hand.

”Jag går och handlar. Stanna kvar där inne när du är klar, så kommer jag och hämtar dig.”

Karl kliver in. Bägge stolarna är upptagna så han sätter sig att vänta på sin tur.

”Jaa...” fortsätter en av kunderna sitt samtal med frisören.
”Det är så mycket hemskt som händer.”

Karl vinkas fram till stolen.

”Jag har ändå svårt att tänka mig att det är han”, säger den andra frisören.

”Ja du, det har jag med. Jag kan liksom inte se för mig...”

Frisören bakom Karls rygg måttar hans lugg och tar upp saxen.

”... att en pojke kan göra något sådant”, fortsätter han.

Karl stelnar. Frisören börjar jobba snabbt och effektivt medan han pratar.

”En pojke på fjorton år. Och tanig såg han ju ut på bilden, också.”

”Fast de säger att han är stark”, invänder kunden i den andra stolen.

”Jo, men att ha sinne för något sådant...”

Frisören tittar på Karl i spegeln. Karl ser förbi honom, in i ingenting.

”Hur gammal är du?”

”Tolv”, svarar Karl med en stämma som låter barnsligare än han tänkt sig.

”Tror du på, att en pojke bara två år äldre än du iskallt kan mörda en nioårig flicka? Och sedan begrava henne under en massa stenar och mög.”

”Jag vet inte.”

Karl är tyst medan männen diskuterar mordet på hans lillasyster. När han är klar betalar han snabbt och går ut på gatan. Det tar en evighet för mamma att dyka upp. Solen bränner obön-

hörligt mot hans hud. När hon väl kommer blir hon sur och tar honom hårt i armen.

”Du skulle ju vänta på mig där inne!”

Den kvällen ligger Karl och Erik skavfötters i sängen och ser upp i taket. De hör föräldrarna prata tyst med varandra genom det öppna fönstret.

”Jag saknar Birgitta”, säger Erik.

Karl vet inte vad han ska svara, så han säger ingenting. Han hör en snyftning från Eriks ände och sätter sig upp. Han flyttar på kudden och lägger sig bredvid Erik med armen om honom. Efter några minuter avtar gråten, andetagen blir djupa.

Jag skakade när jag lämnade badrummet och gick ut till Justus i vardagsrummet. Hjärtat slog hårt, blodet fick hela kroppen att pulsera som i rytmiska kväljningar när jag sträckte fram stickan. Den visade två blå streck. Sam gnydde och slingrade sig ur Justus famn, ned på golvet. Han kröp iväg. Justus satte sig på soffnsa armstöd. Han knäppte händerna mellan knäna och såg ned.

”Jag klarar det inte”, sa han.

Jag var tyst och han var tyst. Jag bävade för vad han skulle säga mer, men hur illa det han skulle säga var kunde jag inte ana. Eller hade jag anat? Jag tänkte på Fredrik. Hade han sett mörkret i Justus? Det var som att åskmolnen rullat in och blivit svarta utan att jag hunnit ta skydd. Och jag fick lägga mig platt på jorden och låta det ha sin gång. Det fanns något jag var tvungen att göra, men jag var maktlös inför det. Jag lät mig falla ned i avgrunden av kärlek.

Jag minns inget efter det. Ingenting, förrän jag låg på britsen och masken lades över min näsa och mun. Narkosläkaren sa åt mig att räkna ned från tio, och tårarna strömmade som två floder längs mina tinningar, ned i håret.

Jämngrå moln ligger över Stockholm och reflekteras i polishusets många fönsterrutor i mitten av maj 1948. Vinden blåser stark och kall när måndagens post kommer. En mängd paket är adresserade till Statens kriminaltekniska anstalt. De innehåller föremål med fingeravtryck på, besudlade kläder, revolverar och blodiga hammare från hela landet. Ett efter ett fördelas de på husets skrivbord. På kriminalkonstapel Otto Sahléns bord placeras det största och tyngsta. Det kommer från Perstorp. Otto känner till mordet på flickan, och att en fjortonårig pojke är misstänkt. Det står om det i tidningarna varje dag. I paketet ligger pojkens skor, tre gipsavgjutningar från diket Birgitta hittades i, samt en stor burk med jord från brottsplatsen.

”Nu har de tagit för mycket jord igen, idioter”, muttrar Otto till sin kollega Stellan. ”Geologerna kommer inte bli glada.”

Han ställer burken på skrivbordet med en demonstrativt hård duns.

Att modellen på Bengts skor överensstämmer med avgjutningarna kan Otto se med blotta ögat. Det är samma mönster på sulorna – kvadrater av snedställda stavar lutande omväxlande åt höger och vänster. Fabriksmärket från Tretorn syns också. Skorna som ska jämföras med avtrycken är av tyg med klack och sula i gummi. Fabriken har meddelat att modellen betecknas som ”grå klacksko, artikelnummer 150” i katalogen, och att de är tillverkade i januari 1948. Skorna är välanvända och fläckiga. Otto

skrapar smuts från skorna ned i en papperspåse. Den ska skickas till geologerna, att jämföras med provet från brottsplatsen.

Otto och Stellan försöker sedan avgöra om avtrycken i diket kan ha lämnats av Bengts skor. Den tydligaste avgjutningen är från en vänstersko, så Otto och Stellan börjar med den. I en behållare med sviktande underlag håller man en del av den digra mängden jord från brottsplatsen. Med Bengts skor gör de avtryck i den, och jämför dem med avgjutningarna från diket. De trycker ned skorna i behållare med jord från andra platser också, för att se om det blir någon skillnad. Snart står det klart att det är ett par skor av samma modell och storlek, 42, som Bengts som lämnat avtryck på mordplatsen. Men om det är just Bengts skor kan Otto och Stellan inte säga.

I en av rutorna på Bengts sulor är stavarna i mönstret något avsmalnande. Det kan bli så om en luftbubbla letar sig in mellan gummit och gjutformen, berättar de på fabriken när Otto ringer. En slumpartad defekt. Men det kan också vara en individuell slitning, vilket innebär att det inte nödvändigtvis är unikt för Bengts skor. Otto går en trappa upp och ber en ingenjör försöka avgöra om samma defekt syns i avgjutningarna från brottsplatsen. Det syns något där, men det är otydligt. Otto noterar några små, mörka fläckar på skorna. De skulle kunna vara blod.

”Gå iväg med dem till labbet”, säger han till Stellan och räcker över skorna.

När Stellan knackar på dörren nästa dag kan han berätta att fläcken längst ned på högra skosnöret och högst upp på det vänstra har konstaterats vara människoblod. Vid vänsterskons högra snörhålsrad finns också blod, men det är så lite att labbet inte kan avgöra om det kommer från människa eller djur. På övriga fläckar har man fått en positiv reaktion med leukomalakitgrönt, men inte heller här går det att säga med bestämdhet att det verkligen är blod. Det finns andra substanser som kan ge samma reaktion.

”Men det skulle jag tro att det är”, säger Stellan, ”och fläckarna

ser ut att ha blivit tvättade.”

”Jaha. Ja, vi kan inte göra mer här. Skicka dem till Lundkvist tillsammans med jordtunnan. Då blir han säkert glad!”

Ottos bullrande skratt följer Stellan ut i korridoren. När han når trappan släpper hans undergivna leende. Stellan hoppas innerligt att det inte blir han som får skulden för det väl tilltagna provet.

Brevet som en vecka senare kommer tillbaka från statsgeolog Gösta Lundkvist på Sveriges geologiska undersökning berättar vad han hittat efter att ha kokat proverna försiktigt och undersökt dem i mikroskop. Det är poetiskt att läsa, som en skog i miniatyr, i textform: gytjtja, näverflisor, torv och mineralkorn. Pollen av björk, och några enstaka från al, ek, alm, gran, tall och hassel. Mossa, ljung, och en liten grönalg.

”En ordentlig pollenanalys av detta prov har ej ansetts erforderligt, då provet ej är nöjaktigt insamlat. Det borde ha tagits från ytlagret och strax där under och ej varit större än ett par cm³. Samma fel synes förresten alltid begås, då sådana prov insamlas av icke sakkunniga.”

Vad statsgeologen kommer fram till är att Bengts skor har befunnit sig på en plats som liknar mordplatsen – en blöt kärrsänka i en björkdunge. Men, avslutar han, sådana platser finns det gott om.

Doktor Thysell prasslar med sina papper, läser och hummar innan mötet ska börja. Han befinner sig i föreläsningssalen på psykiatriska kliniken i Lund. Runt ett ovalt bord sitter femton allvarliga män och kvinnor. Majsolen reflekteras i den blanka bordsytan och en ung kvinna beordras att dra för gardinerna. Alla de församlades kläder går i olika nyanser av brunt. De småpratar lågt medan kaffet serveras. En av de yngre männen ger plötsligt ifrån sig ett opassande högt skratt som får Thysell att rycka till. Han ser menande på mannen.

Mötet inleds med att de närvarande räknas upp och kandidaten Schunnesson börjar föra protokoll. Thysell är bekant med hennes pappa. Schunnessons penna raspar snabbt mot pappret. Fallet sammanfattas av häradshövding Davidsson, och efter det ger han ordet till konstapel Magnusson. Man har bett tre pojkar i Bengts klass berätta hur Bengt var som kamrat, och de var alla ense om att han är starkast i klassen, men inte stygg. En pojke som väger lite mindre och är svagare än Bengt, har fått lyfta den tyngsta av stenarna, på strax över femtio kilo, som legat över Birgittas döda kropp. Det gjorde han utan svårigheter. Samma pojke har fått rekonstruera Bengts berättelse om vad han hade för sig på tippen, och han blev inte lerig om skorna. Bengts och Birgittas kläder har skickats till Statens kriminaltekniska anstalt, men något svar har ännu inte kommit. Efter att man gått igenom fallet och utredningsarbetet hittills är det dags att kalla in Bengt

för förhör. Sju nämndemän lämnar rummet. De är alla hemmahörande i Perstorp, och det tror de kan göra Bengt mindre benägen att berätta sanningen.

Bengts fräknar har bleknat och han ser matt och håglös ut. Konstapel Magnusson inleder med att konstatera att undersökningen av Bengts kläder är klar, och att man har hittat blodfläckar på dem. De åtta vuxna personerna runt bordet ser på Bengt. Konstapel Magnusson kräver Bengt på ett svar. *Varför* är det blod på hans kläder? Han frågar om Bengt blött näsblod, eller om han varit med och slaktat höns eller kaniner. Bengt säger nej. Han ser ut att famla i luften med blicken. Till slut verkar han hitta det han söker.

”När doktorn tog blodprov på mig hängde där blod på spetsen av sprutan, doktorn höll sprutan över byxorna och det kan då ha kommit blod på byxorna”, säger Bengt hoppfullt.

Konstapel Magnusson betraktar honom tyst.

”Du måste förstå att du är misstänkt, Bengt”, säger han, och Bengt sänker blicken. Konstapeln börjar räkna på fingrarna och prata högre och högre. ”Till att börja med har du sagt att du inte har varit uppe i skogen. Först när Oskarsson talat om att han sett dig medgav du att du gått till tippen. Du har försökt tvätta bort blodfläckarna. Du har talat osanning på flera punkter förut.” Han spänner ilsket ögonen i Bengt. ”Nu gör du bäst i att hålla dig till sanningen.”

Doktor Thysell höjer en lugnande hand och tar över förhöret. Med låg röst frågar han Bengt om han såg någon i skogen. Bengt skakar på huvudet.

”Är du rädd för någon?” fortsätter han.

”Nej”, säger Bengt lågt.

”Hur kom det sig att du inte följde med de andra pojkarna till diket där de hittade Birgitta?” fortsätter doktor Thysell. ”Var du inte nyfiken? Det brukar man vara som pojke.”

”Det var många som inte gick dit.”

Thysell tar ett djupt andetag. Sedan tar han fram en bild på Birgitta. Hennes levande ögon i svartvitt speglar sig i Bengts pupiller.

”Har du tänkt mycket på Birgitta?” säger doktor Thysell.

”Nej”, säger Bengt och ser från bilden på doktorn.

Doktorn håller bilden uppe någon sekund till, innan han lägger ned den.

”Varför skulle det vara tråkigt om ett fotografi av dig kom in i tidningarna?”

Bengt sjunker ned mot ryggstödet och ser ned. Det var en enkel fråga som han ställt till en av sköterskorna, i förtroende.

”Jag frågade bara om det fanns nåt foto på mig där.”

”Ja, det är en tidning som har publicerat en bild på dig. Men nu har det sagts till på skarpen. Det ska inte hända igen.” Thysell är tyst några sekunder. ”Vill du komma hem?”

I samma ögonblick som doktor Thysell ställer frågan brister Bengt i gråt. De vuxna är tysta medan hans axlar skakar och tårarna rinner.

”Tycker du att man handlat mot dig som man borde göra, eller tycker du att man borde ha gjort på något annat sätt?” säger doktor Thysell milt.

”Ja, man borde ha låtit mig få vara hemma”, säger Bengt.

Efter en paus är Bengt tillbaka i sin järnsäng och i föreläsningssalen är de femton personer igen. Konstapel Magnusson sitter och läser i några papper när häradshövdingen knackar hårt i bordet framför honom. Konstapeln tittar upp med ett uttryck av barnslig skrämsel.

”Vill konstapeln vara snäll och gå igenom vad ni har fått in för resultat?”

Magnusson släcker sin cigarett.

”Ja, det gäller alltså svaret från Statens kriminaltekniska anstalt. Jag nämnde det under mötet, blodfläckarna på Bengts kläder. Resultatet kan sammanfattas med att fläckarna på skorna är mycket obetydliga, men att det med största sannolikhet är människoblod. Hur gamla de var eller från vilken blodgrupp kunde de inte avgöra. Och så har vi den större fläcken på kavajens högerarm...” Magnusson bläddrar bakåt i papperen. ”... som var ungefär en gång fyra centimeter. Det är antagligen A-blod. Vilket ju tyvärr varken säger bu eller bä, eftersom både Birgittas och Bengts blodgrupp är A1. Doktor Sjöwall tittade på blodet utifrån MN-systemet också, och kunde se att Birgitta hade MN och Bengt N. Tyvärr gick termoserna med Bengts skjorta och kavaj sönder på vägen, och var indränkta i saltlösning när de kom fram. På grund av det kunde de inte fastställa om fläckarna kom från MN- eller N-blod.”

En frustrerad tystnad breder ut sig i rummet. En flintskallig

man med tunga, svarta glasögon och bister uppsyn räcker upp handen.

”Ja, doktor Essen-Möller?” säger häradshövdingen.

”Doktor Sjöwall tyckte att åtminstone den större av fläckarna såg ut att ha blivit tvättad. Håller kriminaltekniska med om det?”

”De kunde inte avgöra om någon av fläckarna har tvättats”, svarar Magnusson. ”Men fläckarna på insidan av skjortärmarna är antagligen gamla.”

En kvinna i femtioårsåldern lyfter ett pekfinger. Det är Ingrid Ydström från Perstorps barnavårdsnämnd. Häradshövdingen höjer på ögonbrynen och nickar.

”Ja, fru Ydström?”

”Visst hade Bengt en reva här”, säger hon och illustrerar på sin egen vänstra handled. ”På ungefär fyra centimeter?”

”Jo, det stämmer bra det”, svarar häradshövdingen.

”Är det inte rimligt att tänka då att fläcken kommer från det såret som Bengt själv uppgav att han fick då han rev sig på kaninburen han hjälpte sin kamrat att bygga?”

Ingen svarar. Det är sällan någon från barnavårdsnämnden – de som på grund av Bengts ålder i slutändan ska avgöra om han ska få komma tillbaka till sina föräldrar eller sättas på en anstalt för farliga barn – tar upp något som tyder på att han är oskyldig. Varför gör de inte det? Varför vill de så gärna att det ska vara Bengt? Om det var jag som satt där, hade jag väl gjort allt för att hitta saker som talade emot att ett barn hade mördat ett annat.

Häradshövdingen vänder sig mot doktorn.

”Nå, doktor Thysell har träffat Bengt ett antal gånger nu. Vad har ni fått fram?”

Doktor Thysell harklar sig.

”Ja, jag kan inte säga att jag har fått någon bestämd uppfattning om huruvida Bengt har begått gärningen eller ej.”

”Hur har han reagerat när ni har fört Birgitta på tal?”

Thysell knäpper händerna i knät, tittar snett upp i taket och tar god tid på sig innan han svarar.

”Känslomässigt sval och avvaktande”, säger han kort och ser häradshövdingen i ögonen. ”Jag vill dock framhålla en sak”, fortsätter han efter några sekunders tystnad, ”och det handlar om detta med att Bengt har ändrat sin historia. Det behöver inte betyda något för en pojke i hans ålder. Tvärtom skulle jag tycka att det var märkligt om han inte gjorde det.”

”Jaha”, muttrar häradshövdingen och pekar lojt mot Bengts advokat Bertil Peyron som har visat att han vill ha ordet härnäst.

Peyron rättar till kavajslagen och ser lika bestämd ut som en skolpojke som hävdar att hans pappa visst är starkare än alla de andras.

”Visst finns det en del besvärande omständigheter mot Bengt. Men om man granskar dem närmare så finner man att där inte finns några bevis för att han skulle ha med mordet att göra.”

Han plockar upp sina papper och bläddrar fram sidan med bilder på Bengts kläder. De tycks märkliga och övergivna utan en kropp inuti.

”För det första kan kläderna ha tvättats och fått nya fläckar många gånger om. Och för det andra är det inte konstigt att en pojke på fjorton år som rör sig mycket ute, har fläckar på kläderna som han inte kan förklara. När jag själv gick den vägen förbi idrottsplatsen som Bengt tagit var jag tvungen att passera två taggrådsstängsel och rev mig på ena ankeln så att det blödde genom strumpan.”

”Och vad har advokat Peyron att säga om att Bengt har ändrat sin historia, från att han gick direkt hem till att han erkänner att han varit uppe i skogen?”

Det är konstapel Magnusson som yttrar sig. Han intar samma truliga position som Thysell nyss – långt bakåtlutad och med korslagda armar. Peyron kontrar med att luta sig ännu längre fram. Han spänner sina nötbruna ögon i konstapelns.

”Han har ju själv förklarat att han var rädd att sättas i samband med mordet. Kom ihåg att han är fjorton år.”

I någon av de församlades huvud måste tanken finnas, att det var en person som befann sig på idrottsplatsen den kvällen, och som bevisligen fick Bengt att ändra sin historia – Edvin Oskars-son. Men ingen säger någonting. Peyron låter tystnaden breda ut sig innan han fortsätter.

”Tycker ni inte att det är ganska orimligt att en fjortonåring skulle ha utfört ett så bestialiskt brott som detta? Är han ens fysiskt kapabel att göra det?”

”Hans klasskamrat kunde ju lyfta stenen utan problem”, opponerar sig konstapel Magnusson.

”Ja, men det är ju många stenar som har lyfts. Och baxats upp ur jorden.”

Hetsigt röda fläckar har framträtt på konstapel Magnussons kinder. Han öppnar munnen, men hinner inte säga något innan advokat Peyron fortsätter.

”I min mening pekar allt mot att en vettvilling har gjort det. Inte en lugn fjortonåring. Helt oberörd var han, när han träffade på grannen när han kom hem. Inte ens andfädd.”

Peyron låter det landa innan han fortsätter. Magnusson ser ut som att han förlorat en tävling för att hans motspelare har fuskat.

”Att besluta om skyddsuppfostran är att döma honom för mordet. Det hoppas jag att ni förstår. Och det bör man inte göra på blotta misstankar. Jag pratade med Bengts mor idag, och hon håller med om att han inte bör återvända hem till Perstorp just nu, för hans egen säkerhets skull. Det är stora folksamlingar utanför deras hem, reportrarna jagar dem och Bengt kan mycket väl bli attackerad av någon som tror att han är den skyldige.”

”För att inte tala om hur obehagligt det skulle vara för familjen Sivander. Vi kan ju inte utsätta sonen för att gå i skolan med den som *troligtvis mördade hans syster*”, säger konstapel Magnusson och får ett varnande finger från häradshövdingen.

Advokat Peyron ger konstapeln onda ögat innan han fortsätter.

”Fru Sommer har en bror i Halmstad som skulle kunna ta hand om pojken ett tag.”

Peyron tändar en ny cigarett innan han förtroligt lutar sig fram och ser var och en i ögonen.

”Såhär. Det kan tyckas som att Bengt vet mer än han talar om. Han kan mycket väl ha sett något.” Han tar en konstpaus innan han fortsätter. ”Jag tror att han har blivit skrämmd till tystnad.”

Jag vaknade av något. Det var en tidig sommarmorgon 2016. Justus var uppe med Sam. Om tio dagar skulle han fylla ett år. Jag hade köpt en svart body med en tryckt guldrosett runt halsen, med band som ringlade sig ned över den runda magen. Men Sam skulle inte ha på sig den på sitt ettårskalas, istället skulle jag trä den över hans klotrunda huvud till en begravning. Jag vände mig på rygg och lyssnade. Jag hörde ett ljud som jag inte kände igen och insåg att det var det som hade väckt mig. Ett utdraget ylande. Det lät som ett plågat djur. En hund? I bara trosorna öppnade jag sovrumsdörren. Då blev ljudet högre. Jag blev kall inuti. Jag gick med slutna ögon över stengolvet i hallen och runt hörnet mot vardagsrummet. När jag öppnade ögonen såg jag Justus sitta i soffan. Ljudet kom från hans öppna mun. Sam låg i hans famn. Hans ögon var slutna och kroppen stilla. Mitt hjärta stannade. Justus vänstra arm var alldeles slapp, handflatan öppen. Under handen låg hans telefon. Jag stod fastfrusen en lång stund och såg på honom medan det omänskliga ljudet strömmade från hans strupe, innan han slog upp ögonen mot mig.

”Fredrik är död”, vrålade han, ”Fredrik är död.”

Rättegången – som ju inte alls är en rättegång men i brist på bättre ord ändå kallas det – mot Bengt närmar sig. Barnavårdsnämndens ombud, advokat Einar Bjure-Dahlén, sitter på sitt kontor i Stockholm och läser stressat kriminaltekniskas undersökning. Han är inte nöjd. Bengt hade blod på kläderna, men i små mängder och eventuellt var fläckarna gamla. Någon med skor av samma modell och storlek som Bengt har gått i diket, men det finns inga bevis för att det var just Bengt. Einar kastar surt papprena ifrån sig, de glider över bordsytan och faller ned på golvet. Muttrande reser han sig och plockar upp dem igen, lägger dem i rätt ordning och sätter ett gem i ena hörnet.

”Pettersson!” ropar han ut i korridoren.

En ung kandidat tittar in.

”Vill Pettersson vara snäll och skicka detta till danskarna”, säger han och räcker ynglingen undersökningen.

”Javisst. För en andra bedömning?” frågar han.

”Ja, för en andra bedömning”, fräser Bjure-Dahlén, men tycks genast ångra sin ton. Han fortsätter lågt, nästan viskande. ”Hur skulle det se ut, om vi lät en mördare vandra fri på gatorna på grund av slarv.” Han suckar. ”Då skulle vi väl få en hel *våg* av flickmord i det här landet. Danskarna är erkänt bäst på sånt här. De, om några, kan avgöra om avtrycken gjorts av Bengts skor, eller om det lika gärna kan ha varit någon annan som lämnat dem.”

Det ligger så många unga män på Skogskyrkogården. Många av dem har utländska namn. På flera gravar finns det bilder – på stenen, eller inplastade foton med kondens i hörnen. Jag stannar upp och ser på bilderna. Söner och bröder. Jag undrar hur många av dem som blivit skjutna till döds. Jag hör om skjutningar hela tiden, men ser sällan några namn eller ansikten. Varför dör annars unga män? Själv mord är det vanligaste, följt av skador och förgiftningar. De kan förstås också dö som Fredrik. En hjärnblödning – snabbt och oförutsägbart. Skjutningar och hjärnblödningar är besläktade på det viset. Jag undrar om de hittat rätt efter döden, de som gått bort så hastigt. Justus har aldrig vant sig vid att Fredrik är borta. Det gick för snabbt.

Våld blev en del av Sams vardag när han var tre. Det var då de började dela upp sig på förskolan, pojkar och flickor. Flickorna blev stillsammare. De pysslade och lekte katt. Pojkarna började slåss. Det fanns några äldre pojkar som Sam gärna ville vara med. Varje dag när han kom hem från förskolan berättade han att de ville slåss och att han inte tyckte att det var kul. Men han ville ju vara med, och då fick man ta det, att bli slagen ibland. När Sam bytte förskola tänkte vi att det skulle bli bättre. Och det blev det, men det försvann inte helt. Våld är något han förväntas acceptera. Kanske även han har slagit någon, en annan pojke som kommit hem och varit ledsen. Jag tror inte det om honom, men hur ska jag veta, vad vet jag om pojkarnas värld? Jag försöker

ingjuta empati och människokärlek i honom, men jag vet inte om jag har den makten. Ofta känns det som att det är Turtles, det är Avengers, det är dokumentären om Karl XII som han ser om och om igen som uppfostrar honom, inte jag. Det spelar ingen roll att jag säger nej till leksaksvapen för nu äger han två svärd, en sköld, han har byggt pistoler av lego, och har han inte tillgång till dem så är det en tving eller en pinne som blir vapen i hans mjuka händer. Det var länge sedan jag tappade all kontroll. Under året då jag väntade Vivi vinglade han in i dimman utan mig.

Justus bryr sig inte lika mycket. Hans gräns är mycket längre fram än min. Och vem är jag att komma och säga att Sam inte får titta på det som pappa har godkänt? Jag är inte hans och han är inte min längre. Det finns en avgrund mellan oss sedan jag blev gravid med Vivi, och den har bara blivit djupare med tiden. Som om jag låg i koma, och när jag vaknade såg mitt barn på mig som en främling.

Brevet från Rikspolisstyrelsens tekniska avdelning i Köpenhamn når fram till Einar Bjure-Dahlén dagen innan rättegången mot Bengt ska börja. De danska teknikerna håller med sina svenska kollegor om att det otvivelaktigt är skor av samma storlek och fabrikat som Bengts som lämnat avtryck på mordplatsen. Vidare har de studerat fabriksfelet eller det individuella slitaget på Bengts vänstra skosula och jämfört det med avtrycken. De tycker sig kunna ana motsvarande ojämnheter i rutorna. De har inte funnit samma spår detaljer när de jämfört sulorna och avtrycken från ett par nya Tretornskor av samma storlek.

De avslutar med följande: [...] *der er stor Sansynlighed for, at sigtedes venstre Sko kan have afsat det afstøbte Fotspor.*

Bilder på sulorna och avgjutningarna finns bifogade. Avgjutningarna är grova och fulla av hål och ojämnheter, i synnerhet på den sidan där ojämnheten på Bengts sulor finns.

Vid Klippans tingshus råder närmast tivolistämning nästa dag. Kön ringlar sig oändligt lång. Rättegången ska hållas inför öppen ridå denna första dag, och alla vill se föreställningen. Dagens Nyheter benämner mordet som ”det dunkla majdramat” – det låter som titeln på en deckare.

Rättegången inleds klockan tio på morgonen, och först halv sju på kvällen skrapar de hundratals skosulorna mot golvet och människorna trängs för att få komma ut i sommarkvällen, hung-

riga och trötta. Hur många av dem drömmer mardrömmar den natten? Jag vet att jag gjorde det efter att ha läst protokollen, och då har jag ändå inte sett den spetsiga stenen som hittades under Birgittas huvud läggas upp på bordet i rättsalen med en duns.

Nästa dag skriver Dagens Nyheter:

Det s.k. huvudvittnet, idrottsledaren Edvin Oskarsson, gjorde inget starkare intryck inför rätta. Han hade svårt för att fatta förhørsledarens frågor, och hans svar tydde inte alltid på någon klarare uppfattning om vad saken gällde.

Edvin tycks inte vilja nämna Bengt vid namn i rätten, han refererar oftast till honom som ”pojken”. När han berättar om sina iakttagelser säger han att han såg ”en dam” i sällskap av några barn på vägen, men att han inte fäste sig vid vilka eller hur många de var. Till polisen har han tidigare sagt att det var Bloms jungfru Sonja i sällskap av Birgitta. Han nekar också till att han, som han uppgav i förhör hos polisen, efter besöket vid brottsplatsen tillsammans med fotbollspojkarna skulle ha frågat Bengt om han gått upp i skogen. *Det är alldeles främmande för mig.*

Jag vet att vittnen är opålitliga. Vittnesmål förändras. Jag kan förstå att Edvin inte kom ihåg exakt hur han lade orden på lördagen. Men om han tidigare mindes att han den ödesdigra fredagen såg den mördade flickan tillsammans med Sonja så känns det som en berättelse som borde vara någotsånär konstant, gör det inte? Var han aldrig säker på vad han hade sett?

Ordföranden fortsätter med att fråga hur Bengt verkade dagen efter mordet, och Edvin svarar:

Jag tycker inte jag skall besvara en sådan fråga. En sådan dag som lördagen, får jag säga, att alla vi i Perstorp var bedrövade, och man kan kanske bilda sig en felaktig uppfattning om en person en sådan dag. Jag är ingen ”psykolog”.

När ordföranden frågar vad Edvin menat när han sa till polisen att Bengts skratt inte var som det brukade svarar Edvin att han inte tänkt sig för innan han sa det. Kände han skuld över att

ha dragit in Bengt?

Vid förhörets slut ställer ordföranden en del frågor om Edvins mående. Man får veta att han slutat som idrottsledare efter händelsen, och tillfälligt flyttat hem till sina föräldrar i Södra Vram. Att folk har varit elaka mot honom och att det stått mycket i tidningarna som pekar ut honom som potentiell gärningsman. Edvin berättar att han varit rädd för att bli psykiskt sjuk.

När förhöret avslutas har ingen frågat honom varför, eller när, han gav ett par skor till Bengt – de vita smärtingskorna som Rut nämnde och som Bengt valt bort på kvällen då Birgitta mördades. Edvin får inte en enda fråga om skor. Jag förstår varför: den här rättegången handlar om att avgöra huruvida Bengt är skyldig till mordet på Birgitta eller inte. Edvin ska inte förhöras som misstänkt. Men jag lämnas med en mängd frågor. För polisen har Edvin berättat att han har skostorlek 43, men kan ha 42. Han säger också att han inte burit smärtingskor på över tio år. Men han har ett par gymnastikskor – vita med gummisulor. Vad är egentligen skillnaden mellan smärtingskor och gymnastikskor? De som Bengt fått av honom är slitna, mer slitna än de Bengt bar under mordkvällen. Är det för att Edvin själv har burit dem tidigare? Bengt tycker inte de är lika bra som de grå som familjen har köpt själva. Kan det ha varit för att de han fått av Edvin var en storlek för stora, eftersom Edvin från början köpt dem åt sig själv?

Jag lyssnar på boken *Mindhunter* av Mark Olshaker och John E. Douglas. Den senare var FBI-agent och pionjär inom gärningsmannaprofilering. Den är vidrig. Jag längtar hela tiden efter att stänga av, men tvingar mig själv att fortsätta lyssna. Jag gör det i hopp om att lära mig något om Birgittas okända mördares person. När jag först började sätta mig in i Birgittas fall minns jag att jag tänkte att Bengt antingen måste vara oskyldig eller fullblodspsykopat. Hur kan man annars förklara att han betedde sig som vanligt efter mordet? Och hur kan han ha stått emot så många och långa förhör utan att erkänna? Medan jag lyssnar antecknar jag att den viktigaste principen inom gärningsmannaprofilering är: Varför + hur = vem.

Jag funderar mycket på det här fallets *varför*. Att mordet på Birgitta inte var planerat känner jag mig rätt säker på. Mördaren tog inte med sig något mordvapen. Istället sträckte han sig efter första bästa – mordvapnet var troligtvis en sten. Den har aldrig hittats. Kanske gömde han den någonstans. Kanske grävde han ned den tillsammans med sina kläder, om den skyldige var mannen som Elin Sjöberg såg. På kvällarna diskuterar jag med Justus som lyssnar och kommer med synpunkter på mina teorier.

”Vem tror du att det var?” frågar han.

Det slår mig att han aldrig har ställt frågan förut. Jag pressar ihop läpparna.

”Edvin, kanske”, säger jag efter en stund. ”Alltså, det finns ju inget som säger att det var han, egentligen. Det skulle ju inte hålla i rätten om vi säger så. Men...” Jag vänder mig mot Justus och börjar räkna mina skäl på fingrarna. ”Han är den som riktar misstankarna mot Bengt. Han tvättar händerna men kan inte förklara varför. Stockholms-Tidningens reporter gick in i omklädningsrummet och ställde sig vid fönstret och enligt reportern kan Edvin inte ha sett det han sa att han såg. Hos polisen säger han att han såg Birgitta, ’som han kände till utseendet’, men i rätten säger han att han inte fäste sig vid vilka barn han såg.”

Jag rycker på axlarna.

”Det är några av anledningarna. Det är en känsla bara. Men ärligt talat så har jag ingen jävla aning. Jag tror olika varje dag.”

Justus tittar ut i fjärran och skakar på huvudet.

”Det är så märkligt, alltså”, säger han.

Jag blir glad att också han är engagerad i Birgittas fall nu. Innan jag ska gå och borsta tänderna hejdar jag mig och sjunker tillbaka ned mot ryggstödet. Han frågar vad det är.

”Jag vet inte”, säger jag. ”Det kryper under huden på mig.”

”Konstigt vore det väl annars.”

Det har han rätt i. Men han uppfattar inte vad det är egentligen säger – jag ber om hjälp. Mordet äter upp mig. Jag mår inte bra. Men jag orkar inte förtydliga det. Han kan ändå inte hjälpa mig. Jag sitter redan fast.

Jag somnar medan jag nattar Vivi. När jag vaknar gör jag det långt innan klockan ringer. Jag hör Vivis jollrande från nedervåningen och Justus som läser en bok för Sam. Jag är dödstrött men vet att jag inte kommer att kunna somna om. Istället lägger jag mig på sidan och scrollar på mobilen. Då händer det igen. Någon sätter sig på sängen bakom mig. Jag fryser och känner efter. Luften vibrerar. Madrassen har sänkts under någons tyngd. Jag tittar trotsigt och hetsigt på Instagraminlägg efter Instagraminlägg.

Efter en stund tonar tyngden bort. När klockan ringer spänner jag kroppen i försvarsställning. Sedan kastar jag av mig täcket, går snabbt ut ur rummet och smäller igen dörren efter mig.

Det är nyårsdag och min födelsedag. Jag fyller trettiofem. När jag vaknar hör jag de andra rumstera omkring på nedervåningen. Jag smyger till badrummet för att inte avslöja att jag är uppe. Jag har alltid känt mig överväldigad av att vara med andra människor hela tiden. När jag var barn var vi ofta iväg på olika släktkalas. Jag tog alltid med mig en bok. ”Kan du inte lägga undan den där”, sa mamma. ”Äsch, låt henne vara”, brukade morfar svara. Jag läste jämt, och jag accepterade mitt ensamhetsbehov fullständigt.

När jag blev tonåring förstod jag att det var konstigt, och tvingade mig själv att alltid vara med kompisar. Jag hann knappt börja acceptera den introverta sidan av mig själv igen, innan jag fick barn. Den finns där fortfarande men det är inget man kan ge efter för som förälder. Jag är nästan aldrig ensam. Jag måste stjäla tid från Justus för att vara det. Varje morgon känns det som att en magnet drar ned mig mot nedervåningen. Det dåliga samvetet föds samtidigt som man föder sitt barn, en skuggkopia av barnet som hänger i ett rep från ens hjärta och ifrågasätter allt man är och gör som förälder. Justus går upp med barnen varje morgon. När jag vaknar har Vivi många gånger varit utan mig i timmar. Jag tänker att hon har längtat efter mig, medan jag obekymrat har legat och sovit. Skuggbarnet drar i repet.

När jag är i badrummet och har satt i linserna och börjat klä på mig ångrar jag mig och klär av mig igen. Jag kan kosta på mig en snabb dusch. Jag drack vin igår och minns från när jag var liten

att barn känner sådant. Vuxna luktade konstigt dagen efter de hade varit på middag eller på fest. Otryggt. Jag duschar stressat och skyndar mig ned. Justus har bakat scones och dukat upp födelsedagsbricka på matbordet. Sam leker och Vivi sitter i mitt knä medan jag äter och öppnar paket. Alla är glada. Justus säger att jag ska få egentid i present.

”Jag tar med mig barnen ut i några timmar, så får du ta igen dig och göra precis vad du vill.”

Det är en perfekt present. Ändå blir jag lite ledsen, för jag hade sett fram emot att gå ut med Vivi på sovpromenaden. Men det är bra för mig att vara ensam en stund, tänker jag. Jag ska ta vara på det. Då blir jag en bättre förälder.

När de har gått sätter jag mig och scrollar på telefonen. Jag kan inte bestämma mig för vad jag ska göra för att utnyttja tiden till max. Ska jag sova? Titta på tv? Passa på att skriva? Vad gör man när man är för sig själv egentligen? Jag har glömt. Jag bestämmer mig för att ta ett bad, trots att jag just har duschat. När jag ligger i badet önskar jag att jag hade tagit en promenad istället. Jag avskyr att vara inomhus hela dagen, det är så instängt, kvalmigt. Jag kliver upp, smörjer in mig, klär på mig.

Det vore kul att sminka sig, tänker jag. Det var länge sedan. Precis när jag samlat ihop mitt smink och hittat spegeln hör jag ytterdörren. Är de redan hemma? Jag rafsar ihop allting och går snabbt in till mitt arbetsrum och stänger dörren om mig. Nu är jag inte redo att sluta vara ensam. Tvångsmässigt försöker jag dra ut på tiden så länge som möjligt. Jag fyller i mina ögonbryn och börjar måla grön ögonskugga. Det blir flammigt och ojämnt. Jag är stressad och inte ett dugg utvilad och förbannar att jag inte utnyttjat tiden bättre. Så skyndar jag mig ned och finner Sam ensam. Jag hör trummor från Justus studio. Han brukar ta Vivi i selen och trumma för att få henne att somna. När jag hör att hon fortfarande är vaken öppnar jag dörren.

”Jag tar henne. Jag behöver ändå komma ut lite.”

Det är grått och snöblandat regn. Jag hade tänkt gå mot Nackareservatet men Vivi är inte alls med på noterna. Hon stretar och vill upp ur selen. När jag försöker sjunga henne till sömns blir hon bara arg. Jag ger upp och går hem igen. Sedan passerar timmarna snabbt. Vi bygger duplo och torn, jag skäller på Sam för att han släpar på Vivi som en docka. Sam vill ha det ena och det andra. Citronvatten och mandariner. Plötsligt börjar det närma sig middagstid och jag har önskat mig Eggs Benedict. Justus måste gå och handla. Jag balanserar mellan barnen som en jagad antilop. När han lagat mat ger han ifrån sig stressade och uppgivna ljud från köket. Såsen skär sig. Han måste börja om. Jag försöker fly från Sam som bara kräver, kräver och kräver saker av mig varje sekund. Jag vill vara ensam. Jag måste få ta det lugnt. Paniken stegrar. Vivi gråter och ingenting jag gör fungerar, och varje försök störs av att Sam kräver min uppmärksamhet. Nu går jag sönder.

”Kanske hon är trött?”

Är det jag eller Justus som säger det? Det gör detsamma. Jag struntar i pyjamas och att borsta hennes tänder och går direkt till sovrummet med henne för att natta. I samma sekund som hon läggs ned i sängen slår hon runt och börjar krypa iväg. Jag drar ned henne om och om igen. Jag sjunger Byssan lull så lugnt jag förmår. Hon rullar runt, kravlar iväg, vill bort. Det tar aldrig slut. Jag når punkten då man slutar prata med sitt barn som ett barn och börjar försöka resonera med det som en vuxen. Låtsas att man kan få det att förstå. När en timme har gått tänder jag lampan och lyfter upp henne. Då blir hon nöjd. När vi kommer ned i vardagsrummet till Justus och Sam plirar hon nyfiket med rödkantade ögon och våta kinder. Sam vill att jag ska titta på vad han har byggt i Minecraft och frågar om han får en mandarin. Jag orkar inte. Jag vänder bort blicken. Sjunker ned i fåtöljen med tom blick och Vivi i famnen.

”Ska jag ta henne i selen?” undrar Justus.

Jag vet inte. Jag önskar att han inte frågade mig någonting. Han kliver upp från soffan och tar upp henne. Hon börjar gallskrika med armarna utsträckta mot mig. De små, runda, mjuka armarna i en bedjande gest. Jag har inget försvar mot dem.

”Jag försöker igen”, säger jag, ”men ta upp henne och kör hela rutinen så hon fattar att det är dags att sova.”

När de är färdiga igen har jag försökt stålsätta mig. Jag försöker vara mjuka, vänliga, snälla och lugna mamma. Varsamt drar jag ned henne, gång på gång, medan hon försöker ta sig upp och krypa iväg med tårarna rinnande. Jag sjunger och sjunger. Jag testar att inte sjunga. Jag försöker med lampan tänd och med lampan släckt. När klockan är nästan åtta kommer jag ned med henne igen. Den här gången gråter jag också. Jag sätter ned Vivi på golvet och hon kryper iväg.

”Jag orkar inte mer”, viskar jag så att Sam inte ska höra vilken dålig mamma jag är.

”Det kommer bli bra. Hon kommer somna.”

Jag hulkar och snorar.

”Det är precis som i Budapest”, gråter jag in i hans öra.

”Nej, det är inte samma sak. Det är bara en fas, jag lovar.”

Sam var i sin mammigaste period då. Kväll efter kväll låg jag i timmar bredvid honom, han somnade aldrig, han bara grät paniskt, övertrött som han var. Men på dagarna kunde han inte heller somna. Då var jag borta och det var Justus som fick kämpa. Det tog fyra till sex timmar per dygn att få honom att sova, plus att jag var uppe med honom på nätterna. Om han vaknade tog det minst en timme att få honom att somna om. Jag har aldrig varit närmare vansinnets rand.

Sam kommer fram och sätter sig i mitt knä.

”Är du ledsen, mamma?”

Han ser allvarligt på mig. Justus går ut i hallen och kommer tillbaka med Vivi som är ilsken som ett bi nu.

”Om tio minuter är det mormorsaga”, säger han innan han

stänger in sig med henne i studion igen.

När pandemin bröt ut och vi slutade träffas började min mamma läsa godnattsaga för Sam och Maya över videolänk två gånger i veckan, fredagar och söndagar. Idag är det fredag. Uppgivenheten har gjort mig arg nu. Jag vet redan att det kommer gå ut över Sam, för jag orkar inte mer.

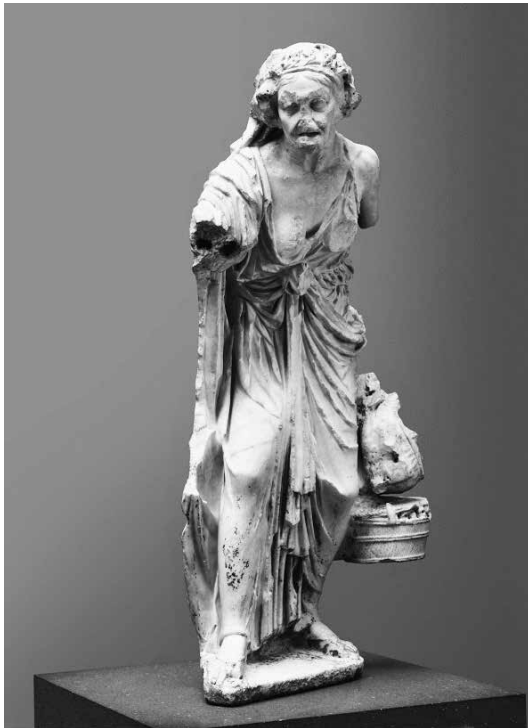
”Nu går jag på toa, och sedan är det dags för dig att borsta tänderna.”

”Men jag vill inte...” börjar han.

Jag lyfter handen i ett stopptecken. Stirrar hårt på honom. Och så går jag på toa utan ett ord. Jag stjälar några sekunder och vrålar tysta svordomar och kastar imaginära tallrikar mot den låsta dörren. Sedan tar jag ett djupt andetag och håller det tills jag hittar platsen där ångesten huserar i kroppen och släpper den tillsammans med andetaget. Jag lärde mig det när jag gick på yoga under perioden då jag mådde som sämst. Jag gör om det, håller andan tills jag hittar den vassa, kantiga stenen, fastkilad innanför bröstbenet, och kräks ut den. Den tredje gången är kroppen mjukare, följsammare.

När jag kommer ut möts jag av mig själv i hallspegeln. Den gröna ögonskuggan har rasat. Påsarna under ögonen accentueras av den sjukliga nyansen. Håret är till hälften uppsatt med en ful klämma för att Vivi inte skulle kunna dra i det, andra halvan hänger i testar. Jag ser ut som en elak häxa när jag hämtar Sam. Han protesterar, precis som jag visste att han skulle. Mina ögon brinner och min röst är aggressivt låg. Han ger vika för min vilja och låter mig borsta hans tänder med nedslagen blick och hop-sjunken hållning. Jag hör Vivi skrika genom den stängda dörren. Sam visar sitt missnöje genom att vända huvudet åt fel håll och inte gapa stort. Jag tar tag om hans haka. Inte hårt, men argt. Jag vet att jag gör honom ledsen och att det är orättvist men jag kan inte förmå mig att göra annorlunda. Jag är som en trängd björn. Jag vill fly långt bort. Ut i vildmarken, ensam.

När han är nedbäddad med mormor på ipaden går jag ned och sätter mig tungt i soffan. Nu är det tyst från studion. Jag försöker känna tacksamhet över att mina barn lever och mår bra. Jag försöker föreställa mig hur det skulle kännas om de inte fanns mer, hur gärna jag skulle vilja ha en sådan här kväll åter. Hur jag skulle ge vad som helst för varje tandborststrid och nattningar som aldrig tar slut. Det är ett trick som brukar fungera, men inte ikväll. Istället tänker jag den förbjudna tanken: jag önskar att jag inte hade några barn.

Ska vi inte skaffa ett till barn?

Justus tonläge avslöjade inte att han just sagt något oerhört. Det gjorde att jag först inte förstod vad han sa. Jag såg på honom. Det var hösten 2018 och regnet smattrade mot fönstret på vår lägenhet på andra våningen. Jag försökte se om han menade allvar, eller om han bara sa det han trodde att jag ville höra. Från Sams rum hördes höga tjut, följt av det stegrande ljudet av leksaker som välldes ut på golvet. Sam och hans kompis hade vänt den stora korgen med leksaker uppochned. Justus bröt inte ögonkontakten med mig. Han log. Jag log.

Så började Vivis liv. Jag var rädd men jag ville ha henne. Han ville ha henne men det förstod inte jag förrän hon kom ut. När hans ögon fylldes av tårar. Då förstod jag att vi hade gått från mörkret till ljuset. Som när kriget var över och serpentiner, konfetti och remsor från räknemaskinsrullar föll över tusentals jublande människor på Kungsgatan.

Det var över, vi hade överlevt.

Det är onsdagen den sjunde juli 1948 och rättegångens andra dag. Längst fram tronar ordföranden som en kung. Personerna vid hans sidor ser ut som Jesu lärjungar bredvid honom. Den första att ta plats i stolen framför dem den här morgonen är Rut Sommer, Bengts mamma. Hon har gjort sig fin. Men alla kan ändå se att hon är av en annan sort än, låt säga, Margit Sivander. Dräkten är inte köpt åt henne från början, och sitter lite, lite fel. Skorna är putsade men nötta. Jag följer henne när hon går fram till stolen med korta steg. Rut håller i sina händer så det inte ska synas att de skakar när hon sätter sig. Hon håller sitt huvud så högt att senorna på halsen är spända som fiolsträngar. Nej, det är jag som håller huvudet högt och mitt blod som forsar hårt genom hjärtats kammare. Det är jag som är Rut.

”Hur många barn är det fru Sommer har?”

”Tre”, svarar jag. ”Två pojkar och en flicka.”

Ordförandens huvud är sänkt så att ögonbrynen skuggar de grå ögonen.

”Hur stor lägenhet har ni?”

”Ett rum och kök där nere, och ett rum uppe”, säger jag och harklar mig.

Han ställer många frågor om vårt hem. Var man går in, finns det tambur eller förstuga, i vilket väderstreck ligger huset. Varför det är viktigt förstår jag inte riktigt, men jag svarar samvetsgrant. Sedan vill han veta när vi brukar äta och vad, hur

ofta Otto jobbar nattsift, när pojkarna ska sova. Jag svarar att tiderna för måltider och läggdags varierar, att det beror på om Otto jobbar natt eller inte, om det är under sommarhalvåret eller inte. Ordföranden höjer på ögonbrynen. Det känns som att han är här för att döma mig med. Jag vill att han ska förstå att jag visst har mina principer. Därför höjer jag hakan när jag betonar vikten av att pojkarna ska äta en god stund innan läggdags.

”Hur var Bengt klädd fredagen den sjunde maj? Minns fru Sommer det?”

Jag känner mig som en god mor när jag kan berätta precis vad han hade på sig, och när Bengts olika plagg är inköpta.

”Hur länge hade han använt skjortan?”

Med den frågan krymper jag igen. Jag skäms.

”I över en vecka.”

Ordföranden slänger ett snett ögonkast i riktning mot mannen till vänster. Deras ögonrörelser speglar varandras, som att blickarna studsar mot bordsskivan och förmedlar misstron de känner till den andre.

”Men den var nytvättad när han tog den på sig?”

”Jaa.”

”Kavajen var köpt i Helsingborg för två år och fem månader sedan, sa ni. Använde han den mycket?”

”På sista tiden har han haft den varje dag.”

”Och ni har tvättat den ibland?”

”Den har jag aldrig tvättat, nej.” Blodet strömmar upp mot ansiktet. Men, påminner jag mig själv, det är viktigt att få det sagt. På grund av fläckarna på den. ”Jag har pressat den med en fuktig trasa, men aldrig tvättat den.”

”Ni har aldrig tvättat den. Men, har ni tagit bort några fläckar från den någon gång?”

Händerna börjar skaka igen och jag håller dem hårt så knogarna vitnar.

”Ja, det har väl hänt.”

”Och byxorna var inköpta efter julen 1947. Har ni tvättat dem, då?”

”Nej.”

Jag önskar att han kunde byta ämne.

”Berätta om smärtingskorna.”

”Ja, dem tror jag vi köpte i början av april i år. Hemma i Johan Nilssons skoaffär.” Jag rätar på ryggen. ”De var lite dyrare än vanliga gymnastiskor, faktiskt. Sex kronor kostade de.”

”Han har ett par vita också. Och ni ville helst att han skulle använda dem när han spelade fotboll, eftersom de var äldre?”

”Ja, men han tyckte inte de var lika bra att sparka boll med.”

”Och de vita har han fått av sin tränare, Edvin Oskarsson.”

Jag känner av en skiftning i publiken bakom min rygg. Tycker de att det är konstigt?

”Ja...” börjar jag osäkert. ”Ja, han kom hem med dem en kväll.”

Det var inte första gången som vi fått kläder eller skor åt barnen. Folk är så snälla. Men Bengt har alltid ogillat de där skorna. Jag har aldrig förstått varför. De är av samma modell som de grå, hur kan det vara så stor skillnad? Min blick glider ut i tomrummet bakom ordföranden tills han hummar.

”Nu vill jag att fru Sommer berättar om den fredagen. Vilken tid gick Bengt hemifrån?”

”Det minns jag precis, för jag hade just kommit hem från samhället med en ljus rock och ett par byxor åt honom. Jag hade fått kläderna av en fru. För att Siv, min dotter skulle gifta sig. Ja, hon gifte sig ju i pingst. Varken jag eller Bengt var med på bröllopet. Bengt satt i förvar och jag var...” Jag ser olyckligt ned på mina händer, försöker hålla tårarna borta. Jag kan inte förmå mig att säga att jag befann mig på ett psykiatrisk avdelning då. ”Jag sa till Bengt att prova kläderna, så jag skulle hinna laga ett hål på ena knät innan bröllopet. Om de inte passade fanns det ju ingen poäng med att laga det.” Jag anstränger mig hårt för att inte prata för mycket och för fort. ”Och då sa Bengt, att då får vi skynda

oss för jag ska iväg och träna. Han provade kläderna och de passade precis, han var så fin." Jag ser upp och sväljer. Taket är vitt med välvda kanter och tunga kristallkronor. "När han gick hade nyheterna varit, så klockan var tio eller kvart över sju."

"När kom han hem?"

"Det var ungefär en kvart över åtta."

"Fru Sommer har uppgivit en annan tidpunkt för polisen."

"Jaså, har jag?" Jag blir tyst och försöker tänka snabbt. "Ja, för att inte ljuga kan jag sträcka mig till mellan kvart över åtta och tjugo över åtta."

"Sa ni det till polisen?"

Det bultar i hela kroppen, ända ut i fingertopparna. Jag tror de kan se det, att blusen pulserar över bröstbenet. Vad, vad var det jag sa?

"Jag minns... jag minns med *bestämmdhet*..." Jag understryker det ordet, och säger det för säkerhets skull igen. "Med *bestämmdhet* att fjärdingsman Andersson frågade mig, när de hämtade skorna, om man inte kan tänka sig att han kom hem så sent som halv nio. Absolut inte, sa jag."

"Hur var Bengts skor då, när han kom hem?"

"Jag vet precis var jag stod vid bordet..." Jag svävar iväg. Jag lättar och flyger ut från den unkna rättssalen genom fönstret. Solen tittar precis fram genom silvriga moln. Jag drunknar i minnet av stunden då jag stod där vid bordet, och i ångesten över att det redan var beseglats då, det som hände hade redan hänt. Jag vill låsa in Bengt någonstans där ingen någonsin kan hitta honom. Jag minns honom plötsligt som nyfödd. Det fjuniga, silkeslena huvudet. De små händerna som fåktade i luften. Den lilla kroppen som ville vara nära min. Så värnlös. Helt utan skuld.

"Var? I köket?"

Ordförandens röst skär igenom mina dagdrömmar och minnen som en stor, rostig sax.

"Ja. Bengt stannade på mattan i förstugan, och han sa, 'Ja, mina

skor är smutsiga mamma'. Jag svarade att han skulle ta borsten som ligger i skåpet och själv göra rent skorna."

Jag försöker minnas Bengt den kvällen. Visst var han som vanligt? Visst var allt som vanligt? Ordföranden säger något, men jag hör inte vad, jag har sjunkit ned i minnet av mina pojkar sittande högst upp i trappan. Jag överraskade dem med wienerkamar. Sedan tvättade jag deras fötter. Pojkarna pratade om matchen i Tyringe som Bengt skulle spela nästa dag. De skojade om hur många mål Bengt skulle göra. De tog på sig sina nattskjortor. De är så söta i dem. Jag lägger huvudet på sned och ler.

"Berättade Bengt var han hade varit, om han sparkat boll eller tränat?"

"Nej."

"Men fru Sommer, i polisrapporten står det att ni sagt att Bengt berättat att han hade varit ute och sparkat boll. Det kanske inte står rätt där då?"

Sparkat boll. Tränat. Varför är det så viktigt?

"Jag tycker att polisen kunde ha sagt att de hade min pojke. Det fick jag veta först när min man kom hem och berättade det för mig. Jag kunde inte tro att det var sant."

Upprörda, röda blommor blossar fram under min blus, på halsen och bröstet.

"Kände fru Sommer Birgitta till utseendet?"

Jag blir stilla. Jag ser flickans ansikte framför mig.

"Ja."

Han ser tyst på mig en stund, innan han tar till orda igen.

"Nå, hur fick ni höra om Birgittas död?"

"Det var på lördagsmorgonen. Min make kom hem klockan sex och väckte mig. Han sa sakta, 'kan du tänka dig något så hemskt'. Man hade kunnat höra en knappnål falla i rättssalen. Jag är tyst länge, tills bänkarna bakom min rygg börjar knarra av att åhörarna byter ställning." "Ingenjör Sivanders dotter har blivit mördad', sa han. 'Stackars föräldrar', sa jag. 'Stackars för-

äldrar.” Jag skakar sorgset på huvudet. ”Pojkarna vaknade och vi gick in till dem. De frågade, ’vad är det mamma?’, med en mun. Och vi talade om vad som hade hänt.”

”Hur reagerade Bengt?”

”Inte på något onormalt sätt.” Jag vägrar se upp, vill inte låta ordförandens stickande ögon tränga in i mig. ”Jag gick ned i köket för att koka kakao. Och då berättade Bengt att han sett flickan nere vid planen kvällen innan.”

”Hur skulle ni säga att Bengt är till sin natur? Är han vek, eller mera hård?”

Jag ser min son framför mig och föreställer mig att jag stryker luggen ur hans ögon. Och hur han utan att röra en min vänder sig bort från mig, smäller igen ytterdörren hårt bakom sig.

”Mycket vek.”

”Är han inbunden?”

”Inte mot mig. Han har alltid varit öppenhärtig mot mig.”

Jag stryker ut vecken på kjolen och drabbas av en svindlande känsla: förhöret kommer aldrig att ta slut, detta är mitt helvete.

”Bengt var ju på psykiatriska i Lund till den tjuogoandra maj. Vart togs han då?”

”Till min bror i Halmstad.” Min bror hade varit arg när han ringde för att berätta att någon på gatan hade känt igen Bengt från den där enda bilden i tidningen. De hade knuffat min pojke, skrikit på honom, jagat honom längs gatorna. Min bror sa att Bengt utsatte honom och hans familj för fara genom att vara hos dem. ”Finns det möjligen...” Jag tvekar. ”Finns det möjlighet att ta en paus snart?”

”Snart är vi klara, fru Sommer. Er make är ju från Sudettyskland och har arbetat som tolk för sin arbetsplats. Kom det ofta sudettyskar hem till er?”

”Ja.”

Jag ryggar omärkligt bakåt. Vart vill ordföranden med detta?

”Och det är väl personer som har upplevt ruskiga saker innan

de kom till Sverige. Brukade de berätta om det?”

”Ja, men vi talade tyska med varandra. Barnen kan inte tyska.” Jag stryker lätt med fingertopparna över kjolen, fokuserar på texturen.

”För ungefär en månad sedan kom Bengt hem från fru Sommers bror i Halmstad. Hur har han haft det sedan dess, har han varit sig lik tycker ni?”

”Han tyckte inte om att han var tvungen att stanna inne när han kom hem. Vi fick en mycket skarp tillsägelse av barnavårdsnämnden. Både jag och pojken började gråta.”

Jag ser mig om efter medkänsla, men finner ingen. Jag blundar och ser nämndemännens obevekliga ansikten framför mig. Jag minns när Bengt började andas snabbt, skrika att han blivit fängslad, att han satt i fängelse. Jag gick hukad genom samhället för att handla det nödvändigaste. Alla tittade på mig, viskade bakom min rygg.

”Jag kände knappt igen pojken de första dagarna efter att han kommit hem. Min dotter och svärson kom på besök och vi satt vid köksbordet. Plötsligt kom Bengt fram till min svärson och satte sig bredvid honom på soffkanten. Han var alldeles vit. Jag såg på honom.” Jag stirrar oseende ut i luften, pressar mina fingertoppar mot tinningarna. ”Och jag sa, ’men Bengt, hur mår du?’ Han stirrade till och... ögonen liksom vände sig, så bara vitorna syntes. Min svärson slog armarna om honom, för det såg ut som att han skulle falla. Jag gick fram till dem och lade mina händer om Bengts hals och sa, ’är det något du vill bekänna för mamma, Bengt?’ Men han sa, ’nej, jag har inte sett flickan’. Och så tog han sig åt huvudet och sa, ’men poliserna stirrade på mig’. Svetten bara rann av honom. ’Lämna mig inte ensam’, bad Bengt. Han sa, ’De skrattar åt mig, hånskrattar. De stirrar in i huvudet på mig. Jag hör polisernas röster hela tiden’.”

Med en lång, vibrerande utandning släpper jag mitt benhårda tag om stolens kanter och sjunker bakåt mot ryggstödet.

”Jag smulade ned en sömntablett i mjölk och gav honom.”

”Hur lång tid tog det innan han var sig lik igen?”

”Några dagar.”

Det är knäpptyst i rättssalen i flera sekunder innan jag tar till orda igen.

”Jag anser att jag, som mor”, börjar jag. ”Att jag, som har fött honom, har den största rättigheten att fråga honom. Jag sa en gång till honom, ’Bengt, nu är vi ensamma’. Och jag sa, ’Du tror väl på Gud, Bengt? Du måste tänka på att du en gång ska stå inför honom med Birgitta vid din sida, och kunna svara på vad du har sagt och gjort. Kan du förstå, att man måste tala sanning?’ Och då sa han, ’Ja, men mamma, det var inte jag’. Och han såg mig i ögonen.”

Jag kommer ned i vardagsrummet efter att ha nattat Vivi och hör slag och sparkar från tv:n.

”Mamma, jag vinner över pappa!” hör jag halvvägs ned för trappan.

Sam är röd om kinderna, han hoppar upp och ned i soffan med tv-spelskontrollen i händerna. Jag tittar på skärmen. Sams avatar är en gigantisk, vargliknande man med ett elakt grin och vita ögon. Justus är en annan muskulös man.

Jag blev överraskad med utflykt till Sturehovs slott i morse, utan barnen. Vi lämnade dem hemma hos mina föräldrar och var borta i fem timmar. Jag tog av mig sandalerna i bilen och höjde volymen på radion. Friheten växte i bröstet, och gitarrsträngen som kopplar ihop Vivi och mig drogs ut och blev så spänd att man skulle gå av på mitten om man snubblade över den. Det var nog nyttigt. Hon sover oroligt på övervåningen nu, kanske för att vi varit ifrån varandra.

”Mamma, vill du vara med och titta?”

Jag hör på Sam att han försöker låta nonchalant, som att det inte spelar någon roll, men att han verkligen vill att jag ska titta. Jag vill inte det, jag vill inte se min son och hans pappa spöa varandra.

”Jag har lite att göra”, börjar jag.

”Okej...”, säger han med ledsen röst.

”Nej men, jag kommer snart. Jag ska bara göra klart”, säger jag.

I köket, bakom kylskåpet, står en liten svart barnstol i trä. Jag sätter mig på den. Härifrån syns jag inte från resten av lägenheten. Jag går hit ibland när jag behöver vara ifred. Jag scrollar på mobilen och äter ett Ballerinakex. Sam och Justus ger ifrån sig kvävda ljud av frustration och glädje om vartannat.

”Mamma, kommer du inte snart?” ropar Sam. ”Jag vinner över pappa!”

Jag tuggar ur innan jag svarar.

”Vad roligt! Jo, jag kommer.”

Jag tar ett djupt andetag och reser mig. Jag ser på Sam när jag går mot soffan, han speglar sin avatars rörelser, hoppar och gör utfall. Han är som en atombomb. Explosiv. Jag vill inte veta hur många gånger per dag jag säger ”Akta Vivi!” Men han är snäll, det är han verkligen. Han hjälper Vivi upp när hon har ramlat, han tar hennes hand och leder henne rätt när hon börjat vandra åt fel håll, och han kramar henne ofta. Det är i de stunderna hon oftast ramlar och slår sig. Förskräckelsen sköljer över Sams ansikte då.

Nu slår jag mig ned i soffan bredvid Sam. Justus sitter på vardagsrumsbordet. När jag vänder mig bort från Sam och mot skärmen ser jag de överdimensionerade männen som slåss med varandra, och i bakgrunden tre förvrängda kvinnogestalter i bikini som svajar hit och dit.

”Nej men vafan...”

Jag liksom spy ut den halva meningen, trött och uppgivet. Justus vänder sig halvt över axeln mot mig.

”Vadå?”

Jag ser att Sam kastar ett oroligt öga mot mig. Han kunde lika gärna ha kastat sig ned på knä och bett mig att dela något han tycker om med honom. Han vill att jag ska vara med. Jag fylls som av vatten inuti, dåligt samvete över att inte vara med i leken och dåligt samvete över att han utsätts för sådan här skit. Ytan höjs snabbt, snart når den upp till näsan.

”How can you let him play stuff like this”, säger jag till Justus, på engelska för att Sam inte ska förstå.

”What?”

Vad menar han? Ser han inte?

”This is violent, and super fucking sexist!”

Justus bara rycker på axlarna. Bryr han sig inte? Tror han att det inte betyder någonting? Jag börjar koka inuti. Jag vill gråta. Det känns som att allt är en lögn, som att han inte är på min sida i det här, som att alla män är i maskopi med varandra. De vill föra vidare våld och sexism till nästa generation. Tänk om jag har inbillat mig att vi redan haft diskussioner om sådant här. Kanske har jag aldrig sagt något förut? Har jag inte gett uttryck för var min gräns går?

”Finns det inga tjejer med i det här spelet? Förutom de som dansar i underkläderna då”, säger jag så vänligt jag förmår.

”Joo, det finns det!”

Justus och Sam tävlar om vem som bäst kan försäkra mig om det. Matchen tar slut. Justus vann. Han slog Sam.

”Riktiga muskeltjejer, mamma!” säger Sam medan Justus går in på karaktärerna för att visa. Justus väljer en tjej den här gången. Hennes ansikte är nollställt, ögonen stora och bruna, munnen inbjudande. Sam vill ha samma som förut, superskurken. Tjejen är mycket riktigt muskulös. Hennes låar är kraftiga. Ska det räcka för mig? Är det där jag ska lägga ribban? Jag känner att de väntar på ett sorts godkännande från mig medan de fortsätter spela. Jag mår illa när jag ser Sams avatar sparka och slå Justus. De omöjligt formade tjejerna dansar i bakgrunden.

När Justus kommer ned från Sams rum sätter han sig bredvid mig i soffan med glad min. Han lägger armen över ryggstödet och vänder sig mot mig.

”Hur kan du låta honom spela sånt?”

Min röst är upprörd, men jag är mycket mer upprörd än jag

låter honom se. Vi pratar om det en stund, fast det är egentligen bara envägskommunikation. Jag säger att jag trodde att vi redan varit överens, att vi haft den här diskussionen förut.

”Okej, jag fattar”, svarar han, ”jag ska inte låta honom spela sånt igen.”

Pojkars och mäns våld är en konstant. De föder och göder varandra med det. Sedan vi flyttade till Kärrtorp har två unga män skjutits ihjäl i vårt närområde. Hur många i hela Sverige? Helikoptrarna hovrar över oss om nätterna.

Sam ropar på pappa från sitt rum på övervåningen, men det är jag som går upp.

”Vad är det?” säger jag lågt och stänger dörren till hans rum. Rullgardinen är uppdragen en bit. Han har börjat vara mörkrädd om kvällarna.

”Det är någon här”, säger han.

Jag ställer mig på en stol så jag kan se honom uppe i vånings-sängen. Jag lägger mina armar i kors över kanten och mitt huvud tungt över dem.

”Nej, det är ingen här, Sam. Bara du och jag.”

”Jo, det är någon här. Ett spöke. Det drar ned mitt täcke hela tiden.”

Jag suckar.

”Älskade du...” börjar jag.

”Tror du inte på mig, mamma?”

Jag blir tyst. Jag vet inte vad jag ska svara.

”Jag tror att du tittar och lyssnar på för läskiga saker. Och att det är lätt att se saker som inte finns när man är rädd.”

”Men det *är* ett spöke här!”

Han får tårar i ögonen och det surrar i mitt huvud på jakt efter rätt sak att säga.

”Då gör vi såhär, att jag tar fram min spökometer och kollar.”

Han spärrar upp ögonen när jag halar upp mobilen ur fickan.

”Har du en sådan?”

”Javisst.”

Jag öppnar Ghost Radio-appen på telefonen. Den ska mäta elektromagnetiska fält. Spökjägare säger att höga siffror kan betyda att det spökar, men troligare är det kanske att det är någon elektronisk utrustning i närheten. Jag har testat att lägga den på min dator. Då skenade siffrorna iväg. Jag använder den ibland, mest på skoj, men stundtals och i hemlighet på allvar.

”Ser du siffrorna här nere i hörnet?”

”Ja?”

”Ser du vad siffrorna börjar på?”

Hans ögon smalnar medan han tänker.

”Fyra.”

”Just det. Fyrtio. Och den går över... sjuttio. Om det är ett spöke i närheten.”

Jag stoppar om honom och säger godnatt. Just när jag ska stänga dörren till hans rum säger han ”Mamma”.

”Ja?”

Han sätter sig upp i sängen och ser strängt på mig.

”Är det verkligen sant?”

”Ja. Det är helt sant”, säger jag.

Två brunklädda pojkar står bredvid varandra på gården framför sitt hus, den ena är åtta och den andra är tolv. Det är en dimmig höstdag 1942, sex år innan någon mördar Birgitta. Trädgrenarna är tunga av frukt. Den söta doften av ruttnande äpplen ligger över hela Perstorp. Mitt emot bröderna står Bengt. Han är också åtta. De har lekt hela dagen, men nu har den äldre brodern och Bengt börjat bråka om något. Ingen kommer att minnas vad det handlade om sedan. Luften mellan dem är laddad. Lillebrodern är road av dramat och ler uppspelt, medan både storebrodern och Bengt andas häftigt av ilska. Det är tillräckligt kallt för utandningsluften att bli till moln.

”Ni ser ut som två drakar”, skrattar lillebrodern.

Hans storebror plockar upp en sten från marken och kastar den mot Bengt, eller var det Bengt som gjorde det först? Ingen av dem träffar. Så slår storebrodern frustrerat ut med armarna och vänder sig om. Bengt plockar upp något från marken igen och kastar. Han träffar storebrodern i bakhuvudet. Nu försvinner lillebroderns leende. Hans bror sjunker ned till marken. Blodet börjar genast forsa.

”Hjälp!” ropar lillebrodern. ”Hjälp!”

Brödernas svåger kommer farande ut genom dörren. Han faller ned på knä bredvid storebrodern som andas snabbt. Något sitter fast i hans bakhuvud. Svågern ser villrådigt på föremålet.

”Sitt alldeles stilla nu”, säger han och lyfter handen.

Men pojken rycker till.

”Vad är det för något?” säger han med skräck i rösten.

Svågern ser på den yngre av bröderna, och så på Bengt.

”Vad har du gjort?”

Hans anklagelse får Bengt att vackla. Hans ögon är stora och han stirrar på blodet som rinner längs storebroderns skjorta och får den att klistra sig mot huden på hans rygg. Skulderbladen höjs och sänks i snabb takt där under. Så lägger svågern en hand på storebroderns ena axel. Han trycker ned honom i gräset och håller honom fast. Med en snabb rörelse tar svågern tag i föremålet och rycker ut det. Den yngre brodern blir vit när han hör sin storebror skrika högt. Svågern håller upp föremålet och vrider förbryllat på det. Det är en bit av en lie, ungefär tjugo centimeter lång. Han lägger ned den i gräset och sätter sig vid storebrodern som har satt sig upp nu, lyfter upp hans hår för att undersöka såret.

”Kommer jag dö?” hulkar han.

Svågern ser att såret inte är särskilt djupt.

”Nej, det kommer du inte.”

Han klappar pojken på axeln och ställer sig upp, redo att läxa upp Bengt. Men han är borta.

Det är sent på kvällen när jag återigen försöker tvinga rättegångsprotokollen att öppna sig som en dörr, men en stum rymd skiljer mig och ögonblicket då de skrevs från varandra. Jag försöker föreställa mig Bengts pappa på stolen mittemot ordföranden, men det är svårt och mina ögon svider av trötthet.

”Mitt namn är Otto Sommer och jag är född i Weisswasser i Tyskland. Jag kom till Sverige 1924 och har bott i Perstorp sedan dess.”

Hur låter hans röst? Försöker han låta så svensk som möjligt?

Ordföranden frågar om Otto minns hur Birgitta såg ut och Otto berättar att han bara har sett henne en gång. Det var när hon sålde majblommor på fabriken. Birgitta med lådan full med tygblommor framför magen flimrar framför ögonen. Som ett irrbloss bland männen i fabrikslokalen. Det året var majblomman vit med gul mitt.

Jag undrar om Otto är beredd på ordförandens nästa fråga. Jag gissar att han är det, att frågor om deras familjeliv brukar hamna där.

”Är det utlänningar hos er ibland?”

”Ja. Landsmän.”

Är det en markering från hans sida, att han inte nöjer sig med att bara svara ”ja”?

Ordföranden undrar om de brukar tala om sina erfarenheter av krigets fador. Ja, men inte så barnen hör, säger Otto precis som Rut.

Betydligt lättare än att föreställa sig Otto i rätten är det att se honom i det lilla köket i familjen Sommers bostad. Ansikten nedböjda över köksbordet, knäppta händer och viskande röster. Pojkarnas allvarliga ansikten när de tjuvlyssnar i trappan, som barn alltid gör.

Ordföranden frågar om Bengts natur, om han är vek och mjuk, eller hård. Otto svarar att Bengt får tårar i ögonen om han talar skarpt till honom, eller slår till honom. Hans svar leder ordföranden vidare till nästa fråga – om hur Otto är som familjefar. Brukar han resonera med barnen eller använda sig av andra medel? Det är en viktig fråga. Jag förstår vart ordföranden vill komma – av de vuxna lär sig barn vad som är ett godkänt beteende mot andra. Om Bengt har blivit utsatt för våld så är det troligare att det är genom våld han försöker lösa en konflikt.

”Mina barn får hålla sig till ordning. De får inte göra som de vill”, säger Otto.

Ordföranden tar ett steg närmare kärnan.

”Brukar ni aga barnen?”

Frågan ställs i en tid då barnaga fortfarande är lagligt i Sverige. Ett visst mått av aga anses av många vara en nödvändig del av barnuppfostran. Men det finns en gräns.

”Det har väl hänt”, svarar Otto.

”Har Bengt brukat tala om flickor?” undrar ordföranden.

”Nej. Det är knappt så han vågar titta på dem ens”, säger Otto.

Ett halvår före mordet på Birgitta ligger isen blank över dammen i Perstorp. Eleverna i sjätte klass är och åker skridskor. En flicka åker runt, runt längs dammens kant. Det mörka håret lockar sig under mössan och det runda ansiktet lyser som månen. Hon åker för sig själv och dagdrömmer. Plötsligt dyker en pojke upp framför henne. Hans kinder är röda. Den korta, blonda luggen stretar rakt upp nedanför mössans kant och han ler stort. Det är Bengt. Han är fjorton, och flickan, Barbro, är tolv. Nu åker han baklänges framför henne och bara ler och ler. Barbro försöker vika undan och åka förbi honom, men då sladdar han in framför henne så hon nästan ramlar. Han tvingar henne att stanna.

”Kan du inte komma ut ikväll?” säger han.

Bengt står för nära. Barbro blir nervös, och förvirrad. Alla hennes vänner är flickor i samma ålder som hon själv. Bengt har aldrig sagt ett ord till henne tidigare. Barbro har en vag känsla av att hennes mamma inte skulle tycka om det här.

”Nej, jag ska hem”, säger hon.

Barbro försöker möta sin väninnas blick och med ögonen be henne om undsättning.

”Någon annan kväll då?”

Bengts leende är fortfarande lika stort. Tänderna blänker i solen.

”Du är inte klok”, säger hon och vänder tvärt åt höger och far i en båge förbi honom.

Familjen Sommers granne Ella Jonsson höjer menande ögonbrynen när hon ser på ordföranden. Hon har på sig samma mörka dräkt som hon bar på Birgittas begravning. Den väldiga barmen höjs när hon rätar på ryggen och de målade läpparna dras ut som ett gummiband i ett brett leende mot ordföranden. Ella har precis berättat om en dag i vintras, då hon gick över till familjen Sommer för att önska dem en god jul. När hon satt med Rut i köket kom Bengts lillebror Axel in. Han lade sina armar om moderns hals och viskade något, och Rut skrattade. *Han säger att han har skaffat sig fästmö*, förklarade hon för Ella. Då hade Bengt plötsligt dykt upp. Han lutade sig mot dörrkarmen och sa med retsam ton: *Jaså, ska du gifta dig, Axel?* Axel svarade snabbt att även Bengt hade fästmö. *Birgitta*.

”Och ni är säkra på att det var Birgitta han sa.”

”Javisst.”

Rösten är både kvittrande och mörk på samma gång. Ellas händer är knäppta i knät över en imaginär handväska. Ordföranden ler snabbt och fortsätter.

”Hur är Bengt till sin natur?”

”Jo men, pojken är rar. Det tycker jag”, svarar Ella och lägger huvudet på sned, trutar med munnen.

”Hur är han mot sina föräldrar, mot sin mor?”

”Det är svårt att säga.” Ella ser upp i taket, drar munnen åt sidan. ”Hon har sagt att hon tyckte pojken var lite kort i tonen.

Inte som Axel. Men jag tyckte att han var rar.”

”Nonchalerade han modern?”

”Jo, det kunde hända, men man vet ju hur barn är i den åldern.”

Leendet dras ut igen och hon är på väg att börja berätta en historia om sin egen son i den åldern, men blir avbruten. Ella tar ett djupt andetag och har svårt att inte visa hur mycket hon ogillar när någon annan leder samtalet.

”Upplever fru Jonsson att han ömmade för modern?”

Ella spänner sina gråblå i ordföranden.

”Nej.”

”Modern är sjuk?”

”Ja, det är väl nerverna.”

”Är hon irriterad och besvärad?”

”Ja.”

”Men Bengt ömmade inte för modern.”

”Nej. Modern säger det.”

”Att Bengt inte brydde sig om henne?”

”Hon sa, att han var hård. Han är inte alls som Axel. Han är så hård.”

Det är rättegångens sista dag. En rad nervösa barn fotas av reportrarna när de går på led in i rättssalen. Dörren stängs bakom dem. Dagens förhör ska hållas bakom lyckta dörrar, med tanke på vittnenas ålder. De flesta av dem är pojkar, de som befann sig på idrottsplatsen under mordkvällen. Karl är en av dem. Tre av barnen är flickor. Den ena är Barbro, flickan på isen. De andra två heter Britta och Anita. Deras berättelser lyfts fram för att säga något negativt om Bengts karaktär, tillsammans med den gången när han i åttaårsåldern kastade en bit av en lie mot en annan pojke. Inga vittnen från den händelsen ska höras i rätten.

Två flickor är ute och leker i februari 1948, tre månader innan en flicka på deras skola ska bli mördad. Det är Britta som är tolv, och hennes kompis Anita som är nio. Klockan är strax före sju på kvällen och det är beckmörkt ute. De turas om att sitta i gungan. Just nu är det Anitas tur och Britta sitter på huk framför kaninburen och sticker in fjolårsgräs. Två mjuka, runda kaniner hoppar omkring där inne, föga intresserade av vad hon har att erbjuda.

”Vi flyttar nästa vecka”, säger Britta. ”Till Spjutseröd.”

Anita sträcker fram sina fötter som en pil och lutar sig långt bakåt för att få ordentlig fart. Då hörs ett studsande ljud och Britta ser åt det håll ljudet kommer ifrån. Anita stoppar gungan med fötterna.

”Vem är det?” frågar hon.

”Det är Bengt.” Familjen Sommer har bott grannar med Brittas familj större delen av hennes liv. ”Hans lillebror går i min klass.”

Bengt har en boll som han studsar mot gatan medan han slänt-
rar fram till flickorna. Britta reser sig upp. Han har aldrig sagt ett ord till henne tidigare. Nu tittar han först på Anita en lång stund, sedan på Britta.

”Ska vi gå ut i skogen och knulla?” säger han.

Britta har en vag aning om vad det betyder. Hon rodnar djupt och slår ned blicken.

”Vad du är glöttig, Bengt”, säger hon.

”Ja, vad du är glöttig!” ekar Anita.

Britta ser på henne och förstår att hon inte vet vad Bengt syftar på. Bengt rycker på axlarna och fortsätter att studsa med sin boll. Det känns inte roligt att leka längre. Både Britta och Anita känner sig bevakade. Efter en stund springer Anita hem. Britta sitter kvar på gungan och skrapar med fötterna i marken. I ögonvrån ser hon att Bengt kommer gående åt hennes håll igen.

”Ska du gå och se matchen ikväll?”

”Nej”, säger Britta samtidigt som hon skakar på huvudet utan att titta upp.

Bengt rycker på axlarna och börjar gå upp längs gatan igen. Britta blir sittande på gungan och lyssnar på ljudet av bollen tills det inte hörs mer.

På kvällen tar jag fram den enda bilden jag har av Bengt. Den enda som trycktes i en tidning. Det blonda håret står rakt upp. Han skrattar på bilden, med barnsligt stora, glesa tänder. Jag ser länge på hans ögon. Finns det någonting i dem som avslöjar vem han var, eller är? Genom förhören får jag inget grepp om hans person. Mest låter det som en beskrivning av en vanlig tonåring. Föräldrar till tonåringar vet inte allt om sina barn. På ett sätt känner de sina barn bättre än någon annan, på ett annat inte alls. Pojkarna i Bengts klass var ense om att han var den starkaste av dem, men snäll. Förutom Barbro, Britta och Anita är flickorna inte hörda. Ella uppgav att Rut kallat Bengt hård, *inte alls som Axel*. Rut säger tvärtom, hon kallar honom vek i rätten. Det är väl i och för sig inte så konstigt om Bengt var hårdare än sin bror. dock. Axel var ju fortfarande ett barn, medan Bengt var tonåring. Tonåringar tenderar att vara både och, men mot en vek mor ofta hårda. För att de kan, för att de vet att hon finns kvar även om de smäller igen dörren i hennes ansikte. Eller handlar det om någonting annat? Såg Rut något verkligt mörkt i sin son, och berättade om det i förtroende för sin granne?

Karl sitter på sina händer och ser ned. Ordförandens stol knakar när han lutar sig fram.

”Vilken klass går du i?”

Karl svarar tyst. Ordföranden ber honom tala högre.

”I femman. Jag ska börja sexan efter sommarlovet.”

”Minns du vad du gjorde på eftermiddagen, när din syster försvann?”

”Efter middagen lekte jag med Åke och några andra. Vi gick in i ett hus där på gamla idrottsplatsen, klättrade in genom ett fönster.”

”Och därefter gick ni för att sparka boll. Var det då du såg Birgitta?”

Karl skruvar på sig. De som sitter på raderna bakom honom betraktar hans rygg, följer hans andetag med blicken och börjar utan att tänka själva andas i samma takt.

”Hon kom gående. Och ställde sig vid ingången.”

”Känner du Bengt Sommer?”

”Ja.”

”Var han också där då?”

”Ja. De stod i en trekant och pratade. Åke, Birgitta och Bengt. Men jag vet inte om Birgitta sa någonting. Åke frågade Bengt om han ville vara med och sparka, men då sa han att han skulle hem och äta.”

”Hörde du det?”

”Ja, vi frågade honom två gånger.” Karl möter ordförandens blick för första gången. Hans egen är matt och allvarsam, som en vuxens. ”Sedan kom Sonja. Då hade Birgitta börjat gå hemåt.”

”Hur var Birgitta klädd?”

”Det kommer jag inte ihåg.”

”Vad hade hon för strumpor?”

Karl ser oförstående på ordföranden. Han skakar på huvudet.

”Det vet jag inte. Vita tror jag.”

Ordföranden byter ämne.

”Lekte hon med dockor, Birgitta?”

”Inte så mycket längre”, svarar Karl.

”Tyckte hon att det var skojigare att leka med pojkar?”

”Vet inte.”

Karls kinder blir svagt rosa. Det är en dum liten dans, detta. Någonstans suckar hans pappa.

”Sa Birgitta att hon ville gifta sig någon gång?” fortsätter ordföranden, och låtsas som att ingen vet eller förstår vart han vill komma.

”Hon sa att när hon blev stor skulle hon gifta sig med Yngve.”

”Inte med någon annan?”

”När vi lekte med Axel så ville hon gifta sig med honom. Axel Sommer.”

Jag har bestämt mig för att börja meditera för att lugna ned mig själv. Jag lever och andas polisförhör, rättegångsprotokoll och obduktionsrapporter sedan så länge nu. Det känns som att jag närmar mig en gräns för vad jag klarar av. I över en vecka har det känts som att jag ska spy upp hjärtat. På kvällen går jag upp till mitt arbetsrum, lägger mig på mattan och sätter på en guidad meditation. När jag ska försöka slappna av känner jag hur törstig jag är, hur torra mina läppar är, att jag är kissnödig. Jag ger upp och går ned och tittar på tv med Justus tills det är dags att gå och lägga sig. Då sätter jag på en spellista med temat ”tidigare liv”. Det är flera meditationer som ska få en att bli totalt avslappnad och gå bortom denna världen till den där man varit tidigare. Det är vågljud och atmosfäriska plinganden, repetitiva pianoslingor och uppmaningar om att tänka på trädgårdar, stigar, vajande fält och höga berg.

Nästan alla säger ”Föreställ dig att du är i en vacker trädgård, den vackraste du kan tänka dig”.

Jag visualiserar en vildvuxen trädgård i mörker eller skymning. Sedan avbryts jag av:

”Gräset är otroligt grönt och solen lyser från en blå himmel.”

De låter mig aldrig vara ifred med mina egna inre bilder. Till slut somnar jag och Birgitta kommer. Hon håller fram en torkad lavendelkvist och en hopvikt papperslapp. Det är en åtta ritad på den, barnsligt i mjuk blyerts. Hon säger att jag ska elda upp dem.

Det påminner om en trollformel. Vad betyder det? Lavendel symboliserar lugn, tystnad, sömn. Åttan är ett B som i Birgitta, innan den har fallit åt sidan och plattats till. Åtta är fyra plus fyra, Birgitta mördades 1948. Jag ser åttor överallt. Jag förstår att Birgitta är siffran åtta.

Jag berättar om drömmen för Justus på morgonen och vi skrattar åt den. På kvällen tänder jag i öppna spisen. När elden fått fäste i veden går jag och rotar i skräplådan efter en bit papper. Jag skriver en åtta på en lapp och tar en torkad lavendelkvist från en vas i köksfönstret. När Justus inte ser kastar jag dem i elden. Jag ser dem glöda, brinna och bli aska.

På kvällen lyssnar jag till meditationerna igen. Jag har sovmask på så det är mörkt framför mina ögon. Jag ligger vaken länge med ögonen öppna och stirrar in i det svarta. Jag försöker se fast jag inte kan se. Skuggor och prickar börjar spela framför mig efter en stund. Jag får inte fatt i dem. Jag försöker fästa blicken men formerna glider iväg. Det måste vara precis när jag faller i sömn som jag ser en form som liksom väller fram ur sin egen mitt, som en massa kottfjäll som växer fram och fälls bakåt och utåt.

Valdemar har på sig en välsittande kostym. De mörka skuggorna i hans ansikte gör för att han ser romantiskt melankolisk ut.

”Jag vill gärna veta lite om er dotter”, säger rättens ordförande. ”Var Birgitta andligen rustad för sina år? Eller var hon omogen?”

”Hon var väl ungefär som en nioåring ska vara”, svarar Valdemar tyst. ”De hon kände talade hon gärna med. Hon var livlig.”

”Hade hon några särskilda intressen, denna lilla flicka?”

Ordföranden lägger sitt tunga huvud på sned. Valdemars ögon blir blanka. När han blinkar lossnar en tår som han snabbt torkar bort.

”På vårarna sprang hon alltid och plockade blommor. Varje dag. Ensam. Det var någon gång, då hon hittade liljekonvaljer som blommade tidigt, som hon berättade om det för några kamrater. Men de avslöjade platsen för de andra flickorna i klassen, och det blev hon väldigt stött för.”

”Var hon lätt att locka, tror ingenjören? Om man lockade henne med choklad eller gotter till exempel.”

”Jag har svårt att tänka mig att hon skulle följa med någon hon inte kände.”

”Brukade hon vara vid idrottsplatsen?”

”Hon och jag brukade gå och springa på löparbanan tillsammans”, säger Valdemar, blundar och sänker ena sidan av ansiktet mot axeln, som mot en osynlig kind.

”Var hon svärmisk till sin natur?”

Valdemar rätar på ryggen och ser hårt på ordföranden.

”Svärmisk? I vilket avseende?”

”Hade hon något intresse – visade hon ömhetsbetygelser på något sätt, som tog sig mer...” Ordföranden famlar i luften efter rätt ordval. ”... markanta uttryck?”

Personerna inom rättsväsendet rör sig i cirklar runt möjligheten att motivet kan ha varit sexuellt, trots att ingenting i den tekniska undersökningen tyder på det. Med hjälp av svävande ord som ”svärmisk”, ”sedlighet”, ”mogen” och ”romantisk” undrar man hur lätt hon var att förleda, och hur stor skuld hon själv bar om detta hade skett.

”Vi har en ettårig flicka, som hon jämt gick och kramade om”, svarar Valdemar.

De mäter varandra med blicken. Ordföranden suckar. Det börjar smattra mot rutorna. Långt borta hörs ljud av människor som blivit överraskade av regnet.

Jag vaknar av ett skarpt ljus i rummet. Det är Justus som kommer. Han håller ett tätt ljus i handen och sjunger Ja må hon leva. Det är Vivis första födelsedag men det är som att det är jag som fyller år. Vivi sitter på Justus arm. När hon får syn på mig dyker hon handlöst ned mot sängen. Jag tar emot henne och hon kurar ihop sig intill mig.

Dagen innan har jag gått till en loppis och köpt olika saker som jag tror att hon ska bli glad för. En xylofon i trä, en liten gosedjursget, en soppseväg att leka med i badkaret och ett Briotåg. Jag slår in presenterna tillsammans med Sam efter frukost. Han får välja en som ska vara från bara honom. Han väljer xylofonden och ritar en katt på ett kort. När Sam fyllde ett år hade vi stort kalas hemma med många kompisar och släktingar. Alla ville hålla honom och krama honom. Det var tårta, ballonger och finkläder. Vi kan inte ha något kalas för Vivi, på grund av pandemin. Men vi ska träffa min syster och Maya i lekparken och grilla korv.

Det är vackert vinterväder när jag går ut med Vivi i vagnen. Hon vill inte sova, så jag går till lekparken med henne istället. Hon sitter i gungan och skrattar högt, klappar händerna och säger "yay!" Hon har precis lärt sig det. Nu kan hon säga "katt", "nej", "voff voff", "där" och "trä". Och, sedan igår, "mamma". Äntligen kom det. Hon hade just vaknat i selen när hon drömmande blickade ut i fjärran och sa ordet jag längtat så mycket efter att få höra.

”Mamma.”

Sedan sa hon det om och om igen, prövande.

”Mamma. Mamma. Mamma.”

När klockan närmar sig tolv lyfter jag upp henne ur gungan. Hon måste sova nu om hon ska hinna innan Anna och Maya kommer. Vivi protesterar. Hon är arg när jag sätter henne i vagnen. Jag börjar gå. Sjunger Byssan lull. Hon gråter och gråter. När vi kommit ned till Nytorps gärde har det börjat snöa. Jag lyfter upp henne för att bära henne i selen, men hon sträcker sig så långt bakåt som hon kan. Skriker och gråter. Jag försöker få henne att slappna av genom att gunga med kroppen och säga låga, milda ord. Jag försöker tvinga hennes kropp mot min. Hon blir ännu spändare av det och ropar högre. Det är mycket folk ute som drar glada barn i pulka och ser medlidsamt, nollställt eller inte alls på mig. Till slut lyckas jag knäppa spännet i ryggen. Det vibrerar i fickan och jag tar upp mobilen. Det är ett meddelande från min syster. Bilen startar inte. De kan inte komma. Luften går ur mig och axlarna sjunker en decimeter. I samma sekund ringer Justus. Min frustration och besvikelse kommer ut i ilska riktad mot honom. Jag svarar argt och kort.

”Jaha”, säger han och syftar på Annas sms, som han också har fått.

”Ja”, svarar jag.

”Och nu har det ju blivit snöstorm också.”

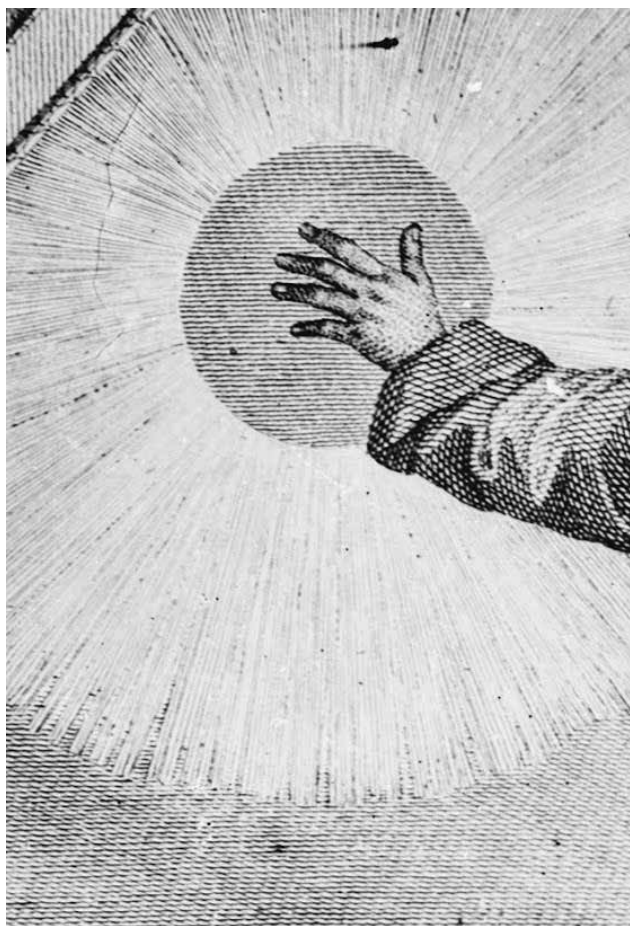
Jag lyfter blicken. Snön yr omkring oss.

”Jag tror vi får skippa grillningen. Bäst att stanna inne”, säger han.

Jag lägger på utan att svara. Jag börjar stampa framåt, in i Nackareservatet. Harmsna tårar stiger upp i ögonen. Jag låter dem rinna längs kinderna medan jag passerar lyckliga coronafamiljer – familjer som valt att umgås fritt med varandra under pandemin, valt bort alla andra familjer. De sitter på rad och dricker varm

choklad. Jag är så ensam. När jag hade fött Vivi hade jag en sådan känsla av seger. Hur stark och lycklig och stor jag kände mig då. Vivi var det viktigaste barnet av alla – magisk, speciell, av guld. Men nu bryr sig ingen om oss. Jag vet att det inte är sant men det spelar ingen roll. Just nu är vi ensamma och gråter i en snöstorm på Vivis födelsedag och ingen bryr sig. Plötsligt ser jag att Vivi har somnat. Jag saktar ned stegen. Sätter hörlurar i öronen och slår på låtlistan jag gjorde till förlossningen. Den börjar med "Some Things Last a Long Time" med Daniel Johnston. En minut in är tårarna inte harmsna längre. Universum sväller och breder ut sig i bröstkorgen, i hela kroppen och upp i huvudet. Det tröstlösa byts ut mot rörelse och jag vänder hemåt med snön piskande mot ansiktet. När jag kliver in i hallen känner jag mig mer levande än på väldigt länge. Justus och Sam grillar korv i öppna spisen. Jag sjunker ned i soffan och slukar fyra stycken. Sam öppnar paketet åt Vivi och hon blir gladast för xylofonen.

När Justus och Sam går ut för att åka snowracer händer något magiskt: Vivi lägger sig bredvid mig i soffan och vi kryper ihop, jag med armarna om henne och hon med armarna om min hals. Hon säger "mamma". Sedan backar hon med ansiktet så hon kan se på mig. Hon ser mig i ögonen, säger "mamma", ömt och med innerlig min. Hon pussar mig flera gånger på munnen. Det är över på några sekunder men jag förstår vad hon ville förmedla: att hon älskar mig.

Elin Sjöbergs runda, breda axlar ser tyngda ut. Ögonfransarna är genomskinliga och raka. Elins kropp är märkt av graviditeter och kroppsarbete, hennes händer är grova och torra, sprickorna i huden löper som tunna, svarta ådernät av jord som inte går att tvätta bort. I tidningen läste hon att huvudvittnena skulle höras idag. Först trodde hon att de inkluderade henne, men det gjorde de inte. Det var familjen Sommers granne Roland Nilsson och idrottsledaren Edvin Oskarsson som åsyftades.

”Fru Sjöberg gjorde vissa iakttagelser på kvällen då Birgitta försvann?”

Elin hoppar till. Hon visste inte att förhöret skulle börja så plötsligt, utan några hälsningar.

”Ja, det stämmer”, svarar Elin.

”Och fru Sjöberg är gift med...” Ordföranden lyfter upp ett papper och läser med smala ögon. ”... Holger Sjöberg, jordbrukare. Och ni har en gård nedanför skogen där flickan hittades.”

”Ja, min man arrenderar gården.”

”Vill fru Sjöberg berätta om vilka iakttagelser ni gjorde från grönsakslandet cirka tjugofem meter från gården, om en mansperson som kom ned från skogen. På hur långt avstånd var han?”

”Ungefär tvåhundra meter bort. Han kom ned i gläntan vid ån som rinner förbi där, vid skogsslutet”, svarar Elin.

”Vilket väderstreck blir det?”

Elin rycker ursäktande på axlarna.

”Väderstreck är inte min starka sida. Men från där jag stod låg skogen rakt framför mig, och idrottsplatsen ned åt höger. Om man följer ån så kommer man dit.”

”Hur såg mannen ut?”

”Han var iklädd svarta badbyxor eller liknande, och var mörkhårig eller hade en svart basker.”

”Måla upp scenen för oss, exakt vad ni såg.”

”Ja”, säger Elin och rätar på sig. ”Det var omkring kvart i åtta. De sista solstrålarna lyste på mannen. Så jag såg honom mycket tydligt. Jag skulle tippa på att han var ungefär en och sjuttiofem lång.” Elin tystnar, men när ordföranden inte ställer någon fråga fortsätter hon. ”Det finns ingen väg eller stig åt det hållet, så det brukar aldrig vara folk där”, fortsätter Elin. ”Absolut ingen som är halvnaken, så det tyckte jag var märkligt. Jag har läst i tidningen att polisen tror att det var en idrottsman, men några sådana har jag aldrig sett kring vår gård.”

I synnerhet inte halvnakna, tänker Elin.

”Han gick mot idrottsplatsen. Jag tyckte det var så underligt”, fortsätter hon. ”När jag kom in berättade jag genast om det för min man. Och när man sedan fick höra vad som hade hänt...” Elin får tårar i ögonen. ”Flickan kände ju vår sanktbernhard. Och den hade ju blivit helt galen där på kvällen. Skällde mot skogen ända till efter nio. Så sedan förstod jag...”

”Vinden blåste från nordväst. Man kan mycket väl tänka sig att hunden hörde skrik som ni inte uppfattade.”

”Ja”, säger Elin och nickar, ”det tror jag den gjorde.”

”Hunden kände Birgitta, sa ni. Har Birgitta varit mycket hos er?”

”Ja, hon har gått mycket hit, så hon kände hunden mycket väl.”

När Elin sitter på tåget på väg hem från tingshuset i Klippan är hon nöjd och glad över sin insats. Hon berättar om det för Hol-

ger vid middagsbordet sent på kvällen, och han klappar henne innerligt på axeln.

”Du gjorde det bra, Elin.”

Några dagar senare kommer en fru som bor i närheten med en Dagens Nyheter.

”Det står om fru Sjöberg i tidningen idag!” ropar hon glatt över gräset.

Elin borstar av händerna på förklädet och tar emot tidningen och läser högt.

”*’Baskermannen’ i Perstorp som vittnet E Sjöberg såg gå in i skogen bortom gamla idrottsplatsen*, nej men ut från skogen var det ju, *’hör fortfarande till de ouppklarade detaljerna. Statskriminalpolisen har gjort allt för att kontrollera om han verkligen existerar, nåja, har de verkligen det, ’eller om vittnet gjort sig skyldig...’*”

Elins röst sjunker och tonar bort. Hon läser resten tyst.

... gjort sig skyldig till en konstruktion i efterhand. Polisen kom som bekant inte i kontakt med fru Sjöberg förrän tre veckor efter mordet. Även om det skulle visa sig att en av de idrottsmän som tränade på idrottsplatsen den ödesdigra fredagskvällen tog sig en sväng över de sviktande ängarna där hon påstår sig ha observerat mannen behöver det inte innebära att denne har sett något av mordet.

Elin lyfter blicken från tidningen, mot den täta skogen. *Sviktande ängar*, upprepar hon tyst för sig själv. Hon trycker tidningen mot grannfruns bröst, stövlar in i hallen och sparkar av sig skorna.

I en intervju den tjugofjärde juli, två veckor efter Elin Sjöbergs vittnesmål, sa landsfogde Gerell till Dagens Nyheter att *till sist kan jag meddela att den mystiske mannen i basker och badbyxor som skulle sprungit tätt förbi mordplatsen samma kväll dådet utfördes visat sig vara en orienterare som helt kan avföras från diskussionen*. Hur har han avförts? Hade han fel skostorlek, kanske? I utredningen nämns orienteraren inte alls, trots att mannen uppenbarligen varit i skogen vid tiden för mordet. Det borde väl vara intressant för polisen? Han kan ju ha hört eller sett något, om inte annat. Jag tycker det är så märkligt.

En kväll ligger jag i sängen och läser inlägg i Perstorpsgruppen på Facebook. En kvinna har lagt upp en svartvit bild av PSK – Perstorps sportklubb – 1959. Tio unga, leende män i vita skjortor, och en i mörk polo i mitten. I bildtexten finns klubbvisan Svenska gossar citerad. Den inleds med: *Sportklubbsgossar allting krossar och allt motstånd blåser bort*. Jag hajar till när jag ser namnet Axel Sommer. Bengts lillebror. Han måste vara omkring tjugotre år när bilden tas och ser fortfarande valpig, pojkkaktig ut med vek haka och spenslig kropp. Håret står rakt upp. När bilden tas bor Bengt inte längre kvar i Perstorp. Han har flyttat till den adress han fortfarande är skriven på idag. Min blick glider åt vänster i bild. Där står lagets tränare, något kobent med mörk jacka över kostymen och händerna knäppta över magen. Han ler snett och på huvudet bär han en svart basker. Det är Edvin Oskarsson.

I ett annat inlägg har en person lagt upp tidningsurklipp som berör mordet på Birgitta. På ett av urklippen finns en bild som föreställer en kvinna i rörelse, iklädd ljus kjol och mörk kofta. Bildtexten berättar att hon hittat ”det nya spåret”, en baskermössa i skogen. Artikeln är från Stockholms-Tidningen den elfte maj. Baskern hittades två dagar efter mordet, i skogen några hundra meter från brottsplatsen. Mannen Elin såg hade mycket mörkt hår eller basker. På nästan alla bilder av Edvin Oskarsson före mordet bär han svart basker. På bilderna direkt efter mordet, när han intervjuas eller när han ska höras i rätten, bär han inte basker. Hans mörka hår är bakåtstruket. Kanske baskern var mer av ett vardagsplagg? Inte något man bar när man blev fotograferad i allvarliga sammanhang? Eller, kan han ha grävt ned sina blodiga kläder i skogen, tappat baskern, kommit ned i gläntan där Elin Sjöberg såg honom? Men, hur hade han då gjort sedan? Var har han fått tag i kläder, och hur har han tagit sig tillbaka till sin cykel som väl står kvar vid idrottsplatsen? Kan han ha smugit tillbaka dit osedd, satt på sig ett ombyte i omklädningsrummet och cyklat därifrån? Kanske, men det vore märkligt om ingen såg honom.

Det är en fin dag. Plusgrader och sol. Jag tar vagnen och blir förvånad över hur lugn Vivi är i den. Hon håller sin lilla katt hårt i ena näven och dåsar mot ryggstödet. Jag tänker att vi ska till Skogskyrkogården, men får ett infall och går mot Enskede istället.

”Vi går till kyrkan och tänder ljus”, säger jag till Vivi som slött tittar tillbaka.

Jag har besökt Enskede kyrka många gånger, men ändå lyckas jag gå fel. När jag ska svänga höger till kyrkan finner jag mig vid en park istället. Där finns en sådan där skylt som berättar om en plats eller en byggnads historia. Ett ord i texten fångar min uppmärksamhet: Lärkträd. De ska växa här. Birgitta frågade ju sin fröken om det växte lärkträd ovanför gamla idrottsplatsen dagen då hon blev mördad. Därför har jag bildgooglat dem, och nu låter jag blicken svepa över parken i jakt efter rosa kottar och svepande klasar av barr som sträcker sig upp mot himlen. Jag går uppför grusvägen och följer den genom hela parken och letar, men allt är bara brunt, svart och grått. Vivi somnar och jag spelar ett högt spel när jag börjar dra vagnen över den ojämna gräsmattan. Hittar bara tallar. Då inser jag att träden förstås inte blommar den här tiden på året. Jag tar fram mobilen och letar upp en bild av lärkträd på hösten och vintern, och förstår att de ändrar färg på hösten och tappar barren på vintern, som lövträd. När jag lyfter blicken från skärmen ser jag plötsligt flera stycken.

Grenarna är smala och stickiga. Kottarna små och hårda med hål i. Jag knäcker av två. Jag anar en skugga i ögonvrån och när jag ser dit står Birgitta där. Jag räcker fram kvistarna.

När vi närmar oss Enskede kyrka börjar en motorsåg ryta. Det är en man som beskär buskar mitt framför kyrkan. Han möter min blick och jag tycker att ögonen är tomma. Det kanske inte är meningen att vi ska till kyrkan idag, men jag fortsätter ändå. Vivi vrider oroligt på sig i sömnen när vi passerar honom. Om hon vaknar nu är resten av dagen förstörd. Jag drar upp vagnen på den lilla gårdsplanen framför porten och runt till rullstolsrampen. Just när jag ska gå in kommer två män i mörka kostymer ut. Den ena med en bukett i paper under armen. Man ser att de har gråtit. Jag nickar ursäktande, slår ned blicken och backar nerför rampen igen. Jag vänder mig halvt mot skuggan vid min sida. Jag ska bli bättre på att lyssna, viskar jag.

Det susar i trädkronorna när Otto Sommer är på väg hem från sitt skift på fabriken. Han känner det som att han sjunker längre och längre ned mot asfalten, som att han snart inte kan ta ett steg längre, snart ligger som en mosad snigel på trottoaren. Men det händer inte, varje steg tar honom obarmhärtigt närmare hemmet. När Otto svänger upp på sin gata ser han reportrar och nyfikna människor i rader längs staketet.

Otto går förbi dem utan att se åt deras håll. Han går igenom sin lilla trädgård. Mässingshandtaget på dörren är blankt och nött. Han noterar sin andning, genom näsan, lätt och ytlig. Så drar han ned handtaget och går in i mörkret.

Det är som att öppna dörren in i en atomkärna. Han känner den rusande energin, galenskapen, som surrar runt, runt i en omöjlig hastighet. Någonstans skriker hans hustru, någonstans gråter hans dotter. Inga ljud avslöjar var Bengt är. Axel sitter på en stol i köket. Han har dragit upp knäna mot bröstkorgen och slagit armarna om dem. Otto går fram till honom och drar fram en stol åt sig själv. Han lägger sin ena hand på pojkens axel. En skakning går genom sonens kropp. Otto ser på det smutsiga porslinet som fyller både diskhon och bänken. På golvet ligger högar av sönderrivna brev. Alla husets gardiner är fördragna.

”Ingen... vill...” hackar Axel fram.

Otto stryker honom tafatt på ryggen, klappar några gånger.

”De säger... att... de inte vill vara med... en bror till... en mördare.”

Orden kommer stötvis. Otto lyfter händerna och pressar dem mot sidorna av Axels huvud samtidigt som han trycker sitt ansikte hårt mot sonens knän och korsade armar. Otto ger efter och gråter han med.

Jag minns när Sam lärde sig krypa. Från den stunden har han varit på väg bort från mig. Vi hade en stor trettioårssoffa i salviagrön sammet som stod vid fönstret som vette ut mot sjön. Jag tog upp honom i famnen och satte mig i soffan. Han krängde med hela kroppen, kämpade för att ta sig loss. Jag satte ned honom på golvet och han kröp iväg. Jag blev sittande och tittade ut över sjön, och tänkte att jag aldrig kommer få hålla om honom igen. Jag var så noga med att inte tvinga mig på honom. Jag ville respektera hans kropp som hans, så att han ska göra detsamma med andras kroppar i framtiden. I efterhand har jag undrat om jag gjorde fysisk närhet till något nervöst och konstigt istället för något självklart. Han är inte särskilt kramig. Vivi är det. Hon har krupit i månader nu, och hon vill ändå upp i famnen hela tiden. Kramas och kryper tätt intill. Men, Sam har ändå ett väldigt behov av att man är närvarande. Ser man på film med honom får man inte vika med blicken från skärmen. Han kontrollerar att man tittar varje gång något extra roligt eller spännande händer. Han vill nästan aldrig leka ensam. Man ska titta på när hans playmobilfigurer krigar mot varandra. Det är hans typ av närhet, men det är inte min och jag blir ofta frustrerad. Jag vill vara nära men göra olika saker. Jag vill gärna sitta rygg mot rygg, den ena kan läsa och den andra kan rita. Det är svårt att mötas i olika sorters närhet.

När jag kommer ned för trappan efter att ha nattat Vivi har Sam redan gått och lagt sig. Jag hör ljudboken genom den stängda dörren. Någon av Bertböckerna igen. Han är fem år, alldeles

för liten för Bert. De pratar om tjebers bröst, och om att vara sexig. Förstår han ens någonting? Jag känner skam över att vara en usel förälder, fast det är Justus som en gång har godkänt Bert. Justus skäms inte för det. Han har nästan aldrig ångest över sitt föräldraskap. I samma sekund som jag sätter foten på det neders- ta trappsteget hör jag Sams röst.

”Pappa!” ropar han.

Jag håller upp en hand mot Justus som gjort en ansats att resa sig.

”Jag går.”

När man går mot Sams rum påminns man om honom som liten, för på dörren sitter bilden från hans gamla förskola. Den som satt på hans låda. Han ler blygt och hans hår är fortfarande lockigt. Trots att han fortfarande är liten känns han som en ton- åring i miniformat nu.

”Vad vill du, Sam?”

Han häver yrvaket upp sig på en arm.

”Jag undrar om, jag minns inte om... Har jag redan fått vat- ten?”

Jag ser muggen på hans skrivbord, några droppar i botten av den.

”Ja”, säger jag. ”Men det var bra att du ropade, för nu kan jag ju säga godnatt.”

Sam sätter sig upp i våningssängen och jag ställer mig på stolen så jag når upp. Han lägger armarna om min hals, jag mina om hans rygg. Jag fastnar med min mun tryckt mot hans hår. Omfam- ningen varar länge, säkert en hel minut. Han är alldeles stilla. Det händer nästan aldrig. När han väl vill vara nära är han nästan alltid i rörelse. Han sitter i knät och kränger så kaffekoppen välter på bordet. Han pussas hårt och snabbt och många gånger, som att det bara är på skoj. Men nu är allt orörligt. Det är som att tiden har frusit. Till slut är det jag som bryter omfamningen, generad av innerligheten från hans sida. Det känns ovant.

”Huvudet på kudden nu”, säger jag.

Det doftar kaffe och något kemiskt i foajén på Perstorps hotell. Den stora, runda lampan i taket gungar fram och tillbaka i det svaga korsdraget. Doktor Sjödén är klädd i en lätt Frescokostym och i handen bär han en portfölj i blankt, mörkt läder. Hakan är tryckt mot halsen och blicken stint framåtriktad. Han är trött – mötet med barnavårdsnämnden tog inte slut förrän efter midnatt utan att de kommit fram till ett jota. Men det ska bli spännande att träffa pojken, det är det alltid. Bengt är en gåta, en nöt att knäcka. Doktor Sjödén har träffat alla sorters pojkar. Neurotiker, sjukliga, duktiga, stygga. På Lövstahemmet, där han är föreståndare, kan de flesta placeras i en av två kategorier. Den första är de robusta, starka, våldsamma pojkarna. Den andra är psykopaterna. Bengt blir han inte klok på. Att han så hårdnackat nekar till anklagelserna som riktas mot honom antyder att han kan vara psykopat, om han är den skyldige. En normal fjortonåring står inte emot pressen av upprepade långa förhör om han är skyldig. Bengt har ingen historia av våld eller manipulation, förutom den där episoden när han kastade en bit av en lie i vredesmod. Men han var ju bara åtta då. Två män lyfter hattarna till hälsning när de passerar doktor Sjödén på trottoaren, men får inget gensvar.

Gatorna här har fått sina namn från olika arbetaryrken. De som bor här är också alla arbetarfamiljer. Låga trästaket omgärdar de små trädgårdarna. Där innanför växer nyponrosor och

hjärtansfröjd, potatis och morötter. Utanför husen där ungarlarna bor tillsammans finns bara gräs. Husen är egentligen inte så små, men det bor ofta flera hushåll i varje. Doktor Sjödén visste inte det när han kom för att besöka familjen Sommer första gången, och knackade på fel dörr. En stor, manhaftig kvinna i förkläde hade öppnat dörren och sett avmätt på honom medan hon lutade sig ut och pekade runt hörnet.

När doktorn svänger upp på Sommers gata ser han som vanligt en skock reportrar framför huset. De står i en klunga och pratar och skrattar, cigaretter i händerna och bakom öronen och mängder av fimpar på marken. En doft av bakfylla sveper förbi doktorn när han går förbi dem. Ett par reportrar nickar och mumlar goddag, och en hastar fram till doktorn.

”Har doktorn tid med en fråga?”

”Ja, det beror väl på”, svarar doktor Sjödén, men stannar upp och ser på mannen.

”Ni hade möte i natt, förstår jag.”

”Ja, det stämmer.”

”Kom ni fram till något?”

De andra reportrarna har samlat sig i en halvmåne runt dem. Doktorn ser dem i ögonen, en efter en.

”Nej, inget beslut har fattats. Mina samtal med pojken fortsätter. Personligen kan jag inte finna någon annan lösning än att överlåta utredningen åt en tränad ungdomspsykiatriker snarare än barnavårdsnämnden, vilka saknar expertkunskap på det området. Det vore det lyckligaste för alla parter, det är jag övertygad om. Som ni vet så gäller det ju inte i detta fall att fälla en brottsling.”

”Vad är det då fråga om?”

En medelålders, mager reporter med högt hårfäste har ställt frågan. Han ser kritiskt på doktor Sjödén som lugnt möter hans blick.

”Det är fråga om myndigheternas skyldighet att hjälpa en ung

pojke tillrätta i tillvaron.”

Den första reportern lyfter sin penna för att markera att han har en fråga till. Han ser mycket ung ut. Barnsliga fräcknar på näsan. Han hade lika gärna kunnat vara en av doktors Lövstapojkar.

”Doktor Torsten Thysell har kallat den misstänkte för ’en förtjusande pojke.’ Har ni samma uppfattning som doktor Thysell?”

Doktor Sjödén pressar ihop läpparna.

”Jag finner det inte lämpligt att besvara den frågan.”

Gräset framför familjen Sommers hus är stickigt och bränt. Trappan är grå och vittrad. En kraftig kaprifol slingrar sig runt det svarta trappräcket och vidare upp längs väggen. Det ser nästan ut som att det är den som håller ihop huset och trappan med grova sömmar.

Doktor Sjödén knackar tre bestämda knackningar på dörren. Ingenting händer på en stund. Sedan hörs steg där inne och någon låser upp. Dörren öppnas bara några centimeter och det är kolmörkt inne i hallen.

”Det är jag, doktor Sjödén”, säger doktorn.

En blek hand drar upp dörren så han kan komma in. Doktorn ser Rut Sommers tärda ansikte.

”Och hur mår fru Sommer? Jag hörde att...”

Doktorn tystnar när Rut vänder sig mot honom. Hennes irisar är grå som åskmoln.

”Om det inte vore för att min son kan komma att tas ifrån mig vilken dag som helst, om inte brevlådan svämmade över av brev från hypnotisörer och kvackare, om jag kunde gå till dagligvaruhandeln utan att folk pekar och viskar, om jag hade kunnat vara med på min dotters bröllop, om inte min lilla pojke kom hem från skolan gråtande varje dag, och om det inte var så att förhören bara fortsätter fastän rättegången är över, så skulle det vara bara bra, tack. Vi kan tyvärr inte bjuda doktorn på någonting,

för jag har inte orkat handla.”

Rut har spottat ur sig orden. De ser på varandra en lång sekund.

”Jag försöker bara komma underfund med pojken”, säger doktor Sjödén.

Rut fnyser och visar honom in i vardagsrummet. I fönstren står mumifierade porslinsblommor och saintpaulior. I den mörkgröna soffan sitter Bengt med nacken krökt ned mot händerna som är knäppta mellan ihoppressade knän. Doktor Sjödén ler och sätter sig försiktigt i emmafåtöljen bredvid soffan.

”Nå Bengt”, säger han mjukt och öppnar portföljen för att ta fram sitt anteckningsblock. ”Har du haft några fler drömmar sedan sist?”

Den sextonde augusti 1998 hittas fyraårige Kevin Hjalmarsson död på en lastpall i vassen i Kyrkviken, Arvika. Det antas till en början röra sig om en drunkningsolycka, men när Kevins kropp undersöks hittar man rodnader och blånader som tyder på någonting annat. I Rikskriminalens rapport står det att Kevin troligtvis kvävdes till döds av någon – någon som inte var så stark.

Kevins bästa vän, en pojke på fem, kommer in på stationen. Han har sagt något till sin mamma som fått henne att tro att han kan ha sett något. Hemma går storebror, sju år. Han är avundsjuk. Han vill också vara en del av den märkliga cirkusen. Snart sitter även han i ett förhörssrum. Jag ser delar av pojkarnas förhör i SVT-dokumentären *Fallet Kevin* som kom våren 2017. Femåringen kan inte sitta still. Han berättar ivrigt om annat än sin väns död, snubblar på orden. Sjuåringen trycker sig mot sin mamma, in i hennes famn. Jag blir förtvivad när jag ser hur små de var. Jag ser Sam i dem, och Sam i Kevin.

Riktlinjerna gällande förhör med barn under tio vid den tiden var att de skulle vara korta, gärna max en halvtimme långa, och helst skulle det bara vara ett. Frågorna skulle vara öppna, och barnen skulle inte mutas. De två bröderna förhördes sammanlagt trettioen gånger. Flera av förhören var över en timme långa. De hotades och mutades. Det mest hjärtskärande var när polisen lovade den ena pojken att han snart skulle få träffa mamma, bara

han svarade ”rätt”. När de svarade ”rätt” fick de beröm. Frågorna var slutna och ledande, och polisen ställde pojkarnas svar mot varandra.

Psykologiprofessorn Sven Å. Christianson anlätades av polisen som rådgivare och kom att bli väldigt involverad i utredningen. Han hade läst om den brittiska flickan Mary Bell. Den tjugofemte maj 1968, dagen före sin elfte födelsedag, mördade Mary fyraårige Martin Brown i ett övergivet hus. Två månader senare tog hon treåringen Brian Howes liv. Brian hittades mellan två stora betongblock, täckt av gräs och ogräs. Även jag har läst mycket om Mary Bell. Hennes barndom tycks ha varit närmast ett recept på hur man skapar en farlig person. Den ska ha präglats av övergivenhet, misshandel och sexuella övergrepp. Jag har tänkt att om jag utredde en person misstänkt för mord skulle jag försöka ta reda på allt om den personens bakgrund. Mary Bell blev snabbt en mytisk person, ett omänskligt ont barn, en demon. Men förklaringen fanns där, för den som ville se den, i hennes barndom.

När jag ser pojkarna från Arvika tillsammans med sina föräldrar i polisens videofilmade förhör så kommer jag att tänka på vad en av läkarna som undersökte Vivis hjärta sa:

”Det här är inte ett hjärtsjukt barn – hjärtsjuka barn ser inte ut såhär.”

Kan man inte se det på den glada femåringen och den blyga sjuåringen också, att de är friska? Mördande barn beter sig inte så tillitsfullt mot sina föräldrar, de rör sig inte och pratar inte sådär. Och de var inte skyldiga, heller. Den tjugosjunde mars 2018 friades bröderna helt från misstankar, och i mars 2022 tilldelades de ett skadestånd på en miljon kronor vardera.

Pojkarna har blivit vuxna nu. De valde att vara med i SVT:s dokumentär med både sina namn och sina ansikten. I november 2020 lät de sig även intervjuas i ett avsnitt av *Framgångspodden*. Jag lyssnar på det på tunnelbanan hem från KB, blir stående

utanför vår dörr med nyckeln i handen för att lyssna klart. En av bröderna berättar att Kevin setts tillsammans med en trettonåring samma dag som han dog. Trettonåringen ska ha utsatt barn för sexuella övergrepp både tidigare och senare. Det låter som en person vars förhåvanden vid tiden för Kevins död borde ha kollats upp ordentligt. Gjorde polisen det?

Baserat på det jag vet om Bengt verkar han ha varit frisk. Det finns inget som tyder på att han blivit misshandlad eller utsatt för övergrepp. Hans klasskamrater sa att han var snäll. Mördar verkligen friska barn? Kan det ha funnits någon annan i Perstorp vid tiden för mordet vars bakgrund påminde om Mary Bells?

Jag drömmer en mardröm. En kompis till Sam ska komma och sova över hos oss. Han är lite äldre än Sam. När han kommer vill han bara vara ensam inne på Sams rum med dörren stängd. Sam vill inte leka med honom heller. Jag ser hur pojken rör sig där inne på skuggorna som tränger ut från springan under dörren, och på mörkret som stundtals täcker nyckelhålet. Jag förstår att han tittar på oss. En gång kommer han ut och frågar var Vivi är. Jag ljuger och säger att jag inte vet. Då går han in och stänger dörren om sig igen. Senare är jag på väg in i badrummet när dörren plötsligt öppnas. Pojken går fram till mig. Jag är rädd för honom men spelar moderlig omsorg. Hans hår är tovtigt och smutsigt. Jag för mina händer emot det som att jag ska röra vid honom, men vågar inte. Snart ska hans föräldrar komma och hämta honom, och jag är rädd att de ska tycka att vi är dåliga vuxna som inte sett till att han är ren.

”Du borde nog duscha”, säger jag, ”eller bada, om du vill?”

Pojken kastar sig plötsligt mot mig. Han river och klöser mig i mellangärdet samtidigt som han skriker ”Jag vill in! Jag vill in! Du måste släppa in mig!”

Jag backar skräckslaget från honom och han slutar, ser på mig med nollställt ansikte, och går tillbaka in i Sams rum och stänger dörren mjukt. En stund senare undrar jag var Vivi är. Justus tittar förvirrat på mig.

”Jag trodde hon var med dig?” säger han.

Jag blir iskall. Sedan öppnar jag dörren till Sams rum. Där ligger Vivi på golvet och sover. Pojken sitter i Sams säng och ser på mig. Jag ser på honom med ögonen uppspärade av skräck medan jag lyfter upp Vivis lealösa kropp. Med henne i min famn backar jag ut och stänger dörren. Så går jag och lägger Vivi i vår säng. Hon sover fortfarande.

”Tänk om han har gjort något mot henne. Tänk om jag får se...”

Jag vaknar kallsvettig och livrädd. Det tar lång tid för mig att förstå att det inte var verkligt. Och jag kan inte släppa tanken på att det var ett ont väsen som försökte ta sig in i mig, på riktigt, och sedan kanske lyckades med Vivi istället. Medan jag äter frukost beställer jag larm till dörren.

Vi äter direkt när Sam kommer hem från förskolan. När vi är klara är det fortfarande ljust ute. Jag säger till Justus att jag ska gå en promenad.

Jag går ut med bara en fleecetröja på. Det är mildt och soligt och har börjat skimra grönt i träden. När liljekonvaljerna kommer ska jag plocka en bukett och ställa i den gröna vasen bredvid Birgittastatyetten. Idag tog jag bort den torkade eukalyptusen och ersatte den med två lysande gula tulpaner.

Jag går upp för skogsbacken som löper bredvid Kärrtorps IP, viker av åt höger på en av stigarna. Här är det tyst, så när som på röster och ljudet av en fotboll långt borta. Och glassbilen. Trygga ljud. Men mellan träden hörs inget susande och knappt några fåglar. Det är skönt.

Jag kommer fram till ett litet kärr. Inte mer än en sänka egentligen. Den är full av murkna stockar och grenar. Vattnet är blankt och brunt i samma nyans som en ölflaska. Ytan krusar sig knappt märkbart. På botten skymtar dy och gula björklöv. Plötsligt sköljer en våg av illamående upp genom halsen. Hjärtat blir som en fågel som råkat flyga in genom fönstret. Allt snurrar och jag sätter huvudet mellan knäna. Det blåser upp och de torra, nästan genomskinliga löven rasslar när de vandrar över bruna barr. Jag blundar. Efter en stund går det över och jag sätter mig på en mossig sten. Sedan reser jag mig upp och tittar på den. Den är ungefär lika stor som den största av stenarna Birgitta

begravdes under. Jag ser mig omkring och ser inga människor, så jag slår armarna om stenen och försöker lyfta den. Den rör sig inte en millimeter. Den sitter säkert djupt, tänker jag, och går till en annan sten. Inte heller den får jag upp. Jag går från sten till sten och försöker. Bara en lyckas jag lyfta. Den är kanske fyrtio gånger femton centimeter. Så svag kan jag inte vara, jag bär ju en unge på nästan tio kilo flera timmar om dagen med en arm. Jag ser pojken från drömmen framför mig och sliter frenetiskt i stenarna för att få utlopp för känslan av skräck och ilska över att bli invaderad. Det blir skymning och nästan mörkt. Justus ringer och frågar var jag är. Jag ler ansträngt och andfått ut i luften och svarar att jag går hemåt nu.

När jag kommer hem håller Justus på och förbereder Vivi inför nattning. Jag slår mig ned i soffan bredvid Sam. Varje kväll ställer Sam en fråga som gör det lätt för mig att välja Vivi.

”Vem ska natta?” frågar han.

Jag brukar svara att jag ska göra det, men den här gången frågar jag istället: ”Vad vill du?”

”Jag tycker pappa kan natta”, säger han.

Nu lutar han sig mot mig. Jag lägger en arm om honom och han trycker min hand mot sitt bröst. Vi sitter tysta en stund.

”Jag tycker inte om när de slår mig på förskolan”, säger han sedan.

Jag lutar mitt huvud mot hans huvud och blundar.

”Vilka slår dig?”

”Hugo.” Han kastar ur sig namnet, anklagande. ”Och Eino.”

Jag lyfter mitt huvud från hans och ser på honom. Han viker undan med blicken.

”Det får man absolut inte göra”, säger jag. Det är inte första gången vi har exakt det här samtalet. Jag väljer mina ord med omsorg men de blir ändå alltid samma, och jag vet inte om det är rätt sak att säga. ”Brukar du berätta det för någon vuxen?”

”Ja.”

”Vad säger de då?”

”De blir arga på dem. Och säger att man inte får slåss.”

Och sedan då? Jag tystnar. Jag vet inte vad man kan göra mer

än så. Jag lägger båda armarna om honom.

”Har du slagit någon någon gång, Sam?”

Jag förväntar mig att han ska göra den minen han brukar få när han säger det han tror att man vill höra, men det gör han inte. Det ser ut som att han verkligen försöker minnas.

”Ja, en gång.”

”När var det?”

Han tänker efter igen, med blicken fäst någonstans i fjärran.

”Det var när jag var tre”, svarar han sedan med en nick.

”Var det någon som var större eller mindre än du, eller lika?”

Sam fattar tag om ena handens fingrar och ser ned på dem.

”Mindre”, säger han lågt.

”Hur kändes det?”

När han svarar är hans röst ännu lägre.

”Inte bra”, viskar han.

Jag stryker håret ur hans ögon. Luggen har blivit alldeles för lång.

”Vet du”, säger jag, ”pappa lärde sig inte att det var dåligt att slåss förrän han var mycket äldre än du är nu.”

Han sneglar åt mitt håll. Jag fortsätter.

”Han förstod det när någon slog hans kusin jättehårt. Efter det har pappa aldrig slagit någon igen. Det låter som att du lärde dig samma sak redan när du var tre. Och det tycker jag är jättebra.”

Han lutar sig in i mig och kurar ihop sig i min famn. Jag stryker honom över ryggen.

Alla fönster i Sommers hus är öppna. De fördragna gardinerna rör sig som eleganta kvinnor som vinkar adjö med vita näsdukar. I den ena änden av huset lyser solen på rutiga bomullsdukar och ängsblommor i vaser. Svetten rinner av Ella Jonsson när hon serverar kokt kolja med äggsås och färskpotatis. Alla runt bordet pratar i munnen på varandra. Humlor surrar in och ut mellan nyponrosorna nedanför fönstret och blåklockorna på matbordet. I den andra, skuggiga änden av huset spinner källarspindlar ostört sina nät. Det är ohyggligt varmt. Familjen Jonssons pladder tränger in i tystnaden på andra sidan väggen där familjen Sommer ligger som döda, så långt ifrån varandra som det går. Rättegången är över men förhören fortsätter. Bengt har inte dömts till något i lagens ögon, det är han för ung för. Men just eftersom han är minderårig spelar det ingen roll. Barnavårdsnämnden har beslutat att omhänderta Bengt för skyddsuffostran, och länsstyrelsen har fastställt beslutet. Han ska föras bort från Perstorp, från sin familj, idag. Den här gången får de inte veta vart, eller till vem, han ska.

Otto har bara linnet på sig. Han ligger i kökssoffan. Sorlet från det glada familjelivet hos grannarna irriterar honom. Han tar tag om ryggstödet på soffan och drar sig själv upp i sittande ställning, går in i vardagsrummet. Där är olika lager av grått och skuggblått om varandra, som en målad teaterkuliss av en grotta. Han slår på radion. Ett klockspel slår en kantig melodi. Han höjer

volymen så att det dränker familjen Jonsson innan han lägger sig på sofflocket igen, knäpper händerna över bröstet och blundar. Melodin slutar och klockan slår tolv långsamma slag. Otto andas i takt. En röst förkunnar att det var klockspelet i Stockholms stadshus, och att det nu är dags för dagens dikt. En sävlig stämma full av känsla börjar läsa Einar Malms "Gengångare".

Gatan utanför familjen Sommers hus är klubbig av sav från lindarna. På marken ligger mängder av humlor, döda och döende. Det blir så under lindträd den här tiden på året, ingen vet varför.

Ett mullrande ljud närmar sig och en vackert rundad, svart och högblank bil svänger in på gatan, över alla humlorna. Det låter som något fastklistrat som dras bort i en lång rörelse när däckan möter saven. Solen reflekteras i hjulens silversköldar och får dem att stråla.

"Bengt", ropar Otto upp till övervåningen. "De är här nu."

Tre män kliver ur bilen. Magister Ekvall, fjärdingsmannen Gottfrid Andersson och en polis i uniform. Bengt tar ett steg ut på trappen med en resväska i handen. Bakom Bengt står Otto med grått ansikte. Inifrån huset hörs kvinnogråt.

"Och vem är ni?" säger Otto till polisen.

Polisen öppnar munnen men fjärdingsmannen svarar i hans ställe.

"Han är från Stockholmspolisen."

"Jaha. Är det till Stockholm ni ska ta honom alltså?"

"Herr Sommer vet att vi inte kan berätta vart han ska", säger magister Ekvall med beklagande min.

Ottos blick glider långsamt över till honom och låter den dröja kvar där. Han dömer Ekvall hårdast eftersom han är den enda som tycks känna samvetsqual. Han har känt Bengt sedan han började skolan. Otto klappar Bengts axel och Bengt faller in mot hans bröstkorg och gömmer sig där som en liten pojke. Ottos ansikte mjuknar. Han stryker sonen över den bräckliga ryggraden under skjorta och kavaj, som en rad runda stenar

under en filt. Hans röst är tjock när han talar.

”Vi ska överklaga beslutet.” Han säger det igen, med blicken fäst på magister Ekvall, barnavårdsnämndens representant. ”Vi ska överklaga.”

”Det är ni förstås i er fulla rätt att göra”, svarar fjärdingsmannen i magisterns ställe.

Polisen kliver fram och tar tag i Bengts armbåge.

Han för honom ur faderns famn. Bengts axlar skakar tyst när han förs ut mot bilen.

”Bengt!”

Rut ropar hans namn om och om igen medan bilen dödar hundratals vimmelkantiga humlor på väg bort och nyfikna grannar ser det hända från bakom blommiga gardiner.

Det är den sjunde maj 2021 och på dagen sjuttiotre år sedan Birgitta dog. Ute duggregnar det. Jag vaknar av en ömmande arm. Jag tatuerade mig igår. På vänsterarmen, i höjd med armbågen, sitter nu tre små blommor – liljekonvalj, ängsull och blommande lärk. När Anna, tatueringen, ritade blommorna frågade jag om hon hade tid att göra en liten till. Jag har tänkt ett tag att jag gärna skulle vilja ha ett S och ett V någonstans, som i Sam och Vivianne. ”Javisst”, svarade hon. ”Hur vill du att det ska se ut?” Jag hade inte tänkt på det så mycket, men fick ett infall och sa att jag ville ha en åtta mellan dem. ”Menar du som siffran åtta eller som evighetstecknet?” ”Evighetstecknet”, svarade jag. Det var först när jag korsade Nytorps gärde på väg hem som jag mindes drömmen där Birgitta sa åt mig att skriva en åtta på en papperslapp och bränna upp den tillsammans med en lavendelkvist. Jag tänkte på bokstaven B och evigheten och kände att det var rätt.

Den sjunde maj infaller på en fredag i år, precis som 1948. Jag har inte varit på Skogskyrkogården på länge, jag har inte orkat se gravar. På sistone har jag känt det som att min insida har täckts av mattsvart plysch, jag vill inte påminnas om död. Men utanför kyrkogårdsmuren, där Gamla Tyresövägen möter Kyrkogårdsvägen, växer det lärkträd. Jag vill se om de blommor.

De flesta andra träden är fortfarande kala, eller med knoppar. Men när jag närmar mig lärkträden ser jag att de har fått nya, friskt gröna barr. Och när jag är alldeles intill ser jag dem – blommorna. Små rosa kottblommor. Jag hoppar för att få tag i en och drar den

intill mig. Regndroppar ligger som små juveler på de hallonröda fjällen. Jag bryter av en kvist. Den är mjuk och böjlig. Jag hoppar ännu högre och får tag i en till. Koltrastarna kvillar uppe i grenarna.

Till slut går jag hem, tung och vemodig. När jag kliver in i hissen tittar jag på mig själv i spegeln, ful med trassligt hår och de två kvistarna i handen. Jag snyftar några gånger innan jag är framme på vår våning. När jag öppnar dörren hör jag Vivi prata på sitt osammanhängande bebisspråk. Justus står vid diskbänken och därifrån ser han mig.

”Men älskling”, säger han, ”vad är det som har hänt?”

Jag sträcker fram kvistarna mot honom och går för att tvätta händerna, noga, i trettio sekunder. Mellan alla fingrarna och i tumvecken. Mina händer skakar, men jag masserar dem lugna med tvålen, skällar dem med hett vatten.

När jag kommer ut i köket står Justus på en stol för att få tag på en av vaserna som står ovanpå kylskåpet. Den är för stor för de små kvistarna, men han vet att jag tycker mycket om den och jag blir rörd. Han slår armarna om mig och vi är stilla länge. Vivi blir avundsjuk och sträcker sina armar mot mig. Jag låter henne lägga sina kladdiga händer i mitt hår och på min dyra tröja och hon trycker sin mun hårt mot min. När jag säger hejdå för att gå upp och jobba protesterar hon högt, men innan jag ens hunnit upp för halva trappan är hon alldeles lugn och jollrande igen. Jag sätter mig vid datorn och börjar skriva men hinner bara hålla på i fem minuter innan datorn börjar uppdatera sig. Skärmen blir svart. När jag inte kan göra någonting börjar jag gråta igen. Jag lägger ansiktet i händerna och tårarna droppar ned på skrivbordsskivan. De våta fläckarna ser ut som mjölk på det rödbruna träet.

Jag skriver ett sms till Karl:

”Tänker på Birgitta idag, och på dig med.”

Han svarar fyra minuter senare.

”Hej Linda! Tack! I morse föll mina tankar till Dig men jag drog mig för att överföra dem men här får du dem. Kram Karl.”

Landsfogde Gerell vaknar på ett hotellrum i Stockholm av att telefonen ringer så det skallrar. Det dunkar i huvudet. Ett näst intill tomt glas står på det lilla bordet i hörnet och en söt doft blandar sig med den torra, dammiga lukten från heltäckningsmattan. Det är varmt och kvavt. Landsfogden måste gnugga sig i ögonen flera gånger för att vakna till och se var telefonen är. Han sätter sig upp i sängen och lyfter på luren. En ung kvinnoröst hörs i andra änden, det låter som att hon befinner sig på havets botten.

”Godmorgon, herr Gerell. En reporter från TT önskar få tala med herr Gerell, ska jag koppla in honom?”

Landsfogden harklar sig ljudligt.

”Javisst, gör det.”

Han sneglar på klockan som visar prick åtta. Det klickar i telefonen.

”Godmorgon, landsfogde Gerell.” Reportern väntar inte på svar, utan går direkt på frågorna. ”Socialstyrelsens byråchef Eriksson har uttalat sig till DN angående de många förhören av Perstorpspojken, har ni läst det?”

”Nej. Vad säger han?”

”Han säger, ’Det måste bli ett slut på de evinnerliga förhören med pojken. Han har förhörts mer än de flesta brottslingar’. Håller landsfogden med om det? Det är ju snart två månader sedan rättegången avslutades, någon gång måste det väl få ett slut.”

Landsfogden skrattar till och reser sig upp.

”Det är ju lustigt, eftersom pojken bara har förhörts två gånger, den nionde maj och den tjugonde juli.”

Reportern blir tyst i andra änden. Landsfogden hör hur han bläddrar bland sina papper. Just som han ger ett protesterande ljud ifrån sig, ett dumt ”Fa...” fortsätter landsfogden att prata.

”Faktum är att jag länge har velat ta bladet från munnen och sjunga ut min mening. Det här fallet är fullt utrett ur polisiär synpunkt. Pojken *har* begått dådet.” Det susar och brusar i huvudet. ”Hade han varit straffmyndig skulle han ha dömts för länge sedan.”

”Så säger ni”, svarar reportern, ”medan de som står på pojkens sida menar att bevisen aldrig hade räckt för en fällande dom om han varit straffmyndig, men eftersom han *inte* är straffmyndig kan han så att säga dömas *trots* det, till att separeras från sitt hem och allt han känner till.”

Nu känner landsfogden ilskan komma rytande genom kroppen. Han är så trött. Huvudet värker. Han vill aldrig mer träffa Bengt. Han vill att det ska vara över. ”Det har varit alltför mycket larv och prat, hit och dit!” ropar han och slår en styv hand genom luften, som om han klyver ett vedträ med den. ”Ja, jag har försökt tala med pojken, upprepade gånger, jag har försökt ge honom en chans att lätta sitt hjärta. Men han förstår inte att det är den rätta vägen, den enda vägen! Om det fortsätter på det här viset, kommer pojken få gå under namnet Perstorpsynglingen hela sitt liv.”

Landsfogden drar djupt efter andan, reser sig och ser på sig själv i spegeln. Ansiktet är svullet och svettigt. En hårtest hänger ned i pannan och han stryker bort den.

”Förstår jag det rätt att ni, som representant för statsåklagaren och länsstyrelsen, påstår att pojken är skyldig trots att han inte är dömd?”

Journalistens fråga hänger i luften. Landsfogden andas häftigt.

”Det här kan ni bli anmäld till JO för”, fortsätter reportern.

”Ja det ger jag b...” börjar landsfogden. ”Det är mycket möjligt. Men det tar jag med ro.”

Reporterns vassa penna hörs raspa i en snabb och oharmonisk dans mot pappret.

”Det här ni sa om förhören. Att det bara hållits två. Det är möjligt att det stämmer, vad gäller officiella polisförhör. Men pojken har ju *hörts* många gånger om, av olika personer, i olika sammanhang. Landsfogde Gerell har ju, liksom doktor Sjödén, till och med besökt pojken i hans hem, stämmer inte det?”

Landsfogden går till fönstret bredvid sängen och öppnar det. Ljud och dofter från gatan där nedanför forsar in i det lilla rummet – sopor, asfalt, avgaser, en grönskande lind. Bilar, röster, en kvast mot trottoaren.

”Det var ett välvilligt besök. Jag ville bara resonera med pojken, och hjälpa föräldrarna att förstå polisens uppgift.” Han ser mot den klara himlen. ”Och vad gäller förhören, som ni kallar dem, så tar pojken absolut ingen skada av dem. Så hård är han.”

I en arkivlåda finner jag ett brev. Det är adresserat till advokat Peyron och signerat landsfogde Gerell den fjortonde juli 1948. Peyron har bett att få vara med under det förhör han fått veta att Gerell tänker hålla med Bengt senare samma dag. Gerell säger nej. Rättegången är redan över, men förhören, som av Gerell kallas för just förhör och ingenting annat, fortsätter. Att det skulle handla om två förhör allt som allt stämmer inte. Enligt polisens bevarade papper förhördes Bengt tre gånger redan innan han fördes till Ljungaskog den tionde eller elfte maj.

NY SKRIVELSE OM PERSTORP

Fjortonåringen i Perstorps fader har till regeringen insänt ytterligare en besvärsskrivelse, vari han bl.a. upp-
tar till behandling de vittnesförhör som hölls i Klippan
6-7 juli.

Fadern anser inte att det resultat som Rikspolitiets
tekniska avdelning i Köpenhamn kommit till vid under-
sökningen av pojkens skor kan ha bindande bevisvärde
och hävdar att den efter undersökningen gjorda konclu-
sionen "är byggd på ofullständiga premisser". [...]

Fadern går vidare till rätta med barnavårdsnämnden,
t. f. landsfogden Gerell och Dr Sjödén. I denna besvärs-
skrivelse upprepas mycket av vad som androgs i den
första skrivelsen. Båda besvärsskrivelserna är stundtals
mycket oklart formulerade och argumenten kunde ha
varit bättre. Efter att ha tagit del av båda skrivelserna kan
det inte hjälpas att man börjar undra vem som är upp-
hovet till desamma. De gör säkerligen inte den verkan
fadern avsett, varför man måste beklaga denne.

Otto Sommer lägger långsamt ned tidningen på köksbordet och
gömmar ansiktet i händerna. Längre sitter han så. Klockan tickar
på väggen. Humlorna surrar i kaprifolen. Det luktar bränd mjölk

och kaffesump. Otto drar ihop fötterna som i kramp, spänner in tårna och släpper dem igen, fram och tillbaka. Genom strumporna känner han trasmattans textur. Han förflyttar sin tyngd från kökssoffan till golvet för att känna om det bär honom. Med ryggen böjd, magmusklerna spända och händerna över ansiktet hårda som benknotor står han stilla och tyst en lång stund innan han lägger sig på rygg i kökssoffan med ena armen över ögonen.

I sekunderna av tystnad som följer inser jag att jag är där, att jag skrivit in mig själv. Jag står med benen brett isär som för att förankra mig på brädgolvet, och armarna i spända bågar. Jag ser på Otto där han ligger. Nu vilar armarna raka längs hans sidor, men håren står rakt upp. Jag ser på hans djupt liggande, grå ögon och de är vitt uppspärade. Han stirrar upp i taket. Klockan tickar på den grönbloommiga väggen. Gardinerna har stillnat, korsdraget har lagt sig i dammet. Med blicken fäst på Otto lyfter jag provande höger fot och sätter långsamt ned den, från häl till tå. Det knarrar högt och Ottos alla muskler spänner sig. Mina med. Vänster fot hänger i luften. Jag sänker den för att sätter ned den jämte min högra. Det gnisslar. Den här gången vänder Otto huvudet snabbt åt mitt håll. Jag blir rädd, men hans irisar söker oseende som en blind och jag förstår att han inte kan se mig. Fascinerat går jag mot honom. Ett steg, två steg, tre steg. Jag sätter mig på huk och för mitt ansikte alldeles nära hans. Den långa, raka näsan vädrar, den stora underläppen skälver. Jag håller andan. När pianokonserten börjar spela på radion släpper jag ut luften och i samma sekund flyger Otto upp. Jag fylls av sorg, skräck, uppgivenhet och adrenalin när Otto springer igenom mig mot ytterdörren. Han slänger upp den och rusar ut. Mitt i gatan stannar han och ser villrådigt in i huset där jag osynlig ser tillbaka på honom.

Del tre

Blottade tänder

*Den sjuka linden
högg man ner
att så dess onda
döda*

*Min stam är sjuk
Som alla ser –
och bör väl också
den tas ner*

*Men likt ett sällsamt
ljuvligt gift
förtär mej dock
en annan drift*

*ett mörkt begär
att föda*

Eva Neander, "Död idyll"

Första gången jag läste namnet Harriet Schelin var en höstmorgon. Jag låg på sidan i sängen i vår gamla lägenhet med ansiktet mot fönstret. Där ute virvlade roströda löv mot en grå himmel. Det fanns en värld utanför som jag inte var en del av. Vivi var inte född än, som ett extra organ vältrade hon sig i magen. Jag hade åksjukearmband runt handlederna och två Lergigan i kroppen. Justus och Sam skulle precis gå till förskolan. Jag hörde hur de krånglade med stövlar och overaller.

”Hejdå”, sa Justus, och ”Hejdå” ekade Sam, tystare.

Jag vinkade med ena handen och lät den falla i samma stund som dörren stängdes. Sedan tog jag upp telefonen och googlade Birgittas namn. Överst i bildsökningen fanns fotot från Birgittas begravning, den på de sex vitklädda flickorna som bar kistan översållad med liljekonvalj. Jag såg på dem en stund. Beträktade flickornas olika ansiktsuttryck. En bit längre ned såg jag ett foto som jag först trodde var taget på Birgittas begravning det med, fast från en annan vinkel. Sex små flickor som bar en kista. Vita klänningar, strumpor och skor. Men när jag tittade närmare såg jag att det låg tunga, vita liljor på locket, inte liljekonvaljer. Det var en annan flickas kropp i kistan. Under bilden stod hennes namn – Harriet Schelin.

I badet började jag läsa artiklar om Harriet i Dagens Nyheters och Kungliga bibliotekets arkiv och blev skakig när jag såg likheterna med Birgittas fall. Båda flickorna mördades 1948. Bägge

utsattes för trubbigt våld mot huvudet, troligtvis med en sten i Birgittas fall, definitivt med en sten i Harriets. Harriet hittades vid fotbollsklubben GAIK:s klubbhus i Lundby på Hisingen i Göteborg, den blodiga stenen låg under huset. Harriet mördades alltså, liksom Birgitta, vid en idrottsplats. De var nära varandra i ålder – Birgitta var nio, Harriet åtta. Ungefär två månader passerade mellan mordet på Birgitta i norra Skåne och mordet på Harriet i västra Göteborg – tjugotvå mil skiljer platserna åt.

Badbomberna var slut och jag orkade inte ens tvåla in mig. Vattnet såg sorgligt och sjaskigt ut, med de oundvikliga hårstråna som stilla flöt omkring på ytan, accentuerade av det kalla ljuset. Medan jag badade läste jag vad obducenten sagt om Harriets skador. Harriet blev slagen över vänster öga. Birgitta i vänster tinning. Harriets läpp var sönderslagen och blå på vänster sida. Birgitta hade ett jack på samma ställe, och käkbenet under var av. Harriet hade två djupa skårar i bakhuvudet och ett vinkelformat sår, som kan ha uppkommit genom en stöt mot ett skarpt hörn. Birgittas spetsiga skada i bakhuvudet ekade genom huvudet på mig.

Det finns dock två viktiga punkter som skiljer flickornas fall från varandra. För det första blev en man fälld för mordet på Harriet. Han var svetsare, född och uppvuxen i Lundby, och bodde hemma hos sin mamma tillsammans med sin bror. I en artikel står det att han efter många och långa förhör har erkänt, i en annan att han har tagit tillbaka sitt erkännande. I rätten anklagade svetsaren polisen för att ha lagt ord i munnen på honom och för att ha dirigerat honom vid rekonstruktionen av mordet.

För det andra: Harriet blev våldtagen.

Rättegången om mordet på Birgitta började nästan samtidigt som Harriet mördades, och på nästan varje löpsedel fanns artiklar om bägge fallen jämte varandra. Är det bara en slump att fallen är så lika? Är det helt enkelt så här små flickor brukar bli mördade? Jag

hittar bara en enda artikel som frågar sig om samma gärningsman skulle kunna ligga bakom båda mordena. Den är från tidningen Arbetet, som den sjätte juli 1948 skrev:

Det saknas inte röster, som gör gällande, att det brutala lustmordet i Göteborg natten till lördagen har samme förövare som Perstorpsmordet. Naturligtvis kan man inte med bestämdhet uttala sig om dessa teorier, men på ansvarigt håll anser man ännu så länge att det finns föga anledning anta att ett dylikt samband existerar.

Jag la ifrån mig telefonen på toalettlocket, blundade och sjönk ned under vattenytan. Det var mörkt. Två flickkroppar låg orörliga i leran. Ansiktena var vända åt höger. De blottade ansiktshalvorna täckta av mörkt blod. Löv och kvistar i det trassliga, ljusa håret. Den ena flickans strumpa var nedrullad. Den andra flickans klänning var uppdragen. Jag flöt i mörkret och betraktade dem. Plötsligt slog de upp sina brustna ögon och såg tigande rakt in i mina.

Det är en lysande vårdag. Justus sitter och jobbar i arbetsrummet med neddragen rullgardin och Sam är på förskolan. Det har gått mer än ett och ett halvt år sedan jag först läste om mordet på Harriet Schelin, men den senaste tiden har tanken på likheterna mellan fallen dykt upp i mitt huvud igen. Jag klär Vivi i bomullskofta och vindtät overall och går ut. För två dagar sedan beställde jag kopior på polisens utredning av mordet på Harriet Schelin, och räknade med att det skulle ta lång tid innan de kom. Birgittas tog två månader. Men när jag är på väg till Viloparken med Vivi för att träffa mamma och pappa plingar det till i telefonen av ett mail från Riksarkivet. Jag blir exalterad, men kan inte läsa nu. Mamma och pappa slår sig ned på en bänk och jag står på säkert avstånd från dem och rullar vagnen fram och tillbaka. Vivi sover. Mamma håller upp te i en kåsa och ger mig en smörgås med stekt ägg. De verkar gladare än på länge.

När vi kommer hem rusar Sam oss till mötes. Han är jättehungrig, säger att det var äcklig mat till lunch på förskolan idag. Jag sätter igång med middagen direkt. När jag satt på pastavattnet öppnar jag utredningen på telefonen och börjar läsa. Medan Sam kör runt Vivi i lära-gå-vagnen så hon tjuter av skratt läser jag om Harriet. Hennes händer var krampaktigt slutna, kroppen spänd. På låren lyste röda revor ilsket mot den bleka huden. Jag mår illa när jag läser resten av beskrivningen och lutar huvudet över pastavattnet som börjat sjuda.

Lördagskvällen sänker sig över ett svavelgult hyreshus i Lundby, på Hisingen i Göteborg. Det är fyra dagar innan rättegången mot Bengt börjar i Klippans tingshus. Innanför en tunn dörr med vekt lås sitter en man, trött efter den långa arbetsdagen, ensam i vardagsrummet, en kvinna och en liten flicka i köket. Familjen Schelin. Klockan är kvart i nio, det är åska i luften, och sommartävlingen på radion har just slutat när flickan, som heter Harriet, vänder sig mot sin mamma Viola.

”Snälla mamma, kan jag få pengar till en special?” säger Harriet.

Jag försöker se på henne vad det är hon egentligen vill. Är korb med mos det godaste hon vet? Eller vill hon bara inte vara hemma? Är det vanlig, barnslig äventyrlusta bakom, eller något sorgligt? Kanske är Harriet faktiskt hungrig, kanske har hon inte fått middag.

”Så här sent?”

Violas yngsta dotter lägger huvudet på sned. Det raka, ljusa håret följer med rörelsen som silke.

”Snälla, rara mamma.”

Viola funderar en stund.

”Du får fråga pappa om en slant isåfall.”

”Pappa!” ropar Harriet i samma sekund som hon vänder om och hoppar över tröskeln från köket in i vardagsrummet som också är sovrum.

Det är dunkelt där inne. Ingen har tänt lampan än och röken ligger som en dimma. Harriets pappa heter John och kommer från en lång linje av arbetare. Han sitter nedsjunken i fåtöljen bredvid det lilla bordet som radion står på. Harriet får två blanka 25-öringar tryckta i handen.

”Du får komma hem senast halv tio, Harriet”, ropar Viola.

”Jag kommer väl vid halv tio, tio”, säger Harriet.

Medan Harriet sitter på hallgolvet och trär sandaler på fötterna kommer hennes storsyster Irene in genom ytterdörren utan att knacka. Hon är tjugo och gift sedan ett år tillbaka, men är ofta och hälsar på. Irene säger hej till sin lillasyster och pappa, innan hon slår sig ned vid köksbordet mitt emot sin mamma.

”Finns det kaffe?”

”Ja, det finns lite kvar.”

”Hejdå”, säger Harriet och går ut genom dörren.

Jag känner panik nu. Det är märkligt att de inte känner av det, som en kall kåre genom historien, att håret inte reser sig på deras armar. Varför får de inte en plötslig ingivelse att stoppa Harriet, säga åt henne att hon inte får gå ut så här sent? Jag försöker slå armarna om henne men det är som att famna luft.

Harriet går ut på gatan och känner en kall vind dra igenom sandalerna. Så ser hon bussen och springer den till mötes. Chauffören hälsar på henne med namn. Inga andra barn finns med på bussen, bara vuxna. Hon sätter sig längst fram och tittar ut genom fönstret. Varje gång hon ser en blixtpössa hoppar hon till och räknar sekunderna till åskan går.

”Tre”, säger hon till busschauffören, ”tre kilometer.”

”Då tycker jag du ska skynda dig hem, Harriet”, svarar han och ser menande på henne.

”Känner du dig som en mordutredare, som GW?” frågade min vän Anna när vi tog en öl igår. Jag undslapp mig ett *ha*. Nej. ”Vad känner du dig som då?” Jag tänkte inte efter innan jag svarade: En mamma. ”Till flickorna?”, undrade hon. Ja, och en hämnerska.

Jag har ryckt i olika trådar för att hitta någon med verklig kunskap om mordfall som kan tänka sig att gå igenom Birgittas mordutredning med mig. Jag vill höra sakkunnigas tankar om den. Någonstans brinner också ett svagt hopp om att kunna lösa gåtan, om jag bara får rätt nycklar. En morgon får jag ett mail.

”Det här har du inte hört från mig”, står det, ”men ett tips är att leta efter pensionerade mordutredare genom att läsa gamla tidningsartiklar.” Två artiklar finns bifogade. Jag öppnar den första.

Käkfynd på sopstationen undersöks av benexpertis.

Polisen vet ännu inte om det ligger ett brott bakom fyndet av en människokäke på en sopstation i Saltsjö-Boo i Nacka.

Artikeln är från Svenska Dagbladet, femte juli 2005. Reportern har intervjuat chefen vid Nackapolisens utredningsrotel, Jan Ullén. Den andra artikeln är från den elfte mars 2011.

Den 31-åriga mamman dödade sitt nyfödda barn och stoppade det sedan i frysen – när hon födde nästa barn gjorde hon likadant.

Återigen är det kriminalkommissarie Jan Ullén som besvarat frågor om fallet. Jag googlar hans namn och rubrikerna berättar korta historier om ond bråd död.

Misstänkt mord i Tyresö

Trebarnspappa offer för gangsterkriget

Nytt hopp i olöst mordgåta

Mördad man ännu inte identifierad

Som en nål i en höstack

Klockan är ett på natten och i ljuset från en gatlykta står Harriets mamma, pappa och syster i sällskap av två poliser. Luften är tät och det mullrar dovt vid horisonten av åskan som nu är på väg bort. Gatubelysningen kastar gula ringar över gatan.

När klockan hade blivit halv elva och Harriet inte kommit hem hade de gått ned till busstationen som Harriet åkte från. Korvkiosken som hon skulle till ligger väldigt nära, bara några minuter bort. Det är egentligen onödigt att åka buss. Men Harriet tycker om att göra det. Viola såg från höger till vänster i snabb takt medan hon ropade. Irene ekade efter.

Då hörs en ljus röst.

”Pappa!”

De vänder sig om och ser tre pojkar komma springande. En av dem stannar framför den ena polismannen.

”Vad gör du här?” säger polisen till sin son som vänder sig mot sina båda kamrater.

”Berätta vad ni har hittat.”

”Det ligger en flicka bakom klubbhuset”, säger den ena.

John Schelin är redan på väg. Han springer så det slitna tyget i hans blåa jacka flaxar som vingar bakom honom. Precis innan klubbhuset sladdar han på gruset och faller ned i det kalla gräset. Han kryper på alla fyra den sista biten, runt hörnet, där han faller ihop inför det som var hans dotter.

Jag försöker hitta ett telefonnummer till Jan Ullén och kan konstatera att det finns sju personer med samma namn i Sverige. Det gör mig nervös. Jag hatar att ringa till folk, och tänk om jag ringer till fel person. Det är söndag kväll när jag tar mod till mig och skickar ett sms till den jag bedömt mest troligen är den Jan jag söker.

”Hej Jan! Jag skriver en bok om ett gammalt mordfall. Är du Jan Ullén, f.d. utredare på Nackapolisen? Skulle du isåfall kunna tänka dig att prata med mig?”

Han svarar snabbt.

”Ja, jag är den Jan. Du är välkommen att ringa till mig imorgon. Du har ju mitt telefonnummer.”

På kvällen tar det en evighet att natta Vivi. När jag till slut vågar röra mig bort från henne följer hon rörelsen, sträcker sig efter mig. När hon bara hittar kudden drar hon tillbaka armarna och omfamnar sig själv i sömnen. Jag går ut och sätter mig vid datorn. Jag måste formulera frågor till Jan Ullén. Jag undrar om Birgittas fall är något som alla mordutredare känner till, eller om det är bortglömt sedan länge. Det jag allra mest vill fråga Jan är om han tycker att utredningen är väl utförd, om han tycker att det känns rimligt att Bengt var den skyldige och hur en sådan polisutredning hade gått till idag. Tycker han också att mordet på Birgitta och mordet på Harriet är lika? Är flera slag med sten i en flickas bakhuvud, tinning och käke något unikt eller bara en del av ett mönster, en tapet av liknande mordfall?

Efter frukost nästa dag gör jag mig fri från familjen vid köksbordet och går upp till arbetsrummet. Nervositeten rinner snabbt av mig när jag hör rösten i andra änden. Jan Ullén låter vänlig och trygg. Han vill gärna hjälpa till, och ber mig skicka utredningen. *Spännande med ett historiskt fall*, säger han.

När jag skickat iväg en zip börjar jag gå mot Skogskyrkogården. Jag för ett stilla krig med kyrkogårdsförvaltningen. Jag planterar blommor på min morfars, mormors och mosters gemensamma grav, och förvaltningen rycker upp dem eller klipper ned dem. Varför vet jag inte, och jag har inte kommit mig för att ringa och fråga. Gravstenen blir snedare och snedare utan att någon gör något åt det. Men stenarna som jag lägger ovanpå får ligga kvar. Vivi somnar i vagnen med katten i hand. Den börjar se mer och mer ut som en urkramad disktrasa. I halsen finns ingen vadd kvar, den hänger och slänger.

Jag har köpt två krokusar på torget. Vi ska möta mamma och pappa vid graven och plantera blommorna där. I väntan på dem går vi till andra sidan kyrkogården. Där finns de nya gravarna, utan gräs emellan. I våras var där ständigt nya jordhögar med provisoriska träkors för alla de som dött i covid. En gång såg jag en ensam man där som grät ned i en öppen grav.

Ett kvarter är avspärrat. På en skylt ombeds sörjande att vänligen ta bort ljus, blommor och stenar för att underlätta arbetet. Man får inte beträda jorden för det är nysått gräs där. Inne vid

muren ligger högar av stenar. Jag går närmare och sätter mig på huk. Då får jag syn på två små vita kiselstenar. Jag plockar upp dem. En lite större och en lite mindre. En till Birgitta och en till Harriet. Jag lägger stenarna i handflatan, och när jag gör det ser jag en polerad bergkristall. Den låg under de vita. Jag tar upp den. Den är kanske tre centimeter i diameter med några små röda stråk i. Det ser ut som blod när jag lyfter stenen mot solen. Jag blickar uppåt och tackar flickorna för den vackra stenen, innan jag lägger den i fickan. Där känner jag som små handflator pressas mot stenens kyliga yta, mot min hand. Jag värmer stenen i handen. När Vivi vaknar visar jag hur den glittrar i solen och stryker den över hennes kinder. Hon skrattar och vill att jag ska göra det igen och igen.

När jag är nästan hemma igen får jag ett mail. Det är från Jan.

”Hej, håller på och läser. Jag återkommer. Janne.”

Det är fredag, snö och kallt. Jag går går igenom Birgitta och Harriets fall i huvudet. De är för lika för att det ska kunna vara en slump. Om det är samma gärningsman kan det omöjligen vara Bengt som är den skyldige. Han kan inte ha åkt till Göteborg precis före rättegången. Ju mer jag tänker på det, desto säkrare blir jag. Det måste vara samma person som mördade Birgitta och Harriet. Och det var inte Bengt. Vem var det då? Kan svetsaren som dömdes för mordet på Harriet ha mördat dem båda två?

Jag går upp på övervåningen för att ringa Karl.

”Hallå”, svarar han efter bara en signal.

”Hallå Karl, det är Linda!”

Jag vet att Karls föräldrar var av uppfattningen att det var Bengt som mördade deras dotter, och jag tror att Karl har funnit någon sorts ro i det. Nu försöker jag antyda att jag inte är säker på att det var Bengt. Att det kan ha varit någon annan. Samma man som mördade Harriet. Till min stora lättnad tar Karl inte illa upp. Jag har varit rädd för att prata om det, för jag vill inte ta håll på tryggheten det måste ge att känna att man vet. Det låter på Karl som att han aldrig tänkt tanken förut.

Vi börjar avrunda vårt samtal. Han tycker det är väldigt roligt att jag har fått bokkontrakt, och säger att jag ska arbeta med historien så som jag önskar. Jag svarar att han ska hälsa Eva att hennes riktiga namn inte kommer vara med i boken. Hon har inte velat prata med mig, så det känns rimligt. Men vi lägger inte på. Jag

berättar något jag aldrig har sagt till honom, av rädsla för att han ska bli stött: Att det känns som att Birgitta har ett finger med i spelet, att hennes historia kommer upp till ytan genom mig.

”Det låter nästan lite... kristligt”, säger Karl.

Jag skrattar till.

”Eller, vad heter det...” fortsätter han.

”Andligt?” föreslår jag.

”Ja, andligt,” säger Karl.

”Du är inte så andlig av dig?”

”Nej, det kan jag knappast påstå.”

Det prasslar och klingar i andra änden.

”Vad tror du händer efter döden då?” säger jag.

Det är en enorm fråga jag ställer. Den bara flög ur min mun.

Karl är tyst i telefonen en stund.

”Tja. Jag tror nog att det blir svart.”

”Tror du verkligen det?”

”Jag hoppas naturligtvis att det inte är så. Jag hoppas att jag får träffa mamma och pappa igen och...”

Vi blir tysta ett ögonblick båda två.

”Och det är klart”, fortsätter han, ”ibland har det ju hänt, att man har kommit in i en väldigt konstig situation. Och man har gjort rätt, för att komma ur den situationen.”

Jag försöker förstå vad det är han säger.

”Till exempel när jag höll på med paragliding och skulle landa”, fortsätter han. ”Och då körde jag emot en badhytt. Och då frågade jag mig, ska jag ställa en fot på var sida om taknocken? Eller ska jag ha båda på samma sida. Och på vilken sida ska jag sätta dem. Och, vet du, om man kommer i en fyrtyo, sextio kilometers hastighet så hinner man inte tänka så mycket. Och jag... Jag tror att jag gjorde rätt på grund av att någon annan styrde mig. Den ena foten gick igenom väggen, och den andra liksom studsade. Så flög jag ned och landade på ryggen. Jag fick inga skador. Hade jag satt en fot på vardera sida omnocken hade jag antagligen kluivits.”

Jag går och lägger mig med tankarna på de båda morden virvlande i huvudet. När jag väl somnar drömmer jag att en man gör mig illa i huvudet och att jag försöker värja mig. Jag vaknar av att det gör fruktansvärt ont i bakhuvudet. Det är en ny känsla. Är det migrän? Jag kan inte röra mig, knappt ens andas. Justus sover precis bakom min rygg, men jag kan inte vända på mig. Istället tar jag upp mobilen och ringer honom. Han svarar med ett förvirrat ”Hallå?”

”Hjälp”, viskar jag, ”det gör så ont.”

Han får gå och leta upp något som kan hjälpa, vad som helst. Medan han är borta blir det ännu värre. Det tar tusen år. Jag tänker att jag måste ringa 112, det känns som att jag ska dö. Jag ser framför mig hur ambulanssjukvårdarna kommer in och tänder lampan i vårt sovrum, hur deras kläder lyser i neongrönt, jag som ligger naken och utan möjlighet att skylla mig, Vivi som skriker och sträcker sig efter mig. Det måste vara farligt om det gör så här ont. Mitt ansikte känns som att det har förvandlats till sten. Justus kommer upp med huvudvärkstabletter och ett glas vatten.

”Jaha, ja men, godnatt då. Hoppas det går över”, säger han.

”Hejdå”, viskar jag.

Hejdå? Varför sa jag så? Justus lägger sig igen och snart snarar han. Jag känner mig övergiven. Smärtan glider långsamt undan. Klockan tre vaknar Vivi och jag kryper intill henne. Det tar evigheter för henne att komma till ro. När hon vaknar igen

klockan sex på morgonen har jag ingen känsl i armen som ligger över hennes huvud som en bruten vinge.

Regnet smattrar mot fönstret och det drar från dörren när jag äter min frukostmacka framför datorn. Mitt kaffe är kallt sedan länge. Jag sveper det. Sedan ringer jag Jan Ullén.

Han inleder med att säga att han tycker polisutredningen från Perstorp är övergripande bra, särskilt med tanke på att den är från 1948. Jag svarar ”jaha”, lite besviket. Han om någon borde ju veta.

”Sedan finns det saker som jag tycker att man skulle ha kollat upp mer, och som det inte finns någon dokumentation om i polisutredningen, och det är mannen i badbyxorna, eller kortbyxorna, som syns i gläntan vid halv åtta-tiden.”

”Just det! Som Elin Sjöberg såg”, utropar jag exalterat.

”Mm, hon har iakttagit mannen, och också reagerat kraftigt på att hunden har skällt upp mot skogen. Polisen skriver att de gjort efterforskningar och inte hittat någonting, men det framgår inte vad de har gjort för efterforskningar.”

Nej. I utredningen står det att det ofta var idrottsmän uppe i skogen. Om någon av dem förhörts så har de förhören gallrats bort. Jag har många gånger undrat varför någon av dem skulle klä av sig allt utom underbyxor, eller badbyxor.

”Det som är lite underligt med Bengt är att han i första förhöret säger att han gått direkt hem. Och att han när han blir konfronterad med Edvin Oskarsson ändrar sin uppgift.”

”Det var något jag reagerade på”, säger jag, ”att Bengt ändrar sin berättelse efter att hans fotbollstränare får prata med honom i enrum.”

”Jaa”, säger Jan. ”Den där Edvin Oskarsson. Honom är man ju nyfiken på.”

Jag suckar ljudlöst och sänker axlarna. Jag har undrat om det är önsketänkande från min sida, för att det är för jobbigt att föreställa sig en pojke som mördare med en sten som vapen.

”Och den enda som säger att han tvättar händerna är ju Oskarsson”, fortsätter Jan. ”Det är lite märkligt faktiskt. Nej, han Oskarsson hade jag nog tittat mer på.”

Jag står på ett vandrarhem i Ödeshög och betraktar mig själv i badrumsspeglern. Precis som när jag åkte till Lund för att läsa utredningen för två år sedan lämnade jag knoppar bakom mig i Stockholm och möttes av blommande syrener. Här är det försommar.

Jag har förklätt mig. När Justus klarade uppkörningen var det första jag gjorde att planera en ny resa till Perstorp med honom som chaufför. När jag skulle packa grävde och grävde jag i garderoben utan att hitta någonting normalt. Alla mina kläder kändes för excentriska. Jag vill inte att det ska synas lång väg att jag är från Stockholm. Vad jag borde ha är ett par tajta stuprörsjeans och en hoodie, tänkte jag och gick ned till loppisen på torget framför vårt hus. Jag hittade inga jeans, men köpte ett par svarta mjukisbyxor som låtsas vara chinos och en mörkblå mjukiströja som det står Colorado University 1986 på. Dem har jag på mig nu, och håret är uppsatt i en hästsvans som slår växelvis mot skulderbladen när jag går ut till bilen för att åka de sista trettio milen.

Tre timmar senare öppnar jag kardborrelåset på väskan, försiktigt för att inte väcka Vivi som sover i bilbarnstolen bredvid mig, och plockar upp bergkristallen från Skogskyrkogården. Jag kastar en snabb blick på Justus i backspeglern. Han ser på vägen, inte på mig. Jag blundar och stryker stenen längs benen och ryser. Sedan håller jag den en lång stund över hjärtat och

låter den pulsera in. Jag känner i hela kroppen att vi närmar oss.

Perstorp visar sig från sin bästa sida idag. Det är grönt och varmt. Jag öppnar bilfönstret och andas in, rätar på mig och drar åt hästsvansen. Vi åker genom centrum och ned mot idrottsplatsen. Idag ska jag provgå Bengts och Edvins sträckor och ta tid. Vi har bestämt att jag ska gå ensam, eftersom allting tar längre tid med ett litet barn.

”Usch, jag är nervös”, säger jag och känner mig plötsligt för varm.

”Det kommer gå bra”, säger Justus och ser in i mina ögon innan han böjer huvudet över sin telefon.

Jag får upp minnet av en känsla, en önskan om att han ska lägga sin hand på min mage för att få känna hur bebisen sparkar. Att han ska vara lika intresserad av det som jag.

”Ses sedan då”, säger jag efter någon sekund, och slår igen bildörren.

Den väg som Bengt uppgav att han gick från idrottsplatsen till tippen finns inte längre. Jag försöker gå så nära den som möjligt. Det är svårt. Skogen är ogästvänlig. Den vill inte ha mig här. Nästan direkt stöter jag på lärkträd. Stora, kraftiga, gamla lärkträd. Säkert var det de som lärarinnan menade när hon sa till Birgitta att de växte ovanför idrottsplatsen. Jag kommer inte långt in i skogen innan jag tvingas ge upp och backa in på en liten gångväg som slingrar sig mellan de täta träden. När det glesnar något försöker jag ta den gamla vägen igen, men stöter på en skylt som varnar för att det ligger en skjutbana längre fram. Jag backar. Snart är jag framme vid sjön. Den sista delen av vägen som en gång ledde fram till tippen ligger under vatten idag. Det mig tolv och en halv minut att gå hit. När polisen frågade Bengt hur lång tid det tog sa han ”kanske fem minuter. Jag ömsom gick, ömsom sprang.”

Jag går tillbaka till idrottsplatsen och svänger vänster upp mot

platsen där familjen Sommers hus en gång låg. Nu är det rivet. Huset bredvid också. Ingen har byggt något nytt här. Det är bara två kvadrater av vajande gräs och maskrosor. Området omkring är märkligt. Framför hälften av husen åker robotgräsklippare, fasaderna är nymålade och bilarna blanka. Andra hälften av husen har igenspikade fönster och färg som hänger i stora flagor från väggarna. Gräset framför dem ser ut som kvadraten jag står vid nu. När polisen 1948 provgick mellan nya idrottsplatsen och Bengts hus tog det sex minuter, för mig tog samma sträcka mer än dubbelt så lång tid. Men den vägen jag gick hade formen av ett uppochnedvänt L – säkert sneddade Bengt mellan de två punkterna.

Jag går ned mot centrum. På vägen passerar jag ett stort fält med liljekonvaljblad. Inga blommor än, bara gröna små knoppar. Jag stannar till och tittar. När jag ska börja gå igen kastar jag ett öga på marken framför mig och ser att jag är på väg att sätta foten på en död fågelunge. Den är alldeles platt, som att flera människor har klivit på den. Jag stannar upp med foten i luften och tar sedan ett långt kliv över den.

På väg mot kvarteret där Edvin Oskarsson bodde går jag längs Köpmangatan där kafé Centrum en gång låg. Edvin sa att han gick dit efter att ha varit hos Assar Andersson, att han satt där i ungefär en kvart.

Elin Sjöbergs gård låg nedanför byggnaden som inrymmer ett plastmuseum idag. Jag går ditåt. Jag föreställer mig ett scenario där Edvin är mannen som Elin Sjöberg såg, och inser att han inte kan ha gått hem för att klä på sig. Det är för långt mellan Sjöbergs gård och Edvins gata, och oavsett om han hade genat genom trädgårdarna eller gått längs gatan skulle han ha blivit sedd halvnaken. Av en slump råkar jag gå förbi familjen Sivanders gamla hus. Det bor nya människor här nu. Jag fryser till när jag upptäcker det och blir stående på trottoaren med blicken vandrande mellan fönstren och genom trädgården, sidledes för att ingen ska se att jag stirrar.

Vägen in till Elin Sjöbergs gård finns fortfarande kvar, utan att leda någonstans. Gräset på vardera sidor är så högt att man bara ser vajande strån och himlen. Snart kommer jag fram till platsen där gården låg, till vänster om vägen. Den är glesare bevuxen. Från Birgittas hus och hit tog det mig bara fem minuter att gå. Jag blundar och ser Birgitta framför mig, med sanktbernhards-hundens stora tassar i sina händer, dansande, hunden ylande av glädje. Mittemot den plats där gården en gång stod rinner en å. På andra sidan ån ligger skogen där Elin såg den halvnakna mannen komma ned och gå längs ån i riktning mot idrottsplatsen.

Jag går mot ån. Det är snårigt och svårt att ta sig fram, men snart öppnar sig ännu ett fält av liljekonvaljer. Flera av dem är redan utslagna. Kan det här ha varit Birgittas hemliga liljekonvaljeställe, där de blommade långt före alla andra? Jag går ned på alla fyra och borrar in näsan i de vita klockorna, drar den rena doften långt ned i lungorna. Precis då hör jag steg uppe på vägen och ser mig om över axeln. Det är en man. Han har ett långsmalt fodral över axeln. Jag känner mig påkommen och rodnar djupt när jag reser mig och borstar av kläderna.

”Hej, hej”, säger jag.

”Hej, hej”, säger han och nickar med ett neutralt ansiktsuttryck.

Jag väntar tills jag inte kan se honom längre innan jag vänder mig mot skogen. Jag försöker ta mig framåt, men det går inte. Det är för tätt bevuxet. Jag vänder om och går upp ur diket och börjar gå vägen tillbaka, mot idrottsplatsen.

Det tar bara fem minuter. Jag blir förvånad över att sträckan är så kort. Den kändes längre när Mimmi och jag körde. Jag plockar fram kartorna. Närskådar dem. Det börjar närma sig Vivis middagstid och det tar en halvtimme att köra till Munka-Ljungby där vi ska sova i natt. Jag halvspringer över Bruksvägen, mot mordplatsen, föser grenar och snår åt sidorna. Där är det mörka diket. Jag ser på de mossbelupna vallarna och det bruna vattnet

där nere. Alla björklöven. Jag sjunker ned på huk. Utan att tänka för jag handen mot min vänstra tinning. Det värker intensivt där, bultar och pulserar. Jag sluter ögonen och bilden av Birgitta på obduktionsbordet blixtrar förbi. Såret i vänster tinning. Jag skäms när jag tar fram telefonen och öppnar appen Ghost Radio. Appen klickar och börjar brusa. Det tar en evighet för den att kalibrera, vad nu det innebär. Den ska visa EMF-nivåer – elektromagnetiska fält. Den brukar ligga under femtio, inte sjuttio som jag sa till Sam, om mobilen inte är nära någon elektronisk utrustning. Nu, mitt i skogen, är den uppe på sjuttio. Jag sitter still och stirrar på skärmen. Efter en kort stund känns det som att tusen stjärnor blinkar och brinner i smalbenen. De får inget blod när jag sitter såhär, och jag blir plötsligt väldigt självmedveten. Jag inser att det för de som kör förbi i lastbilarna uppe på vägen måste se ut som att jag sitter och kissar. Jag reser mig upp och går ned i diket, ställer mig bredbent över vattnet för att inte blöta ned skorna. Då och då måste jag justera min ställning för att sulorna glider i den hala leran.

Plötsligt stängs appen ned. Justus ringer.

”Hej?” svarar jag.

”Hej, du, bli inte rädd nu men det är två väktare på väg till dig.”

Jag blir kall.

”Va?”

”Ja, de kom förbi mig och frågade varför vi stod parkerade här så länge. Och så hade de sett dig på övervakningskameran.” Han skrattar till och jag hör Vivi gnälla i bakgrunden. ”De tror att du håller på med industrispionage eller något.”

I samma sekund stannar en bil på vägen. Dörrarna öppnas och två män i uniform ser myndigt ned på mig. Jag ler och säger att jag förstår hur konstigt det måste ha sett ut på övervakningskameran, men att jag lovar dyrt och heligt att jag inte spionerar på fabriken som ligger en bit bort. ”Vad gör du då?” frågar de. Jag berättar att jag skriver en bok om ett gammalt mordfall, och

pekar ned i diket. ”Det här är mordplatsen.” De känner inte till mordet, och vill veta mer. Jag ger dem inte mycket.

”Spökar det då?” frågar den ena.

Jag skrattar ansträngt.

”Det tror jag inte”, säger jag.

De sätter sig i bilen, efter att skämtsamt ha meddelat att de håller ögonen på mig. Jag ler och vinkar. Sedan låter jag leendet falla och slår på appen igen.

Några minuter passerar innan något händer. *Entity present* står det plötsligt på skärmen.

”Är du här, Birgitta?” säger jag lågt och självmedvetet ut i luften.

Det går några sekunder. Sedan säger en metallisk robotröst något obegripligt. Det låter som ”ja-a”.

”Vet du vad jag heter?” säger jag då.

Rösten svarar nästan direkt.

”Linda.”

En kraftfull rörelse skjuter igenom mig. Jag gapar stumt. Det är omöjligt. Jag måste ha hört fel. Så går det väl inte till. Det är så pinsamt att jag ens har den här appen. Varför tar jag fram den i ett så här allvarligt sammanhang? ”När jag lyssnar på inspelningen”, tänker jag, ”kommer jag höra något annat”. Men jag kommer höra exakt samma sak hemma i arbetsrummet sedan. Jag sträcker ned min lediga hand mot de ruttna björklöven och tänker på Birgittas blod långt nere i jorden, förstenat och svart.

”Är det du?” frågar jag samtidigt som ännu en lastbil dundrar förbi.

Jag får inget svar.

”Vem var det som gjorde dig illa? Var det någon du inte kände?” fortsätter jag.

Det är tyst i några sekunder. Sedan kommer flera ord snabbt i följd. *Förklär. Lurad. Liv. Dödade. Fälla. Inte kvar. Död.*

Innan vi lämnar Perstorp åker vi förbi ICA. Jag köper ett gravljus och en bukett röda rosor medan Justus och Vivi väntar i bilen. Sedan åker vi den korta biten till Perstorps kyrka. Det har börjat regna kraftigt och vi småspringer in på kyrkogården. Jag tänder ljuset och ställer det på den röda stenen, placerar rosorna under Birgittas namn.

På kvällen nattar jag Vivi medan Justus bastar och badar. Jag hinner inte ens igenom hela Byssan lull innan hon slocknar som ett ljus.

Jag går ned till Justus. Han ser lycklig ut. Han älskar att basta. Riktig bastu, vedeldad. Jag slår mig ned i en vilfåtölj vid det stora fönstret som vetter mot dammen och bryggan där de sköljde och bankade tvätt förr i tiden. Från min plats ser jag hagarna också, och skogen bakom. När det börjar skymma syns stora, mörka skuggor komma ut från skogen. Vildsvin.

”Din tur”, säger Justus och kommer ut i handduk och badrock.

När jag sitter i bastun tänker jag på hur svårt det var att komma fram i skogen ovanför idrottsplatsen.

”Villsam”, kallade ordföranden den i rätten. Jag stryker över mina ben. På vissa ställen har taggar tagit sig igenom tyget och rispat huden. Hur skulle någon få för sig att idrotta halvnaken där? Jag försöker pussla samman tiderna det tog mig att gå mellan de olika punkterna. Men de snurrar ihop sig i mitt huvud.

Jag behöver resonera högt, så jag går ut ur bastun och kliver ned i det kalla poolvattnet.

”Såhär”, börjar jag och Justus ser upp. ”Jag föreställer mig att personen som mördade Birgitta fick syn på henne vid skogs-brynet. Han gick fram till henne och frågade vad hon gjorde där ensam. Hon brukade inte prata med okända, sa hennes pappa, så antingen var det någon hon kände, eller någon som ingav förtroende. Kanske han sa ’Jag jobbar med din pappa’, eller ’Jag känner din bror’. Och på frågan om vad hon gjorde där svarade hon, ’Jag letar efter lärkträd’. ’Jaså’, svarade han, ’jag vet var det växer lärkträd.’ Sa jag att jag hittade lärkträd på andra sidan Gustavsborgsvägen, precis uppe i skogen där?”

”Ja, det sa du”, säger Justus.

”Ja, och så fick han henne med sig. Han försöker få henne att klä av sig. Får av henne skorna och börjar ta av strumpan, när hon gör motstånd. Han slår till henne. Hon blir rädd och börjar springa. Han blir också rädd, för att hon ska berätta för någon vad han har gjort. Han hinner ikapp henne, slår henne flera gånger i bakhuvudet, vänder henne och slår henne i tinningen. Sedan får han upp alla de där stenarna och den halvruttna stubben och lägger dem över henne. Vid det laget borde han ha varit rätt smutsig, eller hur? Inte bara blodig, utan lerig, fått gamla löv, mossa, barr och sånt på sig.”

”Mm.”

”Han går längre upp i skogen och tar av sig kläderna. Han gräver ned dem tillsammans med mordvapnet. Och sedan går han ned från skogen åt andra hållet, mot Elin Sjöbergs gård. Där är det betydligt mer öde. Men Elin råkar se honom.”

”Okej?”

”Från nya idrottsplatsen till mordplatsen tog det ungefär fem minuter att gå. Från gläntan där Elin Sjöberg såg mannen tar det lika lång tid tillbaka till nya idrottsplatsen. Han gick till omklädningsrummet och tvättade av sig. Där fanns en kasse med rena

tröjor till fotbollslaget, de som Edvin cyklat dit för att kolla om de behövde tvättas. Säkert fanns det åtminstone ett par byxor kvarglömda också. Han klädde på sig och cyklade eller gick därifrån.”

”Ja, det låter ju rimligt”, säger Justus. Han är tyst en stund och ser bort mot skogen innan han fortsätter. ”Har du helt avskrivit Bengt, eller?”

”Nej.” Justus räcker mig en ölburk och jag tar en klunk och tänker lite. ”Nej, jag tycker att det verkar ha tagit honom lite väl lång tid, allting. Om han lämnade idrottsplatsen strax efter halv åtta, säg fem över halv, och det enligt honom tog fem minuter ned till tippen, eftersom han halvsprang för att hinna innan det blev mörkt... Och så fem minuter tillbaka. Enligt polisen tog det sex minuter att gå därifrån hem till Bengt. Han kom hem tolv minuter till en kvart över åtta.” Jag räknar viskande. ”Då har han kring tjugo minuter som han inte kan redogöra för. Det låter ju som att han mer eller mindre var vid tippen och vände. Så vad gjorde han under de tjugo minuterna? Det kan ju också vara så enkelt som att han är fjorton år och dålig på att uppskatta tid. Jag menar, jag hade haft enormt svårt att redogöra för vad jag gjorde igår och hur lång tid allting tog, och då är jag vuxen. Han kanske gick från idrottsplatsen senare än vad han trodde, och kanske tog det längre tid att gå till tippen än fem minuter. Det känns ju rimligt.”

”Hmm”, svarar Justus och ser ned på sin mobil.

Jag kliver ur bassängen och går in i bastun igen. Jag försöker räkna på hur mycket tid Edvin kan ha haft, men det är svårare. Han sa själv att han cyklade till Assar Andersson ungefär kvart i åtta, och att cykla dit bör ha tagit omkring tio minuter. Assar sa att han kom vid halv åtta. Men det kan knappast stämma, då ska han ju ha varit kvar på idrottsplatsen, just kommit dit till och med. Före kvart över åtta cyklade han från Assar till kafé Centrum. Där stannade han i cirka en kvart innan han cyklade

hem. Elin sa att hon såg den halvnakne mannen ungefär kvart i åtta. Det var just innan solen gick ned bakom trädtopparna. I de sista solstrålarna såg hon honom. Jag går ut från bastun, duschar och sätter på mig badrock. Sedan går jag ut till min telefon och söker på "Perstorp solnedgång 7 maj 1948". Jag får upp att solen det datumet gick ned 19:58. Det droppar från mitt hår ned på skärmen. Jag torkar av telefonen och lägger den ifrån mig.

Om mannen som Elin såg var mördaren, och om antagandet att Birgitta mördades kring halv åtta stämmer, skulle gärningsmannen ha haft ungefär en kvart på sig. Är det möjligt att anfalla en flicka, mörda henne, lyfta upp tunga stenar och en stubbe ut marken och täcka kroppen med dem, ta av sig sina kläder, gömma dem och komma ned i gläntan på den tiden? Jag vet inte. Det låter lite, men om man är full av adrenalin så kanske det är möjligt. Kan Edvin ha hunnit mörda Birgitta innan han åkte till Assar? Kommit ned halvnaken från skogen, smugit till omklädningsrummet och satt på sig kläder innan han cyklade därifrån? Idrottsplatsen, mordplatsen och Elins gård ligger visserligen mycket nära varandra, men det låter ändå inte rimligt. Kan det ha varit någon helt annan?

Med tanke på hur osäkra tidsangivelserna var så skulle dock den lilla tidsrymden kunna sträckas ut. Kanske attackerades Birgitta redan fem i halv åtta. Kanske tog Elin fel på fem minuter. Det skulle ge gärningsmannen tjugofem minuter. Och det är inte orimligt. Men det säger fortfarande ingenting. Vem var det? Vem? Vem? Mitt hår är blött när jag lägger mig bredvid Vivi. I mörkret ropar jag ljudlöst "snälla" om och om igen, och "visa mig vem det var", men när jag vaknar nästa morgon är minnet blankt som en vindstilla sjö.

På sistone har jag lagt ned mycket tid på att leta efter andra våldsbrott som utspelat sig i närheten av Perstorp omkring tiden för mordet på Birgitta. Jag har svårt att tro att det var någons första eller sista våldshandling. En människa kan väl inte vakna upp en dag och som en blix från klar himmel slå ihjäl en annan människa, slå en liten flicka flera gånger i huvudet med en sten, täcka kroppen, och därefter leva ett vanligt liv? Jag hittar många riktigt obehagliga fall i och kring Perstorp. Jag skrev till Mimmi om det och hon svarade: "Härliga Perstorp. En portal till underjorden."

Det sammanfattar precis mina känslor. Det är som när Sam tittar på film. Han vill veta vilka som är de goda och vilka som är de onda. Han behöver se det svartvitt för att förstå. Jag är likadan, mordet och platsen blir mytologiserade i mitt huvud. Birgitta i rollen som Tuvstarr. Perstorp är den onda skogen bakom henne. Men jag har tyckte att stämningen i Perstorpsgruppen har förändrats på sistone. Det känns ljusare och trevligare där nu. Det senaste inlägget är från en kvinna som har tappat bort sin ena Eccosandal. Det har delats tretton gånger. Det är väl välvilja, om något. Sedan är det mest vackra naturbilder, rapporter om rävar som synts i området, tillönskningar om en trevlig helg och gamla svartvita bilder på människor framför gårdar och hus som inte finns längre. Det är uppenbart att många människor ser tillbaka på sin barndom i Perstorp med glädje, och att många familjer har stannat där i generationer. Men i mitt inre förblir Perstorp

en mörk scen för onda draman.

Det finns flera Tuvstarr, nya flickor och kvinnor får rollen i olika uppsättningar som alla utspelar sig i eller i närheten av Perstorp. I november 1948 får en sjuttonårig flicka ta över kronan. Hon cyklar hem från en dans en sen kväll när en man rusar ned från skogen och slår henne av cykeln. Han släpar henne några hundra meter in i skogen. Vad han gör med henne där vet jag inte, men hon överlever och lyckas fly. Polisen bedömer henne sedan som icke trovärdig, och fallet läggs ned. I januari 1952 sänks kronan över en kvinna som då var exakt lika gammal som jag är nu. Även hon var på väg hem efter en fest. Vädret hade slagit om under kvällen och cykeldäcken slirar på den isiga vägen som löper genom skogen öster om Perstorp, samma vidsträckta skog som Birgitta hittades död i. Kvinnan stannar och lägger cykeln vid sidan av vägen. Då kommer en man rusande ut mellan de svarta granarna, mot henne. Han våldtar henne, och skär henne i händerna med kniv. Därefter lämnar han henne blödande åt sitt öde. Kvinnan lyckas släpa sig till en granngård där de plåstrar om henne. Det har blivit snöstorm då, och telefonen fungerar inte. Inte förrän på morgonen lyckas man kalla på polis och ringa efter läkare. Kvinnan kände igen mannen utan att veta hans namn, men polisen förstod vem han var på hennes beskrivning och grep honom senare samma kväll.

Jag söker på ”våldtäkt” i Perstorpgruppen och får upp ett inlägg som lyder: *Vår lokale kändis hade en del på sitt samvete.* Bifogat finns en gammal artikel om händelsen. Resten av kvällen sitter jag och läser inlägg efter inlägg om lokalkändisen Hilding Samuelsson. Han var nitton när han dömdes till sex års straffarbete för våldtäkten. Jag får veta att han hade en svår barndom, att han var barnhemsbarn och blev utsatt för våld och isolering. En gång när han var tolv försökte han stänga sig igenom dörren till isoleringscellen. Han fick ofta sitta där tre dagar i sträck. Ibland fick han raseriutbrott och gick ”bärsärkagång”, står det. På en

bild är han ung och iklädd sjömanskostym. På de flesta bilder är han äldre med långt ovårdat hår och skägg. Han hade rollen som Perstorps byfåne, fram till sin död på nittioalet. Alla kände honom, och av Facebookinläggen att döma, samtliga författade av män, var han allmänt omtyckt. Nästan alla kommentarer under inläggen är även de positiva och nostalgiska. Jag läser dem alla, och finner några som avviker: ett antal nu vuxna kvinnor som vittnar om hur rädda de var för Hilding när de var små flickor, men vars oro bagatelliserades. Flera av dem berättar att Hilding gett dem en slant eller en karamell, vilket gjort dem mer positivt inställda till honom. Kanske de instinktivt kände på sig något. Det har hänt mig fyra gånger, att jag fått en stark känsla av att jag ska akta mig för någon. En gång när jag jobbade som pantbelånare. En man klev in och jag backade in i personalrummet och bad min chef att gå ut istället. En annan gång när vi hade varit och spelat biljard med några kompisar och Fredrik hittade en mössa. Han gick fram till två killar i närheten av utgången och frågade om den var deras. När de vände sig mot oss såg jag att de var som svarta i ögonen. Det blev snabbt tydligt att de ville slåss. En gång var det en kille på en buss som fick svarta ögon. Och en gång var det en man som hette Urban. Han jobbade på fabriken där jag sommarjobbade. Jag aktade mig noga för honom. Han brukade alltid stirra på mig. En dag fann han mig ensam i personalmatsalen och trängde upp mig i ett hörn. Jag minns inget av händelsen, bara vad jag berättade för min chef sedan, att han ”frågade mig en massa personliga frågor”. Chefen lovade att ta det på allvar. När jag några dagar senare frågade honom om han hade pratat med Urban sa han att han hade det. Sedan förklarade han för mig att Urban var en speciell person som inte hade det lätt, och att vi borde ta en fika, bara Urban och jag. Jag gick hem och kom aldrig mer tillbaka.

När Birgitta mördades var Hilding Samuelsson femton, skulle fylla sexton. Han hade till skillnad från Bengt och Edvin en

historia av våld, både riktat mot honom och från honom mot andra. ”Den bästa indikatorn om framtida våld är tidigare våld”, skriver gärningsmannaprofileraren John E. Douglas. Jag skickar ett sms till Karl: ”Minns du en kille som hette Hilding? Han var 2–3 år äldre än dig. Bodde i Perstorp med sin mamma och hade suttit på barnhem i några år.”

Svaret kommer snabbt. Han minns ingen Hilding.

När man är åtta, nio år är man en hel människa. Man har drömmar, favoritkläder och intressen. Det finns sådant man hatar, ibland människor. Det finns sådant man älskar. Känslorna är lika stora som hos en vuxen. Jag var åtta år när jag en höstdag fick välja mina egna kläder till fritids, jag har aldrig känt mig finare. Olivgröna, ribbade bomullstajts, en fleecetröja med vid krage som var sicksackmönstrad i samma gröna färg, mjukrött och benvitt. Till det en inbakad fläta. Jag hade en bästa vän, blev kär för första gången (olyckligt) och lyssnade på Öppna din dörr om och om igen. Jag kände varenda ord i den texten. Den flickan finns kvar inuti mig, hon har vecklats ut och blivit den som är jag idag. Det finns ingen som berättar för mig om Birgitta och Harriet som personer. Jag ser på dem som barn som finns, men som ingen ser, som Tove Janssons osynliga barn. När jag frågar Karl om hur Birgitta var som person svarar han undanglidande. Jag vet inte om det är för att han inte minns eller för att det är jobbigt för honom att prata om det. Men jag får små glimtar i tidningsartiklarna och förhören.

När vi pratade frågade jag Jan Ullén om han känner till någon som skulle kunna hjälpa mig vidare med Birgittas fall, och han gav mig ett namn. Personen har varit verksam inom polisen i närapå ett halvt sekel och har en gedigen erfarenhet av gärningsmanprofilering. Han kommer senare att förklara för mig att han vill vara anonym. Vi enas om att jag ska referera till honom som kriminalinspektören och inte gå in på vad hans arbetsuppgifter är.

Jag märker att han är avvaktande och lite skeptisk till mig. Han vill vara säker på att jag skriver om det här med goda intentioner. Jag förklarar vad det är jag håller på med, och efter ett långt samtal är han med på tåget. När jag uttrycker min tacksamhet, ”tusen, tusen tack”, skrattar han högt och hjärtligt. Jag skickar över Birgittas polisutredning och han ska baserat på den ta fram en gärningsmannaprofil. Han kommer jobba med den på sin fritid och det kan ta lite tid. Dagen efter vårt samtal skriver han ett meddelande. Han ber mig berätta vad jag vet om Birgitta som person, och jag svarar:

”Birgitta brukade springa med sin pappa på löparbanorna på idrottsplatsen. Hon var snabb, bra på tafatt. De flesta av hennes kompisar var pojkar, men inte mycket äldre pojkar. Hennes största intresse var blommor. Hon plockade dem ensam. En gång hade hon gjort misstaget att berätta om ett liljekonvaljeställe för två flickor som sedan berättade det vidare. Då blev hon arg och efter det gick hon själv. Hon kände området väl, men hennes pappa trodde inte hon skulle ha gått så högt upp i skogen som där hon/skorna hittades. Enligt pappan var hon livlig och blev snabbt god vän med de hon träffat förut, men skulle knappast ha följt med någon hon inte kände. Tidigare på fredagen låg hon hemma med ont i magen. Eventuellt för att slippa gå till skolan.”

På morgonen klär jag mig i finkläder. Det känns högtidligt – det är så sällan jag lämnar Kärrtorp. Jag trär på mig munskyddet i hissen.

Det är inte så farligt trångt i tunnelbanevagnen. När jag kliver av vid Hötorget och går Kungsgatan ned till Kungliga biblioteket känner jag mig fri och glad över att vara i stan. En ung student får hjälpa mig in. Huvudingången är låst, man ska ta den lilla dörren till höger och trycka på vaktknappen. Där inne är det kusligt tomt. Jag tar hissen ned i källaren och drar upp den tunga dörren in till mikrofilmsarkivet. Den slår inte igen förrän jag satt mig vid en av skärmarna.

När Harriet Schelins kropp hittas bakom klubbhuset i Lundby är den fortfarande varm. Därför bärs hon in i polisbilen och körs i ilfart till barnsjukhuset. Väl där kan läkarna bara konstatera att hon är död.

I både Stockholms-Tidningen och Aftonbladet finns en bild av Harriet där hon ler med rak mun och uppåtböjda mungipor. Hennes blick är riktad upp åt höger och ena ögonbrynet är höjt, som på en gammal revyartist. Håret är klippt i höjd med örsnibbarna och luggen uppsatt med en komiskt stor, mörk rosett. Det ser ut som att hon vet om det, hur komiskt stor den är. Jag får veta i artiklarna att hon samlade på mynt och roade sig med att växla dem hos spårvagnschaufförerna – först till sedlar, därefter tillbaka till mynt i olika valörer, och så till sedlar igen. Och att hon var ett musikaliskt underbarn. Hon spelade både dragspel och munspel. Harriet var god vän med en fru Sofia Johansson som tidningarna har intervjuat.

”Det blir tomt efter henne och hennes dragspel”, säger hon.

Sent på morddagen hade de träffats. De pratade om att fru Johansson skulle fylla sjuttiofem nästa dag.

”Harriet var så glad att hon skulle få komma till mig tidigt på födelsedagsmorgonen och spela för mig den vackraste sången som både hon och jag visste, nämligen Konvaljens avsked.”

De gick ut på gården och Harriet spelade den för de andra barnen.

*O, hur jag längtat att sprida min doft till envar,
prisa min skapare god
med den vällukt jag än har kvar.
Snart är den slut min korta tid
och jag böjer mitt huvud så sakta, så sakta
att dö, vit såsom snö,
stilla slumrande in i frid.*

Jag har precis gått och lagt mig när jag får mail från kriminalinspektören som för två månader sedan började läsa utredningen om mordet på Birgitta för att ta fram en gärningsmannaprofil. Han skriver att han är färdig nu. Min sömnmedicin har slagit till och jag kan knappt hålla ögonen öppna, men skummar ändå igenom det sex sidor långa dokumentet. På slutet finns en sammanfattning. En ung man, femton till tjugo år, faktisk eller mental ålder. Han var sexuellt oerfaren. Möjligen hade han begått tidigare brott, som sexuella ofredanden och våldsbrott. Han hade god fysik, trots svårigheter att jaga ikapp Birgitta, som hunnit springa sextio meter genom skogen från den plats där hon först attackerats innan han lyckats komma ikapp henne i diket. Han bodde i Perstorp eller hade anknytning dit. Det bygger kriminalinspektören på att gärningsmannen har försökt dölja Birgittas kropp genom att sänka ned den i vattnet. En person utan någon koppling till Perstorp hade bara kunnat lämna henne där.

Troligtvis var han bekant med Birgitta, möjligen ytligt. Han hade svårt att hantera konflikter och motgångar och kunde bli aggressiv om sådana uppstod, på grund av begränsad impuls kontroll. Profilen stämmer inte in på Edvin. Jag har tyckt att vissa indicier pekade på honom som gärningsman, och kommer på mig själv med att bli lite besviken. Det skulle kunna vara Bengt, förutom på en punkt: våldsamheten. När polisen förhörde pojarna i Bengts klass var de överens om att Bengt, trots att han var

starkast i klassen, var snäll. Till rättegången hade man gjort sitt bästa för att vaska fram våldsamhet och övertramp från Bengts sida. Barbro, flickan på isen, hördes i rätten. Britta och Anita, flickorna som Bengt frågade om de ville följa med ”upp i skogen och knulla”, också. De tre flickorna hade tyckt att Bengt varit obehaglig, och det förstår jag att de gjorde. Frågan är om han själv var medveten om det. Vad fick en fjortonårig pojke på den tiden lära sig var okej och inte? I mina öron låter händelserna som togs upp i rätten som något som skulle kunna ske utan några rovdjursbaktankar.

Och sedan har vi händelsen som utspelade sig flera år tidigare, när Bengt var i åttaårsåldern. När han i vredesmod tog upp en bit av en lie från marken och kastade mot sin kompis storebror. Hur mycket ska man tolka in i det egentligen? I den åldern har man inte mycket till konsekvenstänk. Hade inte vilken åttaåring som helst kunnat göra samma sak? Pojkar, iallafall. Pojkar får lära sig att ett visst mått av våld är acceptabelt. Jag läser sammanfattningen av gärningsmannaprofilen igen. Är det inte många punkter som passar in på Hilding Samuelsson?

Det var rått och fuktigt och marken luktade svamp, mögel och jord den novemberdag 1938 då landsfogde Gerell, i sällskap av två män från barnavårdsnämnden, knackade på dörren till en stuga, knappt mer än en koja, i utkanten av Perstorp. En ensamstående mamma bodde där med sina barn. Landsfogden hade kommit för att ta barnen ifrån henne. Inte på grund av våld i hemmet, utan för att hemmet var fattigt och torftigt. Ett av barnen var en sexårig pojke. Han försökte gömma sig under mammans kjolar. Pojken hette Hilding och han hörde sin mamma skrika hans och syskonens namn innan han fördes till ett fosterhem sju mil bort.

Hildings journal kommer på posten i ett tjockt, brunt kuvert. Jag sitter på golvet i vardagsrummet och följer honom mellan barnhem, fosterhem och anstalter, medan Justus nattar Vivi på övervåningen och Sam bygger lego. Hilding skickas än hit, än dit. Ingen ville ha honom hos sig. Enligt journalerna hamnade Hilding i slagsmål, åt hästspillning och tände eldar. Förutsatt att det är sant låter det som en beskrivning av ett barn som mår mycket dåligt. De anställda på hemmen, de som ska hjälpa Hilding, upprepar samma ord för att beskriva honom: ”svårfostrad”, ”opålitlig”, ”abnorm” och, framför allt, ”psykopat”. Jag funderar över vad man lade i det ordet på den tiden. I en artikel om alkoholism i Dagens Nyheter från den trettonde september 1933 definieras psykopati som en ”lättare psykisk abnormitet”. Jag läser flera artiklar som innehåller ordet psykopati från tiden strax före och

under Hildings omhändertagande, och samtliga tycks använda det för att beskriva en "abnorm personlighet". En bit ifrån den definition som används idag alltså. Men det är tydligt att många som kommer i kontakt med Hilding under åren tycker att han är obehaglig. De kunde inte hantera honom. Hur hade man sett på honom idag? Vad hade han fått för hjälp?

Under vårterminen 1946 beskriver Hildings lärarinna hur han agerade när någon hade gjort något som han inte tyckte om. Det spelade ingen roll om det var en vuxen eller ett annat barn. Han kom in i matsalen när det var dags att äta. Med blicken hårt fäst på den utvalde gick han emot denne. Sedan började han gå långsamt i cirklar runt personen. Samtidigt upprepade han en mening, om och om igen, tills hans offer bröt ihop och började gråta. Lärarinnan hade själv suttit i den stolen. "Jävla förbannade kärring", var det han mässade då. Han var inte främmande för fysiskt våld heller. Flera incidenter finns beskrivna, och även det riktades mot både barn och vuxna, kvinnor som män.

Utän att jag har noterat det har Justus kommit ned för att borsta Sams tänder. Plötsligt kommer Sam rusande emot mig från badrummet. Med full kraft kastar han sig om min hals och jag tappar balansen. Vi faller över journalen.

"Sam!" ryter jag. "Jag blir jätterädd när du gör så!"

Tårar väller upp i mina ögon. Sams glada leende försvinner och oro sköljer över ansiktet.

"Förlåt, mamma", säger han.

Jag skakar på huvudet. Jag är så maktlös. Hur ska jag få honom att sluta kasta sig på folk? Det är som att en slägga kommer farande. Jag är trött på att vara rädd för det. Framför allt är jag orolig att han ska råka göra Vivi illa. Jag drar honom intill mig, upp i knät.

"Du måste sluta attackkrama sådär. Det gör ont, och jag blir rädd." Jag stryker honom över håret. "Godnatt, älskling, sov

gott.”

”Godnatt”, säger han och pussar mig på munnen.

Medan han går upp för trappan kastar han slängkyssar. Jag gör detsamma och tar emot dem, trycker dem mot hjärtat. Han fångar mina och pressar sin mjuka näve mot bröstkorgen.

När Hilding Samuelsson var åtta placerades han på Råbys skolhem för psykopatiska barn i Lund. Det var den kalla vintern 1941. Fem år tidigare hade Råby varit i blåsväder då journalisten Else Kleen anklagat föreståndaren Oskar Ekelin för att vara en renodlad sadist. Kleen skrev att skyddshemmen många gånger, genom grymhet, förvandlat oförargliga dumbommar till ondskefulla unga män.

När Hilding placerades på Råby var Ekelin fortfarande föreståndare. Efter två månader började Hilding få anfall av smärtor i buken och blod i avföringen och skickades till länslasarettet i Kristianstad. I hans journal står att läsa:

Enligt utlåtande av överläkaren dr. Selander visade han sig här som en utpräglad psykopat, ibland inställsam, understundom vresig, motvillig, dystert, fick ibland attacker av smärtor i buken jämte svårare kräkningar, särskilt om han blev upprörd eller något gick honom emot. Dessa attacker kunde hålla på i flera dagar, var härunder mottaglig psykoterapi, enklare form av medikantering etc. Intelligens: 10-11-åring.

Varför har Hilding fått psykoterapi? Han lades ju inte in för några psykiska åkommor, så varför gav överläkaren ett utlåtande om Hildings person? Var det Råby som efterfrågade det? Det verkar som att doktor Selander misstänkte att det fanns psykiska orsaker till Hildings magsmärter. Jag vet inte hur han bortförklarade blodet i avföringen. Och där är det igen, det vanligaste ordet

i journalerna att beskriva Hilding med genom åren: *Psykopat*. Vad betyder det när man kallar en åttaåring för psykopat? Jag blir nyfiken på vad det står i andra barns journaler från den tiden.

När Hilding blir utskrivnen från Råby skickas han först till ett fosterhem, men efter fem månader vill de inte längre ha honom kvar. Han flyttas över till Trelleborgs barnhem. På vägen till skolan samlar han tombuteljer som han pantar. För pengarna köper han tändstickor och med dem tänder han eldar, på barnhemmet och inne i Trelleborg. Han börjar slå sönder rutor och möbler. Någonting har hänt. Jag tänker på blodet i avföringen. Och på att barn, när de har ångest, brukar säga att de har ont i magen. Kan han ha blivit utsatt för sexuella övergrepp, eller övertolkar jag?

Efter sju månader på Trelleborgs barnhem förs Hilding tillbaka till Råby. Två år senare blir han inlagd med buksmärtor igen, men ingen diagnos kan sättas. Han fortsätter anlägga bränder. Sommaren 1946 är Hilding så våldsam mot sina kamrater och de vuxna på Råby att de bedömer honom som för farlig att ha kvar. De begär att få honom förflyttad till Lövsta skolhem nära Vagnhärad, nästan femtio mil norr om Perstorp. Det är där de värsta pojkarna hamnar, och det är där doktor Birger Sjödén är föreståndare, han som anlätades för upprepade samtal med Bengt under utredningen av mordet på Birgitta. Jag hade förväntat mig att allt skulle bli sju resor värre på Lövsta, men Hildings betyg blir bättre och han beskrivs i mer positiva ordalag. I november 1947 blir han villkorligt utskrivnen till hemmet i Perstorp. Det är då exakt nio år sedan han togs därifrån. Ännu ett känt namn dyker upp som Hildings övervakare – läraren och barnavårdsnämndemannen Sven Ekvall. Ekvall hjälper Hilding att skaffa anställning hos en charkuterist, men han trivs inte. Därefter börjar han jobba för sin morbror, en dikningsentreprenör. Han är villig och skötsam och arbetar oombett kvällar i ladugården. I mars 1948 slutar han och tar några småjobb här och där, innan han börjar jobba för en lantbrukare. ”Såväl arbetsgivare

som grannar och även modern har uttryckt full tillfredsställelse med Hildings uppförande”, skriver Ekvall. För sina ihopsparade pengar köper Hilding en kostym och en cykel.

I maj mördas Birgitta. Tre namn i Hildings journal känns igen från mordutredningen: Landsfogde Gerell, doktor Sjödén och barnavårdsnämndemannen magister Ekvall. Ingen av dem tycks ha riktat några misstankar mot Hilding, en dokumenterat våldsam femtonåring som befann sig i Perstorp vid tiden för mordet. Hur kommer det sig? Visste man med säkerhet att Hilding inte varit på platsen? Jag funderar på om det annars kan ha med Perstorp som plats att göra. Karl har berättat att orten var präglad av stora klassklyftor mellan tjänstemän och arbetare. Hans familj hörde till den förra gruppen, familjen Sommer till den andra. Hildings familj stod ett snäpp under familjen Sommer. De var fattigare än arbetarfamiljerna, så fattiga att Hilding och hans syskon inte fick bo kvar hos sin mamma. Men – deras rötter i den perstorpska jorden var djupa och starka. Bengt å andra sidan var halvtysk. Han stod med en fot i gruppen arbetarfamilj, den andra bland flyktingarna. Och flyktingarna var de andra. De som stod utanför på riktigt. Genom sin pappa var han kopplad till de främmande människorna i barackerna vid fabriken. Utlänningarna, som ju också Otto Sommer fick frågor om under rättegången. Kanske var det av lojalitet till den egna gruppen, till svenskarna och Perstorpsborna, som landsfogde Gerell, doktor Sjödén och magister Ekvall inte kom att tänka på Hilding?

En och en halv månad efter att Birgitta mördas åker Hilding till Lövstahemmet på besök och stannar i sex dagar. Det är oklart varför, men det känns märkligt att han skulle göra det som ”semester”. Kanske var det någon som kände oro för honom, av någon anledning. Väl där betar han sig påfallande illa och ”pockande” mot kvinnorna som jobbar på Lövsta. En månad senare stjälar han sin arbetsgivares pistol och skjuter vilt omkring

sig. Han flyr till skogs där han till slut övermannas av tjugofem hemvärnsmän och polis. Hilding förs tillbaka till Lövsta.

24.8.48 Avvek under dagen. Frampå kvällen synlig i en höhässa. Då han skulle återföras, smet han. Senare genom-söktes ställskullen, där man fann honom gömd djupt nere i höet. Vägrade komma fram. Då han drogs fram, skrek han högt och uppträdde förvirrat. Hindrades i sista stund från att kasta sig ner från skullen.

25.8.48 Kan ej arbeta tillsammans med kamraterna utan får vara ensam på Åsen.

10.48 Tagit in en skolpojke i lagården, slitit av honom kläderna och sedan besinningslöst slagit honom. [...] Pojken skrek och då de andra pojkarna kom, smet Hilding.

13.11.48 Till synes utan anledning, och som det förefaller för att ”skämta”, slog han Björklund kraftigt på munnen. Björklund tilltygades illa av slaget, bl.a. sprack hans läpp. Hilding handlar allt oftare impulsivt och utan omdöme. Vill gärna ha en kniv att vifta framför kamraternas ansikte med. Farlig pojke, som bör isoleras från samhället?

Jag ser en tydlig rörelse i journalen, ett före och ett efter. När Hilding förflyttats till Lövstahemmet blir det ljusare, han verkar må och bete sig bättre. Han skrivs ut till Perstorp på prov. Det går bra, han är omtyckt av både familj, grannar och arbetsgivare. Hilding sköter sig. Men sedan, någonstans på senvåren eller försommaren 1948, är det något som händer. Det skiftar, från ljust till mörkt, från lugn till aggression.

Inlägget om våldtäkten Hilding dömdes för 1952 är det enda som egentligen säger något negativt om honom i Perstorps Facebookgrupp. I kommentarerna under inlägget läser jag en del kritiska röster om att hänga ut folk, att Hilding hade sitt helvete på jorden, att han har sonat sitt brott och bör få vila i frid, samt att det finns folk som gjort värre saker. En kvinna tar en annan väg. Hon skriver att hon som barn fick höra att Hilding även dömts till försök till dråp. När jag skickar ett meddelande till henne svarar hon, och jag ägnar kvällen åt att sitta i soffan och skriva med henne medan Justus sitter bredvid och spelar tv-spel.

Kvinnan undrar varför jag frågar och jag berättar att jag skriver en bok som handlar om ett mord på en flicka i Perstorp 1948.

”Var det flickan som överfölls på vägen mot Färingtofta?” undrar hon.

”Nej, vad tänker du på?”

”Jag vet att mina föräldrar pratade om en liten flicka, men jag kan ha blandat ihop två olika händelser”, svarar hon.

Jag frågar henne om hon har träffat Hilding.

”Ja, o ja”, svarar hon.

”Vad var din uppfattning om honom som person?”

”Min mor var livrädd för honom. Han var nog av en mycket dubbel natur.”

I Perstorpsgruppen berättas det, i munter ton, att Hilding plötsligt kunde dyka upp hemma hos folk. Samtidigt som jag

läser det hörs ett märkligt ljud över babywatchern. Jag och Justus ser upp från våra skärmar och lyssnar. Det brusar och gnisslar. Plötsligt låter det som en vuxen man som gnäller och mumlar. Jag flyger ur soffan, upp för trappan och in i sovrummet där Vivi sover lugnt i sin säng.

Mina händer skakar av nervositet när signalerna går fram. Kriminalinspektören svarar snabbt.

”Jag kan absolut tänka mig att det fanns ett sexuellt motiv, även om det inte finns några sådana skador, några tecken på sådant”, säger han. ”Och jag har pratat med mina kollegor om det här, och en av dem sa direkt att ’detta är ju sexuellt. Ingen tvekan’. Men det finns något fulmligt över mordet. Jag tror inte att gärningsmannen var en fullvuxen karl, isåfall hade inte Birgitta kunnat springa undan. Sextio meter bort hann hon ju, innan han fick kontroll över henne. Jag tänker på killen som du beskrev.”

”Hilding Samuelsson.”

”Hilding, ja...” Kriminalinspektören skrattar till. ”Han är ju en väldigt bra kandidat. Och jag skulle tro att detta var en debut. Det är lite nybörjartaffligt. Men, i och för sig, Bengt var ju fjorton, det kan mycket väl... Jag menar, vad är det som säger att det inte var han, egentligen. Det är ju väldigt försvårande omständigheter, det är skorna, det är blod.”

Vi pratar om Bengt en stund. Jag säger att han visserligen stämmer i ålder, och skorna och blodet är ju inte bra, trots att fläckarna troligtvis var gamla. Men borde han inte ha blivit blodigare? Och smutsig av att bära stenarna? Dessutom verkar han ju inte ha varit den våldsamma typen. Kriminalinspektören håller med.

”Men ja... Den här Hilding. Han är en jåkligt bra kandidat. Du frågade vad gärningsmannen kunde ha gjort efter brottet,

och jag beskrev det här med en 'cool off-period'. Att ångesten går ned, för att sedan komma tillbaka hos de som begår serier av våldsbrott och sexualbrott. Den byggs upp på nytt och då måste man göra det igen. Jag får en uppfattning om, att om det är Hilding, som ju dömdes för en våldtäkt senare, som mördade Birgitta, så var detta debuten."

"Det är ett annat fall som är väldigt likt. En åttaårig flicka som mördades på Hisingen två månader efter Birgitta", säger jag.

"Hur långt ifrån Perstorp är det?"

"Tjugotvå mil. Hon hette Harriet." Kriminalinspektören är tyst i andra änden, så jag fortsätter berätta. "Hon var åtta år och hittades också mördad nära en idrottsplats. Dödsorsaken var trubbigt våld mot huvudet, och skadorna sitter på samma ställen som Birgittas. Över vänster öga, kring munnen på vänster sida, och i bakhuvudet. Harriet hade ett vinkelformat sår i bakhuvudet, och då tänkte jag på Birgittas spetsiga skada. De hittade mordvapnet under klubbhuset, det var en sten."

"Mmmhm."

"Men Harriet blev våldtagen. Och jag har funderat på om det kan vara en stegring. Om det är samma gärningsman."

Det är tyst i luren. Jag är precis på väg att säga "Hallå?" när kriminalinspektören svarar.

"Ja, det låter ju rimligt, det du säger. Det här skulle man ju koppla ihop direkt, om det hände idag. Absolut, det är ju ett tillvägagångssätt som är liknande. Geografiskt ligger de en bit ifrån, men... Samma typ av offer, ung flicka, sten. Jag skulle absolut tippa på att det var samma gärningsman."

En tyngd faller från mitt bröst. Alla som jag har pratat med hittills har velat tona ned likheterna. De har tyckt att min fantasi skenar iväg med mig, och velat lugna mig.

"För brott mot unga flickor på det här sättet är ju..." fortsätter polisen.

"Väldigt ovanligt", fyller jag i.

”Ja. Det är ju *extremt* ovanligt.”

När vi lägger på har vi pratat i nästan en och en halv timme. Jag sänker händerna mot tangentbordet och ser att de fortfarande skakar. Men inte av nervositet utan av upprymdhet. Det känns som att mitt blod har ersatts av Zingo.

*LYCKLIGASTE STUNDEN I MITT LIV, SÄGER
PERSTORPSYNGLINGENS MAMMA*

”Rättvisan segrade, vår son som vi aldrig ansett vara förlorad, återvänder hem. För oss är det dubbel upprättelse. Både vi och vår son har blivit rentvådda.”

Solen lyser på onsdagen från en klar hösthimmel över Perstorpsynglingens hem [...] Gråten stockar sig i halsen på Perstorpsmodern när hon försöker redogöra för vad hon känner i detta triumfens ögonblick.

”Jag har ju så många gånger sagt att jag skulle kämpa som en tigrinna för min son – nu är segern vunnen, och jag kan känna mig som människa igen.” [...]

14-åringen avförs nu från vidare befattning med Perstorpsdramat. Regeringsrätten har helt frikänt honom.

Efter att aktivt ha undvikit true crime under mer än ett års tid börjar jag och Justus titta på *I'll Be Gone in the Dark*. Serien handlar om the Golden State Killer och bygger på Michelle McNamaras bok med samma titel. Jag vet att hon, liksom jag, blev besatt av fallet hon skrev om och att hon dog innan boken blev klar. Det var våren 2016, hon var fyrtiosex när hon dog i sömnen med en blandning av receptbelagda mediciner i kroppen – adhd-medicin, ångestdämpande och smärtstillande. Hon hade en liten dotter. Jag har filten uppdragen till hakan och tänker på min ADD, mina Atarax, mina Lergigan. McNamara var ihärdig, smart och bra på att skriva. Vi är lika på något sätt, utseendemässigt. Liknande färger. Jag är rädd för att vara en sämre version av henne. Men ännu räddare för att det ska visa sig att vi är varandras spegelbilder. Nu har vi kommit fram till delen där hon dör. McNamaras man berättar att han brukade sluta ögonen hårt efteråt, och försöka väcka sig själv ur mardrömmen. Salta tårar fräter i hålrummen innanför min näsrot. Jag flyttar mig närmare Justus. Han lägger en arm om mig och nickar mot tv:n.

”Jag brukade göra så”, säger han, ”när Fredrik dog.”

Jag ser på honom. Han ser inte ledsen ut. Han hade lika gärna kunnat säga ”jag har också en sådan där tröja”.

”Jag var så säker på att han skulle komma tillbaka som om ingenting hade hänt och ba, ’vadå? Ska vi ta en öl?’”

Jag lägger armarna över knäna och huvudet mot dem. I en

darrande utandning släpper jag fram gråten. Det tar ett tag innan Justus märker något och vänder sig mot mig.

”Men älskling, vad hände?” säger han.

”Jag”, börjar jag, ”jag är bara så himla rädd att det där ska vara jag.”

Jag pekar på McNamaras inzoomade gröna ögon som fyller hela tv:n.

När avsnittet är slut tar jag en promenad, fast jag egentligen borde gå och lägga mig. En bit in på en av stigarna i Nackareservatet ser jag att jag fått ett mail från Riksarkivet tidigare på dagen. Det är handlingar från mordet på Birgitta Stuge i Stavreviken, Medelpad, i juni 1945. Jag läste en artikel om det för ett tag sedan, men har glömt att jag beställt fram polisutredningen. Jag sätter mig på en sten och läser. Vissa ord lyser mot mig som om jag hade lagt ett ark med väl valda hålrum ovanpå texten, som att jag sitter på en hemlig kod.

Birgitta

Cyklar

Liljekonvaljer

Nio år

Halv åtta

Bäck

Skog

Krossår i huvudet

Birgitta Stuge, nio år, är ute och cyklar med sin vän. De stannar för att plocka liljekonvaljer. En ung man går fram till dem. Han ber att få låna verktyg för att laga sin cykel. Birgitta går till sin cykel för att hämta dem. Då attackerar han. Birgittas vän lyckas fly, medan Birgitta blir jagad som ett djur i skogen. Hon hittas vid en bäck med stora skador i underlivet och krossår i huvudet. Mördaren hade använt skiftnyckel, pistol och kniv.

Jag reser mig upp med mobilen i handen och fortsätter gå. Jag kommer till en plats där stigarna korsas. Där stannar jag och ser mig långsamt omkring. Inga människor syns till. Skräcken briserar ljudlöst i bröstet med insikten om att mördaren är tidlös, bara en skugga som blåser vidare, ondska ren som källvatten som rinner djupt nere i jorden och nedför strupar, en demon och en farsot. Den dör inte, den kan inte fångas. Om jag söker vidare kommer jag bara hitta samma historia upprepad om och om och om igen. En rymd öppnas inuti mig och jag faller ned i den. Jag låter mig ätas, sjunker ned på huk och väntar på slaget i bakhuvudet men det kommer aldrig.

Polisutredningen om våldtäkten Hilding dömdes för 1952 kommer i en platt, tung arkivkartong. Jag sätter mig vid köksbordet med kartongen, river ivrigt av tejpen och kastar den åt sidan. Utanför fönstret är det den blå timmen. L'Heure Bleue. Sam lärde sig säga det när han var tre. ”Lör blö.” Han sitter med ipaden i soffan och spelar Roblox. Jag tror att Justus har somnat medan han nattade Vivi. Jag tänker inte väcka honom. Jag vill vara ifred med utredningen. Högst upp i den tjocka högen ligger fakturan. Jag sväljer hårt när jag ser den. Det blev dyrt.

Hilding var nitton när han klev ut från skogen på en öde grusväg och attackerade den trettiofemåriga kvinnan. Det var mycket snö den natten. Polisen beskriver att man såg på marken att en kamp hade utkämpats vid de stora timmerhögarna vid sidan av vägen. Det måste ha funnits skoavtryck. Jag söker efter bilder på dem, eller något skrivet om skoavtryck eller Hildings skor i utredningen, men det finns ingenting. Jag sjunker ihop av besvikelse.

Telefonen är på väg att dö och jag går och sätter den på laddning vid soffan. Jag stryker handen över Sams tjocka hår. Han ser inte upp. Jag borde säga åt honom att stänga av ipaden, föreslå att vi ska spela spel eller något. Men jag vill inte, inte ikväll. Jag vill tillbaka till utredningen.

Jag tänder lampan över köksbordet, det varma ljuset blir än varmare mot det blå utanför fönstret. Längst ned i pappershögen finns en sinnesundersökning av Hilding. Läkaren skriver att

Hilding inte tyckte om att bli undersökt av en kvinna. Barnsligt trulig och med korslagda armar sitter han mitt emot henne och svarar kortfattat på hennes frågor. Jag får en hisnande känsla. I barnhemsjournalerna har de bara skrivit *om* honom. Det här är första gången jag hör hans röst i texten. Jag hittar en blyertspenna och ett post-it-block och antecknar kortfattat doktors beskrivning av hur hon uppfattat Hilding som person:

*Kan ej skilja på rätt o fel
Kan ej behärska sig
Som en besatt
Svårt att komma underfund med om han hallucinerar, men
mycket tyder på att så är fallet
Likgiltig inför allt utom motorcykeln, inklusive familjen
Kombination av känslökyla och impulsivitet
IQ över medel
Psykopat av typen känslokall
Sadistiskt rå och farlig*

Ett minne kommer upp i huvudet. Det är från när jag själv var i samma ålder som Hilding var när han satt mitt emot den kvinnliga läkaren. Efter att ha hoppat av gymnasiet en andra gång skickades jag till en psykolog för att genomgå en utredning. Mycket ovilligt satte jag mig i stolen framför psykologen. Säkert var jag otrevlig, eftersom jag inte ville vara där. Jag minns att hon frågade mig hur jag såg på tiden. Jag svarade att tiden, ja, den kan man väl se på olika sätt. Som en cirkel. Som en linje. Som ett garnnystan. Hon var inte nöjd med svaret. Vi började bråka när hon envisades med ett tydligare svar. Efter att samtalet var slut fick jag diagnosen ADD. Hur många gånger hade Hilding och doktorn träffats? Det var starka ord hon använde, *sadistiskt rå* och *farlig*. Vad fick henne att använda just dem?

Jag kommer att tänka på brevet som låg överst i högen av brev från allmänheten. Det är skrivet i blått bläck med många stavfel. Där står att två pojkar gick på tåget från Perstorp till Göteborg samma kväll som mordet hade begåtts. *Mord hade de på sitt samvete*. Brevet är daterat till den tjugoförsta augusti 1948. *Jag reser från Göteborg ikväll så mig får ni aldrig tag i*. Det tog mig två år att tänka tanken att det här brevet kanske lades överst av en anledning. Det var när jag började läsa utredningen om mordet på Harriet. Då mindes jag de där raderna, om att de åkte till Göteborg. Det är märkligt specifikt. Om det är någon som bara har hittat på, varför Göteborg? Det kanske är en slump, men brevet är det enda som länkar platserna där Birgitta och Harriet mördades samman, förutom att bägge morden skedde vid idrottsplatser. Fotbollsplaner. Jag ligger vaken och undrar om det kan ha varit Hilding som skrev det. I hans journal finns ett brev från honom till Lövstahemmet. Jag läser det om och om igen, jämför skrivstilen i det med den i brevet till polisen.

När brevet från polisutredningen skrevs var Hilding femton, snart sexton. Det andra brevet skrev han när han var sexton och ett halvt och hade gått till sjöss. I ena sekunden tycker jag att handstilarna liknar varandra, men jag lutar åt att de inte gör det. Handstilen i Hildings brev är rundare. Den i brevet till polisen liksom snipig.

”Du vet”, säger kriminalinspektören när jag ringer en morgon.

”Man skulle kunna kolla efter fingeravtryck på breven.”

”Menar du det? Kan det finnas kvar så länge?”

”Ja, det är fullt möjligt.”

Jag blir upprymd och svävar iväg i tankarna, men hejdar mig snabbt.

”Men, kan man göra det utan att skada materialet?”

”Nja, det skulle nog bli en del fläckar på dem.”

Jag suckar djupt.

”Jag tror inte arkivet skulle godkänna det.”

Jag vaknar av att dörren går igen. Justus har gått upp med Vivi. Jag tittar på klockan. Den är 04:48. Jag har väckts mitt i en dröm. När jag lägger mig i samma position som när jag sov minns jag den. Unga män sprang omkring, eller var det vargar? Med blottade, blanka tänder, fradga runt munnen, struparna vibrerande av morranden. Deras ögon var svarta som onyxer av ilska. Jag kände igen en av dem och blev stel av rädsla när han såg på mig. Det var en äldre version av pojken jag drömde om för flera månader sedan. Sams kompis, som kastade sig emot mig och försökte klösa sig in i min mage. *Släpp in mig, släpp in mig*, skrek han. Jag har fortfarande inte kunnat släppa den drömmen.

Jag blir kall. Drömmer jag om mördaren? Hemsöker han mig? Jag sväljer hårt och sätter mig upp. Slår på ficklampan på mobilen och lyser långsamt runt i rummet. Det skarpa, vita ljuset blottar en öppen garderob, en tvättkorg, Vivis säng. Jag vill lysa bakom Vivis sänghimmel, men det vore att ge upp på något vis.

Mellan solnedgång och soluppgång ger jag vika för en uråldrig förklaringsvärld som säger att det finns mörka, onaturliga krafter i världen. Pojken i drömmen är en demon, som försöker ta sig in i mig. Samma demon som är skyldig till Birgittas och Harriets död, som är svaret på varför mönstret upprepar sig – en sten mot vänster tinning, vänster käke, mot flickornas bakhuvuden. Men det spelar ingen roll om man hänger sig åt övernaturliga eller världsliga förklaringar – frågan är hur många

sårade, ilskna vargar som sprang i Perstorp och Lundby våren och sommaren 1948. Mördarens namn kan vara ett som jag aldrig ens har läst.

En varm sommardag är jag i Gamla stan med Sam. Jag har bestämt att vi ska umgås mer bara han och jag. Han tar min hand när vi går över kullerstenarna.

”Ska vi gå in här?” säger jag och pekar på Stadsmissionen.

”Vad är det?”

”Det är som en loppis.”

Han gillar loppisar, eftersom han gillar gamla saker. Hans ögon lyser upp och han hoppar ett steg. Medan han tittar på de gamla uniformerna som pryder skyltdockorna gräver jag bland smyckena. Jag föser emaljerade leoparder och örhängen med trekanter av trä åt sidorna som Moses som klyver havet. I botten glittrar en åtta i strass. Det är en brosch. Fyrtio kronor kostar den. Jag köper den.

På tunnelbanan, mitt i Sams utläggning om Telefonien, ringer en arkivarie på Riksarkivet i Göteborg.

”Jag ser att du har beställt kopior på utredningen om mordet på Harriet Schelin igen”, säger han.

”Ja”, säger jag, ”jag glömde att ladda hem filerna innan de gick ut. Men så hoppades jag också att det skulle finnas mer. I pressen framgår det att det både fanns foton på brottsplatsen och rättsmedicinska undersökningar.”

”Jodå”, säger arkivarien, ”visst finns det mer. Det är därför jag ringer. Det du fick förra gången var ett utdrag. Hela utredningen är på omkring femhundra sidor.”

”Oj.”

”Ja, så det bästa vore om du kunde komma ned till Göteborg.”

Jag går hemifrån tidigt för att hinna till tåget. Vivi gråter och håller så hårt hon kan om min hals, Justus får bända loss henne. Jag kastar slängkyssar tills dörren är helt stängd. Det värker i bröstet.

När tåget befinner sig mellan Gamla stan och Slussen ser jag något som står skrivet på undersidan av en bro. *Ni är sjukdomen, vi är symptomet.* Vad skapar monster? Våld som föder våld som föder våld. Vissa som har blivit utsatta för våld vänder sig inåt, skadar sig själva. Andra blir odjur, med tänderna blottade och klorna riktade mot omvärlden. Ondskan är som en kedja som löper bakåt genom tiden. Slam och dimma skymmer sikten så att det inte går att se var den börjar.

Klockan är halv tolv när tåget rullar in i Göteborg. Jag bestämmer mig för att gå direkt till arkivet. De stänger klockan ett, så om jag skyndar mig hinner jag sitta där i en timme. Arkivarierna har lagt mitt material i ett enskilt rum bakom disken.

”Håll gärna dörren stängd”, säger de. ”Det är hemska bilder.”

Jag ser bort medan jag fotar med mobilen, snabbt, en sida åt gången. Varje gång jag vänder blad är jag rädd. Jag vet inte när bilderna kommer. Det blir varmare och varmare i rummet. Jag tror att något kryper vid mina tinningar men inser när jag stryker över dem med handen att det är svettddroppar. Trots att luften står alldeles stilla är det något som prasslar vid elementet till vänster om mig, men varje gång jag ser dit blir det tyst. När en arkivarie knackar på för att meddela att de stänger har jag ännu inte kom-

mit fram till bilderna, men jag har hunnit fota igenom en bra bit, omkring trehundra sidor.

Jag får inte checka in på hotellet än så jag går mot en second hand-affär för att hitta något att ta på mig när jag har duschat. Min skjorta är genomdränkt av svett, jag tog inte med mig något ombyte och jag ska träffa en kompis i hotellbaren ikväll. När jag lyssnar på en ljudbok och bläddrar mellan plaggen i butiken blir det plötsligt tyst i mina hörlurar. Jag tar fram telefonen. Den har stängt ned appen av sig själv. Jag öppnar den igen, men den stängs lika snabbt ned på nytt. Då testar jag att öppna en annan app. Ingenting fungerar.

När jag kommer fram är jag andfådd och blossande röd. Kvinnan som tar emot mig är sval och ljus. Hon frågar om jag har några preferenser gällande rum. ”Helst inte på tredje våningen”, säger jag. En bekant skrev till mig på Instagram att det spökar där. Jag får rum nummer 261, på andra våningen. Väl där drar jag av mig alla kläderna och lägger mig mitt på sängen och flämtar. Jag öppnar mina bilder, jag kan lika gärna börja läsa det jag hunnit fota av. Men bilderna är få. Det stämmer inte. Jag tittar på klockslagen bilderna är tagna. I början har jag tagit i snitt åtta per minut. Mellan 12:14 och 12:25 finns inga bilder, trots att jag vet att jag inte tog någon paus. Mellan 12:26 och 12:30 är det också ett glapp. Därefter finns det ungefär en bild per minut, med glapp emellan.

Jag lägger på och rullar över på rygg. Åskan är nära. *Det är Harriet*, tänker jag. *Hon är i min telefon. Hon vill inte att jag ska se.*

Jag läser de sidor som inte har försvunnit. En av dem är ett brev adresserat till försvarsadvokaten för mannen som dömdes för mordet på Harriet. Advokaten har skickat brevet vidare till polisen för att han vill att de ska utreda Harriets sedlighet, som enligt honom ”trots hennes ringa ålder enligt uppgift givit mycket att önska”. Det anonyma brevet lyder som följer.

Bäste Herr Advokat,

[...] Man och man emellan är meningen den, att det är beklagligt att en för övrigt oförvitlig arbetare råkade förgå sig på ett ligistämne, horämne, för att tala enkel svenska.[...] Den löjliga helgonglorian och dumma nonsens, som pressen spillt på hennes person och död och begravning är löjeväckande för den som känner Lundby och känner till tösen och hennes så kallade hem. [...] I detta fallet slapp omgivningen ett synnerligen obehagligt uppväxande exemplar.

Det är beklagligt att samhället skall behöva förlora en präktig arbetare, offrad på en slyna, vars mor borde vara den som skulle bära straffet. [...]

Hela trakten har denna åsikt. Detta är hundradens hälsning, som härmed framföres.

Högaktningsfullt,

Tidningsläsare, som vämjes vid det larviga änglasvammel, som pressen här presterat.

Jag blir nattsvart inuti. Tänkte folk såhär? Jag ser Harriets ansikte framför mig. Vad har hon varit med om? Är synen på Harriet som en "slyna" och ett "luderämne" anledningen till att knappt någon tycks känna till mordet idag? Det, och att hon kom från en arbetarfamilj? Tanken på att advokaten inte bara knycklade ihop brevet och kastade det får det att gnistra och knäppa i mitt huvud av ilska och vantro. Att polisen sedan tagit emot det, och dessutom skänkt det tillräckligt stor vikt för att bevara det åt eftervärlden, är sinnessjukt. Nog för att det var en annan tid, men en människa är väl alltid en människa? En åttaåring är fortfarande en åttaåring. Jag ser Harriet framför mig, de vecka axlarna tyngda av något hon inte förstår, inte har bett om eller gjort sig förtjänt av – klasstillhörighet.

Nästa dag, efter att ha fotat av hela utredningen med min nu fungerande telefon, har jag tid över innan tåget går. Jag åker ut till Lundby. Under tiden läser jag utredningen. Arne Persson, svetsaren som dömdes för mordet på Harriet, ändrar sin berättelse flera gånger. Till slut erkänner han och berättar i detalj hur han våldtog och mördade Harriet efter att ha stött på henne i klubbhuset. Hon hade för vana att gå dit för att låna toaletten, prata med gubbarna och tigga småpengar. Arne var klubbens vaktmästare och brukade vara ilsken mot ungarna som sprang där. *Stick härifrån, annars slår jag ihjäl er*, kunde han gorma. När Arne senare tar tillbaka sitt erkännande är det ingen som tror honom. Och det troligaste är väl att det var han. En detalj får mig dock att tveka – han var en ivrig läsare. Han läste allt han kom över, inklusive flera dagstidningar per dag. Hur mycket kunde han ha plockat upp från dem? Och hur ledande var polisens frågor? Det framgår inte i utredningen om det var Arne som visade polisen till mordvapnet, stenen under klubbhuset, eller om polisen hittade den. Jag känner mig inte övertygad om att det verkligen var han. *Skyldig bortom rimligt tvivel* heter det. Det tycker jag inte att han var.

Harriet vilar vid Lundby nya kyrka. Gravrätten har återgått till upplåtaren, men jag vet kvartersnummer och gravnummer och börjar leta. Marken är full av gula löv och mörka moln hopar sig snabbt över trädkronorna. På Harriets plats står en

sten med två okända människors namn på. De dog på nittioalet. Jag undrar vad deras släktingar skulle tycka om de visste att deras anhöriga ligger ovanpå en våldtagen och mördad åttaåring. Ingen tycks ha varit här på ett bra tag, det finns inga blommor eller ljus. Ett sarkofagliknande stenblock ligger framför gravstenen. Jag sätter mig på kanten och det börjar regna. Jag är tom inuti när jag tar en näve grus från graven bredvid. Jag ska skriva ett H, men fortsätter med resten av hennes namn. När jag går därifrån hoppas jag att någon ska stanna till och undra vem Harriet var.

När jag på arkivet kom fram till bilderna av Harriets döda kropp utbrast jag ”åh fy fan” och lutade mig långt åt sidan. Kväljningarna svallade i strupen. Jag bläddrade snabbt förbi men jag blir inte av med dem. Det är särskilt en bild. Nu sitter jag på tåget och ser den fortfarande framför mig. Jag gräver i väskan efter en lugnande. Allt jag har är Lergigan och jag tar två. Jag ser bilden – en gapande avgrund, ett svart hål, porten till helvetet – hela vägen hem. Den sugs in i mig och när jag kramar om Sam i soffan och frågar hur de har haft det är jag uppfylld av den, när jag lägger mig bredvid Vivi som har vaknat har jag slukats av den. Hon kan inte somna om. Jag har ett vibrerande, mörkt fält omkring mig som gör det omöjligt för henne.

Klockan fem vaknar jag, förvirrad och med oborstade tänder. Linserna har torkat fast vid mina ögon så jag kliver upp för att ta ut dem. I det mörka badrummet sätter jag mig på det kalla kaklet och gråter. Om tre veckor börjar Vivi förskolan och Sam skolan. Hur ska jag kunna skydda dem då? Innan jag åkte till Göteborg mådde jag bättre än på länge, jag kände mig stolt och hoppfull. Jag tänkte att jag kanske var nära en lösning, ett slut. Men nu vet jag att det bara fortsätter. Frågorna jag har om mordet på Harriet, och om Arnes skuld eller oskuld, har blivit för många. Och vad gjorde Hilding vid tiden före och efter mordet på Birgitta? Både Birgitta och Harriet mördades vid fotbollsplaner, kan det verkligen vara en slump? Var det någon vars namn inte alls förekommer i någon av utredningarna som var skyldig till bägge morden? En helt okänd gärningsman som gått under radarn i alla år? Jag är på väg att slukas av mörkret. Jag orkar inte mer. Vill inte skriva om det här mer.

Nästa kväll kan Sam inte sova. Han ropar på Justus från sitt sovrum, gång på gång. När Justus sprungit upp och ned tre gånger om ber han mig gå.

”Pappa berättade att du känner dig övergiven?” säger jag när jag kommer in.

”Ja, jag känner mig *övergiven*”, säger Sam.

Jag kliver upp på pinnstolen så jag kan se honom.

”Mamma”, säger han bedjande och drar min hand intill sig, lägger den på sin kind. ”Pappa säger att spökometeren bara är en leksak.”

Jag är tyst ett ögonblick och förbannar Justus. Nu har han tagit ifrån mig det enda verktyget jag har för att råda bot på Sams spökrädsla.

”Pappa säger att det är du som är spökometeren. Att du kan känna om det spökar. Är det sant?”

Hans ögon möter allvarligt mina. Jag tvingar tillbaka ett leende.

”Ja, det är sant. Pappa har rätt. Det är mamma som är spökometeren. Och vet du vad”, säger jag och stoppar om honom, ”du ligger i din sköna säng, i ditt mysiga rum, i vår trygga lägenhet. Vivi sover i rummet mittemot, jag och pappa sitter nedanför trappan och tittar på tv. Vi hör dig om du ropar. Porten är låst och dörren är låst. Och det spökar inte här. Du är helt trygg.”

Sam blundar och trycker sin kind mot min hand, kramar om den med sin hand.

”Känns det okej nu? Kan du sova?”

”Ja, nu kan jag sova,” säger han.

Jag står bakom Hildings rygg som är krökt över relingen i mörkret. Fartyget han mönstrat på heter *Marianne Bratt* – Bratt som i Margits flicknamn. När Hilding var på väg ombord vände han sig om och såg på sin lärare från Lövstahemmet som vinkade nere på kullerstenen i hamnen. Hilding hade tårar i ögonen. Det är ett halmstrå för mig att famla efter, en detalj som vittnar om ett uns mjukhet kvar inuti honom. Nu glänsar hans ögon kalla när han ser den sista lyftkranen försvinna bakom horisonten. Luften är mättad av vatten och salt. Det blåser upp från havet som ett mycket fint, felvänt regn.

Det svaga ljuset från båten reflekteras i tusentals små droppar på det grova ulltyget i Hildings jacka. Jag lyfter handen och håller den stilla i luften ovanför hans nacke. Jag ser hur håren i nacken reser sig, men han förblir alldeles stilla när jag mjukt lägger handen mot hans hud. Jag ställer mig bredvid honom och lutar mig fram för att se hans ansikte. Han är bara sexton år men ser äldre ut. Hans ansikte utstrålar sorg eller trots beroende på vem som tittar.

Jag viskar fråga efter fråga i hans öra, jag står kvar tills han går in till sin hytt och drar den sträva filten över huvudet. När han somnat tränger jag in i hans drömmar. Han skrattar rätt åt mig. När jag enträget fortsätter så rycker han framåt, med hotfullt svarta ögon. Men jag tvingar mig närmare och närmare. Jag går så nära att våra pupiller möts. Mörkret i mina pressas mot mörkret

i hans. Hans knän viker sig, till slut ligger han. Trotset, våldet, sorgen och ilskan rinner av honom och bildar stora sjöar av tjära. Nu är han mjuk och formbar som lera. Jag formar mina händer till skålar och lägger dem på hans axlar. Jag trycker ihop dem. De blir smala och veka.

När natten är slut ligger det ett barn där. Jag tar tag under hans armhålor och lyfter upp honom i mitt knä. Jag vaggar honom, sjunger in i hans hår. Vem kan segla förutan vind. Hans huvud blir tungt. Byssan lull, koka kittelen full. Armarna blir slappa. Långsamt lägger jag ned honom. Kinderna är rosiga och munnen öppen av sömn. Jag drar upp täcket, lutar mig över honom och lägger min hand på hans kind. Sedan på hans bröstkorg. Sedan lyfter jag försiktigt handen.

Precis när jag har stuckit en brödbit i handen på Vivi och lyft koppen för dagens första klunk kaffe hör jag att Sam är uppe. Efter det flyter jag hjälplöst som en barkbåt på ett stormande hav resten av morgonen. Jag dras hit och dit av barnen, de vill olika saker och Vivi gråter olyckligt hela tiden. Hon gråter så högt att jag inte hör vad Sam säger och han blir frustrerad. Det är en stor dag idag och det sista jag vill göra är att höja rösten, men jag gör det ändå en gång. Det är när Sam vill ha både smör, mjukost och salami på mackan. Då vänder jag mig emot honom med smörpaketet i ena handen och mjukosttuben i den andra och snäpper till högt och hårt med rösten.

”Smör. Eller. Mjukost.”

”Mjukost”, säger han nedslaget.

Efter frukosten torkar jag noga Vivis händer och kinder, drar av pyjamaströjan och sätter på henne kläderna jag lade fram igår kväll. En ribbad, lindblomsgrön body, kakaobruna ribbade strumpbyxor med hängslen, en liten sammetsjacksa i samma färg och leopardmönstrad krage. Sam får välja sina egna kläder. Det blir mörkblå byxor och smårutig skjorta. Jag minns exakt vad jag hade på mig på min första skoldag. Hallonrosa kjol i tjock, mjuk bomull och en vit, stickad bomullströja med broderade rosor. Justus och Sam går till tunnelbanan före oss.

”Hejdå älskling!” ropar jag till Sam från hallen, och till Justus:

”Kom ihåg att fota.”

Det är något med Vivi den här morgonen, det är som att hon känner på sig något. Att det kommer bli annorlunda nu. Jag sätter på henne regnställ och sätter henne i vagnen. Sedan trär jag på regnskyddet. Hon ser olyckligt på mig omgiven av galon, plast och filt.

”Det är okej”, försäkrar jag henne. ”Mamma är här.”

Vi går till tunnelbanan genom ösregn. Vivi säger inte ett knyst. Väl uppe på plattformen är det två minuter kvar till nästa avgång. Jag kippar med munnen, bestämmer mig. Jag tar fram selen, knäpper den om midjan, lirkar ut Vivi genom luckan på regnskyddet. Hon sprattlar med benen.

”Upp!” ropar hon, ”upp!”

Jag stryker selen slät över hennes rygg och knäpper spännet bakom nacken. Hon lägger huvudet mot mitt bröstben och stryker mig över kinden.

”Klappa mamma.”

Tunnelbanan kommer och vi kliver på. Jag låser vagnen och stryker över Vivis rygg med båda händerna, kysser henne på huvudet, på pannan, på kinden. Det här är sista gången hon är en bebis. Idag blir hon förskolebarn.

När Sam kommer hem från skolan har jag lunchen redo på bordet. Det visar sig att han redan har fått lunch men han äter upp ändå.

”Men om han har ätit två mål riktig mat idag, så kanske vi ska göra fattiga riddare till middag?” säger jag till Justus.

Vi lägger båda våra huvuden på sned, som att vi funderar.

”Va, vad är det?” säger Sam och lägger ned gaffeln.

”Ja, det är som pannkakor, fast bröd. Med socker och kanel på.”

Hans ögon blir stora, han släpper gaffeln som klingar mot tallriken. Birgittas sista måltid var pannkakor och lingon. Det sticker till i hjärtat.

”Ja!” säger Sam. Sedan hejdar han sig. ”Eller, vänta, skojar ni?”

Han har tappat båda framtänderna den senaste veckan. Hörntänderna ser ut som små vampyrtänder. Det är så sött att jag grimaserar inuti. Justus och jag skrattar till.

”Nej, det skulle vi aldrig göra.”

Sam ställer sig häftigt upp och plockar undan sin tallrik, går med den till diskhon. Det har han aldrig gjort förut.

”Mamma”, säger han och jag ser upp.

Han står halvt bortvänd på trasmattan. Jag reser mig och går dit med min egen tallrik.

”Ja?” säger jag.

Han vänder sig mot mig.

”Jag *älskar dig*.”

Tyst, tyst och på tå smyger flickorna på en lång rad, som en ringlande orm, genom den mörka lägenheten. De ljusa kjolarna vippar, de stora rosetterna slokar. De går över mattorna och ljudlöst uppför trappan. I sitt sovrum fäktar pojken med armarna i sömnen.

”Mamma, nu kommer de, nu är de här mamma”, mumlar han, men ingen hör.

Flickorna passerar hans dörr och går in genom nästa. De ler mot flickan som sover invid väggen, med nackhåret krusigt och kinderna rosiga av sömn. Hennes pappa har en betryggande tung arm över henne och hennes lilla hand vilar lätt på hans. De går till sängen på andra sidan rummet. Där ligger en kvinna och sover med ansiktet mot väggen. Det mörka håret är samlat i en trasslig fläta som slingrar sig som en flod över kudden. Andetagen är djupa och långsamma. Den första flickan sätter sig långsamt på sängkanten och de andra följer efter, de fälls ihop till en enda flickgestalt som tynger ned madrassen. Flickan dinglar med benen över kanten med överkroppen vänd mot den sovande kvinnan som suckar tungt. Flickan sitter stilla en lång stund och ser på de runda axlarna som lyfts och sjunker i takt med andningen. När kvinnan är orörlig, långt nere i djupsömnen, lutar flickan sig oändligt långsamt fram över henne. Hon kupar sin ena hand runt kvinnans öra. Plötsligt slår kvinnan upp ögonen i skräck. Hon stirrar in i väggen. Flickan sitter blick stilla bakom hennes rygg. Kvinnas mun öppnas men inget ljud kommer ut. Flickorna

vecklar tyst ut sig igen. Sängbotten knarrar när tyngden försvinner och kvinnan stelnar till. Dörren glider upp och raden med flickor försvinner ut genom den lika tyst som de kommit.

*Låt dina synder
rinna av dig
Låt dig renas
Du
var ett barn
Ingen är arg
Du är redan förlåten*

*Låt sorgen blöta dina kinder
Inget är värre
än det som redan var
Du kan glömma dina monster
De kan inte nå dig*

*Så känn nu hur axlarna sjunker
Ängslan lämnar kroppens boning
Släpp
dina tunga gamla stenar
De finns inte längre*

Dolce, "Psalm"

∞

Efterord

Med mindre än en månad kvar till tryck får jag ett mail från Riksarkivet i Lund. Det är från en arkivarie som har hittat en akt angående mordet på Birgitta som jag inte har läst. Jag känner mig svimfärdig när jag läser det. Kan det vara den så kallade ”slaschen” – det som sorterats ut ur polisutredningen som oviktigt när man bestämt sig för en huvudmisstänkt? Kommer det att vända uppochned på hela boken?

Jag läser dokumenten ivrigt, jag är på jakt efter ett namn – Hilding. Hans namn finns inte med, men bland papperen hittar jag ett tidningsurklipp som handlar om honom. Rubriken lyder: ”Uppbåd jagade ung desperado.” Utredarna har uppenbarligen inte fäst någon vikt vid det. Däremot har de intresserat sig för flera andra personer, de flesta efter rättegången mot Bengt.

Kanske du som läser detta är besviken över att inte få en lösning. Men det är inte en whodunnit med ett tydligt slut. Mitt letande fortsätter. Kanske du undrar om jag känner mig säker på vem det var som mördade Birgitta? Svaret är nej.

Frågan jag har ställt mig varje dag sedan jag läste den första artikeln om mordet är: Vem gjorde det? Vem var det som sprang efter Birgitta i diket den där majkvällen för över sjuttio år sedan? Mina misstankar har fallit på flera olika personer, men min intention har aldrig varit att peka ut någon. Mot slutet har jag tänkt att det kanske inte är det som spelar roll. Vad som spelar roll är att göra allt för att samhället ska motverka att barn växer upp till farliga personer. Min åsikt är att ingen människa föds ond. Trygga och glada människor mördar inte. Personen som jag valt att kalla Hilding Samuelsson är ett exempel på en människa som inte fick den kärlek och omsorg som varje barn har rätt till,

och som bevisligen blev en farlig man. Men vad jag inte säger är: det var han. Jag vet inte vem som mördade Birgitta Sivander, eller Harriet Schelin, trots att en person dömdes för mordet på den senare. Vad jag tror är att det var en person vars bakgrund liknade Hildings i det att den var otrygg och våldsam.

Men, naturligtvis blir inte alla som växer upp under sådana förhållanden farliga människor. Arv kontra miljö – det är en diskussion som jag lämnar åt experterna.

Jag har skrivit så som jag har föreställt mig verkligheten, baserat på det närmsta jag kommer sanningen – källmaterialet. Och källmaterialet är enormt – polisutredningar, rättegångsförhör, tidningsartiklar, journaler och intervjuer. Det har fått styra skutan. Nästintill allt som i texten sker i dåtid bygger på händelser och dialoger från tiden: jag har använt de ord som står i polis- och rättegångsförhör och skrivit repliker baserade på dem.

Inte ens det rikaste källmaterial kan dock berätta hela sanningen, det finns många luckor. De har jag försökt fylla i efter bästa förmåga, och med empati. Miljöer jag inte känner till, som människors hem, har jag föreställt mig baserat på beskrivningar och bilder av liknande miljöer vid samma tid. Ibland har jag velat ge någon utlopp för känslor som jag tror att jag själv hade burit på om jag hade varit i deras situation. Då har jag tagit mig friheten att gå in i en annan människas huvud. Jag har gjort det för att förmänskliga dem jag skriver om, ge dem den röst som de saknar i källmaterialet.

Av omsorg om de berörda och deras efterlevande har jag bytt namn på samtliga personer som inte innehaft en officiell roll i utredningarna. Det handlar om familjemedlemmar, grannar och bekanta som hamnat mitt i en mordutredning utan det skydd som en yrkestitel ger. När det gäller de personer som innehade officiella roller har jag använt det de själva har sagt till press och myndighetspersoner, eller själva skrivit. Ibland är det inte helt smickrande. Men jag ber läsarna att ta med sig att de dels levde i

en annan tid, dels att sådant aldrig kan ge en rättvis bild, eftersom det inte visar hela människan.

Mitt första och innerligaste tack vill jag ge till Birgittas storebror, Karl Sivander. Om du hade sagt nej den där första gången hade det aldrig blivit någon bok. Du har varit så generös med dina tankar, minnen och anekdoter att jag inte kan tacka dig med ord. Jag har inte bara vunnit en god vän, jag har med din hjälp lärt känna några av de viktigaste personerna i den här historien, trots att de är döda nu. Jag hoppas att du tycker att jag har gjort dig, din syster och din familj rättvisa.

Den här boken är skriven under min bästa tid i livet, även om det kanske inte alltid verkar så. Det sägs att mängden lycka inte förändras efter att man fått barn, men att topparna blir högre och dalarna djupare. Mina toppar har varit så hisnande höga att jag aldrig skulle ha tackat nej till dalarna på bekostnad av dem. Sam och Vivi, ni är det bästa jag har. Förlåt för att jag ofta har befunnit mig någon annanstans. Jag älskar er mer än universum är stort. Och Justus, dig med. Tack för allt tålamod du haft medan jag har skrivit, för att du aldrig har ifrågasatt mig, för att du har läst och kommenterat om och om igen, och lyssnat på mig när jag har pausat vad vi än har hållit på med för att diskutera detaljer ur utredningarna. Tack till min familj, och mina vänner: Mimmi, för evigt stöd och för att du följde med mig till Perstorp. Rannveig, läkare inom psykiatri för barn och unga, för att du inte bara är en av mina bästa vänner, utan även frikostigt delat med dig av din expertis. Idha, för att jag fått bo hos dig i Lund, och för att du tagit dig till arkivet i mitt ställe. Tack Lone och Sigrid för er vänskap. Och Erika Stark, som inte bara är min vän utan även författare – du har gjort det till ett betydligt mindre ensamt arbete.

Stort tack till Ola och Hanna som läst journaler med psykologglasögonen på och berättat vad ni sett utifrån det. Tack Åsa Edergren för att du i egenskap av kirurg hjälpt mig att tolka

obduktionsprotokollen. Tack till alla arkivarier som hjälpt mig att hitta rätt, kopierat och skickat material. Tusen tack till mordutredaren Jan Ullén och den anonyma person som jag i boken kallar kriminalinspektören, vilkas unika expertis var guld värd, och som dessutom är två enormt trevliga personer. Tack till alla er som har velat prata med mig om platsen Perstorp, om mordet och om tiden. Tack till Shida Shahabi, Amason, Dolce, Anna von Hausswolff, Nino Rota och Erik Satie som helt ovetandes har varit nödvändiga för den här bokens tillblivelse. Tack till min förläggare Johanna Haegerström för att du fångade upp mig och trodde på att det kunde bli en bok. Det har känts så tryggt att ha dig en knapptryckning och en tunnelbanestation bort. Och tack till min redaktör Rachel Åkerstedt som tagit emot en kantig sten och hjälpt mig att mejsla, slipa och putsa den.

Bengt har kontaktats via brev vid flera tillfällen, men har inte svarat.

Förlåt Perstorp.

Linda Segtnan, Kärrtorp, januari 2022

Till åminnelse av Birgitta Sivander

Källor

Otryckt källmaterial

Landsarkivet i Lund

Stadspolisen i Malmös arkiv

Polisutredning av mordet på Inger Birgitta Sivander 1948

Norra Åsbo häradsrätts arkiv

Rättegångshandlingar 1948

Landsfiskalen i Risebergas arkivs brottsmålsdagböcker

Kriminalvårdsanstalten i Kristianstads arkiv, fångrullor 1952

Riksarkivet i Göteborg

Göteborgs rådhusrätt

Polisutredning, rättegångshandlingar och dom rörande mordet på Anita Harriet Schelin

Centrala sjömansregistrets arkiv

Sjömanshuset i Kristianstad, Register över fartygsbefälhavare och sjöfolk 1949–1957

Regionarkivet i Skåne

Råbylundshemmet, patientjournaler 1941–1944

Landsarkivet i Uppsala

Lövsta skolhem, journaler 1940–1982

Stockholms stadsarkiv

Sällskapet Pro Patria

Patientjournaler 1938

Tryckt källmaterial

Dagens Nyheter

1948-05-09

1948-05-12

1948-07-05

1948-07-06

1948-07-07

1948-07-08

1948-07-09

1948-07-11

1948-07-13

1948-07-15

1948-07-23

1948-07-25

1948-07-27

Expressen
1948-07-17
1948-10-06

Stockholms-Tidningen
1948-05-10

Aftonbladet
1948-07-04

Citerade verk

- Sid 12 Edith Södergran: "Skogsdunkel", *Dikter*, 1916
Sid 70 Maria Gripe: *Agnes Cecilia: En sällsam historia*, Bonnier, 1981
Sid 150 "Blommornas bön", ur Bergström, *Sångkurs för skolan*, 1924
Sid 150 Psalm 283
Sid 161 Werner Aspenström: ur "Bergslag", *Hundarna*, Bonniers, 1954
Sid 305 Eva Neander: "Död idyll", *Död idyll*, Bonniers, 1947
Sid 343 Otto Lindwall: "Konvaljens avsked", 1905
Sid 390 Dolce: "Psalm", *Ur aska*, 2020

Bilder

- Sid 6 Karta Linda Segtnan/Anna Torsteinsrud
Sid 9 Birgitta Sivander, foto privat
Sid 42 "The Copernican World System", detalj, Andreas Cellarius (1660),
ALAMY/TT
Sid 50 "Femme se promenant dans une forêt exotique", Henri Rousseau (1905)
Sid 102 Pär Siegård, "Till ämminelse"
Sid 140 "Sirin and Alkonost, The Birds of Joy and Sorrow", Viktor Vasnetsov
(1896)
Sid 203 Skor och skoavtryck, från utredningen
Sid 213 "Sacro Bosco", Del cavallo stefano / Shutterstock.com
Sid 228 Romersk marmorstaty föreställande en gammal kvinna (14-68 e.Kr),
www.metmuseum.org
Sid 263 Detalj ur skioptikonbild – tryck med motiv av skapelseberättelsen på
dag 4, Ulla Fornanders samling, Tekniska museet
Sid 286 "Marble head of a child 3rd-2nd century B.C.", www.metmuseum.org
Sid 315 "Truth Coming Out of Her Well", Jean-Léon Gérôme (1896)
Sid 319 "Ängsälvor", Nils Blommer (1850)
Sid 350 "Fausto. Aktstudie av en liten gosse", J. A. G. Acke (1904)
Sid 370 "Skogsört, fjärlilar och orm", Christian Jansz Striep (1634-1673), digitalt-
museum.se
Sid 396 Birgitta Sivander, foto privat
Övriga foton Linda Segtnan